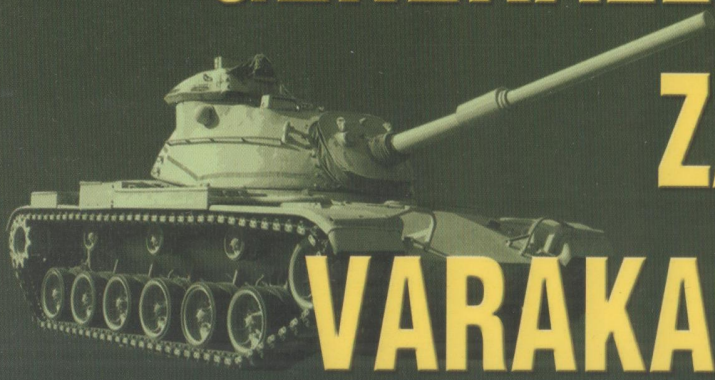

GENERALLERİN ZABIT VARAKALARI

ORHAN İYİLER

3. CİLT

Devrimci 78'liler Federasyonu

“GENERALLERİN ZABIT VARAKALARI”

CİLT 3

12 Eylül 1982 – 12 Eylül 1983

Bu kitabın tüm hakları Devrimci 78'liler Federasyonu'na aittir. İzin alınmadan, kitabın bir bölümünün ya da tamamının, basılı, yazılı veya görsel yolla çoğaltılması, yayımlanması yasaktır.

"GENERALLERİN ZABIT VARAKALARI"

CİLT 3

İLETİŞİM: Devrimci 78'liler Federasyonu

Zafer Işhanı 7/27 Kızılay-Ankara Tel:0312-433 41 64 www.78liler.org - Email: bilgi@78liler.com

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: Cafer Aslan/ Bora Balcı

Baskı: Mattek Matbaacılık Basım Yayım San. Tic. Ltd. Şti

G.M.K. Bulvarı 83/23 Maltepe / Ankara

Tlf: 0.312 229 15 02

Bu kitabın okura ulaşmasında katkıları bulunan

T.T.B. Genel Merkezi,

TMMOB Ankara İKK,

Eğitim Sen Genel Merkezi,

Jeoloji Mühendisleri Odası,

DİSK'e teşekkürlerimizle....

Para ile satılmaz.

Sayın Ruşen Sümbüloğlu

ve

Devrimci 78'liler Federasyonu'nun tüm dostlarına:

Dostlar, size 1980 darbesiyle birlikte hemen hemen her gün tutulmuş notlarımı hiçbir değişikliğe uğratmadan iletiyorum. Böyle bir değişiklik yanılgılarımda kendimi savunma amacının yakışmayan eğilimini verirdi. Kaldı ki buna çalışmalarım içinde zamanımda yoktu. Yalnızca Önsöz'ün altında bulunan adları çıkarmakla yetinme gereğini duydum. Bunun nedeni de bana göre şu: 1980 faşizmine karşı direnişin o müthiş öyküsünün yalnızca siyasi bir fraksiyon ya da adlarla özleştirebileceği varsayımı. Oysa direniş ve o müthiş mücadele Anadolu'nun tüm coğrafyasında, bu coğrafyanın tüm ilerici güçlerinin siyasi fraksiyonlarındaydı.

GENERALLERİN'İN ZABIT VARAKALARI Devrimci 78'liler Federasyonu'nundur. Bu konuda çok şey söylemek istemiyorum ama halklarımızın gerçek demokrasi ve özgürlük mücadelesinin gerçek felsefesini, gerçek dinamiğini hala siz oluşturmaktasınız.

Hepinize saygılarımı iletiyorum.

ORHAN İYİLER

5 Nisan 2008 Erenköy

GENERALLERİN ZABIT VARAKALARI'NIN TAKDİMİDİR

Zindan içi "Sibirya" sürgünlerinde, ancak ölmeyecek kadar yaşanabilen "tecrit"lerde, yataksız, ışıksız hücrelerde, insan kafeslerinde cehennem azabı çektirile çektirile özümledik direnmeyi...

Direniş / Ölüm ve Yaşam

(Haziran Yayınları 1987)

Daha çok bir sanatçının kendi kendine tutmaya çalıştığı Günce niteliğindeki notlarım 13 Eylül 1980 günü Generaller Yönetimi'nin başlamasıyla birlikte hızla yön değiştirerek onların, Generallerin Güncesi'ni oluşturdu.

Şunu açıklıkla söylemeliyim: 12 Eylül bana sınırsız bir özgürlük getirmiştir. Bizler 12 Eylül öncesinin göreceli ortamında bile yazdıklarımızı zar zor yayınlatabiliyorduk. Bundan sonra yazacağım hiçbir şeyin artık yayınlanma olanağını hiç bulamayacağını kavramakta güçlük çekmedim. Ve bu bana sınırsız bir özgürlük getirdi. Bu edilgen özgürlüğün çok iyi değerlendirilmesi gerektiğini düşündüm. Tıpkı "ölümden öte artık hiçbir köyün olmadığı" gibi.

Yine de bu özgürlüğü korumak sanıldığınca kolay değildi. Bununla şunu demek istiyorum: Dilimizin büyük ozanlarından A. KADİR 70 yaşının üstünde sayrılar içindeyken Generaller Yönetimi'nin başlamasıyla birlikte evi kuşatılarak apar topar alınıp götürülmüştü. Uzun bir süre kendisinden hiçbir duyum alınamadı. Salıverildiğini duyduğumuzda bir ozan arkadaşımla birlikte kendisini ziyarete gittik. Evden alınışından bırakılışına dek tanığı olduğu olayları, askeri gözetim evleri, tutsakların nasıl cemse cemse taşındıklarını, ne gibi işlemlerle karşılaştıklarını anlatıyordu. Gördüğü, yaşadığı şeyler gerçekten belgesel nitelikteydi. İlk onun başına gelişinin sonrada bizim başımıza gelecekler için öğretici çok yanı vardı. Ne yapmamız, nasıl davranmamız gerektiğini öğreniyorduk gözlemlerinden. Ozan arkadaşım Ataol Behramoğlu bir ara dayanamayarak:

- Yaz bunları ağabey, dedi. Hem de üstünden zaman geçirmeden yaz.

A. KADİR'in gözleri iri iri açıldı:

- Nasıl yazarım Ataol? dedi... Gecenin hangi saatinde evimi yeniden basıp her yeri hallaç pamuğu gibi atmayacaklarını nereden bilebilirim? Nerede saklarım yazdıklarımı?

Dehşet içinde donup kaldık. Bunu hiç düşünmemiştik. Yazdıklarımızın iletişimini sağlamak bir yana saklayabilirliğimizin soluk aldırmaz kaygısında çırpınıyorduk. Ne ben, ne Ataol "- Sen yaz... biz saklarız" diyemedik.

Ve dilimizin bu büyük ustası bir süre sonra öldü. Yalnızca kendisinin, evet yalnızca kendisinin yazabileceği şeyleri, tanığı olduğu olayları yazamadan...

"... yazdıklarımı nerede saklarım?" Dışarıdakiler'in yalnızlığını, örgütsüzlüğünü, çizmeler, süngüler, tomsonlar karşısındaki sığınaksızlığını en çarpıcı biçimde vurgulayan bir tümceydi bu. Sanırım tam o sıralarda da Çin Halk Cumhuriyeti'nin yeni yöneticilerinin dünya kamuoyuna yaptıkları bir açıklama bizim radyo ve televizyondan da duyuruldu. Bu açıklamaya göre Çinli yurttaşlar evlerinde tuttukları politik günceler ya da her türlü yazım, belgelemeler karşısında kesinkes sorumlu sayılmayacaklardı. Bir kenarda yazma özgürlüğün vardı yani. General çizmelerinin semt semt, mahalle mahalle, ev ev rap rap nöbet tutmaya başladığı o günlerde bu özgürlüğü nasıl kıskandığımı bugün bile anımsarım. Zindanlara henüz alınmamış dışarıdaki sol aydınlar tıpkı içeridekiler gibi büyük bir kuşatmanın ve general apoletli, süngülü, tomsonlu büyük gözaltının soluk aldırmaz kıskacındaydılar.

Ama ne olursa olsun yine de 12 Eylül'ün getirdiği bu özgürlüğümüzü korumamız gerekiyordu. Edilgenliğimizden, düştüğümüz yerden bir avuç toprakla kalkmak zorundaydık. Çok kez günceleri, "Generallerin Zabıt Varakaları"nı yazarken tıpkı bir Çinli gibi düşündüm kendimi. O da tıpkı benim gibi edilgen özgürlüğü içinde, kendi içinde yıktığı tüm özgürsüzlükler, kendisine sonuna dek açtığı asıl özgürlükler içinde yarınını belgeleyen yazılarını bir bir gecesini gündüzüne kata kata yazıyordu. "Generallerin Zabıt Varakaları" işte bu sınırsız özgürlüğün akıl almaz titizlikteki önlemlerle kendini koruyabilmesiyle yazılmış belgelerdir. Ama hemen şunu belirtmeliyim: Varakalar yalnızca belgeler de değildir. Köşeye sıkıştırılmış, evine dek girmiş bir zulmün o büyük acımasız zorbalığın karşısında kendi kendine çözülmemek, korkuya kapılmamak, kendi kendinde sürekli direnişler oluşturabilmek için bir aydının başvurduğu bir çaredir de... Bir bakıma sanırım asıl budur. Öyle günler yaşıyorduk ki tıpkı Brecht'in dediği gibi kendimize ve insana umudumuzu yitirseydik o sabah yataklarımızdan bir daha hiç kalkamazdık. O nedenle bazen şu kaygı sürekli içimi bir kurt gibi kemiriyor: "Belki de Generallerin Zabıt Varakaları hiç kimseyi ilgilendirmeyecektir. Bireysel bir algılamanın ötesinde belki de hiçbir işlevi yoktur yazdıklarımın..." Ne ki Varakaları okuyanların hiçbiri bu yargımı paylaşmadı. Bir yayınevinin de bundan bir buçuk, iki yıl öncesinin koşullarında bile basma girişiminde bulunuşu bendeki ikircikliği belli ölçüde alıp götürdü; ama yine de bu tedirginlikten tümüyle sıyrıldığımı söyleyemem.

Bu tedirginliğin asıl nedeni İçeridekiler'in çektikleridir. Onun karşısında duyduğum utanç ve ezikliktir. Zindanlarda özümlenen acılarla biz dışarıdakilerin acıları hiçbir zaman kıyaslanamaz. Sorgulanmak için asker postalları altında sıcak bedenleri çiğnenmiş, karanlık işkence odalarında gözleri bağlı yatarken yarı ölü arkadaşı yanından alınıp götürülen, az sonra da kan içindeki parkası kendisine: - "... artık onun buna gereksinimi kalmadı." diye üstüne fırlatılan ve de bu kanlı parkanın sıcaklığını taş zeminler üstünde üşümemek için yeniden kendine sarıp sarmalayan genç devrimciyle dışarıdakilerin çektikleri bir arada düşünülemez. Ne ki yine de içeridekilerle dışarıdakilerin yazgısı 80'li Generaller Yönetimi'nin birlikte bir tablosunu oluşturmaktadır. Bu tablonun ağırlığını da ortak yazgılarının oluşturduğunu söylemek olası. Bu yazgı direnmek ya da direnmemek, çözülmek ya da çözülmemek de odaklaşmıştı. Biri yoğun, saniyelerle yaşanan soluk soluğa... Öteki, geniş bir zaman dilimine son derece ustalıklı bir biçimde yatırılmış çürüme ve direnme kavgası.

Tolstoy'un bir bölümü Çar Yönetimince kurşuna dizilmiş, bir bölümü yıllar yılı süren Sibirya sürgününden sonra salıverilmiş Dekabrist'leri tanıdığı zaman çok şaşırdığı söylenir. Çarlık yönetiminin acımasız, insanlık dışı koşullarında yıllar yılı yaşamlarını sürdürebilmiş olanlar Sibirya'dan döndüklerinde Tolstoy, karşısından çökmüş bir yığın insan bulacağını sanırken, dönenlerin hemen hemen hepsi gerçekten yüksek bir morale, inançlarında en küçük bir aşınmaya rastlanmayacak direnişe, katıksız bir yaşam sevincine sahiptirler. Birlikte yaşamanın, birlikte paylaşmanın, birlikteliğin o doyumsuz ve gerçekten hiçbir gücün, hiçbir zulmün yıkamayacağı, aşındıramayacağı bir dayanma ve direnme gücüdür pırıl pırıl yansıyan. O dönem Rusya'sının Slavcılık-Batıcılık akımları arasında kendi bunalımlarıyla sıkışıp kalmış aydınları yanında Dekabrist'lerin bu yüksek moral gücü, yaşamı irdelemelerindeki yalın doğruluk genç Tolstoy için yaşamının sonuna dek unutamayacağı bir öğreti oluşturmuştur.

Dışarıdakilerin direnme güçsüzlüğü nereden geliyordu? Hiç kuşkusuz bireysel yalnızlıklarından ve kopukluklardan. Zulüm, dört duvar kıstırılmışlığımızın her gün karşısına geçiyor: "idamlar"dan, "besleyeceğime asarım"lardan, "polis ateş edip vuracaktır"lardan, "peki, onlarda niye faşist partiler yok"lardan marşlarla, tanklarla üzerimize abanırken direnmenin ilişkisini yakalamakta tümüyle yapayalnız bırakılmıştık. Ama asıl önemlisi direnme göstermeye zorunlu yazarlarımızın ihanetiydi: Darağaçlarında Marksist-leninist yaftaları boyunlarına geçirilmiş onlarca gencimiz asılırken, onlar her gün yazarak gazetelerini ayakta tutmaya çalışanlar, Marksist-leninist'lere gün boyu sövmeyi kendilerine görev bildiler. İhbarcılıkta İçeridekilerden hiç de geri kalmayarak 971'lilerin Marksistlerinin şimdi nerelerde olduklarını bile o dönemin sıkıyönetim dosyalarından bulup bir bir Sıkıyönetimin 80'li mahkemelerine sundular. "Dersimiz Polonya". "Söz Meclisten Dışarı" yazılarıyla yapıtlarını Generallerin çizmelerine bir çelenk gibi sundular. Solcuları bölücü diye nitelendiren yıllar yılının ilerici başyazarları, bir zamanlar az buçuk çağdaş düşünceye

ve demokratik örgütlenmelere açık yazılar yazdığı için şimdi, generallerin çizmesi karşısında dehşetli korkuya kapılıp Gazi Mustafa Kemal'in mezarı ardına tam boy yatan ilericilerimiz, General Evren'in söylevlerine kendi imzasını atmaktan çekinmeyeceğini söyleyen bugünün de ilerici köşe yazarları... Sanat ve yazım çevrelerinde diriliğin ve dialektik gerçekçiliğin ölümsüz yapıtlarının verildiği dönemlerde sesi soluğu kendi yeteneksizliklerinden çıkmamış olan düşünür ve sanatçılarımız sindikleri köşelerden cadılar gibi fırlayıp yaşamsal üçgenleriyle dörtgenlerine yatırdıkları dizelerinde kaç tane a, u, i, ö, kullandıklarının bilimsel tartışmalarını günler süren panellerinde tartışanlarımız...

... tüm onlar 12 Eylül rejiminin bunca kolay ve direnmeyle karşılaşmamasından sorumludurlar ve bu sorumluluk kesinkes unutulmamalıdır. Olağanüstü dönemlerin yaşandığı süreçlerde "bir virgülün kancası bile gelip takılabilmelidir yazarın gırtlağına." Tıpkı KRAL OİDİPUS YAZARINI YARGILIYOR'da ilkçağ devrimcisi Ispartalı genç devrimci Salaithos'un söylediği gibi:

- "Ölüm kafeslerimizin demir parmaklıkları önünde, bu ülkenin aydınları Satyros, gittikçe, kendi halklarını yoksullaştıran yalanları üretmede çıldırıyorlar hummalı bir ikiyüzlülük ateşi içinde... kendi kendilerine kapana kapana deliriyorlar Satyros ölüm hücrelerimizin önünde. Kendimi avutmak için söylemiyorum, kesin bu: hiç kuşkusuz yalınlığımızla daha mutluyuz ölüm kafeslerimizde. Çünkü siz bilerek öldünüz Istona dağında Satyros... emperyalizmi, ona karşı verilen savaşı bilerek. Bile bile açık yalın öldünüz işte. Hiç mi sınırı yok çıldırmanın, kendi kendinde tutsaklığın hiç mi...? Hiç mi Satyros...? (...) Atina senden nefret ediyorum. Her şeyi sömürmede, tüketmedeki çılgınlığından. Bir gün göreceksin Atina, çok uzak olmayan günlerde, sömürdüğün halklar görülecek surlarının üstünde. Surlarını darmadağın edecek zulümle ezdiğin insanlar. Ve bu her zaman böyle olacak Atina: sömürülen insanlar sömüren efendilerinin Atina'larını her zaman yerle bir ede ede yürüyecekler büyük barışa... Senden nefret ediyorum Atina, belki de ölüme çeyrek kala işte böyle tıka basa nefret ediyorum Atina, belki de ölüme çeyrek kala işte böyle tıka basa nefret doluyum sana. Ve bu nefretle düşeceğim toprağa, daha çok açması, gürleşmesi için bir tohum gibi... nefretimin. Ve nefretimin bir büyük barış, bir büyük sevgi olarak açması için senin kalıtların üstünde..."

SANIRIM "Generallerin Zabıt Varakaları"nın asıl işlevini 12 Eylül 1980'den 13 Eylül 1983'e dek bize yaşatılanların kronolojik dökümü oluşturacaktır. 12 Eylül'ü çok toptancı, global bir yöntemle irdeleyemeyiz. 12 Eylül kendimize yönelik eleştiri ve suçlamaları hiç kuşkusuz gündeme getirirken, bunun asıl olguyu gözden kaçırmamıza olanak vermemesini de kesinlikle sağlamak zorundayızdır. Gerçekten de gündemimizde 12 Eylül öncesinin örgütlenme yapıları, göz göre göre gelmekte olan askersel yönetim karşısındaki konumları, ona karşı alınabilecek önlemler ve savaşım

yöntemleri, 12 Eylül sonrasının direnme ve militarizmi geriletme konusunda neleri yapıp, neleri yapamadığımız sürekli gündemimizde olacaktır. Ama gündemimizdeki bu temel ağırlıklar hiç kuşkusuz 12 Eylül'ün nasıl gerçekleştirildiği, bizlere neleri getirdiği konusunu ikincil düzeylere indirmemelidir. Bu 12 Eylül'ü unutturmak, şöyle olmasa bile en azından tüm boyutlarıyla kavramamızı engellemeyi getirebilir. 12 Eylül'ün yalnızca tekelci burjuvazinin ya da oligarşinin ya da genel deyimiyle egemen sınıfların çıkarı doğrultusunda yapılmış en büyük askersel müdahale olduğunu söyleyip de rahatlayamayız örneğin. Bu bizim 12 Eylül'ün emperyalist boyutunu doğru algılamamızı engeller ya da gözardı edilmesini sağlayabilir. 12 Eylül'ün nasıl oluşturulduğunu çok doğru bir biçimde yeniden canlandırmak zorundayızdır. Stendhal'ın dediği gibi: "çünkü gerçek çok kez ayrıntılarda yatar." Dialektik mataryalizm de aslında bu ayrıntıların bilimsel bir yöntemle irdelenmesinden başka bir şey değildir.

Latinlerin Terrorem dedikleri o korkunç silahın halkımız arasına nasıl sokulduğunu, tetiği tutan parmağı çok iyi bulup çıkarmak zorundayızdır. Sanırım bunlar yaşadıklarımızı yeniden görmek ve kavramakla sağlanabilir. Zabıt Varakaları belki bu sürecin ivme kazanmasına yardımcı olabilecektir diye de düşünüyorum zaman zaman.

OKUYUCU Zabıt Varakaları'na başlamadan -bunca yaşadıklarımızdan sonra- vardığım şu yargıyı betiği bitirdiğimde anımsamalıdır: Sola karşı bir girişim demokrasiye karşı girişimle artık aynı anlama gelmektedir. 21. yüzyıla girerken insanlık mücadelesinin ve Türkiye halkının ulaştığı anlayış bu aşamaya varmıştır. Bu tümcenin tersi de doğrudur: yani, demokrasiyi savunmak solu savunmaktır. Şimdi sormamız gereken soru şu: Emperyalizmin güdümündeki anamik Türkiye burjuvazisi demokrasiyi gerçekten savunmaya artık kararlı mıdır? Siyasal yasakların kaldırılması konusunda yapılan halkoylaması sürecinde oluşan pazarlıklar buna olumlu bir yanıt verme olanağını vermiyor.

Pazarlığın kapısı ilk önce Çankaya'dan açılmıştır. Cumhurbaşkanlığı basın danışmanı Ali Barensel ilk açıklamayı yapmıştır: - "Sayın Cumhurbaşkanımız siyasi hakların iadesine ilişkin halkoylaması sırasında 12 Eylül harekatı tartışma konusu yapılmadığı sürece, kanunda öngörülen radyo ve televizyonda iki konuşma yapma haklarını kullanmayı düşünmemektedirler." Aynı gün burjuvazinin iki sözcüsünden de yanıt gelmiştir. Süleyman Demirel "- Biz(de), milleti aydınlatma zorunda bırakılmadıkça 12 Eylül'ün tartışılmasında yarar görmemekteyiz. Sakarya konuşmamda da söylediğim gibi nefis savunması zorunda kalmadıkça ileriye bakmak görüşündeyim". Ecevit: - "Zorunlu bırakılmadıkça 12 Eylül'ün tartışmasına girmeyeceğim. Bunun tatsız tartışmalara yol açacağını daha önce Hürriyet'e verdiğim özel bir demeçte de belirtmiştim."

Dediklerini tutmuşlar, General Evren radyodaki iki konuşma hakkını kullanmamış, burjuvazinin iki kanadındaki siyasi sözcüleri de 12 Eylülden kendi siyasal haklarının geri verilmesi kampanyası sürecince hiç mi hiç söz etmemişlerdir. Bizim acılarımız, demokratik haklarımız ve işkenceler üzerine kurulu pazarlık böyle yapılıp kapatılmıştır. Şimdi burjuvazi "kışlasına çekilen orduya teşekkür" bile etmektedir. (Cindoruk – 13/9/1987 Hürriyet)

Büyük burjuvazi, özellikle sanayi ve yatırımcı kesim, tüm siyasal kanatlarıyla 12 Eylül konusunda pazarlığını yapmış –aslında bu pazarlık büyük burjuvazinin 350 milyarlık dışsatıma yönelik hazineye birikmiş borçlarının bir kalemde silinivermesiyle daha önceden- gerçekleştirilmiş ve iş böylece halkoylamasıyla sonuca bağlanmıştır.

Onlar 12 Eylül tartışmasını bıraksalar bile biz bırakamayız. Bu vurdumduymaz pazarlığın altında bizim açlık grevinde ölen insanlarımız, darağaçlarında asılan gençlerimiz, işkencelerde yaşamlarını yitiren yurttaşlarımız, tüm demokratik haklarımız ve insanlık onurumuz yatmaktadır. 12 Eylül'ü tartışmak bizin nefs-i müdaafamızdır. 12 Eylül'ü tartışmak gerçek demokrasinin ve insanlığın tümünün nefs-i müdaafasıdır.

20 Eylül 1987

ASKERSEL YÖNETİMİN 3. YILINDA

"Generallerin Zabıt Varakası"

III. CİLT

GENERALLER CUNTASININ 3. YILINA BAŞLARKEN

BİR ODADA KENDİ KENDİMLE HESAPLAŞMA:

-I-

- Bir odada değil, bir hücrede olman gerekmez miydi: Tüm dostların tutuklu. Sıkıyönetim subayları karşısında kendilerini savunuyorlar. Dostlarının tutuklu oluşu, senin dışarıda bulunuşun sende bir kompleks yaratmıyor mu: Utanç vermiyor mu bu durum en azından sana?

- Yoo, sanıyorum utanç duymuyorum bu durumdan. Onlar ve kendim için bunalımlarım daha başka, daha akılcı nedenlerden kaynaklanıyor. Belki bu konuyu ileride tartışmamız daha doğru.

- Yo. "İleride" diye bir şey yok. İleriye bıraktın her şey kendinde akılcı, soyut mantıksal becerilere dayanan güçlü nedenler yaratmana neden olabilir. Şimdi konuşalım. Şimdi...

- Peki konuşalım... madem böyle üsteliyorsun. Nasıl istersen...

- Günceni de tutmakta oldukça geciktin. Cunta'nın 3. yılı başlayalı neredeyse bir ayı geçti. Sense en küçük bir şey yazmadın güncene. Nedeni, yaşadığımız olayları mı önemsemiyorsun, yoksa olayların politik bilincini yeteri bir uyanıklılıkla mı izlemiyorsun? Hangisi? Sendeki değişimleri çok yakından izlediğimi biliyorsun. O nedenle en doğru yanıtı vermek zorundasın bana... Hangisi?

- Hiç biri. Yorgunum.

- Yorgun musun? Nasıl? Ah doğru değil bu; bu yanıtın doğru değil: sen de biliyorsun, cuntaya alışmaya başladın sen artık.

- Kötülüğü arıtan bir yanım var. O nedenle ona alışmam olanaksız. Ama gerçekten yorgunum. Bir çeşit yazmaktan...

- Soruyu şöyle yönlendirsem daha yalın bir yanıt alabilir miyim, hangi işçi yorulduğu için işine gelmemezlik edebilir? Salt bu nedenle...

- Hiçbir emekçinin böyle bir gerekçesi yoktur, biliyorum bunu. Emekleriyle çalışanlar emeklerini satmaktan yorulduklarını söyleyerek o gün işe gelmemezlik edemezler. Daha katı nedenleri olmak zorunda: sayrılık sakatlık gibi... Onların böyle bir hakkı yok.

- Ama senin var.

- Var.

- Neden peki:

- Bir anlamda emekçi değilim de ondan. Ya da emekçi bile değilim. Yazın alanındaki eğitimi satıp ekmeğimi çıkaramıyorum.

- O zaman da yazıp yazmamak isteğine, keyfine bağlı bir olay öyle mi?

- İster istemez öyle oluyor sanırım. Ben durumu iyice kavrayamadım belki de kendiliğinden böyle oluyor. Bu konuda eleştiriye açığım.

- Benim eleştiri getirmeme gerek yok dostum. Durumu saptamam yeter de artar bile: yaşadığın günlerin gerisine düştün.

- Biliyorum. Farkındayım.

- Bunu söylemek yeterli değil. Gevşediğimiz, kendimizi kendimize kapıp koyuverdiğimiz her zaman bizi yenilgilerin beklediğini biliyorsun...

- Biliyorum. Bunu bana sen öğrettin genç dostum. Yaşamanın yalın öğretisiyle. Tutuklu hücrende...

- Bir şey söylemek istiyormuşsun da caymışsın gibi durdun birdenbire. Nedenini sezinliyorum ama bir kez de senin ağzından duyarsam daha bir rahatlayacak içim.

- Bana kızarsın diye sustum, söyleyeceklerimi söylemekten caydım. "Tutuklu hücrende benim özgür vicdanımsın. Özgür düşüncem ve özeleştirimsin." diyecektim. Yanlış anlarsın diye korktum, caydım işte.

- Öyleyse birbirimize en doğruları söylemek zorundayız. En doğru eleştirileri de yönlendirmek...

- Kuşkusuz.

- İkinci yılını bitirmiş, şu günlerde üçüncü yılına giren Generaller cuntasına karşı etkin hiçbir davranışta bulunmadığını açıkça söylemek zorundasın o zaman...

- Bir bakıma doğru. Herhangi bir girişimimden kaynaklanan ne bir tutuklama ya da ne bir koğuşturma oldu. Bu durum cuntanın demokratik bir yapısı olduğunu göstermediği gibi benim de kendisine karşı edilgen bir konumda olduğumu göstermez.

- Nasıl?

- Şöyle: Yazarak karşı çıkıyorum kendisine. Yaşadığım günlerin acısını ve dialektik gerçeğini yapıtlarıma, somut güncel olayları belli bir eleştiri süzgecinde tortulayarak güncem'e atıyorum.

- Bir çeşit pasif direnme..

- Bilmiyorum. Öyle mi değil mi... Pek önemsediğim de yok. Kendime yönelik işlevimi iyice belirledim: Tanıklığımı ve eleştirimi -belki bir kenarda durarak- iyice yapmak. Yarına belgelemek. Bunun için elimden geldiğinde çabalıyorum. Aslında

Türkiye'nin koşulları cuntaya karşı girişimlerin somut eylemler biçimine dönüşmesine şu aşamada olanak vermiyor. Ama bir süre sonra bu tür somut eylemlerin kendini daha açık seçik boyutlarda belirleyeceğini sanıyorum. Örneğin Anayasa'nın halk oylamasına sunulduğu zamanda. Ondan sonra birden başlayacak ve yoğunlaşacak politik oluşumlar döneminde senin beklediğin eylemlerin de içinde olup olmayacağını kimse şimdiden söyleyemez.

- Bence kendini savunur gibi konuşuyorsun.

- Belki de, farkında olmadan öyle de konuşuyor olabilirim. Ama şunu belirtmekte yarar var: Devrimin ya da karşı-cunta eylemlerinin içinde görevliler üstlenmek olayı kimseye yaranmak ya da bir küçük burjuva ahlaksallığıyla orada yer almaya kalkmak gibi tutumların ötesinde, daha temelli sosyo-ekonomik ve örgütsel çalışmalarda kendini belirler. Yani alabildiğine ciddi ve sorumlu bir iştir.

-II-

- Yapıtlarından söz açalım, İstersen sonuncusundan başlayalım.

- Nasıl istersen...

- "Kral Oidipus Yazarını Yargılıyor" adlı son tiyatro yapıtın gerekli ilgiyi görmedi. Daha doğrusu beğenilmedi. Tiyatro olayına aykırı düştüğünü söyledi okuyanlar, uzun buldular. Oynanmaktan çok okunması gerekli bir yapıt olduğundan söz ettiler. Bu kanıyı paylaşıyor musun?

- Tiyatroyu pek sevdiğimi söyleyemem. Birçok etkenliği ve bilgiçliğin içinde kendi bağımsızlığımı yitiriyorum. Bu da o sanat alanının gereksinimlerinden kaynaklanıyor. Sahne koyucu belli belli bir görüşle yaklaşıyor. Tiyatro işletmecisinin kaygıları başka oluyor. Oyuncu çok kez kişilerin tiyartal yapısına göre yapıtın bütünlüğünü eleştirisinde tartıyor. Hepsinin de sonuçta getireceği ortak doğrular vardır hiç kuşkusuz; bu ortak doğruya alabildiğine kulak kabartılması gerektiğine de kesin kes inanıyorum ama ben kendimi hiçbir zaman bu beni dışarıdaki etkenlerin alabildiğine gözeten durumda düzenleyemedim. Taşıdığım kaygı başka oldu: Yaşadığım koşulların gerçeğini yakalayabilmek, bu gerçeğin eleştirisini yapabilmek.

- Oidipus'da bu kaygıyı örnekleyebilir misin?

- Oidipus Yazarını Yargılıyor'daki başlıca kaygım terörizmi ve idamların tarihsel eleştirisini yakalayabilmekti. Yazarlık sorumluluğum -içinde yaşadığım koşullarla- bunu gerekli kılıyordu. Bu iki büyük kaygı öylesine ön çizgide durdular ki yazım süresince, başımı kaldırıp da başka sanatsal kaygılara yeterince bakamadım. Yeterince yer veremedim. Bu bakımdan kusurlu olabilir yapıt. Belki o nedenle "oynanamaz ama okunur" diyorlar. Bunun doğru olup olmadığını da bilmiyorum. Zaman gösterecek.

- Sen bu adını ettiğin terörizm ve idamlar konusunda taşıdığın kaygıyı bir yazar olarak ön çizgide tuttuğunu söylerken, başkalarının, yani yapıtını okuyanların bu

konuda pek bir şey söylememeleri varmak istediğin doğruya erişmediğini göstermez mi? Bir bakıma tiyatro kurallarına yeterince özen göstermediğin için kaygılarının da güme gittiğini söylemek olası değil mi? Aynı kaygıları ne bileyim roman türüyle, ya da inceleme türleriyle ortaya çıkarabilir, eleştiri ve yaklaşımları böylece daha kolay, daha etkin bir biçimde sağlayabilirdin.

- Böyle olmazdı, dediğin gibi... Yani roman ya da inceleme türleriyle.

- Neden?

- Nedeni şu belki: Ben onu işin başından beri tiyatro olarak düşündüm. Tiyatro olarak eleştirisi kurgusuyla birlikte kafamda canlandı birdenbire. Bir kış gecesi... Korfu adasındaki iç savaşı okurken... Bundan binlerce yıl önceki. O tutumumdan cayamazdım. Bir asıl nedeni de şu: Bazı konular tiyatro için büyük, bazı konular noksan gelir. Roman için de geçerli bu. Yani roman konusu olamazdı. Romanın kalıbına uymazdı. Dar gelirdi. Güdük kalırdı. Roman kalıbının içine sığmayacak biçimde dar gelirdi, patlardı, dökülürdü. İnceleme türüne gelince: Belki terörizmin ve iç savaşla idamlar konusunun kendi yaşadığımız koşulların derin, sık süzgeçli eleştirisinde bunları ortaya çıkarabilirdim ama o zaman da bunda iki önemli öge dışarıda kalırdı: Öfke ve şiir.

O nedenle seçtiğim konu tam bir tiyatroluktu. Eleştiri getirenlerin terörizm ve idamlara karşı çıkışım konusundaki titizliğime hiç değinmemeleri senin dediğin gibi bu iki asıl ögenin güme gitmesinden mi, yoksa tam karşıtı iyice belli oldukları için, üzerinde söz söylenmesine gerek olmadığından mı kaynaklandığını henüz kesin olarak bilmiyorum.

Ben şimdi bu konuda apaçık bir şeyi sana söylemek isterim: Sanatsal kaygılar hiç umurumda değil. Adamın biri çıkar alır Oidipus'u öyle bir duruma getirir ki ben bile şaşırır kalırım. Ona bir büyük malzeme gözüyle bakar. Ondan yeni inşaatlar, yeni yapıtlar çıkarır. Bu benim işim değil. Benim işim değil bu. Oyunları sahneye derleyen adamın işi bu. Benimkinden hem bağımsız, hem de organik bağıntılı.

Ben neden yazdım Oidipus Yazarını Yargılıyor'u? İdamlara karşı çıkmak için. Yazarlığımın sorumluluğundaydı bu. Çamaşır asar gibi insanımızın darağaçlarına asıldığı, sıkıyönetim mahkemelerinde idam istemlerinin binleri aştığı bir ülkede ben idamlara karşı çıkan bir oyun yazmasaydım, çıldırırdım. Hiç abartmadan söylüyorum: çıldırırdım. Kleon'nun karşısında Diatos gibi davranmasaydım yaşamam boyunca utanç duyacağım bir konumun içinde olurdum. Böyle çok kişi var ülkemizde. İdamlar konusunda kılı kıpırdamayan, kalemin ucundan her gün -sözüm ona aslan kesilmiş- kükreyişlerin nağmeleri çınlayan birçok kişi bir tek tanrının günü kalkıp da idamlara karşı bir yazıcık yazmış, cuntanın bu konudaki eğilimlerini eleştirmiş değil. Ya da Danışma Meclisi'ndeki idam onaylamalarına karşı çıkmış değil. Bu utancı gelecek kuşaklara bırakamazdık. Oyunumdaki Er Yargıç Thersites'in yazar Sofokles'e dediği

gibi: "Aptalca şeyler yazacaksan hiç yazma daha iyi." Benim oyunumda savunabildiğim, sonuna dek üsteleyeceğim bir durum var. Onu söylemezsem içim rahat etmeyecek: Gelecek kuşaklar Kral Oidipus Yazarını Yargılıyor'u okuduklarında yazarın içinde yaşadığı koşullarla kıyaslamasını kendiliğinden çok doğal bir biçimde kavrayacaklar ve kıyaslamasını yapacaklar. Bir ağacın kökleri gibi içinde yaşadığı güncelliği oyun kendiliğinden, kendi beraberinde getirecek. Niçin Er bir yargıç seçtiğimi daha iyi anlayacaklar olacak o zaman. Neden Er yargıcın idama değil Sofokles'i "Yaşamaya mahkum ettiğini" kavrayacaklar, yapıtın dialektik vurgulamasının önemini daha belirgin bir biçimde ortaya çıkaracaklar. Terörizm için de söyleyeceklerim bunlar. Oyundaki terörizm temasını son derece özenle işlememin nedeni: terörizmle nasıl bu günlere geldiğimizdir. Terörizmin amacının ne olduğunu tarihsel bir yapı içinde kavrayabilmek ve kavratabilmekti. Ben bu iki yapıda sonucu vardığıma inanıyorum. Belki çok istediğim bir biçimde olmadı. Olmayabilir. Kendi sorumluluğumun ve yazarlık onurumun görevleri dışında bir tutum takınmam söz konusu değil benim için. Zorunlu değilim buna. Yapıtın beğenilen birinci bölümü bence en zayıf bölümü. Koro çalışmaları dışındaki diyebilirim. Bahaneciklerin egemen olduğu bölüm o bölümler...

- Bence idamlardan çok terörizm üstünde duruyorsun. O nedenle bu konuda bazı açıklamalar gerek. Thukydides'in Korfu olaylarını anlatışıyla senin tiyatroya aktarışın arasında derin ayrılıklar var. Örneğin Peithias'ı Atina'nın bir ajanı olarak göstermen gibi. Oysa Korfu'daki olaylarda Korfu'lular kesin kes demokratların yanındaydı. Oligarkların değil. Bu tarihsel doğruları saptırmak anlamına gelmez mi?

- Gelmez. Tarihsel olayların dialektiğini yakalamaktır bu. Büyük bir hayranlık duydum Thukydides'e Peloponnes savaşlarını okuyunca. Yalnızca hayranlık değil. Kışkançlık... İmrendim. Onun gibi gerçekleri alabildiğine kendi yapısının derinliğinde kavrama isteği duydum. Savaşlardaki insan acısına karşı gösterdiği merhameti, lirik içtenliğini, yalın öğreticiliğini birçok yazarın günümüzde bile kendisine örnekleyebileceğine inanıyorum.

Ama bir gerçek var: Thukydides yorumlarında bazı yanılgılara düşmüş olabilir. Korfu adasındaki iç savaşta böyle olduğunu sanıyorum. Demokratlar kesin kes sırtlarını Atina emperyalist stratejistlerinin uygulamalarına dayamışlardı. Bu apaçık ortaya çıkıyor. Thukydides zamanında pek önemli olmayan bu öge günümüzde alabildiğine önem ve değer kazanıyor. Çünkü bu öge doğrudan Bağımsızlığı içeriyor.

- İyi de Peloponnes savaşlarının Korfu adasına ait bölümünde terörizmle ilgili veriler yok. Oysa senin yapıtın böylc ayrıntıları içeriyor.

- O benim yorumlama, kavrama, aktarma hakkım. Yazarlığımın doğal bir uzantısı. O olmazsa zaten birbirimizin sözlerini yenileyen papağanlara döneriz Korfu'daki iç savaşın temel dramını iyi kavramalıyız. O ölümsüz anlatımın Thukydides'te vardığı eşsiz anlatım, sonuçta getirdiği öğreti öylesine dialektik bir bütünlük gösteriyor ki

insan eğer uyanık olmazsa kendi kendine budalaca şunları söyleyebilir: "Sanki bin yılı aşkın bir zamandır hiçbir şey değişmemiş... İnsan yazgısı hep aynı kalmış." Zaman zaman kendimi bu duyguya kaptırdığımı söyleyebilirim. Ispartalılar'la... Atinalı Konfederasyonu arasındaki uzlaşmaz ikilemin bugüne yansıyan görüntüsüne bakarak insan böyle bir düşünceye kendini kaptırıverir.

- Sanıyorum böyle bir benzeşimin söz konusu olabileceğini oyundaki Salaithos'un ağzından şöyle vurgulandı: "Isparta'sız olmaz hiçbir şey". Yani bağımsızlık savaşlarının sonuca ulaşması ancak Isparta'nın katkısıyla olabilir. Atına emperyalizminin acımasız gücünün etkisinden başka türlü kurtulmak olanaksızdır... demek gibi... Günümüze uygulanabilecek benzerlikler var.

- Çok böyle değil. Yine de öyle doğal olarak, Yani hem öyle değil kesin kes... hem de yüzde yüz benzer değil. Dialektik gerçekçiliğin ustalığı işte burada yatmakta. İncecik, incecik ayrıntılardaki yarını belirleyecek oluşumu kavrayabilmekte... Sanatsal açıdan bunun çok büyük bir önem taşıdığına inanıyorum.

- Bu konuya daha sonra dönelim. Sanatsal açıdan olaylara bakışımıza. Ama terörizm konusundaki temel düşünceyi yakalamaya çalışalım: Oidipus Yazarını Yargılıyor'u gözeterek.

- Şimdi, sorun şu: Bir kez Thukydides'in kendi getirdiği verileri titiz bir biçimde bir bir gözden geçirmek gerek. Korfu bağımsızdı. Hiçbir savaşa karışmak da istemiyordu. Ne Atina'nın yanında yer almayı, ne de Isparta'nın yanında bulunmayı düşünüyordu. Savaştan öylesine kaçınıyordu ki atalarının kurduğu kenti başkaları istilâ edince istilacı güçlerin bu iki konfederasyondan birine sırtını dayadıklarını öğrenince, "aman tarafsızlığımızı yitirmeyelim." diyerek kendi soydaşlarının yardımına bile koşmamışlardı.

Sonra ne oldu? Nasıl oldu da Korfu Atina'nın yanında yer aldı, bu önemli tarafsızlığını yitirerek? Thukydides'in bu konuda getirdiği önemli ve büyük veri: bir iç savaş sonrası Korfu'nun bağımsızlığını yitirmesi ve Atina emperyalizmi doğrultusunda, onun buyruğunda yer alması. Demek ki bir takım oyunlar dönmüş. Bence oyunu döndürenlerin başında Atina Proksenos'u Peithias ve arkadaşlarıyla onun partisi geliyor. Sonuçta Korfu'da bağımsızlık içinde, kardeş kardeşe yaşıyan insanlar... insanın tüylerini diken diken eden o iç savaşın acımasızlığı içinde birbirlerinin kanını içeceklerdir. Thukydides bunu -kaçınılmaz olarak- insan doğasının doğal bir sonucu olarak görüyor ve eğer insan doğası değişmezse kentlerdeki bu iç savaşın her zaman her yerde görülebileceğini söylüyor ama biz bin yılı aşkın bir edinimimizden şu gerçeği apaçık ortaya çıkarıp gösterebiliyoruz: Terör her zaman her yerde, bağımsız bir ülkeye bir başka ülke tarafından kurgulanmıştır. O ülkenin emparyalist çıkarları doğrultusunda. İşte Kral Oidipus Yazarını Yargılıyor'daki terör ve Korfu adasıyla ilişkin bölümlerdeki dialektik tarihsel vurgulama budur. Yalnızca budur. Bunun da önemli olduğunu sanıyorum.

Kendi yaşadığımız gerçekleri tarihsel kökleri ve yapısının bütünlüğüyle kavrayabilmemiz açısından...

- Kendi gerçeklerimiz açısından sorunu daha da yalınlaştırmakta yarar var. 2400 yıl önceki olaylarla bugünün kendi ülkemizdeki gerçekleri açısından bağlantılar kurmak çok kişiye saçma gelebilir.

- Emperyalizmin bugün ülkemizde oynaya gelmekte olduğu oyunları 2400 yıl öncesinin olaylarının dialektik eleştirisinde yakalayabilmek için bir bakıma bu oyun yazıldı. Bugünkü general cuntasının halkımıza oynadığı oyunlar açısından. Generaller de tıpkı Korfu'daki gibi dış güçlerin ülke içine kurguladıkları terörizmin açtığı kanlı yoldan yürüyerek yönetimi ele geçirdiler. İkide bir halkımızı 12 Eylül öncesinin kargaşasıyla korkutmaya çalışmalarının nedeni de bu: "Ben gidersem 12 Eylül öncesinin terörizmi yeniden canlanır. Ne mal, ne can güvenliğin kalır. Bana razı ol." demelerinin nedeni bu. Kendilerini yönetime getiren nedeni bir korku aracı, bir sindirme yöntemi olarak sonuna dek kullanıyorlar, kullanacaklar da. Çünkü bu yöntem onları yönetime getirdi. Terörizmde her zaman her yerde, tarihin her çağında olduğu gibi hep dışarıdan, bir başka ülke tarafından o ülkenin içine kurgulanmıştır. Türkiye'de ve Orta Doğu'da en büyük çıkarı olan Amerika hiç kuşkusuz Türkiye'de oynanan oyunların, terörist yöntemlerin başlıca kurgulayıcısı ve düzenleyicisidir...

- Sovyetler için de böyle savlar var mı? Ne dersin?

- Yalnızca gülerim.

- Böyle bir savı ciddi bulmuyor musun yeterince...

- Bak neden ciddi bulmuyorum. Her sistemin kendine özgün yöntemleri vardır. Korkutma, sindirme, edilginleştirme sürekli Amerikan yönetiminin, bir başka anlamada -kapitalist üretim biçimindeki ülkelerin- bir yöntemidir. Başka türlü olamaz.

- Ama bu senin kendi yapıtın "Bir Gün Bile Yaşamak"taki tezlere aykırı düşmüyor mu:?

- Anlayamadım. Nasıl ters düşüyor yani?

- Terörist yöntemi yalnızca kapitalist üretim biçimindeki toplumların kullandığı yolundaki savın 1917 devriminden önce Narodniki'lerin de kullandığı bir yöntem olduğu gerçeğini bize unutturamaz.

- Doğru.

- Ama Narodniki'ler hiçbir zaman kapitalist üretim biçimi içinde görev almış değillerdi. Sosyalist idiler. Çoğu kır komünizmine inanmıştı. Demek ki yalnızca kapitalistlerin kapitalistlerin bu yöntemi kullandıkları savı havada kalıyor.

- Hayır havada kalmaz. Ben seni doğrulayacak örneği yine kendi yapıtımdan, Bir Gün Bile Yaşamak'tan vereyim. Tarihin tanıdığı en büyük, en güçlü teröristlerden biri

hiç kuşkusuz Çara karşı etkin bir savaşım veren, savaşımının sonucu sosyalizme doğru, ona açık olan ünlü terörist Savinkof'tu. Ama sonuçta n'oldu? Savinkof Bolşevikler'in korkulu düşü durumuna geldi. Özellikle Kazan önlerindeki savaşta. Savinkof yalnızca bir teröristti. Bolşevikler erk'i ele geçirince bu kez onlara karşı en gerici çevrelerce, bir zamanlar kendilerine karşı savaştığı Çarın generalleriyle Sovyet yönetimine karşı acımasız girişimlerde bulunmayı sürdürdü. Hiçbir şey değişmemiş gibi.

Yani kısacası işin gerçeği şu: Kapitalist üretim biçiminin egemen olduğu bir ülkede bu sistemin doğal sonucu olarak tüm üretken ve de politik güçler sistemin bir parçası olarak terörizme doğru uzantılar, yönelmeler taşır kendi bünyesinde. Terörizmin dünya görüşü sindirmedir. Sosyalistlerinse, komünistlerinse tek gücü onun tam karşısındaki doğruda yani halkın güçlü birliğinde, işçilerin örgütsel büyüklüğündeki niteliktedir. Tam birbirinin karşısındaki iki sistemin yöntemleri de değişiktir. O nedenle benim Bir Gün Bile Yaşamak'da bu konuya senin anladığın anlamda değil, tıpkı Oidipus Yazarını Yargılıyor anlamında eğildiğim ve bu gerçeği kavramaya çalıştığım daha doğru. Bir yanılgı ya da çelişki içinde değilim.

Zaten güncel yaşamamızda generaller ikide bir kalkıp bizi korkutmuyorlar mı çocukları büyüklerinin korkuttuğu gibi: "Yaramazlık etmeyin ha, sonra öcüyü çağırırım..." Yani Amerika halkımızı generallerimiz aracılığıyla korkutup sindirmeye çalışıyor. Şimdilik başarılı oldukları söylenebilir...

-III-

- Politik tartışmalara girmeden önce -ya da yargılamalara diyeyim- yapıtların konusunda taşıdığım bir kaygıyı söylemek istiyorum.

Gerek son yapıtın, gerekse ondan önceki Bir Gün Bile Yaşamak'da artık sen bizim insanımızı anlatmaktan caymış gibisin. Son yazdıklarında bizim insanımız yok. Gueorgi Vassilieviç soyut bir devrimci tip. Kendi tutarlı yapısı içinde önemsenebilir de, ama roman sanatının gereği kendimizden olan insanlarımızı romanlaştıramaman en büyük noksanın.

Bunu beceremediğin için mi yazmıyorsun, böyle bir çaba göstermiyorsun, yoksa belli bir amacın mı var, kendi insanlarımızı yazmaktan kaçınışının?

-. Bunu çok kez ben de kendi kendime soruyorum. Boşuna mı kürek çekiyorum diye. Bu kuşkuyu bir biçimde taşıyorum.

- Hele son yapıtın, oyununda da bu yolu izlemen kuşkularımı gittikçe yoğunlaştırdı. Okuduklarıyla düşünen bir yazarla karşı karşıyayız. Yaşadıklarınla değil... Çevresindeki insanları görmüyor bu yazar. Tarihin gerilerinde yatan dramları araştırmayı daha çok seviyor... Kendinden de kendi insanından da kaçar gibi bir durumu var. ... işte böyle düşündüm. Örneklemek gerekirse: Sofokles'i yargılayacağına, kendi çağının bir idam hükümlüsünün tiyatral kurgusunu bence daha olumlu bir biçimde gerçekleştirebilirdin. Böyle yapmayışının nedenleri üstünde

özellikle durmak gerek. Ya bu insanları tanımıyorsun yeterince, ya da dediğim gibi belli bir amacın var... Nedir bu? Her iki yapıtın da artık gerçekten kendi insanından bağımsız, soyut niteliklere bürünmeye başladı.

- Bunu özel durumumun eleştirisini yaparak yakalayabiliriz.

- Bana da öyle geliyor.

- Kendi insanlarımızdan hem uzağım, hem onlarla iç içeyim.

- Onların içinde onları görmüyorsun.

- Yoo görüyorum. Hem de çok iyi. Ama açıkçası yeterli bir malzeme oluşturmuyorlar kendi bireysel yapılarıyla... İçinde bulundukları konumla...

- Nasıl bir şey bu:?

- Öyle sanıyorum ki genç dostum, Türkiye'de çok az yazar benim kadar onlarla... Ben otobüste, trende, her yerde onlarla birlikteyim. Yalnızca bu değil... Üretiminin için de onlarla beraberim. Asıl olan da bu. Ama yine de onları kavramakta güçlük çekiyorum. Benim dışımdaki ötekilerin de, öteki yazarların da apaçık kavrayabildiklerini sanmıyorum.

- Nereden geliyor bu kendi ülkenin insanlarına yabancılaşın?

- Yavan buluyorum çoğunu. Şimdi, trende giderken biri, hemen yanı başımdaki ötekine bir şeyler anlatıyor. Ağzından çıkan sözcükler yabancım değil... O sözcükleri tek tek anlıyorum. Bazen anlamadığım da oluyor... Örneğin bir Kürt konuştuğunda. Bir Karadenizli konuşurken. Orta Anadolu'lunun bile sözcüklerini anlamakta çok kez güçlük çekiyorum. Bu gerçek. Bu gerçeğe sırtımı çeviremem. Önce gerçeği dosdoğru saptamak gerek.

İşin ondan sonrası başlıyor: Yani kendileriyle birlikte, kendilerinin içinde, yani onlarla birlikte yaşadığı insanların tüm konuştuklarını, tüm sözcüklerini ve de tüm davranışlarını bir güzel iyice anlasam bile bu bana yavan geliyor. Çağdaş dramı onların bu konuşmalarında bir türlü yakalayamıyorum. Ama n'oluyor biliyor musun? Yanımda ha bire alacağı, vereceğini sözlendirip duran adamın ellerine takılıyor birdenbire gözlerim. Bu kocaman, iri nasırlı, tırnaklarının içi kirli eller birdenbire bana her şeyi, hiç konuşmadan, derin suskunlukları içinde, yalın, duru bir biçimde kavratıveriyorlar.

Onların soyutluklarında çağdaş dramın somutluğunu birden yakalıyorum. İşte o zaman adamın konuşmaları daha bir anlamlı gibi olmaya başlıyor. O zaman kişiyi tümüyle, toplumsal kökenleri, kökleri, damarlarıyla birlikte ortaya çıkarmaya başlıyorum: "Hah diyorum kendi kendime şimdi yakaladım işte seni. Deminden beri anlattıkların hiçbir şey söylemezlerken, şimdi şu susuk ellerin var ya, işte konuşmanı bütünlemeye başladılar. Sen bir marangozsun; yanında iki ya da üç kişi çalışıyor. Ama sen zaman zaman onlardan bile çok çalışmak zorunda olan bir küçük işverensin. İş

yaptığın yerlerden paranı alamamanın sıkıntısını dar günler yaşayarak çekiyorsun. Karın ve çocukların... Dur bakalım senin kaç çocuğun olabilir; sen bir Edirne köylüsüysen çocuk sayın şu kadar, Anadolulu'ysan en az 4 tane olur... Karınla nasıl evlendiğini de biliyorum ben senin... Karınla ilişkilerine gelince,....." İşte böylece adam bir bir çözülmeye başlıyor.

- Neden bu varsayımlarınla adamın, daha doğrusu insanlarımızın güncel yaşamlarını romana, tiyatroya aktarmaya yanaşmıyorsun...? Yöntemin böyle olsa bile olumlu sonuçlara varabilirsin.

- İşte ben onu sanmıyorum. Bu bilmeceyi çözmek bir bilinmezi çözmüyor. Benim Amerika'yı yeniden keşfedişim kadar budalaca bir davranış oluyor gözümde. Yaşanan gerçeğin bir kez daha doğrulanmasındaki saman gibi soluk yetmezliğe bir türlü alışamıyorum. Bu adamın içinde bulunduğu öteki koşullar tıpkı ellerinin susukluğunda, ama asıl konuşanlar onlar, yüksek gerilimli bir fırında bu malzemeyi pişirmeyi gerektiriyor. Yani artık yüksek gerilimli fırınlara, yüksek enerji gerektiren yüklemlere gereksinme var çağdaş mozaikleri pişirmek için. Bu da yüksek kavrayışları, derin kültürleri ve acımasız araştırmaları gerektiriyor yani. Türkiye insanının dramı o nedenle soyutlaşırken somutlaşıyor. Dialektiğini ancak böylesine bir birikimin ve yüklemin içinde pişirebiliyor. Yoksa cıvık ve kaygan, hiçbir işe yaramadan akıp gidiyor.

- İnsanlarımızı yeterince tanıyamamanın hiç mi etkisi yok böylesine bir yaklaşımda.

- Sanırım var. Bu gereksinimi dehşetli bir biçimde kıvır kıvır bir acı olarak içimde yaşayıp duruyorum. Ancak sorun "insanlarımızı tanımak, bizden olup olmadıklarına" göre yargılamak sorunu değil. Bunu örnekleriyle açıklayabilirim. Fakir BAYKURT'un Yazko'da çıkan öyküsünü okudum. Almanya'daki bir grev olayını anlatıyor. Küçük burjuva sığlığı içinde ne grevi anlatabiliyor, ne oradaki insanımızı, ne de bizim için son derece üzerinde durulması gereken çevreyi, bu yabancı, yaban çevre ilişkilerini anlatabiliyor. Öylesine tatsız tuzsuz bir şey ki, insan şunu düşünüyor: "Çok önemli değil yazar olmak. Yaşama doğru dürüst yaklaşmasını bilmiş bir emekçinin, hem de sıradan olmasına karşın, gördüklerini, yaşadıklarını, tanığı olduğu olayları, özentisiz bir biçimde çocuklarına ya da başkalarına anlatması, bu adamın kitlelere olayları yalan yanlış öyküleştirmesinden çok daha önemli..."

- Gerçekten böyle mi düşünüyorsun? Bir yazarın her şeyden önce ustalaşmış bir yapıtıyla karşı karşıyayız demektir...

- İşe yaramayan bir binada kimse uzun süre oturmak istemez. Yaşam dolaşımı yok bu tür yazıların. Oysa o sıradan kişinin diyelim öyle yalın bir gözlemi olabilir ki, birden biri tarafından çok anlamlı bir niteliğe kavuşturulabilinir. Ya da torunlarından biri öylesine kendisi için bir öğreti çıkarır ki bir yazarın değil, bu tür bin yazarın yazıp

çizdiklerinden çok daha kendisine yararlı, çok daha yaşamını belirleyici bir öğreti, bir yol gösterici olabilir.

Kesinlikle bu tutumumu abartmıyorum. Popülist falan da değilim. Popülist halkını en iyi anladığına inanır. Benim öyle bir inancım yok. Nedenini de biliyorum. Ama kendi yaşamıma bakıyorum da: doğduğum kazada, çevreden, çingenelere yakın çevreden öğrendiklerimi çok ama gerçekten çok az yazardan öğrendim. Yalnızca çingenelerden değil, çevremin yoksul insanlarından. Beni birçok anlamsız budalalıktan onların öğretisi kurtardı. Onlar öğretmek için de anlatmazlardı, kendiliğinden olurdu bu. Yaşama savaşımı içinde olan bu insanlar ister istemez tepeden tırnağa bir dikkat kesilmişlerdi. Devlete, hükümete, kendilerine, doğaya, düşlerine, inançlarına... Her şeye kesin bir dikkat. Hep bu dikkat içinde yaşadıkları için gerçekten onlardan çok şey öğrendim.

Şimdi sana bunu bir örnekle vereyim: "Bir Gün Bile Yaşamak"da halk eylemleri sırasında öldürülen genç kızın nişanlısının nasıl öldürüldüğünü anlatan o bölüm var ya, işte o bölümü ben çocukluğumda yaşadım. Kızkardeşiyle sevişen bir eri ağabeyi, - sanırım gümrük memuruydu- bıçaklaya bıçaklaya öldürmüştü. Olay duyulur duyulmaz, kasabanın dışında oturan bu ailenin evine koşmuştuk. Çocuklar, benim arkadaşlarım yani, bir dere yatağında yatan cesedin azıcık uzağında, yamaçlarda dikilip kalmışlardı. Ben sokulamamıştım. Polisler mi geldi, sonra n'oldu... bilmiyorum. Ama küçük kasabamızda gümrük memurunun eri nasıl kendi kasaturasıyla öldürdüğü öylesine ayrıntılı, öylesine unutulmaz bir biçimde anlatıldı ki 40 yıl sonra benim Sovyet devrimini anlatan "Bir Gün Bile Yaşamak" romanımda aynı canlılıkla hemen hemen tümüyle yer aldı.

Bundan şunu çıkartıyorum: Yüksek fırınlı gerilimlerde yakalanan ve dondurulan yaşamın belirgin çizgileri hiçbir zaman kalıcılıktan, her zaman yeni ve öğretici olmaktan uzağa düşmezler. Hiç kuşkusuz işini bilen için. O nedenle ben artık yalnızca yoksulluğun, köylülüğün anlatıldığı roman türünün bugünü, bugünkü insanımızın gerçek, somut yapısını kendisinde oluşturabildiğine kesinlikle inanmıyorum. Yani bunun eşsiz örneklerini Sabahattin Ali'de bulabiliriz. Ama örneğin Bekin Yıldız'da bulacağımız çok şey yok artık Sabahattin Ali'den sonra. Kemal Tahir ya da Orhan Kemal'den sonra, özellikle Orhan Kemal'den sonra kentin kenar mahallerinde yeni bir bulguyu aynı yöntemle yakalamanın bir nedeni yok. Şimdi orada başka bir dram yaşanıyor. Benzerliğini korumasına karşın dialektik değişimler bu gecekondu bölgesindeki gerçekleri başka boyutlara uzatıyor. Boyutları yoğunlaşa yoğunlaşa politik bir devingenliğin içinde kendini belirliyor.

İşte sana bunu somuta indirgeyen bir örnek. Bu benim kendime göre başarısızlığımı da bir bakıma belirler.

Saklayıp durduğum şu Hürriyet gazetesine bak: 6 Eylül 1982 tarihli "Küçük Satıcının Ölümü". Kız kardeşinin gözyaşlarına parmaklarımla dokunabilirim.

Gazetenin baskısından çıkıp yüreğime, beynime damlıyor bu minicik kızın gözyaşları. Ve alev alev tutuşturuyor beynimi, yüreğimi. 6 yaşındaki İbrahim Yıldız İzmir'de naylon torba satarken Belediye zabıtalarını birden karşısında görüveriyor. Onlar tanesini 10 liraya sattıkları naylon torbaları ellerinden aldıkları gibi çocukları dövüyorlar da. 6 yaşındaki bir çocuğun düşlerini zabıta memurlarının varlığı dolduruyor. Ne kadar gerçekle dolu düşler. Üstelik o gün İbrahim iki kız kardeşini de almış yanına. Eve katkıları olur diye. Baba işçi. Ne ki zabıtayı karşısında görür görmez birden yola fırlıyor kaçmak için. Ve de bir arabaya çarpıyor. Arabada rastlantısal değil, bir özel ve yabancı markalı araba. Yeni yapılmış, yolu ikiye bölen demir parmaklıklara kafası çarparak beyni parçalanıyor 6 yaşındaki küçük İbrahim'in.

Kız kardeşinin nasıl ağladığını görüyor musun çöp bidonunun önünde. Ya hastaneye kaldırılırken ellerini kavuşturuşunu ve gözyaşlarının akıp gidişini. "Kardeşim ölmesin tanrım..." deyişini.

Şimdi bak dostum: Ben bunu öyküleştirmek isterdim. Neler var bu yaşadığımız acı gerçekte, utanç verici gerçekte. Kendimizi eleştirmek, utancımızı, ayıbımızı vurgulamak için yazmak isterdim. Bak ne ögeler var: Tıpkı önceki yazarlarda olduğu gibi gecekondu bölgesi yine var. Ama 12 Eylül cuntasının iyice zebanileştirdiği belediye zabıtaları da var. Onlar şimdi herkesin, küçük esnafın korkulu düşü. Bu korkulu düşü 6 yaşındaki İbrahim'de görüyor. Onun yanına gittikçe ipi koparmaya başlamış sermaye sınıfının temsilcisi, özel ve Mercedes arabasıyla yol kendisine demir parmaklıklarla açıldı diye son derece büyük bir güven ve yaşam sevinci içinde gazlayıp gidişi var. Adam suçsuz. İbrahim fırlıyor önüne. Üstelik arabasına alıp en yakın sayrılarevine de götürüyor. Elinden geleni yapıyor. Belki de iyi bir kişi. Ama sınıfsal olarak suçlu bir durumda. Suçlu bir konumda. Kendi sınıfsallığına aykırı bir savaşım içinde yer almadıkça onun bireysel iyiliği, uzlaşırlığı, uyumluluğu hiçbir şeyi kurtaramaz. Bir de en önemlisi: cuntayı simgeleyen o demir parmaklıklar. Büyük kentlerimizi demir parmaklıklarla bölüyorlar. Her şeyi demir parmaklıkların arkasında görmeye alışık, böyle zorba bir kafa kentin ana sokaklarını demir parmaklıkların çirkinliği içinde yayalar için düzenliyor. Örneğin çiçekliklerle bölmeyi düşünemiyor. O zaman belki de İbrahim yaşayacaktı. Demir parmaklıklara çarpmayacaktı kafası ve kimbilir ileride neler düşünecek olan beyni cuntanın demir parmaklıklarında parçalanıp dağılmayacaktı.

Şimdi anlatabiliyor muyum, artık gecekondu yaşamını saman gibi bir gerçekçilikle değil, tüm bu ögeleriyle yakalayıp kavramak gerekiyor.

Yani gecekonduda dökülen gözyaşında artık o ülkenin tüm politik oluşumu kristalize olarak yansımalar yapıyor. Gecekondudaki bir damla gözyaşında yalnızca sefalet değil, zorba bir yönetimin kent sokaklarını demir parmaklıklarla bölen uygulaması, belediye zabıta görevlilerinin heyûlası, özel girişimcinin kendine sonsuz

güveni içindeki kaba aldırmazlığı yansılanıyor. Çağdaş yazıcının görevi bunu tümüyle kavrayabilmek.

- Neden peki küçük satıcının ölümünü öyküleştirmedin? Sanatta önemli olan yapmak, gerçekleştirmek. Tüm bunları öykünde belirleyebilirdin. Belki de öykücülüğümüzün böylece yeni bir yöne de gelişmesine neden olabilirdin...

- O kadar değil. Yazamamanın nedeni çok yalın bir gerçeğe dayanıyor: Gecekondu insanını kentte tanıyorum. Hemen yanımda tanıyorum ama gecekonduda tanımıyorum. Önemli olan onu gecekonduda tanımak. Yani evinde kaynayan aşı görmek, kokusunu çekmek. Safraya oturuşlarını izlemek. İşten dönüşlerine, sabahleyin işe gidişlerine onların hemen yanında, onlarla birlikte tanık olmak gerek. Ben gecekonducuyla birlikte çalışıyorum belki ama onu gecekondusunda tanımıyorum. Tanıdığını sananlar da çok saçma sapan şeyler yazıyorlar. Onunla birlikte oturup kalkan, onunla birlikte nefes alan aydının özlemleriyse başka. Ya da politik bir koşullandırmanın dolu dizgin gidişinde yüzeyde kayıp gidiyor.

Sorunumuz apaçık ortada: Gecekondu insanıyla birlikte en entelektüel aşamada, en yüksek kültür düzeyinde birlikte yaşayabilmek. Ona tutsak olmadan. Onu tutsak etmeden... Ancak böyle bir sonuca gidebiliriz.

- Olanaksız bir şeyden söz ediyorsun gibi geliyor bana. Hem gece olsun hem de güneş... Nasıl olur bu?

- Benzetmen doğru bir benzetme değil. Nedeni şu: Benim söylediğim bir dilek değil... Olmakta olanın bir saptaması. Yani gerçek bir komünist ahlâkın doğuşunu izler gibiyim. Gecekonduda oturan çay ocakçısı genç artık şiirler yazıyor. Yasak birçok yayını bulup buluşturup okuyor. Aydınlandıkça aydınlanıyor. Ve kendi kendisini de kendi çevresini de değiştire değiştire olumlu noktalara uzanıyor.

- Ah anlıyorum, seni böyle coşkulu konuşturan şeyin n'olduğunu. Geçenlerde sizin iş yeri hanındaki çay-kahve dağıtan gencin yazdığı şiirden etkilendin sen... Senin için yazdığı şiirden...

- Yo... Benim için yazmasından değil...

- Hoşuna gitmediğini söyleyemezsin.

- Hiç kuşkusuz hoşuma gitti. Ama nedeni senin sandığın gibi değil. İlk kez bir yazar olarak birinden benim için yazılmış bir şeyler okudum. Hoşuma giden bu doğrusu. Ama yalnızca hoşlandım. Çok da önemsemedim. Önemsediğim başka şey. Bu gençler Demokrat gazetesi kapanmadan ne yaman şiirler gönderiyorlardı oraya. Ne gerçek dizeler okuyordum şiirimizin yüz akı ben o gazetede. Beni yukarıdaki düşüncelere götüren işte bu oluşumlar. Kendim için yazılmış dizeler değil kuşkusuz...

- Ama sen yine de oku şu genç ozanın senin için yazdığı dizeleri.

- Okuyacağım. Benimle alay edeceğini bile bile... Ama sorun acemice yazıldığı söylenebilecek dizelerin çırpınışını kavrayabilmekte.

BİR DOST YAZAR'A

Yaz halkımın yazarı yaz...

Ellerin titremesin, parmakların gevşemesin

Kalemini kırsalar da, kanayan tırnağınla yaz.

Yaz ki halkım şahlansın.

Gerisi İYİLER...

Vuruldu

Kalleşçe

Öldürüldü

İşkencede

Köy basıldı...

Köylüm dipçiklendi...

Fabrika basıldı

İşçim kelepçelendi,

Yaz ki lav olalım, püskürelim yatağımızdan

Kurtulalım şu emperyalizm çağından...

Kükreyelim, haykıralım halkın bağrından

"Proleterya geliyor, proleterya..."

Gerisi İYİLER...

Maddeyi...

Bilimi...

Marksizm'i

Mataryalizm'i

Faşizm'i

Feodalizm'i

Siyonizm'i

Yaz ki bilinçlenelim, bilincimiz silahımız olsun.

Kültürümüz çelik kalkan, kalemin kılıcımız olsun.

Kalplerimiz özgürlük aşkıyla yanıp tutuşsun

Ateş olsun kıvılcım saçsın, şimşek olsun, çaksın.

Gerisi İYİLER...

Marks'ı

Lenin'i

Engels'i

Stalin'i

Mao'yu

Troçki'yi

Mussolini'yi

Hitler'i... vs...

Yaz ki gerçekleri tanıyalım, karanlığa ışık yakalım.

Mahkûm edilmiş şu zindanlara kilit takalım.

İnsanlığın çağını yeniden, tertemiz, taptaze yaratalım

Evren bizim, dünya bizim, doğa bizim.

Gerisi İYİLER...

-IV-

- Güncene yazmadığın sürece birçok olayı atladın. Nasıl yakalayabilirsin?

- En önemli çizgilerine değinebilirim. Şunlar oldu üç ay içinde:

1- Sistemin temel taşlarından biri olan BANKERLİK SİSTEMİ tümüyle çöktü. Banker Kastelli kaçtı. Yakalanıp geri getirildi. Ona ilişkin olarak Turgut ÖZAL ve Kaya ERDEM bakanlık görevlerinden ayrıldılar. Şimdi sıra bankalarda. Bankerleri batıran ekonomi-politika Bankaların da kapısını zorlamaya başladı. Yeni Bakan Kafaoğlu da bunu belirtmekten kaçınmadı.

2- İDAM İSTEMLERİ SÜRÜYOR. DİSK davasına ek olarak 20 aydının daha idamı istendi. 27 Mayısı gerçekleştiren kadrolardan Ahmet YILDIZ'ın da idamı isteniyor. Yıldız ve arkadaşları tutuklandı.

3- DEV-YOL davasından 186 kişinin idamı istendi. Ayrıca Erzurum'da 16 kişinin idamı istendi. Ama günceme yazmadığım bu üç ay içinde gerçekleşen davaları izlemek isteyenler bu dönem gazetelerini açıp dökümü çıkarabilirler. Yaşamakta olduğum yoğun günlere başka türlü erişmem olanaksız.

4- Dışarıda en önemli olay İsrail'in Filistin'in kamplarında gerçekleştirdiği soykırım. Günlerce süren Lübnan saldırısının öyküsünü buraya en küçük boyutlarıyla bile almam olanaksız. Ancak kan içmekten gelen bir löp löp adamın, İsrail saldırı bakanı Arion Şaron'un televizyondaki görüntüsüyle, kamplardaki genç yaşlı insanların acımasızca kurşuna dizilmeleri, boğazlanmalarının birbiri içine giren görüntüsünden tüm barışsever insanların öcü, iğrenme duygusu derin bir kimi vicdanı oluşturdu. Filistinlilerin kahramanlığınıysa çok kişinin belleklerinden çıkmayacaktır.

5- İçeride en önemli olaylardan biri ANAYASA ile ilgili çalışmaların bitmiş olması. Generaller sivil giysilerini giymeye hazırlanıyorlar. Halkımızın bu anayasaya karşı bir tutum göstereceğine kesinlikle inanıyorum. Ancak bu sav yansız bir yönetim ve de baskısız bir oylamanın gerçekleşmesinde geçerlidir.

6- Anti-Komünist girişim tüm uygulamaları ve kendi düşünürleriyle uygulamasını sürdürüyor. Evren anayasadan söz eden Afyon konuşmasında "ANAYASAYA HAYIR DİYECEKLER DIŞ GÜÇLERLE İŞBİRLİĞİ YAPANLARDIR." yollu bir söylev verince Uğur Mumcu bu konuşmaya pek yaman bir biçimde karşı çıktı. Evren bu konuşmasında dış güçlerden neyi anladığını iki komünist dış radyonun, Türkiye Komünist Partisi'nin sesi ve Bizim Radyo'yu yayınlarını göstererek belirledi.

Bu konuşmadan alıntıları adamın en belirgin akılsal yapısını gösterdiği için önemseyerek alıyorum şöyle diyor:

"Bu istasyonun her gün kustuğu zehirlerden birkaçını sizlere okumak istiyorum: Bunları iyi dinleyin vatandaşlarım, bakın neler söylüyorlar. Bu radyolardan birisi, Türkiye Komünist Partisi'nin Sesi radyosu bir yayınında şöyle diyor: (Türkiye Komünist Partisi tüm halkımıza sesleniyor, şimdi durum emekçi yığınlar için öncekinden çok daha ağırdır. Emekçi yığınların savaşabileceği engeller şimdi daha çok artmıştır.) Arttı tabii. (Bu yığınların şimdi çok büyük bir özveriye) yani fedakârlığa demek istiyor. Belki anlamayanlar olur özveriyi... (Çok büyük bir fedakârlığı, daha güçlü bir örgütlenmeyi gerektiriyor. Bu sarp savaşın yürütülmesinde her adım için güç toplamak, öncekinden yüz kat daha güçlü bir enerji ile düşmanın en zayıf yanlarına tüm güçlerle saldırmak)... düşman dediği Biz'ler. Vatandaşlarım onların karşısında biz düşman olduk. (Böylece onun karşı saldırılarını püskürtmek savaşın içinde çelikleşmek büyük bir özveriyi göze alarak yenmeyi öğrenmek gerekiyor.) Yani yenilgiyi öğrenmeden yenemezsin diyor.

"Başka bir gün bu radyonun bir yayınında şöyle deniyor:

(Türkiye barış davası sürüyor. İstanbul'da sürdürülen bir dava var. Yurdumuzun önde gelen bilim, sanat ve politika adamları yargılanmaya çalışılıyor. Türkiye Komünist Partisi tüm halkımıza sesleniyor: Barış komitesi yöneticilerini askeri yönetimin elinden kurtaralım. Barışı yargılatmayalım. Topraklarımızdaki Amerikan üstlerini söküp atalım, geleceğimizi kurtaralım.)

Şimdi sevgili vatandaşlarım, birkaç tane daha var ama onları okumayacağım. Bu radyolar, (Anayasa'ya hayır diyeceksiniz) diye kampanya başlattılar. Bunu bilesiniz diye okudum ve içinizde varsa böyle kişiler nereden yönlendirildiklerini bilesiniz diye, ibret olsun diye okudum."

İşte kısaca alıntısını yaptığı bu konuşmaya MUMCU karşı çıkıyor. Ama nasıl biliyor musun? "Allah o pis aşağılık komünistlerin belasını versin, ne ki biz komünist değiliz ama Anayasa'ya karşı da çıkabiliriz..."

Evren'in dışarıdan yönlendirilen uşaklar dediği komünistlere Uğur MUMCU onun on katı söverek Anayasa'yı eleştirebilme hakkını elde etmek istiyor. Bu yazarın üstünde böyle duruşumun bir nedeni var: Artık aldanmaya paydos diyelim diye. Yarını en doğru, en yalın gerçeklerle kuralım diye. Gelecek kuşaklar bir illüzyona yakalarını hiçbir zaman kaptırmasınlar diye...

Bununla da yetinmiyor. POLONYA ACISI adlı yazısında, 16 Ekim günkü Cumhuriyet'te çağdaş temel oluşumlara da tüm gücüyle karşı çıkıyor. Polonya olaylarının gölgesine sığınıp generallerinin çarmıhı önünde bir güzel günah çıkartıyor. Leninizm'e saldırıyor. Marksizm bilimini eleştiriyor. Marksizm'e elinden geldiğinde saldırıyor.

Lenin'in "Ulusların kendi yazgısını kendilerinin saptaması" ilkesindeki dialektik, sınıfsal vurgulamayı bir ilke olarak yaşama geçirmesinden çok neyin savaşımını verdiğini hiçbir zaman anlayamadan, bu ilkelere bir Don Kişot gibi saldırıyor. Ve Polonya'daki dayanışma sendikasının tutulu lideri Walesa'nın güneş banyosu yapan tutuklu resminin lüks içindeki yaşamını görmezlikten gelerek, hiç ama hiç, kendi ülkesinde başları istenen sendikacılardan, onlarla birlikte oldu diye başları istenen öteki aydınlardan söz etmiyor. En küçük biçimde kapak kaldırmıyor. Amacı vur abalıya. Üstelik bu tutuklu kişiler kendisine bir zamanlar inanmış, güvenmişlerdi.

Teori ve pratik bilgisinin yoksunluğu bir yazara yakışmayacak boyutlarda olmasına karşın asıl ileride üstünde durulması gereken nokta bence şu: İkiyüzlülükle hiçbir yere gidilemeyeceğini bu yazar kadar hiçbir şey en iyi biçimde örnekleyemez.

- Bir şey sormak istiyorum: Sen yazamadığın için bu adamlara kızıyor olmayasın.

- Yalnızca ben yazamıyor değilim. Çok kişi yazamıyor. Onun için onların yazmadaki şımarıklığı, sorumsuzluğu hiç kuşkusuz beni öfkelendiriyor. Ama kişisel bir sorun değil bu... Ben zaten öteden beri yazdıklarımı yayınlatamama yazgısına kendimi

bir güzel alıştırmışım. Ta Pendik tiyatrosunu kurduğum zamandan. "Yazarak ekmeğimi kazanmak için yalan dolan yazacaksam... Haydi bana eyvallah. Hiçbir şey yazmam daha iyi. Zamanın olursa, üstesinden gelebilirsem hem yaşam savaşımının hem de öğrenme ve yazmanın, o zaman yazarım..." İşte bir gece sabaha dek süren deniz kenarındaki karar verme mücadelemde böyle düşündüm ve de ekmeğimi yalan dolanla değil başka yollardan çıkarmayı yeğledim. Yazımı kurtarmak için yazmamayı yeğledim yani ben daha çok önceleri. O nedenle beni böyle bir eleştiriyle doğruyu saptamaya çalışma. Yanılgıya düşen bence sen olursun...

- Yani şimdi olayları izleyerek yazarlığının kimsesizliğini ve en doğruları kendince saptamakla yetinmeyi yeğlediğini söylüyorsun.

- Şimdilik öyle. Bu benim devingenliğimi sınırlamaz.

10 Ekim - 22 Ekim arasında yazıldı.

22 EKİM 1982 : 1. ORDU SIKIYÖNETİM KUMANDANLIĞI'NIN BİR AÇIKLAMASI:

"20 Ekim 1982 günü saat 15.30-16.00 arasında Hasdal Sıkıyönetim Tutukevinde adam öldürme, banka soygunu, gasp suçlarından idam istemiyle yargılanan kanlı cinayet örgütü MLSPB militanı, Sivas 1959 doğumlu TALİP YILMAZ tutukevi yetkililerine başvurusu sonucu cezaevi müdürü odasına getirilmiştir. Kendisi ile görüşülürken birden kapıyı açarak dışarıya doğru kaçmaya başlayan tutuklu o sırada yoldan geçmekte olan Renault marka bir özel binek aracını gasp ederek araçla kaçma girişiminde bulunmak istemiştir. Güvenlik nöbetçilerinin dur uyarısına uymayan sanık açılan ateş sonucu ölü olarak ele geçirilmiştir. Adli ve idari soruşturma sürdürülmektedir."

23 EKİM 1982

BİR İNTİHAR OLAYI:

1. Ordu Sıkıyönetim Kumandanlığı Halkla İlişkiler Şubesi'nden bildirilmiştir:

"18 Ekim 1982 günü Haymana tutukevinden Ankara Numune Hastanesi'ne gönderilirken kaçan bazı öldürme, yaralama ve gasp suçlarından yargılanmakta olan hür demokratik rejim düşmanı, DEV-YOL örgütü militanı, Ahmet oğlu 1957 doğumlu TURGAY ERBAYLI İstanbul'da bulunması muhtemel olan adreslerde güvenlik kuvvetlerince yapılan aramalar esnasında Zincirlikuyu semtinde gizlendiği apartmanın Güvenlik kuvvetlerince çevrildiğini görmesi üzerine 21 Ekim 1982 günü saat 19 sularında yanında bulundurduğu tabancıyla intihara teşebbüs etmiş, yaralı olarak kaldırıldığı Şişli Çocuk Hastanesi'nde kurtarılamayacak ölmüştür."

24 EKİM 1982

DÜN GECE general beklenen konuşmasını yaptı. Kendisini tüm özeniyle televizyonda izledim. Sivilleştirilmeye çalışılan zorba askersel yönetimin hazırladığı anayasayı halka anlatmak için yaptığı ilk konuşmaydı dün geceki konuşması. Bu konuşmadan sonra, Anadolu gezilerine başlayacak. Halkın anayasaya evet oyu kullanmasını isteyecek.

General giysileri içinde cunta başkanının dün geceki konuşmasından edindiğim izlenimler şöyle: Ordu bir avuç militaristin eline geçmiştir ve bu adamlar tümüyle politikaya bulaşmışlardır, bir politik yönlendirmenin içinde başka hiçbir şey düşünmeden derin ve etkin bir çabanın içinde hedeflerine doğru hızla yürümektedirler. Hiç kuşkusuz kendilerini Amerikan Genel Kurmayı'yla Türkiye masası yönlendirmektedir. Son zamanlarda CIA başkanının Türkiye'ye gelişi, Doğu'ya yaptırılan dev uçak alanları, Amerikan iş adamlarının Türk işadamlarıyla birlikte ülkenin her yerinde cirit atışları boşuna değil. Ve de boşuna olmayan bir şey daha var: Yeni Anayasa'da Cumhurbaşkanı'na verilen bir yetki: Silahlı kuvvetleri tek başına yabancı bir ülkeye kullanma yetkisi. Bu yetki Pentagon'a yeter de artar bile.

İkinci izlenimim şu oldu: Türkiye'm üzerinde oynanan oyunlar cuntanın başının dün akşamki konuşmasıyla tümüyle apaçık ortaya çıktı. Türkiye'ye terörizm Amerikan emperyalistlerince ordumuzun içine bir güzel yerleştirilerek kurgulanmıştır. 12 Eylül öncesi terörizmle sindirilen halk, şimdi generalin eline verilen bir kırbaç biçiminde halkımızın yüzünde şaklatılmaktadır. İşte bunu kanıtlayan konuşmadan alıntılar:

"... Siz aziz vatandaşlarım, sizler... O geçmiş, kanlı, ateşli, ölümlü, acılı, üzüntü ve umutsuzluklarla dolu, can korkusu altında 'ülke elden gidiyor' çırpınışlarıyla, eviniz, oğullarınız, kızlarınız, kendiniz ve vatanınız için kaygı ve korkular içinde yaşadığınız o kara günleri, eğer bir daha yaşamak istemiyorsanız..."

(Kızım Ayşe'nin hafifçe ürperdiğini sezinledim sofrada yemek yerken. Ne kadar karanlık sözler ediyor babacığım, dedi... Biraz daha okunabilir umuduyla konuşmasının bazı sözcüklerini yorumluyor, türkçeleştiriyorum.)

(Konuşmanın bu ilk girişinden sonra general konuşmasının ortalarında yine korkutma ve sindirme yöntemini kullanarak şunları söyledi):

"O umutsuzlukla dolu yıkımlı günleri, o her gün bombaların, silahların patladığı, kahvelerin, lokantaların, bankaların sokakların, evlerin makineli tüfeklerle tarandığı, o her gün ortalama 20 anarşi kurbanının cenazesinin kaldırıldığı günleri unutmayınız ki, o günlere karşı önlem alınabilsin, o günler bir daha geri gelmesin..."

(Kamçıyı bu sözlerle işte yüzümüzde şaklattı general. Ve sonra onu geri çekti. Havada bir güzel vınlattıktan sonra):

"Türk vatandaşının bu anayasaya evet demek için kendi kendine şu soruları soracağını biliyorum:

Devletimiz bu anayasayla güçleniyor mu?... Evlatlarımız okullarına can korkusu olmaksızın gidip gelebilecekler mi? Evlatlarımız okullarında huzur ve sükûn içinde eğitim öğretim görebilecekler mi? Derslerine çalışabilecekler mi? Bizler bürolarımızda, dükkanlarımızda, tezgâhlarımızda, iş yerlerimizde, devletin, yasaların, yürütmeliklerin korumasında ekmek paramızı kazanabilmek için rahat ve kaygısızlık içinde çalışabilecek miyiz? Evlerimizden iş yerlerimize gelip giderken bizi gene kurşunlayanlar, yaylım ateşine tutanlar çıkacak mı? Akşamları evlerimizin penceresinde bir kurşuna hedef olmadan korkusuz oturabilecek miyiz? Geceleri yatağımızda anarşistler kapımızı kırmadan, evimizi basmadan, bombalamadan uyku uyuyabilecek miyiz? (???) Vatandaşlarımız soracaklar: Aramızda mezhep kışkırtıcılığı olmadan, aynı ve tek olan Allah'a inanmış Müslümanlar olarak, mezheplerimiz her ne olursa olsun, tam bir İslam kardeşliği içinde yaşayabilecek miyiz? Dinimiz, diyanetimiz, ibadet ve törelerimizi yerine getirebilecek miyiz? Yoksa bizi hâlâ mezhep ayrılığıyla kınayanlar, düşürüp kaldıranlar, bu tüm kötülükler için gene zemin ve olanak bulabilecekler mi?

Vatandaşlarımız yine soracaklar: (...) Bin yıllık vatanımızın bütünlüğü korunacak mı? Yoksa bize yaşam ve ekmek veren yurdumuzu bölüp parçalayarak yeni devletler, yeni beylikler (kurtarılmış bölgeler), kurmaya kalkanlar çıkacak mı? Vatanımızı düşmanlarımıza peşkeş çekmek için bölüp parçalayıp bizi evsiz, topraksız, yurtsuz bırakmak için köylerimizi basanlar, kasabalarımızı yakanlar, kentlerde, mahalle ve sokaklarımızı bombalayanlar, evlerimizi kurşunlayanlar çıkacak mı?..."

"12 Eylül öncesinin olayları yeniden yaşanmak istenmiyorsa, (...), Anayasaya evet denilmelidir."

(Amerikancı cuntanın başkanı general elinde kamçısı şaklata şaklata bugünden başlayarak tüm ülkeyi dolaşmaya koyuldu. Halkımız demogoji'ye, şantaja, korkutulmaya boyun eğip eğmediğini oylama sonucunda gösterecektir...)

30 EKİM 1982

AĞZINA KİLİT VURULMUŞ, özgür kalemleri susturulmuş, suskun koskoca bir halkın karşısında general giysileri içindeki cuntanın başı "Devlet adına anayasayı tanıtma" konuşmalarını sürdürüyor. Konuşmalarını eleştirmek kesinlikle yasak. Cunta'nın 70 sayılı yasasına eklenen küçük bir ekçikle "Devlet başkanının Anayasayı tanıtma konuşmalarının eleştirilmesi kesinlikle yasak"laştırıldı. Koskoca bir ülkede yalnız bir tek adam konuşuyor. Ne derse desin herkes onu dinlemek zorunda. Cumhuriyetin bu yeni padişahı, Osmanlı padişahlarını bile halkına mumla aratacak bir zorba yönetimin uygulayıcısı olarak, korkutma, sindirme, insanın içine karanlıklar dolduran konuşmalarını yapmayı sürdürüyor. Şimdi yalnız o var televizyonlarda, yalnız

o ve yanındaki cuntası, televizyonlarda, radyolarda, devletin tüm resmi yayın organlarında, çıkabilen gezetelerde yalnız o ve cuntası. Bu görüntünün sığlığına inanıyorum. Halkımızın homurtusu, için için gelişen güvensizliği ve öfkesi kesintisiz sürüyor bu görüntünün hemen ardında. Ya bu görüntü onu yiyip bitirecek ya da o bu görüntüyü başından atacak.

Cumhuriyet padişahı yaptığı konuşmaların birinde yeni anayasanın 17. maddesini açıklarken birden dondum kaldım. Yüzü derin bir nefretle çarpılmış, elini, sanırım sağ elini şahadet parmağını bir tabancanın tetiğini çeker gibi bükerek kendisini dinleyen kitlelere şunları söylüyordu: "Polis işte bu adamları öldürecek... Dur diyor, dinlemiyor mu, onu ateş edip öldürecek... Bizim önceki anayasaya eklediğimiz ek bölüm işte bu."

Aklım başıma gelince odama geçtim, maddeyi bulup okudum:

"Madde 17:

Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma, geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar, yasada yazılı durumlar dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan kendisine tıbbî deneyler uygulanamaz. Kimseye işkence yapılamaz, kimse insan onuruyla bağdaşmayan bir cezaya ya da işleme bağımlı kılınamaz.

Mahkemelerde verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi durumuyla, kendini savunma durumunda kalış, yakalama, tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, BİR TUTUKLU YA DA HÜKÜMLÜNÜN KAÇMASININ ÖNLENMESİ, bir ayaklanma ya da başkaldırının bastırılması, sıkıyönetim ya da olağanüstü durumlarda yetkili merciin verdiği buyrultunun uygulanması sırasında, silah kullanılmasına yasanın izin verdiği zorunlu durumlarda ortaya çıkan öldürme olayları birinci bölümün kapsamı dışındadır."

İşte konuşmasının burasında sözünü keserek yaptığı açıklamada elinin işaret parmağını bir tabancanın tetiğini çeker gibi yaparak, ya da o imgeyi uyandıracak biçimde sağ elini havada sallayarak, yüzü derin bir öfke, kin içinde kıvrım kıvrım.

- "Tutuklu kaçıyor... Polis adama dur diyor... Durmuyor. O zaman işte ateş edip öldürebilecek..." dedi.

Halkımızın deyimiyle "kanım dondu." Birden bu açıklamanın çağrıştırdığı iki adı anımsadım. Geçen hafta 1. ordu sıkıyönetim komutanlığının açıklamasındaki iki gencin adını anımsayıverdim... "Kanlı cinayet örgütü MLSPB militanı, Sivas 1959 doğumlu TALİP YILMAZ" ve "hür demokratik rejim düşmanı, DEV-YOL örgütü militanı, Ahmet oğlu 1957 doğumlu TURGAY ERBAYLI..."

Talip Yılmaz cezaevi müdürünün odasında müdürle konuşurken kaçma girişiminde bulunduğu için öldürülmüş, Erbaylı da kaçtığı Ankara'dan İstanbul'da sığındığı apartman dairesinde kuşatılınca tabancayla kendini öldürmüştü.

Bu madde apaçık gösteriyor ki generallerin hazırladığı bu yasa bir anayasa değildir, bir padişahlık, sultanlık fermanıdır. Anayasalar insan haklarını korumayı, onları geliştirmeyi amaçlayan bir tutum içinde olmak gereksinimi duyarlarken cuntanın hazırladığı yasa taslağı kimleri nasıl, neden, öldüreceklerini belirten bir ferman niteliği taşıyor. Asıp kesmeyi amaçlıyor. Korkutmayı, sindirmeyi, insanları köleleştirme düşüncesini temellendiriyor. O nedenle Cumhuriyet'in yeni padişahlarının fermanlarında ölüm, öldürme, vurma, asma, hapse koyma, yasalaşarak halkımıza onaylatılmak isteniyor tüm yasaklar içinde, tüm baskılar ve hayır diyecek onurlu yurttaşları tutuklayarak.

TURGAY ERBAYLI ve TALİP YILMAZ bize ölümleriyle bu anayasa onaylandığında ne gibi uygulamaların, insan yaşamının nasıl bir namlunun ucunda beş paralık değeri kalmayacağını kanıtlayarak savaşım vermemiz gerektiğini gösteriyorlar. Ve de bizi, tüm yurttaşları ne gibi tehlikelerin, bundan sonra nice zor günlerin beklediğini vurguluyorlar ölümleriyle...

"Ateş edip yaralar" demiyor cuntanın başkanı. "Kaçmasını önleyecek hiçbir olanak kalmamışsa, son bir başvuru olarak silahıyla yasa kaçağını ölüme neden olmayacak bir biçimde, örneğin ayağından yaralayıp" yakalayabilir demiyor. "onu öldürür diyor... Bu onun artık yasal hakkı."

İdamların, karakollarda tutukluların kaçar bahanesiyle öldürülmesine olanak veren bu yasanın, bu fermanın yeni padişahlarına da uğur getireceğini hiç sanmıyorum.

İŞTE o nedenle olmalı ki Genelkurmay Başkanlığı, generaller cumhuriyet bayramlarını kutlarlarken yayınladığı bildiride şu olasılıklara değiniyor. Önemle okunması gerektiğini sanıyorum: (Bazı sözcükleri türkçeleştiriyorum)

"Yıkıcı unsurların parlamenter demokrasiye geçişten sonrasını da kapsamak üzere gelecekteki girişimleriyle eylemlerinin aşağıdaki biçimde olabileceği değerlendirilmelidir:

- Olanaklar ölçüsünde temizlendikleri devlet dairelerine yeniden sızma çabalarına yeniden ağırlık verebilirler.

- Yakalanamayan ve adları açığa çıkmamış militanlar aracılığıyla varlıklarını sürdürdüklerini ortaya koymak, yandaşlarına direnç kazandırarak içlerinde dağılmayı önlemek ve geniş kitlelerde yeniden güvensizlik ve umutsuzluk yaratmak amacıyla bildiri dağıtmak, afiş ve pankart asma, gasp ve soygun yapma, silahlı saldırıda bulunma, patlayıcı madde atma gibi eylemlere başvurabilirler.

- Şimdiki ve gelecekteki yönetimlerin her türlü uygulamasını sömürerek devleti yıpratma çabalarını sürdürebilirler. İşçi kesimi içinde fikir kargaşası yaratarak işçi-işveren ilişkilerini bozucu, üretimi düşürücü eylemlere girişebilirler; bazı dernekler, odalar, kooperatifler ve meslek kuruluşlarına sızarak ya da paravan işyerleri çalıştırarak buralardan elde ettikleri gelirleri yasa dışı amaçlarının gerçekleştirilmesi yolunda

kullanabilirler. Üniversite, yüksek okul, öteki okullarda öğrenim özgürlüğünü engellemeye, forum ve işgal eylemlerine girişmeye, yönetim kadrolarına sızmaya çalışabilirler.

Yurt içinde devleti yeniden ele geçirmek, toplumu yönetilemez duruma getirmek, kitleleri yıldırabilmek için her türlü eylemlerini sürdürebilirler. Yurt dışındaki uzantılarıyla bulunulan ülkenin olanaklarından da yararlanarak toplantılar düzenleyerek, açlık grevlerine girişerek, işkence savları öne sürerek yargı organlarını bahane ederek, bildiri broşür dağıtarak, afiş ve pankart asarak basın ve yayınla ilgili çalışmalarda bulunarak kamuoyu oluşturma çabalarını daha da yoğunlaştırabilirler."

Genelkurmay başkanlığı raporunda yıkıcı unsurların halen sürdürmekte oldukları eylemler de türleriyle şöyle sıralandırıldı:

- "Demokratik rejime karşı olan görüşlerini her olanakta açıklayarak halk kitlelerini kendi amaçları doğrultusunda yönlendirme çabasında bulunmaktadırlar.

- Geniş halk kitlelerinin bazı ekonomik ve sorunlarını sömürmek için yoğun bir çaba göstermektedirler.

- İşçi kitlelerini ele geçirmek amacıyla ideolojik ve örgütsel düzeyde çalışmalar yapmaktadırlar.

- Gerektiğinde eylemler yapmak üzere hedefler saptamakta ve bunlar hakkında bilgi edinme girişimlerinde bulunmaktadırlar.

- Dağıtılan örgütlerini yeniden toparlamak ya da şimdiki örgütsel yapılarının dağılmasını önlemek amacıyla çalışmaktadırlar.

- Avrupa ülkelerinin çeşitli kentlerinde var olan örgüt ve grupların da katılmasıyla komiteler oluşturmakta, örgütler arası birliği gerçekleştirme eylemlerinde bulunmaktadırlar.

- Ülke içindeki ve dışındaki yandaşlarını güçlendirmek ve yöneltmek için aldıkları silah ve maddi yardımları ülkeye sokmaya çalışmaktadırlar.

- Ayrıca, her türlü söylenti, asılsız duyuntular yayarak, yeni slagonlar üreterek duvarlara yazı yazarak, geceleri ev toplantıları, dinlence günlerinde kır toplantıları düzenleyerek, tehditle para toplayarak, yurt dışında toplantı gösteri ve yürüyüşler düzenleyerek devleti yıpratmaya çalışmaktadırlar."

İŞTE REFERANDUM ÖNCESİ ÇABALARI BÖYLE SIRALAMAKTADIR GENELKURMAY BAŞKANLIĞININ RAPORU.

NAZİLLİ'deki DEV-YOL davası sonuçlandı: 1 İdam, 2 kişiye yaşam boyu tutukluluk. İSTANBUL'da TKP-ML Halkın Birliği davasında savcı 6 kişinin idamını istedi. Nazilli'de idam hükmü yiyen DEV-YOL militanının adı Ergun AYDAŞ. Suçu : Nazilli Ticaret Lisesi yardımcısı Kenan Tavukçuoğlu'nu öldürmek.

Prof. SADUN AREN'in tutukluluğu sürüyor. Aren "Makro Ekonomi" adlı ders notlarında komünizmi övdüğü savıyla bir süreden beri tutuklu. Aren "bu kitap suçlu sayılırsa Türkiye'de hiçbir şey söylenemez, fikir yaşamı çölleşir." dedi.

UĞUR MUMCU ihbarcı durumunu sürdürüyor: 28 Ekim 1982 tarihli Cumhuriyet'teki köşesinde şöyle yazıyor:

"Türkiye'nin yakın tarihi ile ilgili araştırmalar gün geçtikçe çoğalıyor. Bunların çok yakından izlenmesinde ve değerlendirilmesinde yarar vardır. Bu araştırmalardan biri, son günlerde "TKP VE ORGANİZE GENÇLİK HAREKETLERİ" adıyla yayınlandı. M. İhsan Özgen tarafından hazırlanan bu kitap daha önce de bir bölümü ile Tercüman gazetesinde yayınlaşmıştı. Kitabın 178. sayfasında 'FKF ve Bilimsel Sosyalizm' başlıklı bölümün bazı noksanları üstünde durmak, araştırıcılara bu yönde yararlı olmak istiyoruz."

Böyle bir girişten sonra sayın Mumcu 12 Mart döneminin sıkıyönetim kaynaklarına, sıkıyönetim askersel duruşmalarında belgeleştirilmiş bir takım kaynakçalara başvurarak Tercüman gazetesinin genel yayın yönetmeni Hakkı ÖCAL'ın da bir komünist olduğunu ve bu önemli yapıtta bu noksanlığın giderilmesini istiyor. Sonra yazısını şöyle sürdürüyor:

"Sayın araştırmacıyla yardımcı olmak için SBF Sosyalist Fikir Kulübü'nün 15 Aralık 1968 günlü Kongresinde, bugün TKP'nin Londra kolunda çalışan Nihat Akseymen adlı bir Marksist genç ile birlikte 'Fikir Kulüpleri Federasyonu Temsilciliklerine' seçildiğini de belirtelim. Hakkı ÖCAL bu kongrede 'sayman üye' ve 'Birinci Sınıfla İlişkiler Komitesi Başkanı' olarak görev yapmıştır. Öcal'ın raporları elimizdedir. Sayın araştırmacıya bu belgeleri vermeye hazırız. (...) TKP'li Nihat Akseymen'in 'fikir ve eylem arkadaşı' Hakkı Öcal, iki arkadaşı ile ortak yayınladıkları 'Latin Amerikan Deneyimleri Işığında Türkiye'de Asker-Sivil İlişkisi' başlıklı incelemede (özellikle sayfa 86,2'inci paragrafın sonu, 95'inci sayfa ikinci paragraf, 96'ıncı sayfa 12, 18'inci satırları) ilgi çekmektedir. (...)

Bir yandan Mıgırdıç Şellefyan ilişkilerini, Abanıhlar, Moreno'lar, Susar'lar, Mitranî'ler, bir yandan milliyetçilik, mukaddesatçılık, Atatürk düşmanı satırlar, sonra bir eski Marksist'in yönetimindeki Mc Carthy saldırıları...

Ara sıra sorarlar:

- Marksistler nerelere kadar sızıyorlar?

- Nerden bilelim biz? Herhalde Tercüman gazetesine kadar

İşte böyle yazıyor MUMCU. Yani diyor ki: "Marksistler yalnızca şurada burada değil, sizin içinize de girmiş... Yakalayın onları. İşte oradalar, bak, durup duruyorlar..." Haydi böyle olmadığını düşünelim: Ama Marksistler'le birlikte düşüp kalkıyor. Onların eylemlerinde görev alıyor. O zamanda ÖCAL'ın bir ajan olduğu öne

sürülemez mi? İşlevini tamamlayınca da asıl yerine, yani kapitalistlerin yönetim kurullarındaki görevine dönüp yerleşti.

Mumcu'nun yazarlık görevi nasıl birbirine karıştırdığını görelim. Öcal bir TKP'liyse, bir komünist, bir Marksist ise onu şimdi ele vermesi yazarlık onuruyla bağdaşmayacak iğrenç bir davranıştır. Yoo, ÖCAL bir ajan idiyse o zaman Mumcu'nun yazarlığı, onu apaçık belirtmediği için yüreksizliği yüzünden yine yaya kalıyor. Ve her şeyi birbirine karıştıra karıştıra MUMCU burjuva sapmaları içinde o köşe senin bu köşe benim dolanıp duruyor.

Ama temelde artık Mumcu'nun anti-komünist niteliğiyle bu yazılarını yazdığını daha iyi anlıyoruz. Öcal'ın ajanlığını falan düşündüğü yok onun, böyle bir varsayımla yaklaşımlarda bulunmayı falan deneyecek nitelikte değil eğilimlerinin anti-komünist kışkırtıcılığı. Bunu bir gün önce yazdığı 27 Ekim tarihli yazısında daha iyi kavrıyoruz. YÖK'ün Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne atadığı Prof. Mehmet GÖNLÜBOL'u bir güzel övdükten sonra onun "Abadan'a Armağan" kitabında 1968 yılında yazdıklarından anlamlı alıntılar yapıyor. Bu alıntıların temel görüşü anti-sovyetik oluşu. Sovyet dış politikasının başarıları üstünde durmuş adı geçen profesör. Bu başarıyı da şuna bağlamış: "Batı devletlerinin çoğunda Marksçı kökenden geldiği savıyla sınıf çözülmesi tekinsiz sayılmış ve kınanmıştır. Oysa bir çok azgelişmiş ülkede 'egemen sınıf kavramı' bir gerçektir. Sovyet kuruntusunun bir düşü değildir."

İşte böyle demiş Gönlübol. Buna bir güzel karşı çıkıyor Mumcu. Sovyetlerin dış politikadaki sınıfsal çözümlere Marksçı bir yaklaşımla getirdikleri uygulamayı yadsıyarak onları kaba bir biçimde işgalci ve müdahaleci olarak niteliyor. Bunun örneğini de Çekoslavakya'nın işgaliyle kanıtlıyor. "Sovyetler işgal operasyonlarında başarılı görülebilirler, ama bu askeri üstünlük özünde sosyalist kuram ve inançlara zarar vermiştir."

İşçi devletlerini yıkmak için emperyalizmin her gün yepyeni oyunlar tezgahladığını unutarak ve de işin asıl şaşılası yanı Çekoslavakya olaylarının gün yüzüne çıkmış gerçekleri üzerinde hiç mi hiç durmayarak böylesine bir anti-sovyetik saldırıdan sonra Gönlübol'u bir de tehdit eder biçimde göz kırpıp eleştiriyor: "... Gönlübol bu düşüncelerini, Sovyetlerin 1968 yılında Çekoslavakya'yı işgal edip, bu ülkedeki demokratik sosyalist özlemleri tank paletleri ile ezmesinden bir yıl sonra kaleme alıp yayınlamıştır." Yani diyor, Gönlübol tank paletleri altında özgürlüğün nasıl ezildiğini gördüğü halde, bu uygulamanın tanığı olmasına karşı, Sovyetlerin son 45 yılda dış politikadaki başarılarını "egemen sınıf gerçeği üzerine" kurmuş olmalarını üsteleye üsteleye söyleyerek Sovyetleri övmüyor mu? Yoksa bir gizli komünistle mi karşı karşıyayız.

Neyse ki Gönlübol öyle gördüğünü yadsıyacak nitelikteki bilim adamlarından değil. Belki gördüğünü intikali biraz geç oluyor. Bir-iki yıl. Ya da üç yıl sonra gerçeği kavrıyor Gönlübol şükürler olsun bilimciliğimiz adına.

Mumcu'nun kendini öven bu yeteneğini işte şu tümcelerden anlıyoruz: "Uluslararası ilişkiler alanının değerli araştırmacısı, Prof. Gönlübol, bu görüşlerini 1971 Aralık ayında yazdığı bir başka yazıda bir ölçüde değiştirmiştir. (Acaba 12 Mart mı kendisine yardımcı oldu bu konuda? Mumcu hiç değinmiyor ama bir şeylere göz kırptığı belli) Dış Politika adlı derginin cilt 1, sayı 4, sayfa 11'de sayın Profesör "İdeoloji bir devletin dış politikasına yön veren bir rehber olamaz. İdeolojiye uygulamada, belki bir politikayı rasyonalize etmek ve meşrulaştırmak için başvurulmaktadır. Somutlaştırarak söylemek gerekirse, hiçbir devletin dış politikası Marksçı teoriye göre ayarlanmamıştır. Marksçılığın esasları incelendiğinde ne Sovyetler'in ne de Çin'in uluslararası gerçekler karşısında tutumunu anlamak mümkün olabilir. Doktrin, dış politika daha yüksek amaçlara ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Devletin dış politikasına yön veren başta gelen etken ulusal çıkarlardır. Sovyetler'in Çekoslavakya'yı işgal etmesi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Sovyetler Birliği'ni 'sosyal emperyalizm' ile suçlaması başka nasıl açıklanabilir?' demekte ve haklı olarak bu soruyu sormaktadır. Sayın Gönlübol'a bu konuda da katıldığımızı söylemekle yetineceğiz."

İşte böylece YÖK'ün şimdiki rektörü ile solcu gazete Cumhuriyet'in Mumcu'su "Sovyet Emperyalizmi" konusunda Türkiye'de sendikacıların idamları istendiği, cuntanın halkımızı inim inim inlettiği biri zamanda buluşup, koklaşıp anlaşıyorlar. Bilimcimiz de yazarımız da sonuçta son derece önemli gerçeklere işte böylece varmış oluyorlar. Yeni anayasanın kamuoyu oylamasına sunulacağı şu günlerde el ele tutuşan Gönlübol ile Mumcu şen okullu çocukları gibi kıvançla yol alıyorlar uçarcasına: Mumcu bu değerli bilim adamının Yeni Milliyetçilik görüşlerini paylaşıyor. Yeni Tarafsızlık (?) eşsiz teorisini alkışlıyor. "Körükörüne Batı Bağlılığına" karşı çıkan görüşleri karşısında hayranlığını belirtiyor. Ama bir şey yapmayı unutuyor Mumcu: Sovyetlere, Sovyet emperyalizmi konusunda bunca özen göstermesine karşın, ülkemizin nasıl Amerikan emperyalizmi boyunduruğunda akıl almaz serüvenlere doğru sürüklendiğine hiç değinmiyor. Örneğin Yeni Tarafsızlık politikasına alkış tuttuğu, Sovyetleri emperyalizmle suçladığı günkü yazısının yayınlandığı Cumhuriyette CİA ile yakın ilişkileri olduğu herkesçe bilinen gazeteci Jack ANDERSON'un yüzlerce batı gazetesinde yayınlanan makalesine hiç değinmiyor. Hürriyet gazetesinde Oktaş Ekşi'nin eleştirdiği bu yazıda Anderson, cuntayla Amerikalı yöneticiler arasında yalnızca ABD tarafından kullanılabilecek yeni hava üstlerinden söz etmişti. Bu üslerin sayısının üç olduğunu söylüyordu. Doğuya kurulacaktı. Muş yakınlarında kurulacak yeni bir üssün özellikle Sovyetlere, İran ve Irak'a eşit uzaklıklarda bulunduğu için son derece stratejik bir önem taşıyacağı vurgulanıyordu. Cuntacı generallerin sözcüğü yarım yamalak ağızla Anderson'un düş gördüğünü söyleyip yalanlamak istedi. Sanırım Devlet bakanlarından biri böyle bir yalanlamaya yeltendiğinden birkaç gün ya geçmiş ya geçmemişti ki Savunma Bakanı Bayülken'in yeni bir açıklaması gerçeği tümden apaçık gözler önüne seriverdi: ÇABUK TAKVİYE KUVVETİ BAZI HAVAALANLARIMIZA İNEBİLECEK."

Bayülken bunun Körfez'deki Amerikan çıkarlarını korumak için oluşturulan "Çevik Kuvvet"le bir ilişkisi olmadığını söylüyor ama artık buna kimseyi inandırması olanaksız. Bir kez Anderson'un söyledikleri tıpatıp çıktı. İkincisi askeri gücümüzün doğuya kaydırılmasında Türkiye'nin değil Amerika'nın stratejik çıkarları olduğu apaçık ortada. Ortadoğu'nun uyanık halkına karşı topraklarımızda Amerika'nın yaşamsal çıkarlarının saldırganlığını yapmaya hazırlanıyoruz. Bunu Bayülken de açıklama gereğini duyuyor. Muş'taki yeni üssün yapımıyla ilgili olarak: "ABD diyor, bilindiği gibi öncelikle bölgeye (Körfez bölgesine) dışarıdan gerçekleşebilecek tehlikeleri giderebilmek amacıyla ve özellikle Batı'nın Körfez'den enerji beslenmesinin tehlikeye düşmemesi için, kendisi doğrudan bazı önlemler almakta, Nato bağlaşıklarını da belirli bir dayanışmaya çağırmaktadır."

Bu çağrıya generallerin hemen uyduğu apaçık gözleniyor.

Türkiye'miz Amerikan üsleriyle, Nato silah depolarıyla cuntacı generalin yeni Anayasa'daki "Silahlı kuvvetleri yabancı topraklara gönderebilir" yollu maddesine sırtını dayayarak insanlarımızı ölüme, savaşa, militarist heveslere doğru pupa yelken sürüklüyor.

Ve Mumcu işte böylesine bir dönemde YÖK'lü Gönlübol'la birlikte Sovyet emperyalizmi konusunda türküler söylemeye başlıyor.

Komünist düşmanlığını, Leninist eleştiriyi alabildiğine genişletiyor. Hem de en demogojik yöntemlerle. İnsanların susturulduğu, kendisine yanıt verebilmenin hiç biri olanağı bulunmadığı, Leninistlerin idam fermanlarının göğüslerine asıldığı bir dönemde...

Neden? Barış Derneği üyesi bu arkadaşımız Nato'suz, üssüz bir Türkiye düşüncesini savunacağı yerde bu deli danalar gibi komünist düşmanlığını böğürürken neden halkının üzerinde Amerikan emperyalizminin oynamakta olduğu oyunlara hiç sesini çıkarmıyor, hiç soluk vermiyor, neden? Anderson'ları neden eleştirmiyor. Yeni üslere neden karşı çıkmıyor? Bir silah deposu durumuna getirilmek istenen Türkiye'nin yazgısının bir adamın iki dudağı arasında düğümlenmesinin kaygısını içinde neden taşımıyor? Üstelik Enver Paşa deneyimini yaşamış bir ulusun bu acı, kanlı deneyimini neden görmezlikten geliyor? Bu nedeni sanırım küçücük bir habercikte bulmak olası: Ankara Sıkıyönetim Kumandanlığı Ankara'daki Barış Derneği üyelerinin bir bir sorgulamasını yapmaya başlamış. Kendisi de üyesiymiş derneğin.

Silah kaçakçılığı olayının üstüne devletin koruma polisleriyle gitmek o kadar büyük bir yüreklilik olmayabilir ama cuntanın sıkıyönetim mahkemelerinde Barış Derneği'nin komünist bir yan kuruluş olduğu, TKP'nin kendisini yönlendirdiği savına, küçük düşmeden yanıtlar bulabilmek çok daha büyük bir yüreklilik isteyebilir. Askerlerin karşısında ülkenin barışını, kültürünü, istemlerini savunan Barış derneğinin yüzümüzü ak eden üyeleri tarihimize örnek alınacak direniş belgeleri bırakırlarken, bir

küçük burjuvanın bu kaypaklığını geleceğimiz için kaygıyla, yürekleri yanarak izliyor olmalıdırlar.

Bu yazarın üzerinde bunca durmak beni bunaltıyor. Ama gereklilik görüyorum: Hiçbir düşe, yanılgıya kapılmamamız için. Gelecek kuşaklara en doğru yargıları bırakabilmemiz için. Gelecek kuşakların herkesi en iyi biçimde, en doğru tanıyabilmesini sağlayabilmek için işte bu adamı düşünmeye eleştirmeye çalışıyorum. İnsanların nerede nasıl kaypaklıklar yapabileceğinin bilimsel anlatımdaki doğruluğunu belgeleyebilmek için. "Öldükleriyle Kalmadılar" adlı yapıtımı yalnızca iki yazara imzalayarak göndermiştim. Biri bu MUMCU. O zaman gericiliğe, militarizme, karşı demokrasiden yana güçlerle savaşım veriyordu. Hep öyle kalacak sandım. Hep öyle de kalacak değil, gelişip en olumlu noktalara varacak, savaşımında gittikçe halkımıza yararı dokunacak diye düşünürken üç yıl sonra vardığı yeri hiçbir zaman düşünemezdim. Bu yanılgımın başkalarınca da işlenebilirliğini önlemek için MUMCU üstünde onca duruyorum.

Yanılgımın günahını çıkartır gibiyim.

31 EKİM 1982

EVREN BUGÜN ADANA'da konuşacak. Evren Şehriban bacıyı tanır mı? Adını hiç duydu mu? Duyması gerek oysa. Dün kendini Seyhan Irmağı'na attı. Kucağındaki çocuğuyla birlikte. Ne ki Tekel işçisi Şehriban Erciyaş bir yurttaşımızca çocuğuyla birlikte kurtarıldı.

Evren Paşa şimdi gittiğin Adana'daki dünkü olay üzerinde hiç durma gereğini duymaz mısın? İşçi haklarından söz edeceksin Adana'da bugün. Yeni anayasanın işçi haklarını nasıl koruduğunu, geliştirdiğini, cuntaya güvenilmesi gerektiğini söyleyeceksin yine. Ve "biz oy dilencisi değiliz" dediğin bir konuşmayı unutarak Adanalılar'dan da oy isteyeceksin yeni anayasa için.

Seni dinleyen binlerce insanın içinden birinin, Anada Tekel Sigara Fabrikası işçisi Şehriban Erciyaş'ın dramı şöyle: "Eşim Mustafa belinden sakat. Çalışamıyor. Evde zor geziniyor. Yatalak... Ailenin tüm yükü benim sırtımda. Yalnızca kendi iki çocuğumuz değil, kayınbiraderimin de iki çocuğuna bakmak zorundayız. Onların yoksulluğu bizden de içler acısı. 14 yıl çalıştığım Tekel sigara fabrikasından bir kuruş alamadan atılıverdim. Geçtiğimiz 11 Haziran günü hastalanmıştım. İşçi nezaretçisine gidip izin istedim. Veremeyeceğini söyledi. Ben de gidip amirden izin aldım ve SSK hastanesine gittim. Ertesi gün de cumartesi olduğu için işe gitmedim. Müdür yardımcısı Fethi Tonguç'la işçi nezaretçisi Ali Kabacık hakkımda zabıt tutmuşlar ve 18 Haziran günü bana 5 kuruş ödeme bile yapmadan işime son veriverdiler. Gerekçe olarak amirlerime karşı gelişim gösterilmiş. Oysa ben onlara hiç karşı gelmedim. Hastaydım, hasta olduğumu, hastaneye gitmem gerektiğini anlatmaya çabalıyordum. Ama beni

dinlemediler... 18 Haziran'dan beri açız. Artık ölmek istiyorum. Açlığa, kimsesizliğe, yoksulluğa dayanacak gücüm kalmadı."

Evren Paşa akşam televizyonda 14 yıllık Tekel işçisi Şehriban bacıya nasıl yanıt vereceksin, seni izleyeceğim. Onun yüreğini umutla ışıtabiliyorsan, yarını için ona gerçekten somut iyileştirmelerde bulunabiliyorsan söz vermelerinle, o zaman sen yönetimde kalabilirsin. Ama Şehriban bacının yazgısını değiştirme olasılığın hiç yoksa, tüm silahlı güçlerine, tüm apoletlerine, tüm Amerika'na karşın gidişin gidiştir ve de hiç de iyi bir gidiş değildir...

Yazgın kendini Seyhan ırmağına atan 14 yıllık Tekel işçisi Şehriban bacıyla öylesine özdeşleşiyor ki bir benim gibi düşünebilsen, gerçeği bir görebilsen o parlak görüntülü nutuklarını bir yana iter, işsiz bacının peşine düşer ona ve onun gibi öteki Adanalılar'la, tüm yoksul yurttaşlarına yardım elini uzatırsın.

Ah general bu senin için olanaksız. Herkese nasıl bir iş bulursun? İş bulmaları içinde onların yanında barış ve sosyalizm için savaşım veremezsin ya omuz omuza... Öyleyse çözümsüzlüğün ortada paşa. Padişah fermanlarına, sultanlık yetkilerine rağmen çözümsüzlüğün ortada.

Ve Şehriban bacılar kendilerini kentlerinin ırmaklarına atmayı değil, birleşip savaşım verecekleri günü beklediklerinde senin sonun (yani: sömürünün, bağımlılığın, karanlığın, geriliğin) sonu geldi demektir.

ERTESİ GÜN

KALABALIKLARIN içinde seni göremedim Şehriban bacı. Cuntanın askeri üniformalı başkanı Adanalılar'a seslenirken gözüm, seni o kalabalıklarda aradı. Şımarık okul çocukları doldurmuştu alanı. Islık çalıyor, şamata yapıyor, bir maçtaymış gibi televizyon ekranında ellerini kollarını sallıyorlardı. Dövizlerde "İkinci Ata'mız Evren'e, Anayasa'ya EVET" yazılarını okuyordum. Cuntanın başını dinleyenleri ekrandan yakaladıkça iyice anlamaya, bu kitlenin ne düşündüğünü, yaklaşan objektif'in belirginleştirdiği yüzlerden okuyup anlamaya çabalıyorum. Kesin bir kanım var: Cuntanın başı bir yere mi gelecek, subay eşleri, okullar, öğrenciler, görevliler, onların karıları anaları, çocukları ve okullular o gün alana toplanıyor. Bunu televizyon ekranında saptamak, görmek oldukça kolay. Gözlerinizi kapasanız bile cıvıl cıvıl şamatalı seslerden alanı dolduranların gepegenç okul öğrencileri olduğunu hiç zorluk çekmeden hemencecik kavrarsınız. Gözlerinizi açıp ekrana özenle baktığınızda da bu şamatayı -tıpkı maçlardaki amigolar gibi- bir takım insanların bir takım işaretlerle yönlendirdiğini, "Ya ya ya, şa şa şa, Evren Paşa çok yaşa" diye tempo tutturduğunu görürsünüz. Kürsüdeki Evren Paşa mutlu beşuş çehresiyle başını sallaya sallaya gülümsemekte, kendinden geçmektedir. Ne denli mütevazi olduğunu göstermek istediği için de bu eğitilmiş coşkuyu el işaretiyle durdurmaya çalışmakta. Ama doğrusu bu çabasında öyle pek de ısrarlı davranmamaktadır. Bir süre sonra kolunu indirerek

çocuk şamatalarının coşkusuna gülümseyerek bakmakta, o çok sevdiği 9. Senfoni'nin melodileriyle alanların coşkusu kendisini kendisinden alıp kimbilir ne yücelere, ne ululuklara, ne tanrısallaşmalara götürmektedir...

İşte böyle bir kalabalığın içinde seni göremedim Şehriban bacı. Cuntanın başı kentine gelmeden önce, sanırım iki gün önce kendini kentin ırmağına, küçük çocuğuyla birlikte atan seni aradı durdu gözlerim.

Hiç kuşkusuz gitmişsindir, işsizlik, açlık, işten kovulma, başkalarına muhtaç olmanın utancıyla kapkara kararmış yüreğinin ışıması, yeniden yaşama yönelmek için Paşa'yı dinlemeye gitmişsindir hiç kuşkusuz. Bir kıyıcıktan, bir köşecikten izleyip durmuşsundur onu. Onu görmen olanaksız. Halkından korktuğu için çook uzaklarda, polisler, jandarmaların kurduğu barikatların gerisindeki tanklardan sesleniyor halkına. Kendisini hiç kuşkusuz görememişsindir de, her yere yerleştirilen hoporlörlerden söylediklerini iyice duymuşsundur.

Hiç kuşkum yok, senden söz ettiğinde, ben ta İstanbul'da senin yürek çarpıntılarını duyacak kadar da heyecanlanmışsındır. Senden ve senin çalıştığın Tekel Fabrikası'ndaki arkadaşlarından şöyle söz etmedi mi Şehriban bacı:

"Grevler yüzünden sigara karaborsaya düştü. (...) Bunun nedeni fabrikaların tam kapasiteyle çalışmamasıydı. Bu durum sigara kaçakçılarını ve karaborsacıları teşvik ediyordu. Şimdiyse yeni fabrikalar üretime girmeden tüm ülkenin sigara gereksinimini karşılayabilmekteyiz. Hatta dış ülkelere bile satılmaktadır."

Neden bana yalan söyledin Şehriban bacı, neden kendini Seyhan ırmağına atarak yalanını gizlemeye çalıştın, işte Paşa senin intiharındaki gizliliği tümüyle açığa çıkarıverdi? Meğer sen fabrikada çalışırken, yani işine son verilmeden önce, işçi nezaretçisi senin SKK hastanesine gitmene izin vermediği için onu dinlemeyip gidişinden kaynaklanan kovulma olayın gerçekleşmeden önce, sen ve arkadaşların ülkedeki karaborsacılarla, sigara mafia'sıyla anlaşıp yasa dışı grevler oluşturmuş ve de böylece açıktan bir sürü para kazanmışsınız... Sigara mafiasının size kazandırdığı milyonlarca lirayı gizlemek, kuşkuları üstünden atmak için mi tutup kendini çocuklarının en küçüğüyle birlikte Seyhan ırmağına attın ŞEHRİBAN ERCİYAŞ BACI? Ya da yasa dışı grevleri size tezgâhlatanlar çıkarıp hiç mi üç beş kuruş vermediler yani?

Olanaksız olanaksız... Bizden gizleme gerçeği. İşte yüzüne karşı haykırıyor gerçekleri askersel yönetimin başı general:

"İşte memleket bu duruma bunların yüzünden geldi. Grevler çoğalır, direnişler artarsa üretim yapılamaz. Dışsatım yapılamazsa bundan kazançlı çıkan kim olacaktır? Çalışmak isteyene zorla karşı konulmuştur. Davullu-zurnalı grev dünyanın hiçbir yerinde yapılmamıştır. Bizdeyse davul-zurna çalınarak grevler, direnişler yapılmıştır.

İşçiyi huzur bozucu eylemlere sokmuşlardır. Bazı işçilerin çalışmasına engel olmuşlar, makineleri tahrip etmişler, stokları yaktırarak milyarlarca lira zarara yol açmışlardır."

Tüm bunlar hep senin yüzünden işte Şehriban bacı... Hep senin yüzünden. Senin ve davullu-zurnalı grevlerin yüzünden.

Gözünü dört açta dinle generali, bak neler söylüyor senin için ve kucağındaki çocuğun için. Yüreğin onun söylediklerinle kararmasın, ışısın yeniden. Gerçeği kavrayınca insan, anlayınca hanyayı konyayı... Neden kararsın yüreği? İşte karşında sana düşman bir insan. Senin yoksulluğunu, senin kocanın kimsesizliğini, çocuklarının geleceğini yalan dolanla dışarıya satan... biri karşındaki.

Öyleyse intihar etmek niye? Omuz omuza savaşım vermek varken, intihar neye? Dinledikçe generali dört elle sarıl yaşamaya... Bir Gün Bile Yaşamak'ın nasıl anlamlı olduğunu düşün bacı: 7 Kasım'da vereceğin bir hayır oyunun anlamını kavra iyice yaşamayı kaynağından bellemek için bir güzel.

İntihar etmek niye? Çocuğunla ırmağa atmak kendini, kendi güzel kentinin güzel ırmağına... Ha niye? Omuz omuza savaşım vermek varken çocuklarımız, yarınımız, güzel günlerimiz için... Bir hayır deyişin ile direnişinde onurlu yarınları yaratma umudumuz varken doğrusu çok ama çok kınıyorum seni anlamsız, karanlık, silik bir intihara kalkıştığın için Şehriban ERCİYAŞ bacı.

Hoşça kal. Seni düşüneceğim günler boyu. Erciyes dağı gibi onurlu ve dik tut başını bacım.

"Bu anayasayı beğenmiyorsanız söyleyin cayalım. 12 Eylül öncesi geri gelsin. Buna razı mısınız?

Aldırma bu tehdide bacım, sakın. Kendi yarattıkları kan ve terörizmle yeniden sindirmek istiyor işte seni. Kendisiyle birlikte gidecektir 12 Eylül öncesinin acımasız günleri. 12 Eylül öncesi doğrudan kendisi. Kendisi bacım.

Şu sözlerine kulak kabart onun, nasıl acımasız bir yürek taşıdığını iyice gör. İşçilerin yoğun bulunduğu senin bölgende, Adana'da kötekten söz eden bu anlayışa karşı savaşım vermeden bu dünyadan ayırırsan kendi kendini, öbür dünyadakiler de, buradakiler de yapışırlar iki yakana sevgili bacım. Kötülükle, acımasızlıkla, savaş isteyeni etkisizleştirmek görevimizdir çünkü.

"İşçileri sokaklara döktüler. Kızıl bayraklar taşıttılar. Başka ülkelerin liderlerinin resimlerini taşıttılar. Şimdi yapamayacaklar, maskeleri düşmüştür. İsteseydik bunların hepsini temizlerdik. Hepsini sokağa atsaydık sefil, perişan olacaklardı. Ayrıca bazı haksızlıklara neden olabileceklerdi. Zamanla doğru yolu bulsunlar istedik. Amacımız insan harcamak değil, insan kazanmaktır.

- Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir

Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir."

2 KASIM 1982

GENERAL İZMİR KONUŞMASIYLA KENDİSİNİN VE CUNTANIN PORTRESİNİ TAMAMLIYOR.

Belgelenmesi için konuşmasından alıntılar yapıyorum.

General halkıyla savaşta olduğunu söylüyor. Halkının haklı istemlerine karşı nasıl bir savaş verdiklerini anlatıyor. General halkını düşman görüyor:

"Günümüzde savaş çeşitleri değişmektedir. Karşı karşıya gelmek yerine para dökerek emellerine ulaşabilmektedirler. İdeolojik ve ekonomik savaş sürmektedir. Biz bu savaşın ilk aşamasını kazandık. Ancak savaş bitmedi. Sonraki aşamaları var. Birtakım önlemler almak zorundayız. Önlemlerin başında Anayasa gelmekteydi. 12 Eylül'den sonra 1961 anayasasını yürürlükten kaldırmasaydık bu savaşı kazanabilir miydik? Kesinlikle hayır. İdeolojik savaşın ilk aşamasını yitirenler büyük bir telâş içinde eski anayasanın savunuculuğunu yapmaktadırlar. Bunların ağzını kapatmak elimizdeydi. İsteseydik evlerine hapseder, çıkartmazdık. (...) Onlar savaşı kazansaydı hiç kimseye bizim tanıdığımız hakkı tanımayacak, kendilerine karşı olanları darağacında sallandıracak ya da cezaevlerinde süründüreceklerdi."

Nasıl bir yönetim gerçekleştireceklerini anlatıyor:

"Artık 141-142'ye hayır diye bağıramayacaklar, miting düzenleyemeyecekler. (...) Bu madde 1936'da TCK'ya Atatürk zamanında konmuştur. Atatürk de komünizmin karşısındaydı. Atatürk'ün bazı laf ve özdeyişlerini başka yönlere çekerek devletçiliği başka türlü göstermek isteyenler vardır."

Bir faşistin temel özelliği kitlelere karşı kendisinden, söz etmesidir. Bireycilik ön çizgide kitleleri silip süpürmek ister:

Kitlelerin karşısında BEN önemlidir. İşte General'in Ben'leri:

"Ben 12 Eylül girişimine Cumhurbaşkanı olayım diye karar vermedim. Harekâtı gerçekleştirirken arkadaşlarımla ben hiçbir makam aklımızdan geçirmedik. Bu göreve akıtılan kanlara son vermek için geldik. Hepimiz 60 yaşın üstünde kişileriz. Ben 65 yaşındayım. Ben'im dinlenmeye hakkım yok mu? Çocuklarımı evlendirmişim tek başıma kalmışım. Cumhurbaşkanı olsam n'olacak, olmasam n'olacak? Buna hevesli kişi olsaydım köşkte oturur o makamın parasını alırdım ((Ne demek istedi? Yani dikdatöryamı kurar, cumhurbaşkanlığı parasını da tıkır tıkır alır, keyfime bakardım mı demek istiyor. Tanrım, bu ne biçim kafa, ne biçim insan? 21. yüzyıla girerken Türkiye Cumhurbaşkanlığına soyunan adamın ettiği şu laflara bakın. Sözcükleri: alırdım, yerdim, keyfime bakardım, asardım, keserdim... Darağacı, kötek, savaş, satılmış

köpekler...)) Bize birtakım telkinlerde bulundular. "12 Eylül'den sonra hemen referanduma gidin" diye. O en heyecanlı zamanda milletin bizi göklere çıkardığı dönemde kendimizi onaylatırdık. İstemedik. Önce ülke huzura kavuşsun o zaman yaparız dedik. Bir anayasa yapıldı. BU ANAYASA BİZİM ANAYASAMIZ. Onaylanırsa milletin anayasası olacak. BU ANAYASA VARSA BİZ VARIZ. ((İşte bu ilginç. Yani onaylanmazsa gidiyor musunuz paşa?)) Ayrı ayrı sandıklarda onaylansa n'olur? Anayasa ayrı, Cumhurbaşkanı ayrı sandıkta olsun? Ne fark eder? Varsayalım ki bana atılan oylar daha fazla çıktı da Anayasa oylaması daha az çıktı. Koltuklarım mı kabaracak? ((Ya daha az çıkarsa paşa efendi, niye hiç onu düşünmüyorsun?)) Bu fuzulî masraftan başka ne işe yarayacak? BEN aday biçimine de razı oldum. ((Yani aday olmadan da bu işi bitirirdim demek istiyor. Ne alçakgönüllü... Ne alçakgönüllü ama...)) Çıksın benim karşıma adaylar. ((Yahu sen konuşmalarını eleştirmeyi Konsey buyruğunca yasaklamışsın, senin karşına ancak dilsizlerle sağırlar çıkar.)) Ama büyük bir çoğunluk böyle olmaz dediler. ((Ya...? Kim bu büyük çoğunluk... Gerçekten kim? Cunta mı? Yoksa Milli Güvenlik Kurulu mu, yoksa adını sanını duymadığımız yasadışı bir kuruluşunuz mu? Örneğin genişletilmiş komuta konseyi falan mı? Kim senin böyle demokratik bir biçimde seçilmeni engelleyen? Olmaz böyle şey diyenler? Kim, bilmek hakkımız. Perde arkasından ne yönlendiriliyor? Cuntanın gerisinde başka cuntalar, başka güçler mi var?)) Böyle bir ortamda adayların birbiriyle çekişmesi sonucu Cumhurbaşkanı seçiminin çok sakıncaları olur dediler. ((Bu şu demektir. Sen seçilemezsen, biz kendi adayımızı seçtirmek için yeni bir darbe yapmak zorunda kalırız. Darbe içinde darbe.)) Şimdi, iki üç, dört aday çıkacak, birbirimizle yarışacak mıyız? Hiç propaganda yapılmadan seçim olmaz. ((Yoo, sen istesen olur. Onlar konuşmaz, sen konuşursun, olur biter.)) Devletin bugünkü durumu propagandaya elverişli değil. Öyleyse bu şekilde olsun dedim, kabul ettim bu yöntemi... ((Yani tek aday. Kendileri. Anayasa oylamasıyla birlikte atılan oylar aynı zamanda kendisini de Cumhurbaşkanlığı koltuğuna götürecek. Bu yönetimin bir özelliği de: Kendisi konuşacak, sağa sola saldıracak, hiç kimse de ağzını açıp bir tek sözcük edemeyecek. Ohhh ne güzel yöntem... Vallahi iyi ki kabûl etmişsin paşa.)) Konsey üyesi arkadaşlarıma gelince: Onların da benimle bir dönem birlikte çalışmam, değerli düşüncelerini almam gereği ağır bastı. Bu işe beraber başladık, beraber ayrılırız dedik. Yaşam boyu meclis üyeliği önerdiler ((Paşa açıkla: Kimler?)) Hiçbirimiz kabûl etmedik. Ayrıldıktan sonra ölünceye dek dokunulmazlık hakkı tanıyalım dediler. Geri çevirdik. ((Kim bunlar?)) Bizim dokunulmazlık zırhına gereksinemimiz yok. (...) Eleştirilerin amacını biliyorum. Amaç demokratik ya da anti-demokratik oluşu değil. Amaç bu makama eleştirileri yöneltmek, bize KARŞI çıkmaktır."

HIRSIZ-POLİS AKILCILIĞI GENERALİN TEK HÜNERİ:

"Sanki biz farkında değiliz: Bazı karikatürlerde, Atatürk'ün gözlerinin rengi maviymiş. Bakın efendim, edepsizleri görüyor musunuz? Atatürk'ü bile alet etmek

istiyorlar. Atatürk'ün gözü de maviymiş yani mavi verirseniz "Hayır" anlamına geliyor. Efendim gök rengi de maviymiş, deniz rengi de maviymiş...

Gök rengi de mavi ama mavilik bir işe yaramıyor. Bulut gelirse yağmur geliyor. Bereket geliyor. Atatürk'ün gözleri de bize bakıyor. Ruhu bizimle beraber. Göklere yükseliyor. Onlara mavi gözlerle hain hain bakıyor. ((Kinle demek istemiş olmalı.)) Elinden gelse onları parçalar, merak etmeyin..."

General İzmir'de bu önemli konuşmasını yaparken İstanbul'-da 113 İdam istemli DEV-SOL duruşması başladı. Savılığın ek savlarıyla birlikte DEV-SOL davasında idam istenilenlerin sayısı 232'ye yükseltildi. Sanık sayısı da 781'i buldu.

Dün gece Ataol'a şu telgrafı çektim:

Sayın ATAOL BEHRAMOĞLU

1. Zırhlı Tugay 2 No'lu Askeri Cezaevi

Cevizli / Kartal

Maltepe

Canım Kardeşim:

Asya-Afrika Yazarlar Birliğinin LOTUS edebiyat büyük ödülünü kazanmanı, ozanlığın adına, barış ve sanatımızın onuru adına coşkuyla kutluyorum.

Aydınlık günlerde en kısa zamanda görüşeceğimiz umuduyla sana ve tüm dostlara selamlar...

ORHAN İYİLER

Nedenini kesin bir biçimde bilmiyorum ama bu sabah uyandığımda içimde derin bir yaşama sevinci vardı. Kıpır kıpır yanımda buldum onu. Kızım Ayşe'den hemen sonra ben de sokağa çıktım. Evden ta Kadıköy iskelesine dek yürüdüm. Alacakaranlıktı sokaklar. Sokak lambaları ben ana caddeye çıkmaya yakın söndü. Karşımda sabah sabah böyle koskocaman duru, ışıkları yalın gümüş renginde bir ay ağaçların arasından, yüksek yapıların üstünden, bir oradan bir buradan çıkarak benimle saklambaç oynaya oynaya iskeleye dek geldi.

Sonra onu soluma doğan güneşi sağıma alıp vapurla karşı kıyıya geçtim. Ve bilmiyorum ama ayı soluma, güneşi sağıma alıp böyle anlı şanlı karşıya geçişimden mi ne içimdeki sevinç akılsızca coşkun boyutlara ulaştı. (3 Kasım 1982)

3 KASIM 1982 :

HÜRRİYET GAZETESİNDEN: "ÇEVİK GÜÇ NEYDİ ÇABUK GÜÇ NEDİR?"

"Ulusal Savunma Bakanı Bayülken'in son açıklaması, dış politika sözlüğümüze yeni bir ad kazandırdı ama tartışmaları da birlikte getirdi."

"Ulusal Savunma Bakanı Halûk Bayülken'in geçtiğimiz hafta sonu yaptığı bir açıklama son zamanlarda Türkiye'de tartışma konusu olan bir sorunu yeniden gündeme getirdi.

Bir süredir Birleşik Amerika ile Türkiye'nin ortak çabalarıyla onarılmakta, yenilenmekte olan bazı havaalanlarının ne için kullanılacağı, bunlarla Washington'un Basra Körfezi'nin güvenliği için oluşturmaya çalıştığı "Çevik Güç" arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı sorunudur.

Bilindi gibi, Türk kamuoyunda bu havaalanlarının "Çevik Güç"ün kullanımına açılmak üzere hazırlandığı kuşkusu var. Gerçi Türk Dış politikasını yönetenler bu kuşkuyu ve böyle bir şeyin Türkiye'nin bölgedeki komşularıyla, hele hele Sovyetler Birliği'yle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyeceğini pek iyi bildikleri için bunun söz konusu olmadığını, çeşitli kereler yinelemişlerdir. Türkiye'nin böyle bir eylem içine, yani "Çevik Güç"le işbirliğine, ancak NATO'nun savunma bölgesi genişletilir ve de bu yönde ortak bir NATO politikası saptanırsa, girebileceğini söylemişlerdir.

Oysa, hiç değilse şimdilik, NATO'nun Batı Avrupalı bağlaşıklarının buna yanaşmadıkları NATO'yu, Ortadoğu savunmasına bulaştırmak istemedikleri görülüyor. Nitekim Birleşik Amerika da, yine hiç değilse şimdilik, hiçbir NATO toplantısında ortaklarını bununla ilgili bir yüklem altına sokmayı başarabilmiş değildir.

Ne ki son günlerde Washington NATO'yu Basra Körfezi'nin savunmasına dolaylı yollardan bulaştırmaya çalışıyor. Amerikalılar'dan ve Amerikan kaynaklarından öğrendiğimize göre bunu da Türkiye'nin sırtından yapmayı düşünmektedir.

Bakınız, Reagan yönetiminin etkili danışmanlarından biri olan Albert WOHISTETTER bu konuda ne diyor:

- "Sovyetler hiç değilse şimdilik İran'ı işgal etmiş değiller. Belki de hiç etmeyeceklerdir. Ama ya ederlerse? Bu, NATO için hem petrol, hem de güvenlik açısından çok kötü sonuçlar yaratacak bir olasılıktır. Rusların bir çok kez işgal etmiş oldukları Kuzey-Batı İran Sovyetler'den Basra Körfezi'ne inen en elverişli istilâ yollarını barındırıyor. Bu yollar üzerindeki en zayıf nokta, Diego Garcia adalarından 3000, Kenya'daki Mombasa'dan 2600, Somali'deki Berbera'dan 1700, Umman'daki

Mesire'den 1300 mil uzaktadır. Buna karşılık Türkiye'deki Van'dan yalnızca 100 mil..."

WOHISTETTER konuşmasını şöyle sürdürüyor:

- "Sovyetlerin, Kuzey-Batı İran üzerinden yapacakları bir istilâ girişimi Carter yönetimi tarafından hazırlanan ve bugünkü yönetim tarafından da benimsenen "Çevik Güç" gibi uzak mesafelerden havadan taşınacak hafif birliklerle durdurulamaz. Avrupa'daki NATO kuvvetlerine, özellikle NATO'nun hava kuvvetlerine gereksinme duyulacaktır. Bunun için de, NATO'nun Güney-Doğu bölgesi küçük devletleri de içine alan gerçekçi ve ayrıntılı bir planlama yapılmalıdır." (Bkz: Albert Wohistetter, Nato and Turkey after the Detante: Paper Presented at the SİSAV Konference on NATO, İstanbul, October 1982 sf 28/30)

Öte yandan Amerikan kaynaklarından öğrendiğimize göre, "Çevik Güç" bu konuda yetersiz ve geç yetişecek olduğuna göre, eğer Sovyetler Kuzey-Batı İran üzerinden Basra Körfezi'ne inmeye kalkışırsa "Çevik Güç" yetişinceye dek, "Türkiye'ye dayalı bir önleme girişimi" yapmak gereği vardır. (Bkz: Joseph Fitcheet, Nato Appears Divided Over Support for Ankara-The International Herald Tribune, December 7, 1981).

Coğrafi yakınlığının yanı sıra "Türkiye'den düzenlenecek önleme girişimlerinde NATO'yu da işin içine çekmenin bir yararı" olacaktır. Eğer Sovyetler bu engeli Doğu Anadolu'daki uçakları yok ederek aşmaya kalkışırlarsa bu, Nato savunma alanına yöneltilmiş bir saldırı olacak ve ortak biçimde karşılamayı gerektirecektir.

Amerikan savunma düzenleyicileri bu olasılığın caydırıcı bir yönü olduğunu, o yüzden de Sovyetler'i Basra Körfezi'ne karşı bir girişime geçmeden önce birkaç kez düşünmeye yönelteceğini söylüyorlar. (Aynı Kaynak)

Şimdi, Türkiye'deki (Van da aralarında olmak üzere) bazı havaalanlarının daha yeterli duruma getirilme çalışmalarına, bu arada geçen Pazar günü Hürriyet'te çıkan Muş'ta yeni bir üs kurulacağına ilişkin habere de bu açılardan bakmakta yarar vardır.

Bu açılardan bakılınca, Bayülken'in açıklaması kuşkuları artırıyor. Çünkü bu havaalanlarının ulusal kullanım için değil, "Bir tehlike anında Nato üyelerinin birbirleriyle yapacakları askeri yardımlaşmalar kapsamında bulunan ve öteki bağlaşıkların savunma gereksinimleri için gönderilebilecek olan "Çabuk Destek Güçleri" denilen bir programın gereği" olarak yeterli duruma getirildiklerini gösteriyor. Bağlaşık kuvvetlerinin kullanımı amacına yönelik olduklarını da açıkça ortaya koyuyor.

Bayülken'in bu sözleriyle Amerikan savunma plancılarının Türkiye'ye biçtikleri görev arasında bir benzerlik görmemek insana olanaksız geliyor. Yoksa yargımız bizi mi yanıltıyor...?"

7 KASIM 1982:

ÖNCEKİ GÜN general son konuşmasını Türkiye Radyo ve Televizyonu'nda yapıp tek başına başlattığı koşuyu yine kendisi şampiyon olarak kapadı. Son konuşmasında da halkı yine "biz gidersek 12 Eylül öncesinin her gün 20 kişinin öldüğü anarşi ortamına" geliriz umacısıyla korkuttu. Almanya'daki DEV-SOL örgütünün Türk konsolosluğunda gerçekleştirdiği silahlı baskın da işlerine yaradı. "İşte umacı kapıda bekliyor, dediler. Bizim hazırladığımız bu anayasayı onaylamazsanız, umacı gelip hepinizi yiyecek" Televizyonda özel bir program hazırlayıp generalin konuşmasından önce "Türkiye'yi parçalamak isteyen dış mihrakların" neler olduğunu bir güzel vurguladılar, silahlı, bombalı ve korku müziği çalan filmleriyle. Sonra Evren çıkıp konuştu. Korkunun kamçısını şaklattı.

OYUMU kullanmaktan geliyorum. Kaygılarım büyük. Bir kez mavi renkli red oyları zarftan görünüyor. Oysa görünmemesi için sarı zarf bastırdıklarını söylemişlerdi. Bu kaygı üzerinde durulması gereken bir kaygı. Nedeni de şu İstanbul ya da benzeri büyük kentler belki insanlar bu durumu göze alıp istedikleri doğrultuda oylarını kullanabilirler. Ne ki küçük birimleride örneğin, küçük nahiye ya da köylerde insanlar uzatmalı jandarma çavuşunun önünde bunu pek göze alamazlar. Bunu kesin söylemiyorum belki de alabilirler. Ama gerçek bir durum var: göze alınması gereken bir şeyler var yani insanlarımız için oylama işlemlerinde.

Kapılı yere girdiğimde (red) yazan mavi oyların çok (kabul) yazanlarınsa azalmış olduğunu gördüm. Birden tedirginliğim arttı. Yoksa oylama büyük bir çoğunlukla onların istediği doğrultuda mı gerçekleşecek? Sonra şöyle düşünüp kendimi teselli ettim: "belki de mavi oylar o kadar çok hızlı bitti ki ben gelmeden az önce yenilemek zorunda kaldılar red'leri..." Kendimi avutup avutmadığımı bu akşam anlarım: çünkü yan komşum sandık görevlisi. Dürüst bir kişi herhangi bir düzenbazlığa alet olacağını sanmıyorum.

Sandık başındaki daha çok kadın görevliler, hiçbiri de insanda oylamanın içine düzenbazlık karıştırabileceği varsayımını kesin kes getirtmiyor. Kıvanç içinde lahmacunları yiyor, çaylarını içiyorlardı. Katılma oranı yüksek. Öyle görünüyor.

Mavi oyların çok görünmesini kendi kendime şöyle de avuttum. Bizim oturduğumuz bölgede insanların yitirecekleri çok şey var. Çoğu özel arabalarıyla gelmişler. Onların mal varlıklarını bekleyecek bir düzenleyiciye kesin kes gereksinimleri vardır.

Gece geç saate dek oylama sonuçlarını bekleyeceğim.

9 KASIM 1982:

SEÇİM SONUÇLARI SONUÇLARI ÜSTÜNE KARŞILIKLI KONUŞMA:

Devrimci savaşımında, tutuklu bulunduğu cezaevinde beni acımasız bir eleştiriyle izleyen, zaman zaman karşımda, düşümde, en umulmadık, en kendimi kaygısız bırakıverdiğim yerlerde birden genç bir insanın çizgilerinde, bir işçinin konuşmasında, yorgun argın dönen işçi kadınların bakışlarında belirginleşen Dürtüm seçim sonuçlarını benimle iki gündür, uykumda, uyanıklığımda, işimde gücümde tartışıp duruyor. Sorular yöneltiyor, kendisi bir takım yanıtlar veriyor. Sıcağı sıcağına günceme aktarıyorum.

Karşımda görüşümle birlikte dikkatimi çeken ilk özelliği yüzünün solukluğu oldu. Ayak ayak üstüne atmış beni izliyordu.

- Böyle bir sonuç beklemiyordun, dedi

- Beklemiyordum. Siz de beklemiyordunuz ?

- Çeşitli yorumlar vardı. "Her siyaset kendi doğrultusunda bir varsayımda bulunuyordu ama hiçbirimiz generalin böylesine büyük bir zafer elde edeceğini sanmıyorduk. Küçümsenecek bir başarı değil bu. Cuntanın hazırladığı yeni Anayasa, 1961 anayasanın tüm demokratik haklarını ortadan kaldırışına karşın halkımızın %90'dan daha çok bir onayını aldı.

- Öyle.

- Nasıl açıklarsın bunu? Sen dışarıdasın. Biz içerde tutuklu olduğumuz için cuntayı beklenmeyen bir başarıya ulaştıran oylamaya hile karıştırılıp karıştırılmadığı konusunda kuşkularımız var.

- Kesinlikle hayır. Hiçbir hile yapmadılar. Oylama tam bir düzen ve özgürlük içinde gerçekleştirildi. Gece kalktım oyların sayıldığı sandıkları da gezdim. Çoğunluğu öğretmenlerden oluşan görevliler gerçekten sandıktan ne çıkarsa geçiyordu yazaklarına. Oy atma sırasında da ne bir polis, ne bir kolluk kuvveti sandık başlarında, ya da okul çevrelerinde gözüküyor değildi. Yani kısacası bu seçimin hileli seçim olduğunu söyleyemeyiz. Bu kendimizi aldatmak için, ya da avutmak için uyduracağımız bir yalan olur.

İzlediğimiz sandıklardan hep %10'un altında red çıkıyordu. Türkiye genelinde de benzer, hem de şaşılası benzer oy oranı gerçekleşti. Kafamı kurcalayan da bu ya... Sanki halk her kesimde ağız birliği etmiş gibi aynı doğrultuda oy kullandı. Cunta bu oranı %80 varsayıyordu. Onların bu varsayımı yaparken hangi ölçekleri kullandıklarını bilmiyorum. Ama gerçek şu ki: onların ölçekleri bizimkinden daha gerçekçi çıktı. İşte bunu anlamaya çalışıyorum.

- Hiç kuşkusuz yanılgımızı kesinlikle bulmayız.

Bir süre konuşmadık. Çekip gitmesinden kaygılandım.

- Aklım hep sizdeydi, dedim, içeride durumu nasıl karşıladığınızı merak ediyorum.

Başını kaldırmadan ayaklarının ucuna bakmasını sürdürdü. Yine aynı biçimde, hafifçe

kaşlarını oynatarak, yani sıkılmış bir insanın her zaman yaptığı gibi, kendi dalgınlığı içinden çıkmayarak konuştu.

- İçeridekiler dedi... sonra bir süre sustu. Ben bir başka soruyla onu düşüncelerinin yoğunluğundan çevirmeyi düşündüğüm bir sırada, birden başını kaldırıp gözlerimin içine bakarak: İçeridekiler, toplumun kendilerini terk ettiğine inanıyorlar. Toplum çocuklarına sahip çıkmadı. İdam sehpalarının askeri mahkemelerde gölgelendiği bir zamanda toplum bize, kendisi için savaş veren çocuklarına, asıl evlatlarına sahip çıkmadı. Terk etti onları. Ne askeri yargıçlar, ne işkence odalarında uğradığımız işkenceler, ne sorgusuz sualsiz öldürülen arkadaşlarımızın arkasından duyduğumuz anlatımı güç o sızı, bunların hiçbiri ama hiçbiri, şimdiki kadar, cuntanın böylesine onaylanarak yasallaştırılması kadar bizi yalnızlığa itmedi. Azgın bir hayvanın önüne atılmış gibiyiz. Kafes üzerimize iyice kapandı. Artık herşey yapabilirler.

Başını kaldırıp yeniden boylu boyunca yüzüme baktı.

- Evet toplum bizi terk etti. Anayasa oylamasının bir sonucu da bu. Cunta sadece yasallaşmakla kalmadı, ama toplum yaşamımızı bir halı gibi ayaklarına serdiğimiz o toplum, tümüyle bizimle ilgisini kesti. Zorba yönetimin vereceği mahkeme kararlarından daha ağır bir karardır bu bizim için.

- Anlıyorum dedim. Seçim sonuçları belirlenmeye başlar başlamaz ilk aklıma gelen de bu oldu.

- Asıl canımız sıkan bir şey daha var...? Belki sen de duyarlamaya başlamışsındır.

- Ne gibi?

- Şimdi terörizmin tüm günahı da bizim üzerimize yığılacak. Küçük burjuva solcularının üstünkörü yargılamaları sonucunda şu anlamsız ve budalaca yargı göğüslerimize bir yafta gibi asılacak: "Halk maceracı girişimleri onaylamadı. Teröristlerle ilgisini kesti."

- O zaman işte en büyük korkumuzu yaşayacağız: Toz dumanda kimse kimseyi görmeyecek. Kimse silahlı eylemlerin üzerinde gerçek yapısıyla durmayacak. Silahlı eylemlerin sol kanat içine nasıl girdiğini gerçek verileriyle çıkarmaya hiç kimse yanaşmayacak. Hadi onun üzerinde durulmasın. Barışçı girişimlerde, yasal düzenlemeler içinde savaşım vermiş olanların yazgısı üzerinde de durulmayacak. Barış Derneği'nin üyeleri, DİSK üyeleri, TİP'deki arkadaşlar ve öteki yasal kuruluşlarda çalışanlar... Örneğin bir Ahmet İsvan'nın yani halkın seçtiği bir Belediye başkanının da içerde bulunuşunu hiç gözetmeden yığınlayarak yargılamalarda bulunacaklar. "İşte

sol böylesine maceracı girişimlerde bulunduğu için halkından koptu ve içeride yalnızlığına terkedildi" denecek. Oysa maceracı da yatıyor. Maceracı olmayan da. Kendini savunmak için silaha sarılanla, ajan provokatörlerin oyununa gelerek ya da geldiğini bilemeden silah kullananın yanında, bir iki satırcık yazı yazdı diye Lenin'in şöyle ya da böyle düşüncelerinden söz etmeye kalkmışla, Marksçı teoriyi anlatmaya çalışan kalemlerin 7.5 yıl, 15 yıl gibi cezalar yediği kişiler hepsi aynı kaba dökülecek.

Hiçbir silahlı eyleme karışmamış sendikacıların idam istemiyle yargılandığı unutulacak. Yalnızca sendikacılar mı? Onlarla birlikte "işçi eğitimi yaptıkları" gerekçesiyle 20 aydının da idam istemiyle sıkıyönetim mahkemelerinde yargılandıkları... hepsi hepsi unutulacak ve şabloncu bir yargılamanın potasında eritilecek.

Ama bence bunların üzerinde sonra duralım. Sen bana cuntayı başarıya götüren gözlemlerini anlat. Ya da yalnızca gözlemlerini.

- Çok kişiye sormaya çalıştım bu başarının nedenini. Onların üzerinde ayrıntılı bir biçimde durmadan genel gözlemimi söyleyeyim istersen önce: halk %90 gibi bir oranda onayladığı yeni anayasayı ve onunla birlikte seçtiği, daha doğrusu Devlet başkanlığından, Cumhurbaşkanlığı'na dönüştürdüğü cuntanın başını, hani öyle büyük bir coşkuyla, oyunda belirttiği gibi büyük bir sevgi ve sevinç içinde göstermiş değil. Halkın yüzü asık. Karamsar. Gözleri dalgın. Hani ne beklenir, %90 gibi bir oy patlamasıyla onayladığı yeni Anayasa ve Cumhurbaşkanlığı kurumu karşısında en azından bir sevinç belirtisi, gözlerinde bir kıvanç falan beklenir değil mi? Hiç yok. Bunu sana kesinlikle söyleyebilirim. Halk istemediği kocaya varmış genç kıza benziyor.

Dürtüm hafifçe gülümsedi.

- İstemediği kocaya varan genç kızın istemeyeceği, çok kez gönülden sevemeyeceği çocukları olur. Bizim gibi. Sonra da onları en kısa zamanda terk eder. Bizi terk ettiği gibi. Bu oportünistçe evlilikten başka ne bekleyebiliriz ki ?

- Seni yada kendimi avutmak için söylemiyorum, bir gerçeği saptamaya yardımcı olur mu diye söylüyorum: Korku bu seçimde bence etkin oldu

- Nasıl, neden korku? Adamların hiçbir şey yapmadıklarını az önce sen söylemedin mi ? Neden korktular peki? Sandık başlarını tomsonlu askerler mi çevirmişti? Yoksa kapalı oy verme yerinde gizli ajanların yerleştirildiğini mi sezinletmişlerdi? Hangisi?

- Gerçi bunların hiçbirini yapmadılar ama örneğin mavi rcd oyları sarı zarflardan pekala ta uzaktan ayırt edilebilecek biçimde görünüyordu. Bu etkinliği bir kenara itemeyiz

Cumhuriyet okuyan demokrat bir yakınım şunları söyledi: "Heyecanım geceden başladı. N'olduğunu bende iyice kestiremiyordum ama sanki oy kullanırken başıma bir

olay gelecekmiş gibi bir duyguya kaptırdım kendimi. Bir türlüde yakamı kurtaramıyordum. Sonuçta kendi kendime şöyle dedim: "Sen bu anayasaya karşı mısın? -Karşıyım. -Öyleyse oyunu red olarak kullanmak zorundasın. Başka hiçbir seçeneğin yok." Böyle bir karar yada kendi kendimle konuştuktan sonra rahatladım ama gel gelelim sandık başında heyecanım yeniden, öncekinden de beter depreşti. Sıramı beklerken sandık kurulundaki adamların bakışlarında kuşkuya kapıldım. Dikkat ettin mi insana nasıl bakıyorlardı? Hani insanı süzer dedikleri türden. Kapalı odaya girdiğimde bir de ne göreyim. Tüm sarı zarflardan içine konan oy pusulası apaçık, dışarıdan belli olacak biçimde görünüp duruyor. Bir çok zarfı değiştirdim ama nafile... İşte neredeyse orada Kabûl'ü dayanacaktım. Bereket versin akşamki kendi kendimle konuşmamı anımsadım birden de, şöyle bir yüreklenip kapalı oy verme odasından çıktım, oyumu kullandım."

İyi bir başka tanıdığım, hem de işçi kesiminden genç bir sendikacı şunları söyledi. Sana onların söylediklerini aktarırken şunu da düşünmeni, aklından çıkarmanı isteyeceğim: Bu genç sendikacı oy verme gününden bir ay kadar önce tutukluluktan çıkarılmıştı öteki yönetici arkadaşlarıyla birlikte. Suçları da DİSK'in tüzüğüne benzer bir tüzük hazırlamış olmaları, böylece ihtilalci sosyalizmi savundukları gerekçesiyle savcının ileri sürdüğü deli saçması savlardı Ağabey, dedi, oy verme yerine yaklaştıkça içimdeki heyecan arttı. Beni orada birşey'in beklediğini sanmaya başladım. Neyse, ben red oyumu kullandım ama karım zarfı boş attı. Çünkü içindeki oyun görüldüğünü dehşetle sezinlemişti. Zaten korkuyordu karım. Çekiniyordu. "Seni yeniden tutuklayabilirler diyordu, beni de mimleyip tutuklama yoluna giderlerse kim bakar çocuklarımıza. Biz de zorlama yok ağabey.... ama onu inandırmaya çalıştım. İnanır gibi de olmuştu. Red oyu'nu kullanacaktı, ne ki içerde oyların zarfın üstünden göründüğünü anlar anlamaz, içine hiçbir şey koymadan atıverdi, zarfı sandığa, boş olarak."

MSP'li tanıdığım da General'in başarısının nereden geldiğine yönelik soruyu şöyle yanıtladı: "Bizimkiler Evren'in Eskişehir konuşmasına değin kesinlikle red oyu kullanacaklarını söylüyorlardı. "Ama Eskişehir konuşmasında durum değişti. Bizim hocadan (Erbakan'dan bile) ileri sözler söylemeye başlayınca red eğilimleri kabule dönüştü. ((Birden anımsayamadığım için Eskişehir konuşmasında generalin neler söylediğini sordum.)) "Milli bir eğitim uygulanacağından, çocuklarımızın islam kültürüyle ve anne babasıyla bütünleştirici bir terbiyeden geçirileceğinden söz etti. O zaman bizimkilerin kararı şöyle oldu: "Biz paşaya evet diyelim. Yarın bir gün söylediklerinden yan çizmeye başlarsa, konuşmasını yüzüne dikip: Gel bakalım buraya paşa, bize ne söylemiştin, şimdi ne yapıyorsun diye yakasına yapışabilelim..."

Dürtüm birden kahkahalarla gülmeye başladı:

- Paşa'nın yakasına yapışacaklarmış ha ... "Gel bakalım buraya paşa, sen bize ne söyledin, ne yapıyorsun?" diyeceklermiş ha? Korkularını böyle bir kabadayılığın

ardına gizlemek istemiş olmalılar... Paşayı nasıl bulup da yakasına yapışacak? Kim gidip de yapışacak? Hey tanrım hey...

- Bilmiyorum. Bana söylenenleri aktarıyorum sana yalnızca. Hiçbir yorum yapmadan

- Başka kimlerle konuştun?

- Yemek getiren delikanlı da şunları söyledi: "Başka ne yapacaktık ki? Mecburen verecektik. Madem ki zaten verilecek, öyleyse hep birlikte verelim bari dedik..." Bir tanıdığım ailenin anası da şunları söyledi: "Hiç olmazsa oğullarımın can güvenliği var. Sokak ortasında öldürülmeyeceklerinden eminim"

Oğlu tutuklu ailelerin bile cuntanın başına oy verdiklerini biliyorum. Bu çelişik, birbirini tersleyen durumu iyi kavramak gerek.

Dürtüm'ün gözleri daldı gitti, uzun süre konuşmadık:

- Oğulları bile tutuklu insanların cuntanın hazırladığı anayasaya olumlu oy kullandıklarını düşünürsek... Durdu, başını kaldırdı, kararlı bir bakışla o zaman dedi, devrim için gerekli nesnel koşulların varlığından söz etsek bile besbelli ki subjektif koşullar tümüyle hazır değil, yeterli değil, İnsanlarımız direnemedikleri sürece bizim hiçbir şey yapmamıza olanak yok. yaptığımız, yapacağımız her şey bizi kendi yalnızlığımıza götürüp bırakıyor.

- Böyle karamsar düşünme dedim.

- Karamsar maramsar değilim dedi. Sendikacı'nın karısı boş zarf atarsa, demokrat nitelikli adam korku içinde bütün gece tir tir titrerse, karnı yarı aç yarı tok lokanta çırağı işi net biçimde kavramadan sorunun yanından böyle geçiverirse, toplum olarak, birey olarak daha çok işimiz var demektir.

İktidarı almak için kararlı insanlar değil bizimkiler. İktidar kesinkes kendilerinin ellerinde olsun istemiyorlar. Kendi iktidarları için ölümü bile göze alabileceklerin toplumunda ancak devrim gündeme gelmiş demektir.

-Belki ama bizim de bu durumda kendi olanaklarımızı en iyi biçimde kullanacağımızı, yada ne biçimde bu olanakları geliştirip geliştiremeyeceğimizi tartışırız.

- Oy sandıklarının açıldığı gece ne okuyordun anımsıyor musun?

- Birden anımsayamadım. Ne okuyordum?

- FADEEV'in "Udegue'lerin Sonuncusu" adlı yapıtını.

- Ah evet anımsadım.

- Uzakdoğu'da, Çekler'in süngüleri altında Amiral ve Kolçak'ın Sovyet hükümetlerine başkaldırdığı bölgede geçen romanın konusunu özenle izlediğini

biliyorum. İşte bu bölgelerin birinde yapılan seçimi sendika listesinin baştan aşağı silme kazandığı zaman işçilerin sandıklarına nasıl sahip çıktıklarını okumaya başladığın bir sırada başını kaldırıp saatine baktın ve kendi kendine şöyle dedin: "Sandıklar açılıyor, gidip gözleme görevimi yerine getirmeliyim." Okuduğundan esinlendin. Yaşadıklarından değil. Orada, Kolçak'ların, yabancı Çek süngülerinin altında kendi listelerini kazandıran işçilerin kendi yönetimlerini isteyişlerindeki kararlılığın yanında bizimkilerin sinmiş pısırıklığı, korkusu, kendi oğlu içerde olanla, kokudan tir tir titreyen sendikacıyla karısının gerçeğini bir düşten uyanır gibi apaçık görüp kavradın.

- Bir düşten uyanır gibi diye mırıldandım kendi kendime...

- Kendi idam fermanlarına kendi boyunlarını uzatıyor bizim insanlarımız.

- Görünürdeki gerçek bu... Elle tutulabilir ilk gerçek. Ne ki bunun ardındaki gizli, asıl dialektik gerçeği görmezlikten gelemeyiz.

- Nedir bu dialektik gerçek?

Tam söze bağlıyacaktım ki birden bir şeyi anımsatmak ister gibi konuşmamı kesti:

- Beni avutmak için konuşma dedi. Avutulmaya hiçbir gereksinimiz yok. Sıkıyönetim mahkemelerinin, darağacı sehpalarının gölgesindeyken bile avuntuya değil, ama kesinkes gerçeğe gereksinimiz var. İçeridekiler onurlarını dimdik ayakta tutabilecek, yalnızlıklarını düşmanlarının karşısında göstermeyecek kadar bilinçli ve erdemli kişilerdir. O nedenle:

Halkımıza cunta yönetimini ve onun baskıcı, gerici anayasasını onaylatan nedenler konusunda sorumlu bir insan gibi apaçık, gerçekçi bir biçimde konuş.

- Dinle güzel Dürtüm, dinle benim akıllı Dürtüm: Türkiye'mizde yepyeni bir yöntem uygulandı. I. Dünya savaşının soğuk savaş tırmanışında gittikçe belirginleşen, son zamanlarda Amerikan CIA elemanlarınca iyice geliştirilen bu yöntemin ilk uygulama alanı somut bir biçimde bizim ülkemiz, bizim insanımız oldu. Kuşkusuz bu yönetimin ilk kez bulunduğunu söylemek olası değil. Ne ki yeni bir yorumla ele alınıp değişik bir biçimde kullanılışının ilk kez olduğunu söyleyebiliriz. Bu yöntem terörizm'dir.

Terörizmin nasıl etkin bir araç olduğunu tarihteki dayanaklarıyla da bir iyice görüp öğrendim. Peleponnes Savaşı adlı ölümsüz yapıtında Thukydides bu yöntemin nasıl geliştirilip kentlere yerleştirildiğini bize gösterir. Hiç kuşkusuz bunu emperyalist bir eğilimin uzantısı olarak değil, çok kez insan doğasının doğal bir sonucu olarak görüp öyle değerlendiriyordu. Ya Oligark'ların yada Demokrat'ların o kentteki taraftarlarının yönetimi ele geçirmek için Atina yada Isparta güçlerini yardıma çağırışı, kent kapılarını açıp kentlerin ele geçirilişinin bir sonucu olarak belirliyordu terörizmi.

Ortaçağda kilise terörizminin egemen güçlerin elinde nasıl aristokrasinin sürdürülmesi konusunda etkili olduğunu biliyoruz. Bolşevik devriminden önce de Çar yönetiminin soluk aldırmaz Yahudi soykırımları, kitleleri sindirmek için kullanılan başlıca etkinliklerin başında geliyordu. Ünlü devrimci, sonradan gerici Savinkof da tarihe geçmiş ünlü teröristlerden. Kim bilir nice teröristler daha var adını bilmediğim.

Ve İkinci dünya savaşı öncesinde önce kendi içinde, sonra uluslararası nitelikteki Nazi terörizmi. İşte çağdaş terörizm kesinlikle Nazi terörizminden kaynaklanıyor. Terörizm kesinkes emperyalist bir devletin yöntemidir. Ve bireyci yada dar bir kadrolaşmanın sonucudur. Kitlelere karşıdır. Kitleler de kesinkes terörizme karşıdırlar. Ülkemizde olanları bir kez gözden geçirmeliyiz Dürtüm. Türk halkı terörizmi ne 1940'lı yıllarda, ne 1950'li yıllarda ne 1960'lı yıllarda böylesine yakından tanımıyordu. 1960'lı yılların ortasından sonra terörizmin uygulamaya başlandığını görürüz. Bu dönemse Türk halkının ve işçi kesiminin uyanmaya başladığı yıllar. Bir başbakanın, iki bakanın asıldığı yılların hemen ardından gelen yıllar. Aslında Başbakanla iki bakanın asılması da terörizmin kendisidir. Bir ülkede başbakan, iki bakanla birlikte asılıyorsa terörizm'in temel düşünce olarak o ülkeye kaydırıldığını görebiliriz. Bu, ardından da başka, geliştirilmiş yöntemler daha çok monte edilecek demektir.

Amerikan Emperyalizmi DP yönetimini bir kenara böylesine kanlı bir biçimde ittikten sonra, bu kez kendisine karşı uyanacak karşıtçılığı da aynı yöntemle eleyebilmek için alabildiğine özen gösterecekti. Türkiye'de en güçlü örgüt ordudur. Ve terörizm bu yabancılar eliyle ordunun içine yerleştirilmiştir. 1974'lerden başlayarak uyanan halkımızın devrimci istemlerini sindirebilmek için bir bir cinayetler işlenmeye başlamıştır. Ve de generaller kollarını madalyalı göğüslerinde kavuşturmuş, terörizmin gittikçe tırmanmasını izlemişlerdir. Sivil Yönetimler bunu bildikleri halde hiçbir şey yapamamışlardır. Sıkıyönetim uygulamışlar ama yine de Türkiye'de gizli, açık cinayetlerin işlenmesini durduramamışlardır. Yakalanan katiller gizli ellerce askeri tutukevlerinden gizlice salıverilmiştir. Bana söyler misin: Ali Mehmet Ağca'yı tutuklu bulunduğu Maltepe askeri cezaevinden ordunun içine yerleştirilmiş terörist güçlerden başka kim kolunu uzatıp da çekip alabilirdi. Tel örgülerinin, zırhlı birliklerin, süngülerin içindeki tek kişilik hücresinden Mehmet Ali Ağca'yı çekip alan güç, ona yurtta birkaç cinayet daha işletmiş, sonrada adam elini kolunu sallaya sallaya Avrupa'da dolaşarak gidip Papa hazretlerini vurmuştur.

20 kişinin günde öldürüldüğü bir ülkede insanlar evlerinden dışarıya çıkamaz olmuşlardır. İktidar boşluğu doğmuştur. Bu iktidar boşluğunu ya devrimci güçler doldurabilirdi kesin kes yada bir general. Sonuçta bu iktidar boşluğunu generaller cuntası doldurmuştur. İki yıl boyunca bilim adamlarının, sanatçıların, işçilerin, kahvelerdeki vatandaşların öldürülmesini soğukkanlı bir biçimde, hem de sıkıyönetim varken ve askersel sorumluların idari yönetimi geçirdikleri bir zamanda cinayetleri soğukkanlı bir biçimde izleyen generaller, artık zamanın geldiğini Amerika'dan

aldıkları buyrukça anlayınca politik iktidarı da ele geçirmek için eyleme geçmişler ve 12 Eylül 1980 darbesini yapmışlardır.

Kendilerini iktidara getiren terörizmden sonuna dek yararlanmak için acımasızca her şeyi uygulamışlardır. Terörizmi yeni bir biçimde gelip iktidara geçmiş, ötekini, sokaktakini silip götürmüştür. İktidarda kalabilmek için de yani kendini yasallaştırmak için de terörizmden sonuna dek yararlanmıştır. Cuntanın başı, eleştirisi komitece yasaklanan konuşmalarında hep şunu söylemedi mi: "Biz gidersek can ve mal güvenceniz kalmaz. Terörizm yeniden gelir."

Bu şu demektir Dürtüm: "Terörizmi ben denetliyorum. Terörizm benim dizginlerimde. Siz beni istemezseniz biz de terörizmi yeniden salıveririz. Ve terörizm kapınızı yumruklamaya başlar." İşte böyle bir baskı ve tehdit altında tek başına yapılan seçimin yasal bir seçim olduğunu söyleyebilir misin? Gerçi halkımız sandık başında çok somut bir baskıyla karşı karşıya kalmadı belki ama hiç kuşkusuz iyici terbiye edildikten sonra sandık başına gönderildi.

Ayrıca geçen günler içinde bir takım gerçekleri öğrenmeye başladık: çok yere mavi red oyları konmamış bile. Köylerde uzatmalı muhtarlar halka beyaz oy kullanma konusunda topluca tehdit dolu konuşmalar yapmışlar. Bence bu seçim ne anayasayla ne de cuntasıyla, ne de yeni cumhurbaşkanıyla yasal değildir. Tek bir yarışmacının katıldığı bir seçimden söz edilemez aslında.

- Yine de halk böyle bir oranda onun söylediklerini onaylamamalıydı. Baksana şimdi nasıl konuşuyor; Fatsa'da ne dedi: "Madem buradaki yerel, halk komitelerinin yönetiminden bu halk memnundu da neden bizi %94'ü aşan bir oyla destekledi?" Ya Kars'taki konuşmasında: "Hani burası devrimcilerin kalesiydi? Öyleydi de neden Karslılar bizi %97 oy'la onayladılar. Bizi ve yönetimimizi?" Böyle demedi mi dün gece televizyonda? Hem de Cumhurbaşkanı seçilmesine karşın yine de askersel, general giysileri içinde halka karşı yaptığı konuşmada? Böyle dediğini sen de duydun...

- İşte işin gizi burada yatıyor Dürtüm. Özen gösterilmesi gerekli yer burada. Ya da dilektik gerçeği işin bu noktada. Şimdi gerek Fatsa gerek Kars 'da yaşayan insanlarımızın yüzde yüze yakınının gerici bir yönetimden yana olmadığını biliyoruz. Burada yaşayan insanlarımız en azından CHP solunda idiler. Oy potansiyelleri hep bunu gösterdi. Ne oldu da birdenbire cuntayı destekliyiverdiler? Yalnızca korkuları... Aslına bakarsan halk oyuyla şunu söyledi: "Bana dokunma da ne yaparsan yap. Benden oy mu istiyorsun al sana işte istemediğin kadar oy. Yeter ki bana bulaşma. Benim seninle bir ilgim yok." Yani bu kadar çok ve yığınsal oyun aslında bir tepki oyu olduğunu söylemek olası. Halk kendisine hiçbir şeyin buluşmamasını sağlamak için oylarının ardına gizlendi.

Gerici yönetimlerin çok kez referandumlardan böylesine büyük oy patlamalarıyla çıkmasının toplumsal psikolojik nedeni bu. Terörizmle sindirilen, korkutulan halk kendini oyunun ardına gizleyip bir kez daha sindi. Bir kez daha sindirildi.

- Gerçek böyleyse bunun kime ne yararı var?

- Zaman gerçeğin böyle olup olmadığım gösterecek. Ama bunun aslında ne halkımıza ne de generaller cuntasına bir yararı var. Generaller halkın kendilerini desteklediği savıyla hiçbir şeye aldırmadan bir sürü yanlışlıklar yapacaklar. Ama halk da kendini zamanında bir tehlikeye karşı net ve akıllıca koruyamadığı için bunun sonuçlarına, bu uygulamaların kendi yaşamına yansımasına sesini çıkarmayacak kolay kolay..

- Bu son dediğine katılıyorum dedi Dürtüm. Bak işte Anayasa onaylamasından bu yana neler olup bitti: Barış Derneği'nin üyeleri Maltepe askeri cezaevinden Sağmalcılar cezaevine gönderildiler. Başları kazındı. Tek tip yeşil giysiler, mahkûm giysileri sırtlarına geçirilip öteki suçluların koğuşlarına dağıtıldılar. Baro başkanları, dekanlar, bilim adamları, ressamlar, tiyatrocular, ozanlarla eğitimciler, mimarlar, yurtsever vatandaşların başları kazınıp atılıverdiler. Devlet Güvenlik mahkemelerinin kurulma işlemi hızlandırıldı. Sıkıyönetimin askeri mahkemelerinin yerini alacak olan bu mahkemelerin kurulma hazırlıklarının hızlanmasıyla birlikte yeni tutukevi yapımının hızlandırıldığını Adalet bakanının açıklaması boşuna değil. Yeni askersel operasyonlarla tutuklamalar hızlandırıldı. Gün geçmiyorki yeni yeni insanlar içeriye alınmasın. Askeri savcıların idam istemleri daha bir kabardı.

Ve Dicle Irmağı'nda 10 gencin cesedi bulundu.

- Ah nasıl? Bunu bilmiyordum.

- 20 Kasım 1982 tarihli Hürriyet gazetesindeki şu haberi aynen okuyorum sana. Biz içeridekiler için bu tür haberler son derece büyük önem taşır. Siz çok kez ayrıcalığını kavrayamazsınız güncel yaşamın hay huyu içinde. Ama bak haber ne diyor: "SİLOPİ (Mardin): Türkiye-Irak sınır boyundan geçen Dicle ırmağında 10 militanın cesedi bulundu. APOCU oldukları ve Türkiye'den Irak'a yada Irak'tan Türkiye'ye geçerken suda boğuldukları sanılan militanların üzerinde çeşitli silah mermi ile yasak yayın bulundu. Olay bir süre önce taşan ırmağın yatağına çekilmesi sonucu cesetlerin karaya vurması üzerine ortaya çıktı. Dicle'nin bir kolu olan sınır boyundaki Hezik çayında cesetleri bulunan ve Apocu oldukları sanılan militanların üzerinde 10 el bombası, 2 adet Kalaşnikof diye tanımlanan Çin yapısı otomatik silah 8 şarjör, 2 bine yakın mermi bulundu.

Türkiye'den Irak'a ya da Irak'tan Türkiye'ye geçmek isterken suda boğuldukları anlaşılan militanların 7'sinin Türk uyruklu olduğu, bunlardan birinin de sünnetsiz olduğu, bu nedenle Ermeni olabileceği sanılıyor

İşte haber bu. Biz içeridekiler böyle kurnazca düzenlenen haberlerden neyin gizlenmek istendiğini çok iyi sezinleriz. Bir kez Sıkıyönetimin bu konuda en küçük bir açıklaması yok. İkincisi militanların adları belli değil. Üçüncüsü ve asıl önemlisi şu: Diyelim ki gazetenin öne sürdüğü varsayım doğru. Yani bunlar Irak'tan Türkiye'ye ya da Türkiye'den Irak'a geçerken boğuldular. Ama bir üçüncü varsayım daha var: ya öldürülüp Hezik suyuna atıldılarsa? Bu varsayım da en az ötekiler kadar geçerli. Bizce belki daha çok geçerli. Çünkü geçmekte olan insan yanında yasaklanmış yayın bulundurmaz. Belki silahını bulundurur da yasaklanmış yayınla ırmağı aşmayı düşünmez. Ne denli hafif olursa karşıya geçme süresinin o deneli kısa ve daha az sakıncalı olacağını bilir.

- Anlıyorum.

- Halkımız onayının sonuçlarına kendi adına ve çocukları adına katlanmak zorundadır artık. Sen ne dersen de bu böyle olacak. İşte Amerikalılar'ın geliş gidişleri daha bir hızlandı. Uçak alanlarının Doğu'ya yapılmasında ilginç gelişmeler söz konusu. Alman dışişleri bakanının Amerika gezisinden hemen sonra Ankara'ya ayağının tozuyla gelmesi, ve de Amerika'da Başkan Reagan'la birlikte alınan "Türkiye'nin desteklenmesi" konusundaki kararı ivedi bir biçimde görüşüp, iletmesi emperyalizmin ağzının kulaklarında olduğunu gösteriyor.

Yoo halkımız senin dediğin gibi olsa bile, bilinçli ve uyanık bir biçimde anayasa oylamasında karşı çıkmamanın sorumluluğunu ve cezasını çekecektir. Başka hiçbir çıkar yol göremiyorum.

- Belki ama benim sana anlatmak istediğim şey, yani halkın oylamadaki baskıyla hangi boyutlarda karşılaştığını anlatmamdaki ve üzerinde durmamdaki neden çok başka. Bunu iyi kavramazsak işimiz daha çok sürecek. Bu adamlar yani generaller ikide bir halkımızı terörizmle korkutacaklardır. Terörizmin kamçısını ikide bir sıkıştıkça yüzünde şaklatacaklardır. Bunun yeni bir yöntem olduğunu söylüyorum ben. Bu yöntemi önce bizde uyguladılar ve Amerikan emperyalizminin işbirlikçi generallerine ülkeyi sıkıca takıp bağladılar. Dümen suları da kendi ellerinde. Şimdi bu yönetimin denenmiş başarısını öteki ülkelerde, giderek gelişmiş ülkelerde de kullanacaklar, kullanmaya başladılar bile. Ağca'nın Papayı vurması boşuna değil. Mitterand'ın iktidara gelmesinden bu yana 16 kişinin terör olaylarıyla canını yitirmesi boşuna değil. İspanya'da seçimleri kazanan Sosyalist partinin daha iktidarı teslim almadan ordunun en önde gelen generallerinden birinin öldürülmesi hiç boşuna değil. Faşizmin ayak sesleri Avrupa'da gezinmeye başladı. Bir generale ya da generaller yönetimine iktidarı teslim edecek olan bu ayak seslerinin çok uzakta, derinden derine gelmekte olduğuna sanıp da aldanmamalı. İşte Türkiye örneği. Kitlelerin desteğinde generaller faşizminin iktidara gelmesinin artık gerçekten olanaksız olduğunu bilen kapalı kapılar ardındaki acımasız örgütler, şimdi Türkiye'de denenmiş başarısı görülmüş bir uygulamanın: gizli cinayetler işleyerek ve bu cinayetlerin sayısını her gün

tırmandırarak insanları sindirme, sokaklardan çekme, iktidar boşluğu yaratıp iktidara oturma eğilimlerini bilinçli bir biçimde apaçık uygulamaya koymaktadırlar. Tüm dünyayı böylesine bir tehlike bekliyor. Bizim edinimiz acı ve kanla yoğrulu. Generaller en akıllı, en verimli insanlarımızın cesetleri üzerine basa basa iktidarlarını aldılar ve iktidarlarını onların cesetleri üzerinde yasallaştırdılar. Dünya'nın başka yerlerinde de bu aynı olacaktır. Daha değişik değil. Allende'nin Şili'de öldürülmesinden sonra benzer yönetimle bir kez daha sonuç alamayacaklarını bilenler, şimdi artık daha akıllı, daha kesin sonuçlu bir yöntemi: kitleleri terörizmin kırbacıyla kırbaçlaya kırbaçlaya demir kafesler içinde tutsak ederek generallere iktidarı teslim etme yöntemini geliştirmektedirler.

İşte bunu bilirsek o zaman generallerle savaşımımızın yöntemini daha iyi kavrarız. Yeni kurtuluş ipuçları elde edebiliriz.

Anayasa oylamasından sonra sana söyleyebileceklerim bunlar benim güzel Dürtüm. Yalın gerçekçiliğin ve özverinle beni yalnız bırakma. Sana her zamankinden daha çok muhtacım.

(27 Kasım 1982'de yazımı bitti.)

29 KASIM 1982 :

EVREN: "Biz ne zaman istersek, ne zaman izin verirsek politik çalışmalar o zaman başlar" dedi. Artvin'deki konuşmasını yeni cumhurbaşkanı, yine askersel giysileri içinde şöyle sürdürdü: "Parti kurulması amacıyla bir takım kişiler girişimlerde bulunmaktadırlar. Bu kişilere MGK bildirilerinin yürürlükte olduğunu anımsatırım. Politik çalışmalar yasaktır. Siyasi partiler yasası çıkıncaya dek politik çalışmalar tümden yasaktır. Bu yasak sürmektedir. Ne zaman yasalar çıkar, biz haydi artık parti kurun der, politik çalışmalara izin veririz, o zaman bu kişiler girişimlerde bulunabilirler. (...) Artvinliler %95 oranında Anayasa'ya evet oyu verdiğiniz için sizlere teşekkür ederim. Oylamadan önce kulağımıza laflar geldi. Kaymakamlar valiler beyaz oy verilsin diye baskı yapıyor dendi. Şimdi size soruyorum? Baskı oldu mu? ((Kim kalkıp da baskıyı anlatabilir generale, evet oldu diyebilir?)) Oylama sürecinde çeşitli propagandalar yapıldı. Başka bir seçenek yokmuş da o nedenle ak oy verilmiş. Ya da demokratik düzene ivedilikle geçilmesini sağlamak için verilmiş bu oylar. Tabii bir takım kulplar takacaklar kuşkusuz. (...) Bizim vatan hainlerinle mücadelemiz bitmemiştir. Ta ki onlar ulusun çoğunluğunun istemine uyup yola gelinceye dek mücadeleyi sürdüreceğiz."

DİSK davasındaki duruşmada Kenan AKMAN'nın (Lastik-İŞ başkanı) Sıkıyönetim duruşma yargıcı binbaşı karşısında verdiği ifade sosyal demokratların nasıl ikiyüzlü bir politikayı sendikal çalışmalar içinde denetlediklerini göstermesi bakımından ileride üzerinde önemle durulacaktır sanırım. Ama bence asıl önemlisi tam bir dayanışma içinde bugüne değin gelmiş Konfederasyon yöneticilerinin büyük

çoğunluğunun Akman'ın bu suçlayıcı, aşağılayıcı, ihanet dolu belirlemelerine karşı çıkıp çıkmayacakları... bunların tümden dayanaktan yoksun, çelişkili olduğunu söyleyerek, bu açıklamalara katılmadıklarını tutanaklara geçirtip geçirtmeyecekleri.

Ne ki bunun da çok büyük bir önem taşıdığını sanmıyorum.

Kuşkusuz bunların, olması yaşadığımız gerçekler açısından kaçınılmaz birer olgu.

BİR ÖĞRETİM GÖREVLİSİ HAKKINDA "Marksist" TERMİNOLOJİ KULLANDIĞI GEREKÇESİYLE SORUŞTURMA AÇILDI. Öğretim üyesi Hacettepe Üniversitesi'nde görevli. Adı: Dr. Sezgin Tüzün. Suçlama: Öğrencilerine yönelttiği sorularda Marksist terminoloji, kullandığı savı. Soruşturmayı Rektörlük açıyor.

Cadı kazanı iyice kaynıyor. Cadı kazanı...

DİYARBAKIR'DA 87 kişi daha gizli örgüt üyesi olma savıyla tutuklandı.

27 MAYIS'I gerçekleştirenlerden GENERAL MADANOĞLU'nun anıları birdenbire kesiliverdi. Hiçbir açıklama yok. Telefon edip: sordum. Sıkıyönetim kumandanlığının buyruğunca yayın durdurulmuş. Okuyucuya hiç olmazsa bir küçük açıklamayla bunu bildirmeleri gerektiğini söyledim. Telefonda tanımadığım ses: "Buna da olanağımız yok" yanıtını verdi.

Madanoğlu'nun anılarının bu ikinci bölümünde Kore savaşı anlatılıyordu. Bir telefonla her şey yasak ve yok. Basın özgürlüğünün Anayasa oylamasından sonraki uygulamasına ilk örnek.

ANKARA Sıkıyönetim Davalarında sanıkların poliste nasıl işkence gördüklerini okuyorum. Günceme neden aktarmak istemediğimi bilmiyorum. Kim bilir yaşadığım kapkaranlık tabloda açık, mavi, soluk alabileceğim yerler kalsın diyedir belki de...

1 ARALIK 1982:

17 YAZARIMIZ İÇİN 15 YILA VARAN HAPİS CEZASI İSTEMİYLE SORUŞTURMA AÇILDI: Yazarlar sendikası üyesi olan bu yazarların adları şöyle: Aziz NESİN, Bekir YILDIZ, Adnan ÖZYALÇINER, Şükran KURDAKUL, Demirtaş CEYHUN, Alpay KABACALI, Osman S. AROLAT, Attila ÖZKIRIMLI, Ataol BEHRAMOĞLU, Haşmet ZEYBEK, Orhan APAYDIN, Asım BEZİRCİ, Tekin SÖNMEZ, Aziz ÇALIŞLAR, Emil Galip SANDALCI, Vedat TÜRKALİ, Kemal SÜLKER.

Suçlama Nazım Hikmet için gece düzenleme, Komünist bir ozanı överek, komünizm propagandası yapma, DİSK'in Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı çıkan eylemini destekleme, TCK 141 ve 142. maddelerinin kaldırılması için çaba gösterme gibi... Bu eylemleriyle Türkiye Yazarlar Sendikası yönetim kurulu üyeleri kuruluşlarını yasadışı bir kuruluş durumuna getirip Marksit-Leninist ideoloji için gizli bir örgüt

oluşturmuşlar. Bu suçlamayla kendileri için hapis cezası istenen yazarların bu tür kuruluşlara birden çok üye olmaları nedeniyle, yasa gereğince haklarında idam da istenebileceği belirtiliyor.

Cuntanın başının cumhurbaşkanı oluşunun ayı dolmadan izlenen politika kendini apaçık belirliyor.

Gericilik ve tutuculuk tüm aydınlığa doğru kapkara bir bulut gibi ilerliyor. Kapkara bulutların içinde gözden yitiyor çok kişi.

Oysa bereketli yağmurlar için umutlu olmak bir gerçekçiliktir de. Bu gerçeği kavrayamayacak kadar derin bir bunalım içindeyiz.

O nedenle, tıpkı fırtınada paltosuna daha sıkı sıkı sarılan, yakalarını kaldırıp başını gömen bir adam gibi yazarlığıma, yazarlığımın sorumluluğuna, bir onur belgem olan TYS kimlik kartına daha çok, daha sıkı sıkı sarılıyorum. Bu karanlıkların içinden böyle geçeceğiz.

Kendimizi yadsımamaya, yadsımamaya daha özen, çok daha özen göstererek geçeceğiz.

Karanlıkların içinden geçerken bir yıldırım düşecekse üzerimize yağmurlar başanacak sıcaklığımıza upuzun. Derin bir dinlenme ve huzur içinde, yeryüzü yağmurları...

ERZURUM'DA bir sanık için İDAM:

Dursun Ali Küçük asılmasına karar verilen kişinin adı.

Suçu : Öğrenci Mustafa Yardımcı'yı öldürmek.

İlkel kavimlere döndük: kana kan, dişe diş... Sizin için kurtuluş budur diyen çöl ortasının yüzyıllar gerisindeki bedevi bönlüğüne dönüştü yaşama felsefemiz. Devletin insanlarına bakış felsefesi İbranilerin, Arapların bedevi felsefesinde atıyor damar damar...

"Kana kan... dişe diş. Sizin için kurtuluş yolu budur. Ve rabbim bunu böyle bilmenizi istedi."

3 ARALIK 1982: Gazetelerimiz tümden yazar A. İpekçi ve Papa'yı vuran terörist AĞCA'nın Avrupa'daki ilişkilerinin 007 James Bond öyküleriyle dolu. Bu tefrikaların, bu arkası yarınların ardında yitip gidiyor idamı istenenlerin yalnızlığı, tutukevine konmak istenen yazarlar, başları kazınan dekanlar, baro başkanları, yazarlar, ozanlar, ressamlar, tiyatro adamları ve öteki uğraşların onurlu insanları.

Üstelik Terörizm'in köküne içinde bulunduğumuz koşullar gereği inmek de olanaksız. Terörizmin başarılı bir biçimde ülkesinde uygulanmasına izin vermiş, onu istedikleri gibi oynatmış olan güçlerin terörizmin gerisine gizlenmiş general

apoletlerinin görülmesine izin vermeyecekleri apaçık ortada. İşte öyle ortada ki şu örnekte hemen bu gerçeği kavramamız olanaklı: AĞCA'yı yetiştiren kişinin ÜGD'nin etkin teröristlerinden ORAL ÇELİK olduğu kesinlikle biliniyor. Oral Çelik Malatya bölgesinde ve belki de tüm Güneydoğu Anadolu'daki eylemlerin etkin yöneticisi. Bu herkesçe biliniyor da hiç kimse onu tutup yakalamıyor. Kendisinin doğrudan adam öldürmüşlüğü bile kanıtlanmışken. Oral Çelik'in yetiştirmelerinden biri de Malatyalı MEHMET TANAYDIN. Adı böylesine büyük harflerle yazmamın nedeni az sonra soracağım soruda önemini belirtmek için. Şimdi bu Tanaydın Malatya'daki terörist eylemler yüzünden yakasını sıkıyönetime kaptırmış, ama askeri savcı kendisini salıvermiş. Tüm bunları Cumhuriyet'in Kaçakçılar bürosu şefi bay Mumcu'dan alıyorum. Adam salıverilmiş. Mumcu bunu şöyle açıklıyor. "Askeri savcılık tarafından kovuşturmaya gerek görülmemiş. BELLİ Kİ KANIT YOK" Nerden biliyorsun bay Mumcu kanıt olmadığını? Yani askeri savcının terörizmin uygulama alanlarından biri olmadığını nerden çıkarıyorsun. Asıl sorman gereken bu. Kim bu savcı? Neymiş TANAYDIN'ın suçu? Neden düşmüş sıkıyönetime? Belli değil bunları geçiştiriveriyor bay Mumcu.

Ne ki TANAYDIN Ağca'nın Malatya tutukevinden kaçırılmasını sağlayan er olarak sonradan karşımıza çıkıverince işin önemi birdenbire kendini gösteriyor. Oral Çelik olayı planlıyor. O sırada Malatya askeri cezaevindeki görevli erlerden biri işte bu Mehmet TANAYDIN. Sadece görevli olsa insanın öpüp başına koyası geliyor. Ama adam Ağca'nın hücresinin kapısına dikilmiş, onun kaçmamasından sorumlu bir nöbetçi er. Ve de bu ercik Mehmet Ağca kaçtıktan ve de içeride birkaç kişiyi öldürüp dışarıda sayın II. Jean-Paul'ü de vurduktan nice nice sonra 4 yıl 6 ay gibi bir cezayla onurlandırılıyor. O zamanın sıkıyönetim kumandanı, şimdinin kara kuvvetleri kumandan vekili ve de Cumhurbaşkanlığı Eşgüdüm başkanı general Necdet ÜRUG Ağca'nın kaçma olayı konusunda yaptığı açıklamada üzüntülerini belirtmiş ve yanılmıyorsam şu yollu bir açıklama da yapmıştı: "Sonuçta erlerimizin de dışarıdaki insanımızdan farklı bir yapıda olmadığının bilinmesinde yarar vardır" Böyle bir açıklama da pek beğenilmişti. Hele kendisiyle yakın ilişkide olduğu söylenen Cumhuriyet'in köşe yazarları bugüne değin bilinmeyen bir gerçeği generalin ağzından keşfetmiş olmağının coşkusu içinde dönüp dolaşıp bu açıklamaya köşelerinde yer vermiş, birçok kez bu pek önemli gerçeğin üzerinde uzun uzun durmuşlardı. Nasıl aldatıldığımızı şimdi daha iyi anlıyoruz.

Malatya Sıkıyönetim savcısının "Belli ki kanıt yok" diye salıverdiği Tanaydın'ı gökten uzanan bir takım eller, bu ünlü teröristi askeri Malatya tutukevinin Ağca'nın kapısına nöbetçi er olarak dikmiş.

Askeri bünyede bu iş nasıl oldu? İşte asıl sorulması gereken soru bu. Adı azıcık solculuğa karışmış, yada ne bileyim hakkında herhangi mahalle karakolunun zabıt tutuğu gençlerimiz ikide bir bağlı oldukları askeri mahkemenin karşısına çıkarılıp dururlarken, hangi gizli kuvvetler öteden beri adı terörist eylemlere karışmış olan birini

tutup Ağca'nın hücre kapısı önüne getirip koymuş? Bu ne biçim güçtür ki adam kendi arkadaşının bir ünlü gazetecinin öldürülmesinden sorumlu olarak tutuklu bulanan hücresinin önüne gelip görevli olarak dikiliyor?

Malatya'da kendini salıveren güç onu AĞCA'nın da hücresine nöbetçi olarak dikmiştir. İşte asıl bilinmesi gereken gerçek bu. "Belliki kanıt yok" diye geçiştiremeyeceğimiz, asıl üzerine yürümemiz gereken olgu, oluşum burada.

Türkiye'ye terörizm generaller iktidarı için getirilmiştir. Generallerin iktidarı için Türkiye'ye terörizm kurgulanmıştır. Hem de Türkiye'de en güçlü örgüt olan ordunun içine bir güzel yerleştirilerek. Zaman hangi teröristlerin hangi generallerin evinde yatıp kalktığını bile gösterecektir. Bundan hiç kuşkum yok. Yukarıdaki olay bunu pek güzel açıklıyor. Generaller kendilerini iktidara getiren terörizmin çırılçıplak ortada yapayalnız kalmasına kesinlikle izin vermeyeceklerdir. Çünkü bu çırılçıplak terörizmin omuzlarında general apoletleri, başlarında general kokartlı şapkalar vardır.

İşçi sınıfının ve halkın kesin utkusuna dek de terörizmin kökünün gerçekten kazınmasını beklemek olanaksız. Şimdi generaller kendi çocuklarıyla yumuşak halılar üzerinde rahatlıkla oynamaktadırlar. Derin bir rahatlık ve kaygısızlık içinde: terörizmle sevişmektedirler. İkide bir terörizmin kaynağına inilmesini engelleyip onu ortaya atarak oynamaları, işkencedeki yurtseverlerin canhıraş haykırılarını unutturmak, Sıkıyönetim Mahkemeleri'ndeki idamların binleri aşan sayısal uyarısından, dürtüsünden halkı saptırmak, cezaevlerinde başları kazanan barışseverlerin direnişindeki onurdan kendilerini kaçırıp gizleyebilmek içindir. Yeni yeni karanlıklar salabilmek içindir halkımızın üstüne. İlerici (?) yazarlarımız da çok şükür bu oyuna bir güzel düşmektedirler arkası yarınlarıyla.

Ama bir gün işçi sınıfının ve yoksul halkımızın uyanık bilinci ve de yıllar boyu hapisleri istenen kalemleri zincirlenmiş yazarlarımız bunların hesabını kendilerinden soracaktır...

6 ARALIK 1982:

GAZETELERİMİZ kaç gündür AĞCA'nın ilişkide bulunduğu kişilerin öyküsüyle birinci sayfalardan arka sayfalara, arka sayfalardan ertesi günün birinci sayfalarına büyük büyük puntolarla taşınıp duruyor.

Ama ben bir şey arayıp duruyorum, küçücük satırların arasında. Bıkıp usanmadan: 20 Kasım'dan bu yana özenle izliyorum gazeteleri en küçük bir habercik yakalarım diye: Dicle Nehri'nde cesetleri bulunan 10 kişinin kimlikleri niye açıklanmıyor bir türlü? Sıkıyönetim neden bu konuda en küçük bir açıklamada bulunmuyor? Neden hiç kimse buna hiç değinmiyor?

AĞCA Türkiye'deki işlevini generalleri iktidara getiren düzenlemenin içinde bundan bir iki yıl önce tamamlayıp bitirdi. Üzerinde yeniden yeniden durulmasında kime ne yarar olabilir? Olabilir belki de böyle olmaz. Ama onlarca kişinin cesetleri

ırmaklardan çıkarılıyorsa işte şimdi onun üzerinde durmak gerekir. Kimin paçası sıkıyor buna? Onlar'ca kişi öldürülüp bir ırmağa atılıyor... APO'cu oldukları sanılıyormuş. Zavallı gençlerin kim oldukları bile belli değil.

Terörizm yeni biçimlerde yeni cinayetler işliyor Türkiye'de. Bir ulusun köleliğinin sürüp gitmesi için... Ve düşlerimizi ırmaklarda yüzen cesetler dolduruyor; göz kapaklarımızın ardından bir iki damlacık gözyaşı olup süzülünceye dek...

RÜŞVET DİZ BOYU. 4 Albay, bir yüzbaşı, bir astsubay 112 milyonluk bir askeri satın almada 92 milyonunu zimmetlerine geçirdikleri için suçlu görüldüler. Bunlar nasılsa yakayı ele verenler.

Devlet'in başı "Rüşveti bir türlü önleyemedik. Terörün hakkından geldik ama rüşveti bir türlü yenemiyoruz, Çünkü bu iki insan arasında oluyor. Veren razı alan razı" demedi mi Doğudaki konuşmasında? Çürümüşlük her yanı kaplıyor ilerleyen bir hastalık gibi.

YARGI ERKİNİN yaşadığımız toplumun üretim biçimiyle nasıl iç içe kenetlendiğini Hürriyet gazetesindeki şu haber kadar hiçbir şey daha güzel belirleyemez: Hazine'ye ait 40 metre karelik İçel'in Erdemli'deki deniz kıyısı parçası yargıçlar, politikacılar, yöneticiler arasında hiç kimseye çaktırılmadan paylaşılıvermiş. Öykü öğrenilmeye değer ögeler taşıyor. Özellikle yargı erkinin nasıl çalıştığını göstermesi bakımından üzerinde önemle durulması gerekiyor. Erdemli Asliye Hukuk Mahkemesi yoksul hazinenin, yani yoksul millete ait olduğunu saptamış bu güzelim sahillerin ama Yargıtaylar kararı bozmuşlar ve onlar da kendilerine düşen payı almışlar.

Milletin sahilini kendilerine tapulayan kooperatifin ortakları arasında saptanabildiği kadarıyla şu kişiler var: İsmail Hakkı Ülgen (DANIŞTAY ESKİ BAŞKANI), ŞEVKET MÜFTİGİL (ANAYASA MAHKEMESİNİN GEÇEN YIL EMEKLİ OLAN BAŞKANI), Mustafa Üstündağ (KAPATILAN CHP GENEL SEKRETERİ), Saadettin Bilgiç (AP Genel Başkan yardımcısı) (Not: Kamuoyuna karşı birbirlerine acımasızca saldıran bu iki parti önde gelen sorumlusu, besbelli ki yazlıktaki evlerinde komşu olmayı, bir yağma kooperatifinin çatısı altında bir araya gelmeyi ne kendileri için, ne de seçmenleri için sakıncalı bulmamışlar)

Emin Bilgiç (KÜLTÜR BAKANLIĞI ÜST DANIŞMANI), Cahit Okyayiz'in eşi (AP milletvekilinin karısı), Vahit Suiçmez (CHP MİLETVEKİLİ), Mustafa Özkan (Sağcı son Havadis gazetesinin sahibi), Nuri Sağıroğlu (BAKTERİOLOJİ KÜRSÜSÜ PROFESÖRÜ), Kudret Ayiter (Hukuk Profesörü), Ayşe Özalp (ESKİ BAKANLARDAN HAYDAR ÖZALP'İN EŞİ), ALPASLAN KAYAN (DANIŞTAY ÜYESİ), Sadık Kutlar (AP MİLLETVEKİLİ), Kemal Köseoğlu (ANKARA DEFTARDARI), Ziya ÇUBUKÇU (DANIŞTAY ÜYESİ), Fahrettin Öztürk (YARGITAY ÜYESİ), Sabit Saçlıoğlu (YARGITAY ÜYESİ), Sırrı Kırçalı

(DANIŞMA MECLİSİ ÜYESİ) -Yani Generallerin Meclisi'nin üyesi. Anayasayı hazırlayan kişilerden biri) Rıza Göksu (ANAYASA MAHKEMESİ ÜYESİ), Kani Vrana (ANAYASA MAHKEMESİNİN MÜFTİGİLDEN ÖNCEKİ BAŞKANI "Öyle Sanıyorum") Muzaffer KUTMAN (YARGITAY ÜYESİ), Kamuran Erkmenoğlu (DANIŞTAY ÜYESİ), Ali Rıza Alpaslan (SAYIŞTAY YASA BAŞ SÖZCÜSÜ), Gafur SOYLU (DANIŞTAY ÜYESİ), Ahmet KOÇAK (İÇİŞLERİ BAKANLIĞI ESKİ BAŞDANIŞMANI), İhsan Ecemiş (ANAYASA ESKİ ÜYESİ), Şevket Türe (DANIŞTAY ÜYESİ), Arkun GUDAK (Hazine avukatı: Hele tanrım bu çok ilginç işte. Adam hazinenin haklarını koruyacakken hazine yağmacılarının arasına girip yerleşmiş bir güzel), Vecihi TONUK (DANIŞTAY EMEKLİ BAŞKANIN SÖZCÜSÜ), Şükrü DİLİSARILIOĞLU (DANIŞTAY ÜYESİ), Fahrettin TURAN (VALİ), Ayhan ŞAHENK (İmar BANKASI ORTAKLARINDAN BÜYÜK İŞADAMI), Necati Açıkalın (ÇANAKKALE EMNİYET MÜDÜRÜ), Tülin ŞENEL (YARGITAY 15. HUKUK DAİRESİ BAŞKANI), Mehmet ÖNDER (KÜLTÜR BAKANLIĞI ESKİ MÜSTEŞARI), Orhan ÖZTÜRK (Hacettepe Üniversitesi Ruh sağlığı PROFESÖRÜ), Necati ARI (Tıp Fakültesi PROFESÖRÜ), Türkan AKSU (ANNELER DERNEĞİ BAŞKANI), Rıza ÇERÇEL (Eski Saylav), SEBAHATTİN ALPAT (CUMHURBAŞKANI MALİ DANIŞMANI: Cuntanın başı, generalin, yeni cumhurbaşkanının danışmanı milletin sahilini iç eden çetenin içinde. Bir çeşit hırsız. Cumhurbaşkanının danışmanının niteliği bu işte), Cemal Özcivelek (OZCİVELEK GEZİ ACENTASININ SAHİBİ), Naci ÜNVER (SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞARI), HIFZI OĞUZ BEKATA (ESKİ DIŞİŞLARI BAKANI).

"Şimdilik saptayabildiğimiz ünlüler bunlar" diye bitiriyor yazısını Hürriyet.

Ey halkım, ey benim yoksul halkım ne zaman apaçık, net biçimde seni soyanları görüp kavrayacaksın: Kimlerin adı, kimlerin görevi kimlerle iç içe. Kimler senin sahillerini iç ediyorlar? Cumhurbaşkanın Mali Danışmanıyla, Yargıtay'ın etkin yargıçları, Acente sahipleriyle, holding sahipleri, anayasa mahkemesi başkanlarıyla, Danıştay üyeleri kol kola, birbiriyle düşmanmış gibi görünüp çıkarcı şirketlerin hırsızlık kuruluşlarının çatısı altında sarmaş dolaş parti yöneticileri... hepsi hepsi senin elinde avucunda ne varsa almak için.

Canın bile senin değil benim uyuyan devim. Senin canın bile dışarıdaki büyük emperyalist, teröristlerin çıkarını korumak için NATO'nun buyruğunda...

Öylesine acımasız bir sömürü düzeni ki belki de bu yüzden kavranır olmaktan çıkıyor kolayca.

Generaller artık bankalarla bütünleşiyorlar soygun düzeninden en rantabl biçimde yararlanmak için. Geçen günkü gazetelerde yok muydu o haber: OYAK Osmanlı Bankası'nın % 30 hissesini satın alıyor diye. OYAK Türkiye'nin en büyük kuruluşlarından biri, en büyük ekonomik kuruluşlarından biri, Renault arabalarını

üretiyor ve ortakları tümüyle subaylar. Şimdi onlar da tıpkı öteki holdinglerimiz gibi bankayla bütünleşerek mali oligarşilerini tümüyle gerçekleştiriyorlar.

Ey benim yoksul halkım: O renkli GÜNAYDIN gazetesinin kapanmasına ne dersin peki? Asıl nedenini biliyor musun? Günaydın Gazetesi sıkıyönetim kumandanlığının buyruğunca süresiz kapatıldı. Nedeni? Sor nedenini? Nedeni şu: Fransa ile ilişkilerimizi dondurma kararı alan hükümet bu kararının dışında tutuyor Renault arabalarının yedek parçalarının satın alınmasını. Yani, ulusal bir girişimde bulunurlarken bile bu girişimin kendi çıkarlarını sarsmamasına özen gösteriyorlar, alabildiğine kolluyorlar bunu. Neden bu işte. Gazetecik Renault dışında diye yazdığı için, acaba sen uyanır da: niye peki arkadaş aldığım ekonomik yaptırımdan kendi şirketinin yedek parçalarını kayırıyorsun diye bir soru sorarsınız, aklına böyle bir şey takılır diye işte... Hep uyumanı sağlamak için bu baskılar, bu sıkıyönetimler, bu korkutmalar, bu hapisler ve idamlar...

Ve Cumhurbaşkanı "Ne yazık ki rüşveti önleyemiyoruz" derken senin gözlerinin içine baka bakan yalan söylüyor. Çünkü bu soygun düzenin silahlı koruyucusu ve bekçisi bizzat kendisi. Kendilerinin pek sayın mali danışmanı da kıyı yağmacılığından payını alma uğraşında.

UZUN SÜREDİR aklımı kurcalayıp duran bir soruyu bugünkü Cumhuriyet gazetesinde OKTAY AKBAL'ın yazısından esinlenerek buraya aktarıyorum. Adları bu yazarın köşesinden aldım.

1-Nerededir. Profesör Cavit Orhan TÜTENGİL'in eli kanlı öldürücüsü?

2-Nerededir. Profesör Ümit DOĞANAY'ın eli kanlı öldürücüsü?

3-Nerededir. Profesör KARAFAKİROĞLU'nun eli kanlı öldürücüsü?

4-Nerededir. Yazar Ümit KAFTANCIOĞLU'nun eli kanlı öldürücüsü?

5-Nerededir. İlerici Sendikacılığın önder Kemal TÜRKLER'in eli kanlı öldürücüsü?

6- Nerededir. Doçent Bedrettin CÖMERT'in eli kanlı öldürücüsü?

7-Nerededir. Savcı Doğan ÖZ'ün eli kanlı öldürücüsü?

8-Nerededir. Öğretmen Talip ÖZTÜRK'ün eli kanlı öldürücüsü?

9-Nerededir. Öğretmen Doğan ERDOĞAN'ın eli kanlı öldürücüsü?

10-Nerededir. Doktor Sevinç'in eli kanlı öldürücüsü?

11-Nerededir. Milletvekili KÖKSALOĞLU'nun eli kanlı öldürücüsü?

12-Nerededir. Emniyet Müdürlerinin eli kanlı öldürücüleri?

13-Nerededir. Öğretmenlerin eli kanlı öldürücüleri?

14-Nerededir. Adları sanları gitmiş öğrencilerimizin eli kanlı öldürücüleri?

15-Nerededir. İşlerinin başlarında taranarak öldürülen işçilerin eli kanlı öldürücüleri?

16-Nerededir. Toplu kıyımlarda bulunanlar? Nerededir. Maraş soykırımının eli kanlı öldürücüleri? Maraşlılar'a her şeyi unutun deyip cunta generallerinin eliyle törenler düzenlemek YETMEZ. İdamlara karşıyım ama: bu öldürücülere verilen idam cezalarının sonucu ne oldu? Kesin olarak asılmalarını istemek için sormuyorum bu soruyu? Ama oynanan oyunun altını bir güzel çizebilmek için. AĞCA'nın yakında belki filmde alınabilecek serüvenlerini bitip tükenmek bilmez arkası yarınlarla gazetelerine çarşaf çarşaf aktaranlar bu insanlarımızın öldürücülerinin nerede olduklarını, nerelere gizlendiklerini, bugüne değin neden yakalanamadıklarını sorup durmalıdırlar. Generaller bu ölülerimizin piramitlerine basa basa iktidarı ele geçirdiler. Katilleri kendi gölgelerinde. Sıkıştıkları zaman zavallı halkı korkutmak için "salıveririz ha" diyorlar. "Ya bizim diktamız ya da kapılarınızda eli kanlı teröristler...?"

7 ARALIK 1982:

KÜÇÜK BİR HABER gibi görünmesine karşın içeriği adam akıllı önemli: BAKANLAR KURULU İLK KEZ EVREN'İN BAŞKANLIĞINDA TOPLANDI.

General cumhurbaşkanının yeni anayasanın gereklilik gördüğü durumlarda bakanlar kuruluna başkanlık edeceği: yargısının bu ilk uygulaması. Devlet bakanı toplantıdan sonra yaptığı açıklamada: "Bakanlar Sayın Cumhurbaşkanından kendi konularında direktifler almışlardır" açıklamasını yaptı.

Bu şu demektir apaçık: Oluşacak parlamento'da halkın iradesi kesinlikle söz konusu değildir, Bu parlamentonun hükümetine asıl başkanlık edecek olan, yani başbakanın dizginlerini elinde tutacak olan cuntanın cumhurbaşkanı. Onun ardında da cunta. Cuntanın iplerinin de nerde olduğunu söylemeye gerek yok.

Ülkede parti kurup bir şeyleri kurtaracağını sananlara bugünkü uygulama saygıyla armağan edilir.

Gerçek yurtseverler, gerçek demokratlar halkı yanıltacak herhangi bir parti yada partiler kurup onun aldanmasına, yeni, boş umutların peşinden koşmasına neden olmamalıdırlar.

Yapacağımız tek şey bu cenazeyi halkın kaldırmasını sağlamaktır. Başkaca hiçbir seçeneğimiz kalmamıştır. Tümüyle el etek çekmek gerek general yönetiminden. Onun anayasa düzenlemesinin yeni politik rejiminden. Onları yalnız bıraktıkça gerçek yurtseverler, demokratlar, komünistler gittikçe daha çok halkın içine gömülmelidirler. Gittikçe daha çok halkın içine...

8 ARALIK 1982:

YILMAZ GÜNEY 7,5YIL HAPSE MAHKÛM OLDU.

Güney'in 2 No'lu Askeri mahkemedeki davasından da bu son mahkûmiyetinden önce 7 yıllık bir cezası var. Suçu: "Proleter Devrimci Mücadele, Güney" dergisinde komünizm propagandası yapmak. Güney'in dışarıya çıkışını eleştirenler Sıkıyönetim askersel mahkemelerinde art arda verilen bu cezalar karşısında ne diyecekler ?

9 ARALIK 1982: Yılmaz Güney'in L'Expresss dergisindeki röportajını inceledim.

"Bugünkü Türkiye de yaşamın nasıl olduğunu anlatmayı bir görev biliyorum kendime. İnanılmayacakmış gibi görünen bazı sorunları yumuşatıyorum bile anlatırken.

Tutukluyken tuttuğum Günce'nin başlıca kahramanları olan çocuklar, örneğin özgürlüğün değil de bir başka tutukevine gönderilmelerinin düşünü görmektedirler. (Düşlerini özgürlük değil, bir başka cezaevine gönderilebilmelerinin hayali doldurmaktadır.) Film çevirdiğimiz bu yerde alışılagelmiş ilişkiler içinde değiliz, bireysel ve politik ilişkiler söz konusu olan ilişkiler. Buna inandırmak istiyoruz. Alarm zilini çalmak, Türk halkına karşı uluslararası dayanışmayı bir görüntüden daha öte gerçekleştirmek istiyoruz. Böylece halkımız demokratik özgürlükleri içinde haklarını yeniden elde edebilsin..."

Bir soruya verdiği yanıt alabildiğine düşündürdü beni, aylarca önce başlayan bir kuşkuyu somut bir biçimde önüme serdi. "Kalmak (Türkiye'de kalmak) savaşımdan caymayı kabullenmekti."

"Bugünkü yaşamın Türkiye'de nasıl olduğunu anlatmak..." konusunda "Generallerin Zabıt Varakası" adlı Günce'lerimin bir görev üstlenip üstlenmeyeceğini uzun zamandan beri düşünmekteydim, özellikle Anayasa oylamasından sonra. Güncelerimi dışarıya aktarmanın yolunu bulmalıyım. Kalmanın savaştan caymak anlamına gelmeyeceğini bir sanatçı olarak göstermek zorundayım. Halkımın bu zor günleri atlatabilmesi için dışarıdan sağlanacak desteğe, özellikle Generaller cuntasının finanse edilmemesi konusunda batı kamuoyunda geliştirilecek uyanıklılığın etkinliğine kesin gereksinmesi var.

ASKERİ YARGITAY 3 KİŞİNİN İDAMINI ONAYLADI:

Sağ görüşlü Atalay Çelikoğlu'nun Askeri Yargıtay'ca bozulan idam hükmü İzmir Sıkıyönetim 1'nolu askeri mahkemede ikinci kez idam kararına bağlandı.

Askeri Yargıtay'ca cezaları onaylanan solcu militanlar şunlar: TİKKO örgütünün militanlarından SEDAT YILMAZŞOY, FERİDUN İHSAN BERKİN, MUZAFEER ÖZTÜRK, Suçları bir arkadaşlarını Orhan Bakır'ı kaçırmak isterken çıkan çatışmada jandarma eri Bayram Özcan'ın ölümüne neden olmak.

11 ARALIK 1982: İDAMLAR... İDAMLAR...İDAMLAR...

İdam istemlerinin ardı arkası kesilmiyor. Cuntanın başı cumhurbaşkanı seçildikten bu yana halk üzerindeki baskı daha çok yoğunlaştı. Güney'de Adana bölgesinde yüze yakın kişi tutuklandı yeniden. İstanbul'daki tutuklamaların sayısını kimse bilmiyor doğru dürüst. Sıkıyönetim mahkemeleri gerektiğinde bir açıklamada bulunuyorlar.

Diyarbakır'da 578 sanıktan 99 kişinin idamını istedi askeri savcı. Sıkıyönetim askeri mahkemelerinde sanıkların anlattıkları işkenceler inanılmaz boyutlara varıyor. Bu işkenceler sonunda ölen olursa işkencecilere göstermelik bir ceza verilip olay kapatılıveriyor. Yoo, kesinlikle abartmıyorum durumu. İşte içler acısı örneği:

Erzurum'da 2 numaralı askeri mahkemenin verdiği karar üzerinde ibretle durulması gereken bir içeriği kapsıyor: Ağrı Emniyet Müdürlüğü'nde görevli 4 polis "Özgürlük Yolu" üyesi METİN AKSOY'u öldürdükleri anlaşıldığından 3'er yıl hapse mahkûm oldular. Çıkan çatışmada kim vurduğu kesinkes belli olmayan jandarma erinin ölmesinden sorumlu tutulan üç gencin idamı askeri Yargıtay'da onaylanırken solcuyu öldürdükleri kesinleşmiş polislerin cezası üç yılı aşmıyor. Yalnızca üç yılcık. Siyasi cinayetlere madalya takmaktır bu. O polislerin de idam edilmesi gerektiğini söyleyecek kadar aklı başından gitmiş değil hiç kimsenin kuşkusuz. Ama böylesine taraflı, böylesine gaddar ve acımasız bir yönetimin barış, kardeşlik getireceğine çok kişiyi inandırmak alabildiğine güç.

Adları sanları bile belirtilmeyen gençlerin ırmaklardan cesetleri çıkarken, kin ve öç alma duygularının toplumun bireylerine nasıl ekildiğini görmezlikten gelmek olanaksız. Irmaktan cesetleri çıkan adları sanları belirsiz gençler evli bile değillerdi belki, çocukları bile yoktu. Ama bu acımasız öldürmenin, bu yeni terörizmin tohumları onların olmayan çocuklarının yüreklerine düşüyor. Acı, haksızlık bir tohum gibi anaların karınlarındaki bebelere, erkeklerimizin spermlerine gelip düşüyor. Toprağa düşer gibi.

Polislerce öldürülen AKSOY'un arkadaşları mahkemede söz almışlar, kendilerine de dayanılmaz işkenceler uygulandığını söylemişler. Bu insanlık dışı ve sonu ölümle biten işkence buyruklarını da adı geçen polislere MHP yanlısı Ağrı Emniyet müdürü TEZCAN ÖZCAN'ın verdiğini söylemişler.

Kuşkusuz mahkemenin kararından önce söylediler bunları. Arkadaşlarını işkencede öldüren polislerin salıverildiği anlamına gelen bu cezacık karşında kim bilir nasıl derin bir yalnızlığa ve duyguya kapılmışlardır? Kim bilir...

Batı basınının belki de ön sayfalarını kaplayacak olan bu haberler basınımızın iç sayfalarında bir iki satırcıkla ancak verilebiliyor. Şöyle önemsizmiş gibi değinilip geçiliyor. Giderek gerçek vicdanı ve dürüstlüğü olan kişilerimizin bile bu haberler gözlerinden kaçıyor. Onlar şimdi hiç farkında olmadan, gerek renkli basınımızın gerek Cumhuriyet'in ön sayfalarını kapsayan Mehmet Ağca'nın Bulgaristan'da tutuklanmış

bulunan BEKİR ÇELENK'le ilişkisini izliyorlar isteriye tutulmuş kişiler gibi. Ağızlarında uzayan çam sakızları gibi. Böylesine bir aldatmaca insanın umutsuzluğunu koyulaştırıyor. Umutsuzluk ağdalaşıyor. Amerikan emperyalizminin yeni faşist yöntemlerinin gizlenmesi için oynanan oyunun boyutları unutturuluyor. Saptırılıyor ve olay komünist ülkelere doğru kaydırılıyor,

Ama hiç kimse, örneğin şunu kimse sormuyor: Bekir Çelenk'ten aldığı buyrukla Papa'nın Ağca tarafından vurulduğunu ve böylece Bekir Çelenk'in de Bulgar gizli servisleriyle ilişkisi olduğunu savlayan İtalyan sorgu yargıcı Martella'nın Ekim ayı içinde Amerika'ya gittiği ve orada CİA ajanlarıyla bir süre çalıştığı, hangi konularda çalıştığının sorusu kimsenin aklına şöyle bir takılmıyor. L'EXPRESS bu konuda bizim Mumcu'dan daha doğru bir yaklaşımla şöyle soruyor. Ağca'nın papayı öldürmesi Isa otelinin odasında kararlaştırıldı. Bu odayı tutan, kiralayan kişi Bulgar ajanı ANTONOV olduğu varsayımı öne sürülüyor. Bu bilgi edinme nerden geliyor, nerden öğrenildi bu? Olası iki kaynak var diyor L'Express: Birinci kaynak CİA'nın kendisi. Yargıç Martella Ekim ayı içinde Amerika'ya gitti ve CİA ajanlarıyla bilgi alış verişinde bulundu. Kızıl tugayların pişmanlık duyan üyesi Antonia Savaşta yaptığı açıklamada kendilerine silahların Bulgar gizli servislerince sağlandığını söylemişti.

İkinci kaynak Mehmet Ağca'nın kendisi diyor dergi, Ağca Türkiye'de yalnızca 7 ay tutuklu kalmıştı Abdi İpekçi'yi öldürdükten sonra. İtalya'daki tutukluluğunun süresi 18 ayı geçiyor. Ve de kendi çıkarını gözetme açısından Ağca'nın böyle bir kaynak oluşturması söz konusu olabilir.

Oynanmakta olan oyun gerçek yörüngesinden çıkarılıp başka bir yörüngeye oturtulmak isteniyor kuşkusuz. Batıya sığınan bir eski Bulgar ajanının açıklamaları sağcı İtalyan ve Türk basınının birinci sayfalarını yepyeni yorumlarla, yepyeni bir coşkuyla yeniden süslüyor. Fransız gazetesi Liberation'a göre Sovyet Gizli Haber Alma Örgütü KGB'nin dizginlerini elinde tutuğundan hiç kuşku duyulmaması gereken Bulgar Gizli servisinin eski ajanı yüzbaşı, Stefan Sverdlev; bu pek önemli ve kesin kanıtlar.(?) getiren, açıklamasında aynen şöyle diyor: "Papa'nın Mehmet Ali AĞCA tarafından vurulması olayında Bulgar gizli servisinin üstlendiği görevden hiçbir zaman kuşkum olmadı." Sverdlev kesin kanıtlarla (?) dolu açıklamasını LIBERATION'de şöyle sürdürüyor: "Papa'ya suikast yapılmasına Sovyet Devlet Başkanı Leonid Brejnev karar vermiş. Yine dönemin KGB başkanı ve şimdiki Sovyet lideri Yuri ANDROPOV'un da bu kararı uygulama aşamasına koymuş olması gerekmektedir."

Sığıntı ajanın işi nereye tırmandırdığını bir güzel görelim. Batının küçük ve orta burjuvazisi için son derece macera dolu, illüzyonlarla süslenmiş bir serüven. Altın yumurtlayan tavuk gibi bu serüvenlerden daha nice güzel serüvenler oluşturulabilinir. Örneğin Brejnev'in bu kararı nasıl aldığı anlatılabilinir. Antropov'un da kendisine karşı çıktığını söylemek olası. Ama Andropov'un yerine kendi halefini saptamak isteyen

Brejnev'in o gece KGB'nin öteki önde gelenlerinden xxx'i sabaha doğru yanma çağırarak...

İşte batı ve Türk kamuoyunu yanılgıdan yanılgıya sürüklemek için böylesine öykülerin uydurulduğu bir dönemde, işte tam bu sırada Dünya'da en çok satan kitaplardan "Terör Ağı" adlı kitabın yazan Amerikalı bayan yazar CLAIRE STERLING Türkiye'ye geldi. 8 gün süren araştırmalarından sonra dün uçakla Roma'ya döndü. Papa'nın öldürülmesinde Sovyetler'in parmağı olduğu savını ilk süren kişi de bu kadın yazar işte. Deli saçması gibi görünen bu sav gittikçe dolanmaya, CIA kaynaklarından, kapitalist metropollerin basınında kaynatılmaya vardı. Bayan Sterling Abuzer UĞURLU ve Bekir Çelenk için kitap hazırlıyormuş. CİA'yı yakınlığı çok iyi bilinen bu hatunun gerçekten terörizmin kaynaklarına inilmesi konusunda gerçek bir niyeti varsa şu soruyu herkese, başka Türk yetkililerine sorması gerekir: "Papa II.Jean-Paul'un öldürülmesine dek uzanan olaylar zincirinin birinci basamağını oluşturan Ağca'nın Maltepe Askeri tutukevindeki hücresine hangi gizli eller Mehmet TANAYDIN adlı ülkücü teröristi süngülü nöbetçi olarak getirip dikmiştir...?"

Haydi bakalım işe buradan başlayalım. Uğur Mumcu'nun da Mafya'nın Orta Doğu silah kaçakçılığıyla ve bu silah kaçakçılığında Amerikan şirketlerinin büyük çıkarlarını araştırmaya yönelmesini istemeden önce, ta uzaklara gitmesine gerek kalmadan bu soruya, burnunun dibindeki bu soruya eğilmesini istemekte yarar var. Önce bu sorun çözülmelidir.

Çünkü bu sorunun ardında generalleri iktidara getiren terörizmin apoletleri gizlenmektedir.

Burada şu önemli noktaya da değinmek istiyorum. Şimdi çok iyi anımsayamıyorum, bu olayı adlarıyla günceme geçirdim mi geçirmedim mi açık seçik kestiremiyorum ama, bundan 1 ya da bir buçuk yıl önce silah kaçakçılığıyla ilgili ilk tutuklamalarda Baba'lardan biri şöylesine bir açıklamada bulunmuştu:

"Evet silah kaçıkçılığıyla ilgili bu davaya burada bakılmalıdır. Ve sonucu da sıkıyönetim mahkemelerinde kesinkes alınmalıdır. Ancak benim konuşmam için ve bu davanın gerçekten görülebilmesi için, bizi Türk kara sularına girdiğimizde donanmaya ait sahil koruma feribotlarıyla karşılayan yüzbaşılar, sahile, karaya çıktığımızda güven içinde malları boşaltacağımız yere dek bize refakat eden Emniyet kuvvetlerinin sorumluları da bu mahkeme önüne getirilip çıkarılmalıdır. Ya onlar da buraya getirilir yada biz bu davada hiçbir şey söylemez, bu davayı sonuçsuz bıraktırırız."

Sanırım bu yıl ölen bu babalardan, adı sanırım Z. KALKAVAN'ı ikinci yada üçüncü duruşmada salıverildiler. Ve de Uğur Mumcu ağzını açıp da neden bu adamlar salıverildi diye konuşamadı, Oysa Evren onların salıverildiğinin ertesi günü Ege bölgesinde yaptığı bir konuşmada "Silah kaçakçılarının arkasında Doğu Bloğu ülkelerinin, komünistlerin" olduğunu söylemişti. Büyük BABA'lardan KALKAVAN

da Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na -alay edercesine- beş bin lira mı, 50 bin lira mı ne fırlatıp atmıştı.

CIA alanlarıyla birlikte çalışan CLAIRE STERLING yoksul ülkem halkına oynanan kanlı oyunu saptırtmak için elinden geleni hiç kuşkusuz ardına koymayacaktır. Elinde silâhı tutarı adama "Terörist sensin" demek olanaksız. Ama gerçek de apaçık ortada: Generalleri iktidara getiren terörizmdir. Generallerin iktidara gelişinden alabildiğine yararlanan da Amerika Birleşik Devletleri'dir. Türkiye'yi destekleyen generaller rejimine finans kaynakları sağlayan Reagan yönetimidir. Terörizmin getirdiği somut sonuçlar bunlar işte. Karşılığında doğu bölgelerimize savaş uçak alanları yaptırılıyor.

Şimdi bu somut sonuçların etkin başarısını Avrupa'nın daha akıllı, daha ince hesaplar yapabilen edinimli sağ yönetimleri kendi toplumları için de uygulayabilmenin peşindedirler. Avrupa kamuoyu da korkutulup sindirilmek istenmektedir. Bir taşla sayısı belirsiz kuş vurmaktır bu.

17 ARALIK 1982: LODOSLU BİR İSTANBUL GECESİNDE SOKAKLARI DOLAŞA DOLAŞA DÜŞÜNDÜKLERİM.

İçimden Günce'me yazmak gelmiyor artık. Canım yazı yazmak istemiyor. Açık bir gerçeği buraya apaçık geçirmeliyim: "Halk oylamasından bu yana direncim kırıldı." Cunta yönetimine karşı kendi kendimde yarattığım direnç, tıpkı sırtımı dayadığım bir ağaç gövdesinin birdenbire devrilivermesi gibi beni de yuvarladı. Yıktı. Yada azgın bir denizin ortasında sımsıkı sarıldığım tahta parçasının kollarımın arasından yitivermesi gibi kendimi azgın dalgaların karanlık uçurumunda buluverdim. Yapacak hiçbir şey yok artık. Dalgaların beni alıp götürmesini izlemekten başka. Yazgım buraya dek dayanmakmış demek ve ondan sonrasını bırakmak.

Umutsuzluk doluyor içime, denizde boğulurmuşum gibi. Hiçbir şey yarın için aydınlık görünmüyor. İlk kez bir gerçeği kendime kabul ettirmeye çalışıyorum: "Generaller gitmeyecek. Generaller yönetimi iyice oturuldu. Hiçbir güç onları yerlerinden edemeyecek. Halk miskin ve tembel yaşamının yorgunluğu içinde tıpkı koyunlar gibi sürüleşerek generalin ardından o ağıldan bu ağıla, bu ağıldan öteki ağıla sürüklene sürüklene yaşayacak. Her ağılda daha da sağılarak. Çünkü, anayasa oylamasıyla kendisinin sağılmasına izin verdi."

(Günlerdir dalgın bir acılığın içinde böyle yaşıyorum işte. Dün akşam kendimi Moda burnundaki bir meyhanede buldum. Kimseler yoktu ben gittiğimde. Oradan ayrılırken baktım tüm masalar dolmuş. Benim masam da bile birileri var. Ve hiç bilmediğim bir dilden kıvançla konuşuyorlar. Bana bakışlarındaki garipliği sezinlediğim zaman sokağa sızdım yavaşça. Meyhanede kendi kendime sürdürdüğüm konuşmayı denizin eteklerinde dövündüğü lodoslu bir gecenin yapayalnız sokaklarında sürdürdüm.)

"Gerçeği söylemek hiçbir yüzyılda bunca imkânsızlaşmamıştı. Gerçeği düşünmek ve yakalamak bunca zorlaşmışken, bir de onu hiçbir kaygıya kapılmadan doğrudan doğruya, apaçık söylemek olanağı tümden elden çıktı artık. Yazdığım roman köşesinde duruyor boynu bükük aç bir çocuk gibi. Oysa BİR GÜN BİLE YAŞAMAK'ın şimdiye dek boy atması gerekirdi. Yine de yenilmedim. Güncelerimi tutmayı sürdürdüm. Ama onlarda öyle işlevsiz durup duruyorlar Ve son yazdığım Kral OİDİPUS YAZARINI YARGILIYOR'u da artık benim gözümün gördüğü yok. Gözümde olan, Bolşevik devrimini anlatan romanımla generaller cuntasını her gün izlemeye çalışan GÜNCE'lerim.

Yoksa dışarıya gitmenin zamanı mı geldi? Günlerdir bunu düşünüyorum işte. Dışarıya... Dışarıya... daha özgür ortamlara, daha özgür savaşımlarda sonuçlanmaya mı gitmek gerek...

Dışarısı ama neresi? Hangi dışarı? Fransa mı? Mitterand'ın Fransa'sı... Ünlü yazarlarımızın ödüllendirildiği özgürlük ülkesi... öyle mi? Orada Günce'min ya da romanlarımın basılıp yayınlanması Batı kamuoyunun Türk yöneticilerine kendi yöneticileri aracılığıyla baskı yapmasına neden olabilir mi? Zulmün yavaşlamasına hiç olmazsa... Ama hiç sanmıyorum. Mitterand yönetimi hiçbir zaman buna olanak tanımak istemeyecektir. Türk halkının yeniden demokratik haklarını elde etmesine yardımcı olmayı düşünmesi gereken insanlar böylesine umursamaz, vurdumduymaz bir tınmazlığın içinde yaşamlarını sürdürüp giderlerse, dışarıdan ne bekleyebiliriz gerçekçi bir biçimde? Üstelik Mitterand değil mi geçenlerde OAS'ın (1962 yılında Fransa'da demokratik yaşama son verip askeri bir yönetim kurmayı amaçlayan ve bunun için terörizmi de içeren tüm yöntemleri kullanan GİZLİ ORDU ÖRGÜTÜ) militanlarını onurlandıran, onlar için yasa çıkaran Mitterfand'ın kendisi değil mi? Kendi ülkende kaçtığın generaller çizmesinin mahmuzlarının şakırtısı uzaktan uzağa FRANSA'da duyulmuyor mu? Ve OAS (Gizli Ordu Örgütü) nün öldürdüğü Yarbay Pierre Rançon'un dul eşinin Mitterand'a yazdığı mektuptaki "Kocamın kanı generallerin ellerinde... Neden kocam işkenceyi açığa çıkardı? Neden peki kendisine teslim edilen silahların halkına karşı kullanılmasına karşı çıktı?" yollu can alıcı soruları en az, ama gerçekten en az kendi sorunlarım gibi okuyup Mme. Rançe'nun yalnızlığına, acısına ortak olamadım mı?

Gerçeklere karşı yalnızlık dünyanın her yerinde birbirine ne kadar benziyor tanrım. Darbeci generallere meslekleri iade edilirken daha dün gibi gerideki kısa bir zaman diliminde

öldürülmüş, olan yarbayın karısı Legion d'honneur nişanının kendisinden alınmasını, kocasının adının listeden silinmesini isteyecek kadar derin bir yalnızlığın ve çaresizliğin içine itiliyor insan. Tıpkı kendi insanım gibi. Gerektiğinde, bu gerekliliğe yalnız generallerin kendisi karar verebilir, bir gün Mitterand'ı derleyip toparlayacak olan bir güce insanın şimdiden böyle olumlu bir onay göstermesi aklın alacağı, usun

kavrayacağı bir iş değil. Belki de bizim usumuzun kavraması olanaksız. Çünkü biz terörizmin yiyip bitirdiği, kendine göre yepyeni bir düzen kurduğu ülkenin insanlarıyız. Ondan öğrendiğimiz çok şey var. O şimdi Türkiye cephesindeki işini bitirdi, onu gerisine alıp şimdi batıya doğru gidiyor başarısına, uygulamasındaki örneğe güvenle. Bu oyunun mutlaka bozulması gerek.

Yooo, geri de bıraktığım terörizm Fransa'da karşıma daha büyük boyutlarla çıkabilir. Öyleyse Fransa'yı düşünme.

İngiltere mi? Dilini bilmem. Tümüyle yabancı insanlar bana. Üstelik şimdiden terörizmin evlerine mahpusladığı insanlar ülkesi...

Belki Almanya denebilir. Nazi putlarının yeniden görünmeye başladığı Almanya. Olsun. Orada milyona yakın yurttaşımız var. Yine de oraya yerleşmeyi düşünemem. Beni ürküten bir yapısı var Almanya'nın. Yalnızca yaşamak için didinilen, yoğun ağır bir biçimde çalışılan insanların ülkesi. NATO'nun en önde gelen burçlarından biri.

Öyleyse Doğu Blok'u? Örneğin Bulgaristan... Hem ülkene yakın hem düşüncelerinin uygulandığını sandığın bir ülke. Ama yooo... Onlar da BİR GÜN BİLE YAŞMAK'taki düşünceleri paylaşmayabilirler. Ve yayınlatmayabilirler romanı. Troçkist bulabilirler. Troçkist olmadığım halde, şabloncu bir görüşle öyle sanabilirler. Oysa belki de hiçbir yapıtta Troçki böylesine doğru eleştirilmedi.

Öyle sanmasalar bile resmi Bolşevik değerlendirmeleriyle benimkisinin arasındaki çelişkiyi görmezlikten gelemezler. Bilmiyorum ama böyle bir kaygı beni böylesine çılgınca kuşkulara götürüyor

Dünya ne kadar daraldı tanrım ne kadar? Herkes kendi gerçekleriyle dünyayı parsellemiş, başka türlü, bağımsız yaşamak isteyene çok az yer var. Üstelik Bolşevik geleneğinin tarihsel kökenleriyle sarmaş dolaş olmuş, yepyeni bir ahlakın ve yaratıcılığın tomurcuklarını atmayı kendinde görev bilen onca insan için bağımsız, bireysel demek ne kadar yanlış.

Tutukevlerimizi dolduran insanlarımız...

İdamlarda astıklarımız...

Terörizmin acımasız eliyle öldürttüklerimiz. Hepsi hepsi tarihsel bir misyonun kendi sırtlarına yüklediği görevi dayanışma, içinde alıp götürmeye çalışan insanlardı.

Mme Rançon'u hiçbir zaman göremeyeceğimiz kuşkusuz. Ama acısı, yalnızlığı yüreğimde atıyor. Tıpkı ülkesinin halkı için yola çıkan kendi insanımın gizli örgütlerce öldürülmüş dul kadınları gibi.

Şimdi öldürenler onurlandırılıyorsa resmi ellerce, yeniden derlenip toparlanmanın, yeniden güçlü değerlendirmelerin yapılmasının artık tam zamanıdır.

(Sonra nasıl oldu bilmiyorum bir kahvede buldum kendimi. Kirli yeşil çuhaların örttüğü masalarda yüzlerinden ne yaşları, ne uğraşları, ne de düşünceleri hiç belirsiz bir takım insanlar oyunlarını sürdürüyorlardı aldırmasız bir biçimde. Örneğin dışarıdaki lodos'a hiç aldırmamaları çok şaşırttı beni. Oysa deniz kentin altını oyacakmış gibi uğulduyordu. "Ah dedim kendi kendime bu kahve içindeki insanlarıyla birlikte az sonra denize yuvarlanıp gidecekler. Bu umursamaz rahatlıkları nereden kaynaklanıyor."

İki çay içtim üst üste. Televizyonda bir kadın her tarafı hastalıklı bir titreme ve dalgalanma içinde hafif batı müziğinden şarkılar söylüyordu. Parkinson hastalığına yakalanmış yaşlı bir adama genç ve güzel karısının nasıl yıllar yılı hiç gocunmadan baktığını düşündüm. Kadının yalnızlığı ve adamın bencilliği televizyondaki kadının şarkılarında somutlaştı sanki. Bir süre sonra yine dışarıya çıktım. Hiç kimseler yoktu. Lodostan korkmuş gibi herkes evlerine çekilmişlerdi. Düşüncelerimi yapyalnızlığımda sürdürdüm...)

Her şey nasıl silik... Her şey kişiliği olan bir şeyi, bir var'ı öldürmek, ortadan silmek için görevlendirilmiş sanki.

Tanıklığımın önemine inanıyorum. Tanıklığımı önemsetmeyi becerebilmeliyim. Kendi bireysel yaşamımla da ilgili bu sorun. Savaşımın yeni oluşumlarının ipuçlarını yeniden kendi kendimde tomurcuklandırabilmeliyim. Ama öylesine zor ki bu... Çok yorgunum. Çok yaşamaktan yorulmuş gibi... Ya da küçücük bir kayıkta azgın dalgalarla boğuşan bir adamın artık kürekleri bırakışı gibi bırakıyorum her şeyi. Küçücük kayığıma dolan dalgalardan elim yüzüm, her tarafım ıslak... gözlerim yamyaş. Ve gittikçe tüm sesleri geride bırakarak gittikçe daha derinlere, daha büyük sessizliklere doğru denizin diplerine dalan bir balık gibi herşeyden uzaklaşıyorum.

İstanbul ne kadar güzelsin... Siyah bir kadife giymiş kadının boynundaki elmas taşlarından gerdanlık gibi karşı kıyılar. Bu benzetmeyi kim yapmışsa en iyisini yapmış. Onun yerine daha iyisini kesinkes bulamam. İstanbul'u elmastan bir gerdanlığa benzetmekten daha güzel bir anlatım biçimi ne denli zorlarsam zorlayayım kendimi bulamıyorum. Ama bu gerdanlığı takan kadının yüzünü betimleyemiyorum kendi kendimde. Yüzü yok bu kadının. Yüzü koyu bir karanlık. Denizin koyu karanlığı gibi. Karanlıklarda eriyor, karanlıklarda yoğunlaşıyor karanlığı bu yüzün... Oysa en çok avuçlamak istediğim de bu. Duru bir yüz. Duru, ak, sakin, içiyle dışı bir yüz olsun istiyorum avuçlarımdaki...

Sevinç ve yaşamak varken bu zulüm, bu işkence niye? Evlerinde televizyon başlarındakiler, kahvelerin yeşil çuhalı masalarında iskemlelerine insanın içine intihar edecek kadar acılar dolduran vurdumduymazlığıyla kurulanlar, size bağırıyorum lodosun kıyalarda yaklaşan gümbürtüsü ve uğultusu içinden: Yaşamak bunca güzel ve sevinçliyken niye yapayalnızım sokaklarda ben?

Benim yalnızlığımdan siz sorumlusunuz evet siz. Kendim için bugüne değin ne istedim ki? Açıkça söyleyin kendim için? Kendimi hep görev adamı bildim Size karşı görevli bildim kendimi. Ama işte yapayalnızım sokaklarında İstanbul'un. Yapayalnız bıraktınız beni. Yalnızca beni mi? beni mi? Sizin için darağaçlarında gencecik yaşamlarını bir bayrak gibi dalgalandıran insanları, tutukevlerinde işkence görenleri, saçları kazınan baro başkanlarını, dekanları, şairleri. Ve idamı istenen sendikacıları. İdamı istenen demokrat aydınları... Sizin, dünyayı değiştirmeniz için sizin yanınızda yer almaya çalışan aydınları... Hepsini hepsini yapayalnız bıraktınız. Gecenin bu ileri saatinde bir idam mahkûmunun bir kulağı lodosun uğultusunda, bir kulağı senin yüreğinde oysa. Lodostan çok senin yüreğinin dalgalanmalarını, öfkesinin uğultusunu duymak ister gibi. Oysa bomboş senin yüreğin...

Yooo, yooo böyle giderse çıldırabilirim. Aklımı başıma toplamam gerek hiç kuşkusuz... Aklımı başıma toplamam gerek. Soğukkanlı bir biçimde olup bitenleri düşünmem gerek. Aptalca bir öfkenin saçmalığı içinde değil... Zor günlerde yaşamı daha da zorlaştırmamalıyım. Üstelik sen iyi günler de gördün. Sen 8 yaşındayken Elif'in yalnızlığını, küçücük koyu gözlerine bir duman gibi gelip yerleşen buğuyu hiçbir zaman yaşamadın.

Öyleyse şu ağacın dibindeki banka oturup Elif'i düşünmek gerekiyor. Şimdi nerden çıktı bu? İşte çok kez artık böyle oluyor; farkında olmadan, yaşadığım bir olay birdenbire kendi somut gerçeğinde çatlayarak karşıma en umulmadık yerde çıkıveriyor:

Tam yemeğe oturacağımız bir sırada çaldı telefon. Telefonun öbür ucunda Elif'in annesi. Gülmeye çalışan sesiyle "Bizimkiler orda mı ?." diye sordu. Ve sonra Elif'le konuştu.

Minik Elif'in annesinin nerede olduğunu bilmiyoruz. Koskoca kentte kaçak yaşıyor. Bir dergide yazdığı yazıdan ötürü 9 yıl ağır ceza yedi. Ve tutuklama buyruğuyla birlikte geldi mahkemenin kararı. Oysa temyiz aşaması vardı daha. Ve Elif'in annesi evden çıktı. Elif iki yıl önce de annesini polisler aldığında arkasından böyle iri iri gözlerle bakmıştı.

Elif'in babası da yok. Babası da kaçak... Almanya'da. Politik mülteci. Öğretmendi babası. Ama ondan kartlar alıyor zaman zaman...

Ne konuştu telefonda annesiyle duymadım. Ama onu bir süre sonra fark ettiğimde, işte o zaman kızımın kucağında, başını dayamış, derin ve dalgın bakışlarla bakmakta olduğunu gördüm. Hiç kimse bu çocuk kadar güç harcayamazdı ağlamamak için... Gözyaşlarını göz çukurlarının kıyısında tutabilmek için öylesine kımıltısız, derin bir dalgınlığın içine çekip almıştı kendisini, anlatmak olanaksız. "Ah dedim çocuklarımız, acılarını gizlemekte nasıl ustalaşıyorlar... Nasıl hepimizin utanması gereken bir beceri kazandırıyoruz onlara..."

Ve işte durup dururken içinde simsiyah bir parıltıyla karşımda belirginleşiverdiler böyle...

12 ARALIK - 16 ARALIK GAZETELERDE TÜRKİYE

12 ARALIK 1982:İDAM İSTEMİYLE YARGILANAN 4 GENCİN CEZALARINI ÖMÜR BOYU TUTUKLULUĞA ÇEVİREBİLECEKLERİNİ SÖYLEYEREK YAKINLARINDAN 1 MİLYON 250 BİN LİRA İSTEYEN İKİ SIKIYÖNETİM YARGICININ FOTOĞRAFLARI: Gölcük Askeri Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görevli yüzbaşı yargıçlarından biri Adalet bakanı Halim Menteş'in yeğeni Eyüp Menteş. Öteki Yüzbaşı Çağlar Aksoy. Başları istenen gençler: THKP/C Kurtuluş örgütten oldukları savıyla yargılanan: Abdullah T. Paksoy, İhsan Zafer, Cengiz Özkan, Mustafa Yeşim

Olayın Özeti: Dava karar aşamasına gelip dayandı. Hakim Yüzbaşı EYÜP MENTEŞ, Hakim Yüzbaşı ÇAĞLAR AKSOY başları istenen gençlerin yakınlarıyla ilişki kurdular. Kendilerinden 1 milyon 250 bin TL verilirse cezayı ömür boyu tutukluluğa çevirebileceklerini söylediler. Paranın yarısını nakit olarak kararın verilmesinden önce alacaklar geri kalan 625 bin lirayı da karardan sonra alacaklardı. Gölcük'ün İzmit yönündeki çıkışında bulunan Petrol Ofisi önünde 3 Kasım tarihinde buluşma taraflarca kararlaştırıldı. İdamı istenenlerin yakınları ilk taksidi yanlarında birlikte getireceklerdi. Buluşma yerine hakim yüzbaşı Eyüp MENTEŞ'in özel arabasıyla gelen iki sıkıyönetim yargıcı kendilerini bekleyen sanıkların yakınlarını arabalarına aldılar. Bir süre konuştuktan sonra arabayla kent içine doğru yönlendiler. Ancak izlendiklerini anladılar. Kentin içinde Amerikan filmlerini andıran bir kovalamaca başladı. Kent yollarının içini çok iyi bilen yargıç yüzbaşı MENTEŞ İzmit Emniyet görevlilerinin bulunduğu arabayı atlatarak, Donanma komutanlığı garnizon girişi kapısı B kapısına hızla geldi ve burada rüşveti verenleri indirerek, ayni süratle askeri mahkemenin bulunduğu binaya doğru arabasını sürdü. Garnizon B kapısına sanıklardan 150 metre geride kalan emniyet otobüsü, nöbetçi erin kapı zincirini kapatması ve arabanın hızla yaklaşmasından duyduğu kuşku yüzünden zinciri açmakta gecikmesi yüzünden ayni anda içeriye, giremedi. Ne ki; askeri yargıçları gözlemeleri mümkün oldu. Zincirin açılmasıyla birlikte hızla içeriye dalan emniyet otosundaki görevliler askeri mahkemenin bulunduğu binanın yanına iki yargıç yüzbaşının paraları fırlatıp attıklarını ve koşar adımlarla binaya dalıp odalarına çıktıklarını gözümledirler.

Olay 3 Kasım'da oldu. 12 Aralık gününe değin hiç kimseden tıs yok. Hürriyet gazetesi bu tarihte olaya değindi diye Sıkıyönetim bölgesinde dağıtımı yasaklandı. Öteden beri dikkatimi bir şey alabildiğine çekiyordu. Sıkıyönetim mahkemeleri içinde en ağır cezaların istendiği ve verildiği yer olarak Gölcük Sıkıyönetim mahkemesi başta geliyordu. İşin aslı şimdi anlaşılıyor: Para koparabilmek için. İdamları istenen gençlerin gerisinde dönen bu iğrenç dolapların ne anlama geldiğini iyi düşünmek gerekiyor. Rüşvet duyurusunu yapan sanıklardan birinin yakını. Böyle bir

gereksinmeyi nasıl gerçekleştirebildi? İnsanlarımızın canları, başları idam sehpalarından rüşvetle çekilip indirilebilecekse bundan neden kaçınmalı? Rüşvet bir çözüm... Bir soluk ve umut. Hiç olmazsa parayla bazı şeyleri düzeltmek olanağı varken bu yolun kapatılmasına yardımcı olmak ne kadar doğru olur? Olaya değindi diye sıkıyönetim komutanının gazeteyi 6 gün süreyle bölgeye sokmama kararı neden? Ayrıca ikinci bir soru: 3 Kasım'da ortaya çıkarılan olayın üstünden bir buçuk ay gibi bir zaman geçtikten sonra kamuoyuna resmi bir bildiriyle değil de haber biçiminde aktarılmaya çalışılmasındaki amaç ne? Niçin bunca zaman beklenildi ve neden resmi bir sıkıyönetim bildirisiyle açıklanmadı? Savcının da duruşmayı basına kapalı olarak görülmesini istemekteki amaç ne? Ve duruşmaya bakan mahkemenin verdiği ilk kararda "sanık yüzbaşı yargıçların şeref ve haysiyetlerinin kesin bir biçimde korunacağı" konusundaki güvencesinin kaynaklandığı kaygı ne? Yüzbaşıların üstüne böylesine titrenmesinin bir anlamı var kuşkusuz.

Rüşvet duyurusunu yapan idamı istenenlerin yakınları kendilerine dürüst davranmanın bedelini çocuklarını daha bir büyük öfke ve hınçla yargılayacak öteki meslektaşların önüne atıp attırmadığını enine boyuna iyice düşündürmeliydi. Nice rüşvet olayları var bu ülkede. Artık bürokrasinin iyice egemenliği altına aldığı bir düzende en iyi işleyen mekanizmanın rüşvet olduğunu söylemeye gerek bile yok.

Böylesini çürümüş bir düzende rüşvet verebilen için kaçınılmaması gereken bir yoldur.

Bir ülkenin şimdi idamları istenen çocuklar için kaygım daha büyük... Daha yoğun bir ülkenin Anayasa mahkemesi başkanlarıyla üyelerinin, Yargıtay ve Danıştay'ın yüce üyelerinin halkın kıyılarını lök gibi yutan kıyı yağmacısı şirketlerde yer alması gerçeğini unutup Sıkıyönetim mahkemelerinde çocuklar için üç beş kuruştan kaçınmak bir çılgınlık değil de nedir?

14 ARALIK 1982: TERÖRİZMİN DOĞU CEPHESİNDEKİ YENİ BULUNTULAR:

Terörizmin ülkeye generaller cuntasını getirip yerleştirmesinden sonra doğu cephesinin sinmiş sessizliği ve sakinliği içinde bazı yeni bulgular -gözden kaçırtılmak istenmesine karşın -yine de önemli ipuçlarını beraberinde getiriyor. İşte bunlardan biri dünkü gazetelerde yalnızca şaşırtıcı sıkıcı, okunmaması için elden gelen her şey yapılmış bir biçimde verilip geçildi. Ağca'nın Maltepe askeri tutukevinden kaçtıktan sonra kendisini ihbar edeni öldürenler hakkında Sıkıyönetim mahkemelerinde dava açıldığı konusundaki habercik. Ağca kaçtıktan sonra kendisini yine ülkücülerden biri olan Ramazan Gündüz polise ihbar ediyor. Polis o zamanki ülkücülerin yeri olan, Marmara Sineması'na baskın yapıyor ama Ağca ihbarın yapıldığını baskından kısa bir süre önce öğreniyor. Şimdi sorulması gereken soru şu: POLİSTEKİ AĞCA'NIN VE TERÖRİST ŞEBEKENİN BU İÇ ORTAĞI KİM? YA DA ORTAKLARI NEREDE?

Polisin Marmara sineması baskını başarısızlıkla sonuçlanıyor. Baskından kısa süre sonra Ağca ve arkadaşları yeniden dönüp Marmara sinemasına geliyorlar. Ve ihbarı yapan RAMAZAN GÜNDÜZ'ü kahvenin helasına çekip bir güzel dövüyorlar. Polis ihbarı yapanı adı soyadı tüm kimliğiyle bildirmiş terörist şebekeye. Ramazan Gündüz'ü yarı ölü bir biçimde çıkarıyorlar eli kolu bağlı bir biçimde heladan. Bir arabaya bindiriyorlar. Tarih 3 Aralık 1980. Yani üçüncü yılına giriyoruz olayın. Marmara sinemasında eli kolu bağlı kanlar içinde yaralı ihbarcıyı arabanın arkasına yerleştirenler ülkücü Zeki Peker, Cihat Sever, Oktay Akyüz, İsmet Yıldırım, Celalettin Meyda. Zavallı ihbarcı nereye götürüldüğünü biliyor. Maslak yoluna geliyorlar. Hiç kuşkusuz Anadolu arabanın arkasında ihbarcı öldürülmemesi için kendilerine çok yalvarmıştır Maslak yolunda Ramazan Gündüz'ü indiriyorlar ve geceleyin saat 02.15 sularında 7,65 çaplı tabancalarıyla 5 adet kurşunla vurarak öldürüyorlar. Olayın olduğu tarih 03.12.1980. Sarıyer Cumhuriyet savcısının bu tarihteki tutanağındaki şu tümceler alabildiğine ilginç: "... Öldürülen kişinin Beyazıt'ta Marmara kıraathanesinde ülkücülerle işbirliği yapan kişilerden olduğu, ne ki Milliyet Gazetesi başyazarı Abdi İpekçi'nin katili Mehmet Ali AĞCA'nın cezaevinden kaçtığı gün Avrupa'ya gitmek üzere geldiğini ihbar ettiği... doğrulayan ifadeleriyle birlikte sanıkların..." Yani işin can alıcı yanı şu: Ağca Avrupa'ya ayağını atmak üzereyken bu ihbar yapılıyor ve bırakın Ağca'yı yakalamayı ihbarı yapanı öldürüyorlar. Ve Ağca elini kolunu sallaya sallaya Avrupa'ya gidiyor. Krallar gibi yaşıyor... Harcadığı para akla durgunluk verecek ölçekte.

Ve de sonra papayı vuruyor. Tüm bunlar olmayabilirdi yani Ağca Türkiye'de iken yakalanabilirdi. Bir gerçek alabildiğine ortaya çıkıyor: Maltepe askeri hücresinden Hazreti Isa gibi Ağca'yı göklere uçuran kuvvetler onu Avrupa'ya da öylesine güçlü bir biçimde uçuruveriyorlar. Yani bu işin kaynağı başka hiçbir yerde değil: Türkiye'de, benim kendi ülkemde. Ağca tam yakalanacakken ihbar yapıldığını bildiren polis yada güvenlik kuvvetleri yetkilisi belki şimdi şu sıralarda daha etkin, başarılarının karşılığı daha önemli görevlerde.

"1953 doğumlu Abdullah ve Döndü' den olma Ramazan Gündüz.." maslak yolunda 7,65 tabancayla öldürüldükten sonra olanlarsa Sayın İtalyan Yargıcı MARTELLA 'yi kendi şapkası önünde yeniden düşündürecek nitelikte:

Önce Maslak cinayetinden sanık Yaşar Susan ve Celâlettin Meyda hakkında kovuşturmaya gerek olmadığı kararı veriliyor. Olaydan iki gün sonra gözaltına alman OKTAY AKYÜZ ve İSMET YILDIRIM için 10–20 yıl arasında ceza isteniyor. Zeki Peker ve Cihat Sever'se hiç yakalanamıyorlar. İşin asıl güzel ve önemli yanı şu: tutuklulardan İsmet fıldırım daha önce, Oktay AKYÜZ'le 09.03.1981 tarihinde tutukluluklarına gerek olmadığı gerekçesiyle serbest bırakılıveriyorlar, Cinayetin asıl eylemcileri olarak idamları istenen Zeki Peker'le Cihat Sever de 25.07.1980 tarihinde ele geçirilmişler ve de 09.03.1981 tarihinde öteki sanık Oktay Akyüz'le birlikte tahliye edilivermişler.

Sayın Savcı Martella: Ağca'ya Papa'yı vurdurtan örgütün belli başlı yöneticilerinden hiçbiri bugün Türkiye'de tutuklu değildirler? Yani o ihbar gerçekten yerine getirilmiş olsaydı Ağca'nın Papa'nızı vurması söz konusu olamayacaktı. Ağca'yı cezaevinden kaçırıp yurtdışına son derece büyük bir özenle gönderen başarılı terörist şebeke elemanlarından hiçbiri bugün doğru dürüst tutuklu bulunmamaktadır. Hem de cinayet işlemelerine; Ağca' yi ihbar edeni kanlı bir biçimde öldürmelerine karşın şimdi soru şu, can alıcı soru şu: AĞCA'NIN KAÇIŞINI ENGELLEYECEK İHBARCININ KATİLLERİ BUGÜNE DEĞİN NASIL OLUR DA ELLERİNİ KOLLARINI SALLAYA SALLAYA, HİÇBİRŞEY OLMAMIŞ GİBİ DOLAŞABİLMEKTEDİRLER?

Ve de bu insanlar için Askeri yönetiminin üçüncü yılında bunca zamandan sonra yeniden tutuklama buyuruğu çıkarılmaktadır. İtalya'da olaya adlar karıştıkça buradakiler de zaman zaman hasıraltı ettikleri dosyaların kapağına açmakta, türlü gizlemeler, şaşırtmacalar içinde bazı adları kamuoyuna vermektedirler. Dosyalarda daha nice ve daha kimler vardır, ancak kendileri bilir. Ve de idamla yargılanmasını istedikleri kişilere yine kendileri tahliye kararı vermektedirler. Besbelli değil mi: Generaller yönetimi kendilerini iktidara getiren güçlere güvence vermekte, onları koltuğunun altında tutmakta. Laf olsun diye idamlarını istemekte, ama tutukevinin öbür kapısından salıvermektedir. Ağca'nın kaçışını sağlayan Mehmet TANAYDIN adlı ülkücü de nice yıllar sonra, hadi artık ayıp olmasın yollu bir cezayla, dört yılcıkla ödüllendirilmişti.

Bir yazı yazdığı için Sıkıyönetim mahkemelerince 9 yıl tutuklama kararı alan Elif'in annesi, hem de tutuklama buyruğuyla birlikte ivedi biçimde aranır dururken, Papa'yı vurdurtan şebekenin elemanları ülkemde ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşmakta, cinayetlerinin kanı ellerinde kurumadan yeni alacakları buyrukları yerine getirmek için kıyıda köşede bekletilmektedirler. Generalin "Biz gidersek terörizm yeniden gelir. Ya canınızın malınızın güvencesi, yada bizim onaylanmamız" seçmesi karşısında halkını bırakışının boş olmadığını bundan daha iyi hangi örneklerle dünya kamuoyuna yansıtmalı bilmem ki?

Uğur Mumcu Liberation gazetesinde Bulgaristan'daki Türk mafya elemanlarına yükleyeceği yerde yukarıda büyük harflerle yazdığım sorulara eğilse eğilebilirse sanırım çok daha dürüst davranmış olacaktır, kendi halkına ve insanlarına karşı. Türk Mafyası dedikleri zavallı cahil hamal yetiştirmesi bazı gözü pek insanlar. Türk mafyasının öyle önemli bir örgüt olmadığı apaçık ortada. Kaçakçılık ve komisyonculuk yapan bir kuruluş bu. Onun üstesinden gelecek işler değil bu işler. Türkiye'deki terörist örgütlenme yuvalarının daha güçlü örgütlerde, kendilerine el değdirilemeyen örgütlerde, ordu'da, emniyet kuvvetlerinin içinde yuvalandığını apaçık söyleyemedikçe hiçbir şeyin doğrusunu kavrayamayız. Hiçbir şeyin doğrusunu ve gerçeğini

Hiç unutulmaması gereken bir gerçeğin daha altını çizmeliyim. Gerek AĞCA'yı gerekse öteki teröristleri büyük bir beceriyle yetiştiren ORAL ÇELİK adlı terörist de bugüne değin yakalanmış değil. AĞCA'yı tutukevinden kaçırma eylemini düzenleyen bu terörist. Ayrıca kendisi de katil. Kimliği bile doğru dürüst bilinmiyor ORAL ÇELİK'in.

14 ARALIK 1982: 259 KİŞİ İÇİN İDAM İSTENDİ:

Fatsa DEV YOL sanıklarının idam istemi 259' za tutuklu sayısıysa 739'za çıktı, Fatsa'yı sanki buldozerleriyle yerle bir etmek istiyorlar. Halk yerel yönetiminden tiksinenler öçlerini almak için ellerinden gelen her şeyi, yeni terörizm yöntemleriyle, davet terörizmiyle yerine getirme uğraşsınlar. Öldüremediklerini de duruşmalar yoluyla iplerde sallandırmak amacındalar.

15 ARALIK 1982: ÜÇ İDAM CEZASI DAHA VERİLDİ:

ve

DAHA ÖNCE YERİLMİŞ ÜÇ İDAM CEZASI ONAYLANDI:

İdam cezası verilen kişi; Adana'da Cumalı AYHAN, Öteki iki kişi İzmir'de yediler ölüm cezasını. Mahkeme kararını şöyle açıkladı: Mehmet KOLBAY: Ölüm. Hüseyin TAŞKIN: Ölüm, Hüsamettin KOÇ: Önce ölüm, sonra ömür boyu tutuklu. Temel GÖZ; Önce ölüm, sonra yaşam boyu tutuklu. Muzaffer BEKEN: 24 yıl tutuklu.

Suçları üç güvenlik görevlisini şehit etmek...

Bir arkadaşı ile birlikte sol görüşlü bakkalı öldürmekten sanık Ahmet KERSE'nin ölüm cezası Danışma Meclisi'nde onaylandı. Muzaffer ÖNER ile kız kaçırma olayında birbirini öldüren öteki sanık Halil Feyzi Uyguntürk'ün de ölüm cezalarını onayladı.

16 ARALIK 1982; ULUSLARARASI HÜR İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (ICFTU) DİSK Davasını izledi.

24 ARALIK 1982:

BARIŞ DERNEĞİNİN 19 SANIĞI SALIVERİLDİLER:

Dün gece kendi köşemde sevincimi derin derin yudumladım. İçlerinde özlediğim öyle dostlar var ki... Ama telefon bile etmekten çekiniyoruz şimdi. Onların aileleriyle sevgilerinin arasına dolu dolu geçmesi gereken saatlerde, saniyelerde, onların özlemlerini bozar, bulandırır diye bir korkuyla zamanlarını bile almaktan kaçınan bir korkuyla telefon bile etmekten çekiniyorum.

Aradan geçen 10 ay sürede çok şey, gözle görünmez gibi alsalar bile değişti. Bu değişiklikten de ürküyorum. Bu değişikliği seviyorum da. Ama kavrayamayacağım diye ürküyorum.

Havaların güzel gitmesi ne iyi şimdi: onların özgürce dolaşıp gezebilmeleri için Doğanın güzelliğiyle başları dönünceye dek...

28 ARALIK 1982:

Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim askeri mahkemesinde bir genç, Melih Pakdemir kendisini şöyle savundu:

"Faşizme karşı direndik. Faşizmi ilga etmeyi amaçladık. Başaramadık. Faşizme karşı örgütlenmeyi amaçladık, ne ki başaramadık. Hepimizde inançlarımıza başımızı koymuş insanlarız.

Savcının örgütlenme savlarına karşı durumumuz şudur: tarih bizi suçlayacaksa faşizme karşı örgütlendiğimiz için değil, örgütlenemediğimiz için suçlayacaktır. Evet aslında bizim suçumuz örgüt kurmak değil, örgüt kuramamaktır. (...) Kısaca şimdi içinde yaşadığımız koşullara değineceğim: Ben iki yıldır tecritteki hücre'de kalıyorum. İki kişilik bir ranzanın bulunduğu 4 metrekarelik hücrede 4 tutuklu 24 saat birlikte kapatılmış durumdayız. Bir kişi ayağa kalktığı zaman ötekiler oturmak olanağını buluyor. (...) Sağlıklı bir biçimde kendimizi savunabilmemiz için en azından, hangi görüşlerimiz nedeniyle, neden, nasıl suçlandığımızı bilmemiz gerekir. Bu bizim doğal hakkımızdır. Evet, kendimizi önyargı ara karşı mı savunacağız yoksa yasal suçlamalara karşı mı? İşte bu konuda çok ciddi kuşkularımız vardır. Öte yandan, kullanılan kavramların, tarihsel olarak, nesnel olarak, ama sanırım burada en önemlisi, hukuksal olarak hakkını vermek gerekir. Savcılık suçlamasının başlangıcındaki genel saptamaların tüm bunlar da söylenmiş olsun kaygısıyla yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

En önemlisi, suçlama 12 Eylül öncesi ve sonrası Türkiye'nin toplumsal, siyasal ve ekonomik durumuna gözlerini sımsıkı kapamasıdır. Emekçi halk yığınlarına yönelik kanlı faşist saldırılar hakkında, faşizm konusunda tek bir sözcük olsun kullanılmamasıdır. Bunlardan söz edilmeden bizlerin yargılanma nedenlerinin ortaya çıkması olanaksızdır.

Devrimcilerin etkin olmadıkları yörelerde faşist çetelerin halka silahlı saldırıları vahşet boyutlarından kitle katliamı biçimine bürünmüştü. Maraş Katliamı unutulmayacak bir örnektir. Bu bakımdan devrimciler savundukları bilimsel devrim teorisi ışığında toplumsal değişimin daha az sakıncalı olmasını sağlamak, bunu daha kısa sürede gerçekleştirmek için çalışmışlardır. Siyasal mücadelelerin demokratik yöntemlerle değil de, silahlı biçime bürünmesine sürekli burjuvazi yol açmıştır. Egemen sınıflar bu yolu getirmişlerdir. Ama Devrimciler tüm egemen ve burjuva kışkırtmalarına ve de faşist teröre rağmen meşru savunma çizgisini aşmamaya özen göstermişlerdir. Marksizme inanan devrimcileri terörizmden ayıran ölçek de burada yatmaktadır. Tüm bu gerçeklere karşın bizler anarşist, terörist, olarak suçlandık. Askeri savcının suçlaması gerekli gereksiz yerde ve üsteleye üsteleye "halkı korkutarak, halkı paniğe yönlendirerek devrim yapmakla" suçlandırıyor: Devrimcilik vatan hainliği

değildir. Devrimcilik bizim ülkemizde her şeyden önce yurdumuzun bağımsızlığından, emekçi halkımızın özgürlüğünden yana olmaktır. Yani: Emperyalizme ve faşizme karşı olmak demektir. Türkiye'yi 12 Eylül'e hiç kuşkusuz biz getirmedik. 12 Eylül koşullarının oluşmaması için devrimciler ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır.

Askeri savcının örgütlenme konusundaki savlarına da kısaca şöyle değineceğim: Devrimci Yol dergisinin görüşlerini benimseyen kitlelerin elbette bir örgütlülüğü vardır. Asıl nedeni de şudur: Hayatın değişik alanlarında devrimci çalışma yapan, faşizme karşı direnen herhangi bir kişi tek başına hiçbir şey başaramaz. Bu anlamda devrimci çevresindeki bazı insanlarla mutlaka ilişki kurmak zorundadır. Buna bağlı ikinci nedense, bana göre, devrimci gruplaşmanın Devrimci Yol dergisinin görüşlerini benimseyen devrimcilerin oluşturduğu bir politik topluluk olduğu gerçeğidir.

Devrimciler ve emekçi halk güçleri mahallelerde, fabrikalarda ve okullarda faşizme karşı mücadelede birlikte davranmışlardır. Gerekirse propaganda eylemi için bir araya gelenler gösterilebilinir..."

32 İDAM İSTEMLİ TDKP DAVASI BAŞLADI:

İdamı istenenler arasında dostum Niyazi AĞIRNASLI 'nın damadı da var. Dün gece onlara uğradım. 70 yaşının üstündeki Ağırnaslı dünkü duruşmada salona girebilmek için yağmur altında uzun süre bekletildiğinden ateşli bir biçimde hastalanmıştı. Ne ki genelde iyi. Bu siyasi fraksiyonu, çoğunu olduğu gibi düşünceleri yönünden hemen hemen hiç tanımıyorum. Ama bildiğim bir gerçek var: silahlı eyleme karşıydılar. Teorilerinin kendilerince en önemli ayrıcalığı Sovyetler Birliği'ni de en az Amerika kadar kendilerine ve Türk halkına karşı sömürücü bir düşman gördükleriydi. Ama işte yine de idamları isteniyor.

Kızı, Zeynep yuvadan döndü biz evdeyken. Kaloriferler yanmıyor, sular da kesilmişti. Ama çocuklar ne babalarının başlarının istendiğinden, ne sıcak ve soğuğun etkinliğinden, hiç olmazsa babaanne ve dede sevgisinin sıcaklığına gömülünce ve yaşları da daha çok küçük olunca onca etkilenmiyor, kıvançları bir güvercin gibi gözlerinden, ağızlarından sanki ardı arkası gelmez kanat çırpışlarla uçuşup duruyor.

29 ARALIK 1982:

ASKERİ CUNTA ÜÇ KİŞİNİN İDAMINI ONAYLADI."Resmi Gazetede dün yayınlanan onaylamayla üç kişinin her an asılmaları bekleniyor"

Halil Feyzi Uyguntürk: Kendisine istediği kızı vermedikleri için kızın kendisini annesini ve bir yakının öldürmüştü. Daha doğrusu olay kaçırılmak istenen Güngör Sülük adlı kızın karşı koyması sonucu böylesine kanlı bir biçimde sona ermişti. Muzaffer ÖNER: Aile geçimsizliği nedeniyle karısını ve kayınbiraderini öldürmüştü. Kazım ERGUN: Kan gütme sonucu bir aileden üç kişiyi öldürmüştü.

Bir mahkemenin sanık bölümünde, demir kafesler içinde zavallı bir köylü kadınının fotoğrafı: İDAMI İSTENİYOR ONUN DA. Suçu çocuğunu. yeni doğmuş çocuğunu öldürüp gömmek. Duruşma boyunca hiç konuşmadı. Gülsen Mazlum. Gözünü bile kırpmadan, elini dayadığı çenesini öyle tuttu durdu saatlerce. Okuması yok, yazması da yok. Yargıcın sorularına da yanıt vermedi. Hep önüne baktı durdu, hiçbir şey anlamadan. Ama biri onun adına bir dilekçe verdi. Dilekçeye şunu yazmışlar idamı istenen 32 yaşındaki Gülsen MAZLUM için: "Henüz yedi günlük evliydim. Kocamın kardeşi Şemsettin bana sarkıntılık ediyordu. Bana sahip oldu. Korkumdan kocama söylemedim. Ama kocamın anasıyla babasına söyledim. Daha sonra kocam askere gitti. Şemsettin'in sarkıntılığı da yeniden başladı. Daha da arttı. Ve bir gün bana yine zor kullanarak sahip oldu. Ondan gebe kaldığımı anladım. Kimsenin yüzüne bakacak durumum kalmadı. Devlet hastanesinde doğum yaptıktan sonra evime geldim. Yatağın üstüne bıraktığım 1 günlük oğlum ölmüştü. Çok korktum. Onu götürüp mezara gömdüm "

Kendi 1 günlük çocuğunu öldürüp mezara gömmekle suçlanan Gülsen bacı için İdam. Ne avukatı var, ne savunanı, ne okuması ne yazması. Koskoca bir düzenin karşısında yapayalnız idamı istenen köylü kadını. Ne kimseyle konuşuyor tutukevinde, ne kendini arayan soran var.

Ve tecavüze uğranan bir kadının acımasızca idamı isteniyor.

Ve acımasızlığın, anlayışsızlığın, çarkı insanlarımızı öğüte öğüte dönüyor. Öğüte öğüte.

20 OCAK 1982:

GÜNLERDİR GÜNCEME yazamıyorum. Güncem artık bana yetmiyormuş gibi gelmeye başladı. Derin bir yorgunluk ve yılgınlığın içinde yeteri bir uyanıklıkla olayları izleyemiyorum. Oysa üstünde düşünmem gereken çok şey olduğunu saptıyorum ama gittikçe diriliğimizden çok şey yitirmeye başladık. Kendime yeni bir yaşama biçimi oluşturmak zorunda olduğumu sezinliyorum. Açıkçası insanı sindiren bu yönetimin altında yozlaşmaktan korkuyorum. Yozlaşma hemen göstermez kendini, ama yavaş yavaş bir dönüşüm başlar. Şimdi düşünce ve yazım yaşamımızda yeni yeni yozlaşmalarla, yeni yeni sapmalarla karşılaşma kaçınılmazlığı var. Bugüne değin yozlaşmanın apaçık ortaya çıkamayışı üzerinde de zaman zaman duruyorum: Baskı dönemlerinin kitlelere ve aydın, yalın düşünceye yüklendiği, soluğunu kestiği zamanlarda, örneğin karamsarlık sanatı, soyutlama akımları, II. Yeni gibi saçma'nın peşinde koşmalar alıp giderdi başını. Şimdi bakıyorum da bunlara yönelik bir belirti bile yok. Onlar bile başlarını kımıldatacak güçte değiller. Yalnız yavanlığın yaşama şansı var. Bir sürü şey söyleyip hiçbir şey söylememe yavanlığı.

İnsanlarımızın düşünsel üretkenlikte birbirleriyle alabildiğine sıkı ilişkiler içinde olması gereken bir çağda bu yavanlık ve kişisizlik tüm ülkeyi kapladı.

Güncemi yazmalıyım yine de. Ne olacağını pek bilmeden olsa bile... Öylesine yoğun yaşamalarda soluklarımız bir kesiliyor, bir soluk alıp veriyoruz ki anlatmak olası değil. Barış derneği üyelerinin hemen hemen hepsi salıverildiler 11 aya yakın tutuklamadan sonra. İçlerinden Ataol Behramoğlu, Orhan Taylan, Ali Taygun, öğretmen Şefik Avsan çocuklarının sevgilerini, dostlarının sıcak havalarını daha ciğerlerine şöyle doya doya çekmeye olanak bulamadan yeniden içeri alındılar, Bir başka soruşturmadan, Komünist partisi üyesi olma savından. Daha sonra kendisine derin bir saygı duyduğum yazar Emil Galip Sandalcı gözaltına alındı. Sanırım öyküler yazanı bir genç Osman ŞAHİN de 1,5 yıllık bir ceza yedi. Suçu bölücülük yapmak.

Yeni yıla yani 1983'e yalnız bunlarla girmedik hiç kuşkusuz. Ve yılbaşına bir gün kala 3 kişi idam edildi. Sonraki günlerde de yanılmıyorsam 4 kişi. 20 gün içinde tam 7 kişi asıldı. 7'si de adi suçlu. Bununla elde edilmek istenen sonuç ne? Halk kesimlerini ülkenin çeşitli hapishanelerinde insanlar asarak iyice korkutmak ve sindirmek... "Bu yönetimin hiç şakası yok dedirtmek, insanı hemen sallandırıyorlar..." Böylesine anlamsız ve budalaca bir mantığın zorbalığı nasıl acımasız ve kanlı sonuçlarını peşinde sürükleye sürükleye tüm ülkeye düzenli bir biçimde bilerek yayıltılıyor...

Barış Derneği'nin salıverilmeyen, ama daha sonraki günlerde salıverilen CHP milletvekillerinden MUSTAFA GAZALCI'nın duruşma yargıcı Attila Ülkü'ye söylediği şu sözleri günceme alıyorum; gerek bireyin gerek toplumun içinde yaşadığı koşulları belirlemesi yönünden:

"Sayın savcı iddianameye tutuklama günü olarak 1 Mart 1982 tarihini yazmış. Oysa ben 26 Şubat 1982 günü tutuklandım. Savcılıkça yok sayılan 26 Şubat 1982 günüyle 1 Mart 1982 günü arasında geçen 4 gün hayatımın en korkunç ve unutulmaz günleridir.

İnsan özgürlüğüne duyduğum saygıdan ötürü bu dört günü ve sonrasını mahkeme önünde kısaca anlatmayı bir ödev sayıyorum:

26 Şubat 1982 günü gece yarısı 03.00 de evden alınıp Ankara 1. Şubeye götürüldüğümde kendi kendime "suçsuzluğum en kısa zamanda anlaşılır, bırakılırım diye düşünmüştüm. Orada kolu, bacağı işkenceden kırılmış betonun üstüne yığılmış insanlarla karşılaştım. Bir bölümünün gözleri bağlı, elleri duvara dayalı güçlükle ayakta durabiliyorlardı. Adının Süleyman Yıldız olduğunu öğrendiğim bir polis. "Gel bakalım sayın milletvekili Mustafa Gazalcı, temizle şu tuvaleti" diye zorladığında, bana oy veren yüz binlerce insanı düşündüm. Ağır işkenceyi göze alıp denileni yapmadım. Kendi kendime: "Dayan, mahkeme karşısına çıkınca biter bunlar" dedim. Hiç duygusal değilim, bilinçle söylüyorum: Bugün özgürlüğüme kavuşsam artık sevinemeyeceğim. Yaklaşık bir yıldır yasalara aykırı olarak sürdürülen tutukluluk günlerimi ve mağduriyetimi unutmam olanaksızdır. Ve ben bugün işlediğim somut bir suçtan değil de siyasal bir nedenden yattığıma inanıyorum. Ne yazık ki biçim öze yeğlenmiştir."

7 OCAK günü Adana Sıkıyönetim Askeri mahkemesi 2 ölüm cezası verdi: siyasal nedenlerle verilen ölüm cezalarının sahipleri 1956 doğumlu Ali AKTAŞ, Duran BİCAN. Danışma Meclisi'nde de adi suçlu Faik Güngörmez'in idamı adalet komisyonunda onaylandı.

İzmir'de ilginç bir dava sonuçlandı: TARİŞ DAVASI. Anımsatmakta yarar var: MHP ve öteki gerici, tutucu partilerin oluşturduğu Milliyetçi CEPHE zamanında işlerinden, İzmir'deki Tariş fabrikasındaki işlerine son verilmek istenen işçiler fabrikanın kapılarını kapamışlar, direnişe geçmişler, üzerlerine panzerler, askerler, tanklarla saldıran güvenlik kuvvetlerine karşı yöre halkıyla birlikte unutulmaz bir direnç örneği vermişlerdi. İşte bu konuda cuntanın açtığı dava sonuçlandı. Yalnızca direndikleri için, ne silaha, ne başka hiçbir şeye başvurmadan, işlerinden atılmamak için direnen bu insanlardan 4'ü önce inanılmaz bir biçimde ölüme mahkûm edildiler. Sonra suçları yaşam boyu hapse çevrildi. Bu dört halk adamının, işçinin adları şöyle: Osman MENEMENCİOĞLU, Yaşar PİLİÇ, Eyüp GÖKDAĞ, İbrahim KOÇ.

Öteki sanıklardan 20'si için de 4 ay'la 20 yıl arasında değişen hapis cezaları verildi.

SAĞ EYLEMCİ Cengiz AYHAN duruşmada elini yüzünü jiletle doğradı. Hapiste dövüldüğünü bağırdı. Dışarıya çıkarılan sanık mahkeme heyetine bir dilekçe fırlattı. Mahkeme heyeti dilekçeyi alıp okuduğunda sanığın midesinden kıvrandığını, sayrılar evine gönderilmediğini, gönderildiği zaman doktorun kendisinden hastaneye yatırmak için rüşvet istediğini yazdığı okundu.

Çeşitli işkencelerde insanları sakat bıraktığı, ölüme neden olduğu gerekçesiyle 17 polis hakkında açılan soruşturmaya gerek olmadığı kararıyla zaten tutuksuz olan polisler hakkındaki dava düştü. Ankara'da ki bu dava ortadan kaldırıldı.

Avrupa Konseyi Siyasi Komisyonu'nun Türkiye konusunda rapor hazırlığına başladığı söyleniyor. Sanki bir geminin kazaya uğramış, denize dökülmüş insanlarına can kurtaran filikalarının gelip gelmeyeceğini merak eder gibi bir merak ve kaygıyla bekliyorum bu raporu. Şuna kesinlikle inanıyorum. Batı kamuoyu cuntanın içerideki işlevlerini, zorba, acımasız yönetiminin nasıl insanlık dışı uygulamalarla bir tyran'lık oluşturduğunu bir iyice kavrasa, kendi yöneticilerini Türkiye ile olan ilişkilerinde alabildiğine zorlayabilir.

Bu yalnızca bizim sorunumuz değil çünkü. Bir NATO ülkesinde ve onların bağlaşığı olarak böyle bir yönetimin sürüp gitmesine göz yummak yarın onları da hiç beklenmedik olup bittilerle karşı karşıya bırakabilir. Generaller her zaman için maceralara atılabilirler. Doğuda yapılan üstler, yeni yeni kurulan hava alanları maceracı generallerin eliyle Avrupa demokrasisini hiç beklenmedik yıkımlarla karşı karşıya bırakabilir. Çünkü generaller cuntasının ipleri en gerici, en militarist bir kliğin elinde. Gizli bir cuntanın elinde... Amerika'daki bu gizli askersel örgütün

planlamayacağı, gözden kaçıracağı hiçbir şey yok. Kendi deneyimimizle biliyoruz bunu. Kendi acılarla, idamlarla, işkenceden öldürülen insanlarımızla ve son verilmiş bir demokrasi denemesinin ardında kalan yıkıntılarımızla biliyoruz bunu. Irmaklarından insan cesetlerinin çıktığı bir ülkede, bu insanların adları bile bildirilmezken Avrupa Siyasi komisyonunun, bu olaylar bizim dışımızda bizimle bir ilgisi yok diye bakması, hastalığın, vebanın kendisine de bulaşmasına neden olabilir. Böyle bir sayrılıkla savaşımda ilişkileri dondurmak, öteki deyimle "sınırı kapamak" yetmez. Tam bir savaşım verilmelidir generaller cuntasına karşı.

Kendilerinden yardım beklemek görevimiz. Onların yardımını ve durumu kavramalarını sağlamak da kesin kes bizim görevimiz. Bir insanlık suçu artık yalnızca dünyanın bir köşesinde soyutlanarak, orada dondurulup orada yalnız, tek başına varlığını sürdürmesine izin verilerek görmezlikten gelinemez. Önce yavaş yavaş düşlerinize girecektir. Ve de bir gün belki gözlerinizi açtığınızda general çizmelerini, elinde kamçısıyla başucunuzda bulacaksınız demektir.

GENERAL EVREN "12 Eylül'ün olmasını biz de istemezdik" derken televizyondaki gülümsemesini unutamıyorum. Kendisine Üniversite profesörlerinin cübbesi giydirilirken yaptığı bu konuşmadaki içtensizliği kendisi bile gizleyemiyor. "Ama diye eklerken çok doğru söylüyordu: BSK TEK YOL KALMIŞTI ODA BUYDU"

Ülkeme sokulan 1955 yıllarından beri sinsice, son derece hesaplı kitaplı sokulan terörün vardırılmak istenen tek amacı: işte sizin iktidarınızdı. Generaller cuntasına artık hiç kimsenin sesini soluğunu çıkarmamasını, onu "başka hiçbir seçenek kalmamış" gibi göstererek oluşturmaktı.

Bu girişim, gerçekten de kesin sonucunu verdi. Tıpkı masallardaki gibi, hani padişah sorar ya: "Kırk satır mı, kırk katır mı ?" Ölümlerden beğenilecek ölümün oysa tek seçeneği bırakılmıştı: Generaller cuntasının kendisi.

13 OCAK GÜNÜ "FATSA SANIKLARININ" duruşmasına başlandı. 759 kişi tutuklu. 268 kişinin idamı isteniyor. İdamı istenenler arasında Fatsa ilçesinin halkın seçtiği belediye başkanı terzi Fikri SÖNMEZ de var.

Fatsa'da cuntanın başı Evren'in Anayasa oylamasından sonra konuşmayı anımsadım birden televizyonda duruşmaları gözetlerken. Şöyle demişti: "Hani buralılar, Fatsa'lılar o halk yönetiminden, halk komitelerinden memnundular öyleyse niye Anayasa'yı %93 bir oyla onayladılar. Onlara bunu soruyorum."

Bu soruya doğru yanıt vermek hepimizin görevi. Aslında kendisi de bu soruya doğru yanıt verebilirse gerçeği kavramış olur.

Sen bir ilçenin 1000 kişisine yakının içeri tık, askeri mahkemeler önünde 300'e yakının idamını iste, sonra da o bölgedeki insanlardan, yanı bu insanların akrabalarından, ailelerinden ya beni onaylayın ya da ben yapacağımı bilirim de.

Anayasanın tüm ülkede böylesine büyük bir oranda desteklenmesinin asıl, tipik ve gerçek nedenini Fatsa davası kadar hiçbir şey apaçık gözler önüne seremez. Korkutulan, çocuklarının başları istenen bir düzende halk generallere karşı kendini oylarının arkasına gizleyerek maskelemiştir. Kendisine de aynı acımasız gaddarlığın bulaşmamasını sağlamak için, geleneğinden gelen, ta Osmanlı paşasından beyinden beri sürdürüp getirdiği gizlenme duygusuyla, ortada görünmeme duygusuyla oyununa ardına gizlemiştir kendini. Tüm zorba yönetimlerde görülen böylesine yüksek oy desteklemesinin tek nedeni de, bu işte. Korku, sindirme baskı, idam...

Çocuklarının idamları istenen bine yakın kişinin akrabaları, hemşerileri, duruşmanın yapıldığı Amasya'ya akın akın gelmişler... Tüm oteller dolmuş, insanlar yatacak yer barınacak çatı altı bulmakta güçlük çekmişler ama durgun ve sessiz, öyle Amasya sokaklarını dolu dolu beklemişler... Bu beklentiyi, seziyorum...

28 OCAK 1982:

BU GÜNCEYİ kim bilir kaç yıl sonra okuyacak kişinin bunalımla elinden fırlatıp atacağını düşünüyorum. O idamlar idamlar... Baskı ve kara bir duman gibi çöken devlet terörizmi.

Elimden gelen hiçbir şey yok daha iyisini yazabilmem için. 22 Ocak' da yani bir hafta önce yönetim üç kişiyi daha astı. Resmi gazeteyi ikinci kez yayınlayarak 22 sabahına yetiştirip bu üç kişiyi ayrı ayrı il merkezlerinin kapalı cezaevlerinde astılar. DURAN BİRCAN, Ahmet Mehmet ULUĞBAY adi suçlu. Asılan öteki genç Ali Aktaş'sa siyasi suçlu.

Ve aradan bir hafta bir zaman bile geçmeden Generallerin danışma meclisi 3 idam cezasını daha onayladı. Cezaları onaylanan kişilerin üçü de kardeş. Suçları kendi babalarını öldüren bir karı kocayı bir yıl aradan sonra tarlada kıstırıp öldürmeleri. Kan davası. Ve devlet de onları asarak kanı kanla yuğuyor. Kendisi de kan davası güdüyor. Komşumuz Yunanistan'da idam cezasının kaldırılması konusundaki girişimi sevinçle karşılarken kendi ülkemde, aynı Ege sahilindeki bir başka toplumda Devlet tıpkı bireyler gibi kan davası güdüyor. Öldüreni o da öldürüyor. Ahmet Mehmet'i öldürüyor..General de gelip Ahmet'i öldürüyor. Böylesine ilkel bir hukuk anlayışının içinden yapısal değişiklik gerçekleşmeden nasıl çıkabiliriz?

Ve sen Günce' yi okuyacak kişi: sıkılsan da, bir zaman kesiminde bir devletin kendi insanlarına nasıl acımasızca davrandığını görüp anlaman için sürdür okumanı Utanılacak suçlar işlenmesini ileride engellemek için. Güncem dolu ölü insanlarımla sana yol göstersin.

BÜGÜN Cumhuriyet gazetesi kapatıldı. Nedeni Sıkıyönetim Komutanlığı bildirisinde açıklanmıyor. Onunla birlikte sağ müslümanların desteğindeki MİLLİ gazete de kapatıldı. Bu sonuncusunu bilmiyorum ama Cumhuriyet'in kapatılmasına neden Avrupa Konseyi'ni izlemek için BRÜKSEL'e gitmiş olan Yalçın DOĞAN'ın

oradan gönderdiği yazılarla yorumlar olabilir. Oldukça geniş özetler biçiminde veriyordu. Bu durum onların Avrupa Konseyi karşısında duydukları kaygıyı belirler. Avrupa Konseyi'nin alacağı olumsuz bir kararın Türk kamuoyundaki yansılanmasını en düşük düzeyde tutabilmek için önceden alınmış bir önleme benzemektedir bu iki gazeteyi kapatma kararı.

Ve hiçbir şey olmuyormuşçasına Devletin ekonomik sorumluları en üst düzeydeki bürokratlarla, işverenler Bolu otelleriyle İşverenler Genel Kurulları'nda karşılıklı viski kadehlerini tokuşturup geleceğin düzenlemesini yapıyorlar. Bolu otellerinde süren bu görüşmelere Alman işverenleriyle öteki yabancılar da katılıp otel salonlarının sıcak loşluğunda dansözlerle karşılıklı göbekler atıyorlar. Resimleri yanında idamı istenen, yaşlı bir adamın güzel yüzüne dalıp gidiyorum, kendi kendimle hesaplaşırcasına. 55 yaşında sakallı tertemiz giyinmiş, yalın yüzlü bir yaşlı adam. Fatsa Dev-YOL sanıklarından. Bu 55 yaşındaki adamın savcı asılmasını istiyor. Adı: Yusuf TİKEN. Yalnız onun idamını istemekle kalmıyor. Amasya sıkıyönetiminin askeri savcısı gepegenç oğlunun, Ahmet Tiken'in de idamını istiyor, Bu iki kişiyi düşünüyorum: baba-oğulu. Fotoğraflarına baktıkça düşüncemin boyutları zorlanıyor. Oğlu babanın, hani halkımızın dilindeki anlatımıyla "hıh demiş burnundan düşmüş"ü. Sanki 55 yaşındaki Yusuf Tiken yeniden 20 yaşına dönüp bir kez daha idamla yargılanıyor. Böylesine benzerliğin güncel yaşamdaki gerçeğini kavramaya çalışıyorum: Ne güzel diyorum kendi kendime, böylesine bir güzellik için ölmeye bile değerdir baba-oğluyla tam bir uyum içinde. Birbirlerinde yaşama sevincini nasıl kusursuz bir uyumla yoğunlaştırmayı başarmışlar. Yusuf Tiken'in sayılan suçları şunlar: Dev-Yol örgütü için para toplamış köylülerden. Sayaca köylüleri Saadet Çukur'dan 2 bin, Gülsüm Polat'dan 5 bin lira almış. Köy halkını toplantı ye gösterilere götürmek...

Ah tanrım en küçük bürokratın Bolu otellerinde verdiği bahşişin onda biri bile değildir bu para.

Oğlunun suçlarını da şöyle sıralıyor askeri savcı: "Sayaca köyünden Mahmut Çukur'u öldürme girişiminde bulunmak. ((İlginç bir ilişki baba oğul davasında: Besbelli ki bu Çukur'lar her kimse baba-oğlunun iyice kanına susamışlar)) Sıralanan öteki suçları da şöyle: Dev-Yol örgütüne girmek için köyü terk etmek, yürüyüş ve toplantılara katılmak, yollara barikat kurmak...

FATSA-DEV YOL sanıklarından idamı istenen yaşlı kişi yalnızca güzel sakallı yaşlı adam değil. Kendinden beş yaş büyük, 60 yaşında bir kadının da idamını istiyor askeri savcı. Kadının adı, asıl adı yörede unutulup gitmiş: herkes onu Toprak Ana diye çağırıyor. Suçu toplantılara katılmak, gönüllü para toplamak, militanları evinde barındırmak.

60 yaşındaki TOPRAK ANA yaşlılığınla, yüreğinle, sağlam kişiliğinle nasıl gelecek güzel günlerin muştususun, bir bilsen. Hiçbir zaman hiçbir ülkede hiçbir

insanda sendeki gibi umutsuzlukla umut böyle bir kişide bütünleşmemişti. Ve sen Toprak Ana umutsuzluğu yiyip bitireceksin askeri savcıların idam sehpalarında.

60 yaşınla kucak kucak umut, sevinç ve savaşım taşıyorsun henüz doğmamış bebelerin bile yüreğine, aklına, vicdanına.

Adını yazıyorum umutla günceme: TOPRAK ANA,

Kim bilir bu gün sıkıntılı ve bunalımlı GÜNCE' yi okuyanın yüreği ışıldar seninle diye adını kazıyorum yeniden yeniden GÜNCEME: idamı istenen

TOPRAK ANA...

TOPRAK ANA... TOPRAK ANA...

28 OCAK 1982:

A. GIDE, İngiliz yazarı ünlü Oscar Wilde'den tam tamına değil ama, aşağı yukarı şöyle bir öyküyü anlatır. "Adamın biri her akşam köye dönüşünde köy çocuklarına o gün ormanda, deniz kıyılarında, dağ başlarında gördüklerini anlatırmış. Cinlerle perilerin anlattıklarını, denizkızlarının danslarını, uçan şehzadelerin dağ doruklarından nasıl göklerde bulutlardan bulutlara uçtuklarını bunların hepsini bir bir tadına doyum olmayan anlatımıyla çocuklara aktarırmış. Bir akşam yine köye döndüğünde çocuklar kendisini çepeçevre sarmışlar ve "Anlat bakalım demişler, bugün ne gördün ?" Adam derin bir içinde "Bugün hiçbir şey görmedim çocuklar demiş. Bugün hiçbir şey görmedim..." Ve çocukların şaşkın bakışlarını gerisinde bırakarak süklüm püklüm, acıyla kulübesine yönelmiş..."

Çünkü adam çocuklara anlattıklarının hepsini o gün gerçekten görmüş. Dans eden perileri, denizkızlarının danslarını, cinlerin doyumsuz güzellikteki şarkılarını, hepsini o gün gerçekten gözleriyle görmüş...

Gide bu öyküye bayılırdı anımsayabildiğim kadarıyla. Şu gerçeği çıkarıyordu bu öyküden "Önemli olan gördüklerimiz değildir..."

Bu öykünün tam karşıtı bir durumdayız oysa biz. Gördüklerimizi anlatmamız dağ başlarındaki cinler, ormanlardaki periler kadar inanılmaz nitelikte yoğunluklar kazanıyor. Günceli anlatmak, hiç olmamışı anlatmak gibi bir niteliğe bürünüyor. Yada ben gelecek zamanlarda durumun böyle bir yansımayla insan bilincinde somutlaşmaya çalışacağını sezinliyorum. O nedenle işte size son 48 saatin öyküsünü yazıyorum. Bu öyküdeki olaylar gerçekte hiçbir gazetede yayınlanmadı, çıkmadı. Önemsenmeyecek kadar küçük olaylardandı güncel yaşamımızdaki bu iki olayı:

BİR ADAMIN SON KIRKSEKİZ SAATTE GÖRDÜKLERİNİN TANIKLIĞI

Kuru soğuk bir ayaz insanın soluğunu kesiyordu 26 sabahı. Deniz koyu bir maviye dönüşmüştü. Haydarpaşa mendireğinin önünde martılar koyu mavi deniz üzerine patlak mısır taneleri gibi serpilmişlerdi. Ali kendi kendine "Güzel bir gün dedi... Her şeye

karşın böylesine net bir görünüm insanın yaşama sevincini dürtüklüyor..." Karşı kıyalara baktı. Elini tutsa dokunacakmış gibiydi Samatya kıyıları, Yenikapı sahili... Ve ilk kez gördüğü manzara karşısında şaşırıp kaldı. Ayasofya'yla Sultanahmet camii sanki denize düşeceklermiş gibi karşı kıyılarda, iç büküm bir aynanın içinden yansır gibi denize yansımışlar, insan biraz daha özen gösterse soğuktan donmuş gibi hiç kıpırdamayan denizde onların gölgelerini görebileceğini sanırdı." Ne perspektif diye geçirdi içinden Ali... Doğa sanki hiçbir şeye aldırmazmış gibi bu soğuk kış sabahında İstanbul'un çağlar gerisindeki bu yapıtlarıyla şaşılası bir oyuna kalkmış... Belki de böyle düşünmekte haksızım dedi bir süre sonra. Bu iki yapıtın ölümsüz ustaları doğanın oyunlarını yapıtlarında belirleme becerisini göstermişler."

Ali genç bir mimardı. Bir büyük mimar bürosunda ünlü bir mimarın yanında çalışıyordu. Mimarlar odasına kayıtlıydı ama cunta döneminden bu yana çok şey değişmişti yaşamında. Birçok gerçekleri daha yakından görmeye başlamıştı. Mimarlar odasının yönetim kurulu tümden tutuklanmış, bir bölümü hakkında aslı astarı olmayan cadı kazanlarıyla dolu öyküler uydurulmuş, soruşturmalar sürdürülmüş, iki yıl tutukluluk döneminden sonra salıverilen yönetim kurulu üyeleri yanında bir bölümü. "Marksist-Leninist gizli örgüt kurmak, yasal bir örgüt olan mimarlar odasını yasa dışı bir örgüt durumuna getirmek amacıyla gizli eylemlerde bulunmak" suçlamalarından yaşamlarını tutuklu bir biçimde sürdürdüklerini, sanki bu durumdan kendi sorumluymuş gibi, içi yanarak izliyordu. Küçük bir kızı vardı Ali'nin. Bir de lise'de İngilizce öğretmenliği yapan karısı. Kiradaki evlerine ayırdıkları paranın dışında küçük Sevgi'nin kreş parası da çıkınca geçimde sıkıntı çektikleri oluyordu ama doğrusu öyle pek de kemik bıçağa dayanmış cinsten olmuyordu bu geçim sıkıntısı. Her ikisinin de ana-babası böyle durumlarda hiç çaktırmadan onların imdadına yetişiyorlardı denebilir. Ay sonlarına doğru kimi zaman Ali'nin babası, kimi zaman kayınpederi yakınlarında kurulan pazardan fileleri doldurup getirdikleri oluyordu. Mutfak giderleri büyük ölçüde ortadan kalkıyordu böylece. Tek sıkıntıları bu konuda zaman zaman iki kayınpederin işi yarışa vardırmaları, böylece de torunları üstünde sanki daha çok hak iddia edermiş gibi bir

duyguyu vermeleriydi. Ya da onlara böyle geliyordu bu.

Ali bir süre vapura binmedi. Şimdi yalnız Eminönü'ne vapurların kaldırıldığı eski iskeleyle yeni iskele arasındaki rıhtımda bir süre dolaştı, görünümü izledi

Ne düşündüğünü anımsamıyordu Ali vapurda o adamın yüzünü görünceye dek. İçindeki sıkıntının nedenini de uzun süreden beri düşünmemeye alışmıştı. Her gün asılan insanların görüntüsünün, cuntanın yaşamayı gittikçe zorlaştıran özgürsüzlüğün yoğun baskısından yaşamının etkilendiğini biliyor, ne ki ne yapılabileceği konusunda kesin hiçbir yargılama getiremiyordu kendi kendisine. Bu konuda tartıştığı, konuştuğu arkadaşlarının bir bölümü ya yurt dışına kaçmışlar yada tutukevlerinde yaşamlarını sürdürüyorlardı. Yalnız artık önceki gibi işini sevmediğini biliyordu. Ayakları geri geri

gidiyordu. Müteahhit-Mimar... xxx çalıştırdığı bürodaki tüm mimarlar üstüne hem baskıyı hem de angaryaya varacak dek yoğunlaşan işleri iyice yığmaya başlamıştı. Buna karşılıksa en küçük bir zammın tartışmasını yapmak bile olanaksızdı kendisiyle. Adam böyle bir girişimde bulanan arkadaşlarından birinin işine hemen o gün son vermiş, daha öğle olmadan bir başka genç mimar onun masasına gelip kurulmuştu. Ali'yi etkileyen olaylardan biri de buydu işte. "Ülkeyi terk etmek" son zamanlarda iyice kafasına yerleşir olmuştu. Libya'daki inşaatlarıyla ünlü bir firmayla ilişki kurması için kayınpederinin yakın bir arkadaşından ricada bulunmuş, büyük patron o sırada Suudi Arabistan'da olduğundan kendisiyle bu ilişki kurulamamıştı. Ama patron döner dönmez bu ilişkinin kesin biçimde kurulacağını biliyordu Ali. Karısı'yla da bu konuda anlaşmışlardı. Ali bir-iki yıl Libya ya da neresi olursa olsun Arap ülkelerindeki şantiyelerde çalışacak, karısını yanına aldırtmayacak, ondan sonra ya yurda ya da Batı Avrupa ülkelerinden birine kesinkes yerleşeceklerdi. Hangisine karar vereceklerini zaman ve bu zamanın akışı içinde gerçekleşecek olaylar belirleyecekti.

Ali ve karısı zaman zaman tutuklu arkadaşlarının ailelerine yardım ediyorlardı ama bu yardımın gittikçe daha azaldığını, bu insanların sefalete gittikçe daha çok gömüldüklerini de görmezlikten gelemiyorlardı. Buna karşın kendilerinin de güçleri gittikçe tükeniyor, hemen hemen her ay değer yitiren para karşısında gittikçe artan yaşam koşullarında bu insanların gittikçe azgın sulara doğru çekildiklerini, onları tutan ellerin gittikçe zayıfladığını sezinliyordu. Ali'nin bu konudaki duyarlığını kendisinden başka hiç kimsenin de doğru dürüst kavrayamadığı bir gerçekti. Öyle bir yalnızlık da onu bunaltıyordu.

Vapur artık tam Karaköy iskelesine yanaşacakken işte o adamın yüzünü gördü. Kendisi pencere kenarındaki iki kişilik sırada oturuyordu, İnsanların yüzüne bakmaktan kaçındığı için başını kitaba daldırmış, vapur iskeleye gelinceye dek de okumasını sürdürmüştü. Vapur iskeleye bir vurdu ve açıldı. O zaman kitabını çantasına yerleştirirken hemen ayakucundaki bir adamın yüzünün şaşkınlıkla büyüdüğünü, koca gözlüklerinin sanki pencereleşmiş gibi boyutlarını yitirdiğini gördü.

- Biri attı kendini diye seslendi adam, sanki yanındakine söylermiş gibi. Ama bunu herkes duydu. Ve herkes camlara yöneldi,

Ali başını çevirip baktığında buzlaşmış, mavi betona benzeyen denizde bir gencin Sarayburnu açıklarında sulara dalıp dalıp çıktığını gördü. Ali hem olayı izliyor, hem de o gözlüklü adamın söylediklerini dinliyordu:

- Şimdi en üst kattan attı dedi... Gördüm. Balıklamasına fırlattı kendisini... Kaptan köşkünün en üstünden, işte oradan...

- Belki de düştü dedi biri...

- Yoo dedi bir başkası intihar etmek istiyor...

-Belki ama intihar etmek istiyorsa, niye öyle dalıp dalıp çıkıyor... Baksanıza vapura doğru yöneldi... Vapurun arkasından yüzmeye başladı...

Genç adam olduğu belli olan kişi gerçekten yüzüyordu. Buna doğru dürüst bir yüzme denemezdi ama doğrusu suyun üstünde kalmasını beceriyordu. Ne ki vapur hızla, sanki hiçbir şey olmamış gibi Sarayburnu, açıklarına doğru gidişini hiç de süratten kesmeyerek sürdürüyor vapurun içindekilerde de en küçük bir kıpırdanış sezinlenmiyordu. Ali o zaman buz gibi sularda akıntının alabildiğine yoğun olduğu bu bölgedeki adamın, yalnızlığını sezinledi. Ne yapacağına karar veremiyordu. Bir aralık yeniden Karaköy iskelesine doğru döndü...

Bir başkası:

- Beyefendinin hakkı var dedi, bu bir intihar girişimi olamaz. İntihara kararlı bir insan böyle çabalayıp durmaz.

Nerden geldiğini kestiremediği bir ses tane tane şunları söyledi:

- Buz gibi sulara dalar dalmaz birden can havliyle kurtulmaya yönelmiştir, aklı başına gelmiştir. Ölmek o kadar kolay bir iş değil...

Böyle bir açıklama getiren adamı görmek için Ali başını çevirdi ama bu sözleri söyleyeni değil de:

- Siz haklısınız bence diyen eli James Bond çantalı adamı gördü. İşsizlik, sefalet öylesine arttı ki bu genç adam intihar etmeyecek olsa neden böylesine soğuk bir havada ta kaptan köşkünün bulunduğu en üst kata çıkmış olsun. Hiç kimse bu kez bu sava karşı bir yanıtta bulunmadık.

Ali yeniden başını çevirdiğinde bu kez, genç adamın artık umutsuzca Karaköy iskelesinin bulunduğu yere doğru yüzmeye çabaladığını gördü. Gücünün gittikçe kesildiği belli oluyordu. Omuzlarına kadar suyun üstünde durabilen adam şimdi boynuna kadar gömülmüş... denetiminden çıktığı besbelli olan kulaçlar atmaya başlamıştı. Buna kulaç atmak bile denemezdik. Suya, denize tutunmak ister gibi... Çırpınıyordu

İşte tam bu sırada içten motorlu tek kişilik bir balıkçı motorunun iskeleye tümüyle yanaşmış olan vapurun arkasından pat pat geçip rıhtıma doğru yöneldiğini gördü. Uzun sakallı yaşlı bir balıkçı muşamba giysileri içinde kayığın kıç tarafında ayaktaydı. Eli dümende ve sırtı kazanın olduğu yere dönük gözleri rıhtımda öyle geçip gidiyorduk. Yolcularının büyük bir bölümü hiçbirşeyden habersiz gitmekte olan vapurda kalanlar durumu bu adamına duyurabilmek için bağırıp çağırmaya başladılar. Ama içten takmalı ve oldukça gürültülü kayıktakine ne sesleri gidebiliyordu ne de adam başını çevirip de vapura bakıyordu.

Sarayburnu açıklarındaki gencin artık yavaş yavaş su yutmaya başladığını duyarladı Ali. Nedenini bilmeden kalktı vapurun kıç tarafına geçti. Oradan daha rahat

görüyordu. "Göz göre göre ölecek..." diye geçirdi içinden. Ve vapur öylesine uzaklaşmıştıki... Ali kendi kendine şu hesabı yaptı: "Şu anda gitmekte olan gemi durumu görse, dönse kendisine yaklaşıncaya kadar bu genç adam sulara gömülüp gidecek... Biz kendisine daha yakınız ama iskeleye bağlı vapurun yolcularını boşaltıp iskeleden kalkması ve adama yetişmesi ötekinden daha uzun bir zaman alır. Tek kurtuluş yolu hiçbir şey görmeden gitmekte olan ve iki-üç yüz metre ötesinden geçmekte olan şu yaşlı balıkçıya kaldı. Ancak bir mucizeyle kurtulabilir bu genç adam..."

Gerçekten de bu mucize oldu. Yaşlı motorcunun nedense, sanki bir rastlantı, ya da bir vapur gelip gelmediğini anlamak istermiş gibi başını çevirdiğini gördü Ali. Yaşlı balıkçı başını çevirir çevirmez de denizdeki adamı gördü. Yüreği ağzındaydı Ali'nin. Ama yaşlı balıkçı hiç telaşlanmadan denizdekine bir işarette bulundu. Bu işaret her şeydi. Elini kendisine doğru sallayarak ve işaret vererek: "Dur acele etme geliyorum..." diyordu. Son derece ustalıklı bir biçimde gencin bulunduğu yere doğru yöneldi. Şimdi artık ayakta değildi ve oturmuştu. Genç de ona doğru yönelerek daha bir canlı suyun içinde durma gücü göstermeye başlamıştı.

Ali öteden beri denizden çok iyi yüzme bilmesine karşın çekinirdi. "Bu yaşlı adam nasıl çekip kurtaracak denizdekini? diye bu kez derin bir kaygıya kapıldı. Ya kayık da devrilirse..."

Sanki böyle bir yarasıyla yüzde yüz gerçekleşmiş gibi Ali derin bir umutsuzluğun içine düştü. Ama gördükleri başkaydı.

Yaşlı balıkçı büyük bir ustalıkla adamın yanına yaklaştı. Önce ona küreği uzattı. Kendisini kayığın devrilmesine karşı ağırlıklı bir biçimde dengeleyerek, şaşılası bir beceriyle adama doğru kollarını uzattı. Adam ondan da becerili bir biçimde gerek kendisine uzanan küreğe, gerek yaşlı balıkçının kollarına tutunarak öylesine güzel bir biçimde sıyrılıp çıktı ki denizden insan kurtuluşun da bunca kolayca gerçekleşmesine neredeyse inanamayacaktı. Ya da provası birkaç kez yenilenmiş bir film çekimi sanısına kapılacaktı.

Motorun burun kıvırıp yeniden iskeleye doğru, daha doğrusu, Galata köprüsünün altındaki kahvelere doğru yöneldiğini sezinlemekte güçlük çekmedi Ali. Galata köprüsünün altındaki kahvelere yanaşabilmesi için motorun kesin kes Karaköy iskelesine çok yakın bir yerden geçmesi gerekiyordu. Ali o zaman hemen iskeleye çıkıp kalorifer dairesinin bulunduğu iskelenin gerisine geldi. Buradan geçerlerken kendisini denize atan ya da düşen adamı yakından görebilecekti. Ayrıca onların hangi kahvenin önüne duracaklarını da buradan izleyebilirdi. Haliç'e bakan kahvelerden birine yanaşırsa? "İşte o zaman karşı alt geçitten geçmeden köprü üstünden fırlar, öyle aşağı inerim." diye düşündü Ali. Ne yapıp edip bu adamı yakından görmek, kendisiyle konuşmak gereksinimi duyuyordu. Kendisine bir yardımda bulunup bulunamayacağı şimdiden aklını kurcalamaya başlamıştı.

Balıkçı motoru gerçekten de artık iskeleye iyice yaklaşıyordu. Çevresine baktığında iskele görevlilerinin de iskelenin kıç tarafına doluştuklarını gördü. İçlerinde bir sivil kendisi vardı. Demir parmaklı kapıyı kapadıklarından öteki meraklıların içeriye girmelerini engellemişlerdi. Ama Ali'ye kimsenin ses çıkardığı da yoktu. Ali bunu omuzdan askılı çantasına verdi. Daha çok gazete foto muhabirlerinin taşıdığı cinsten bir çantaydı bu. Belki de kendisini gazeteci sanıyorlardı.

Yaşlı balıkçıyla kazazede iskeleye iyice yanaştıklarında görevlilerden bir düdük çalarak motorcuya işarette bulundu. Motorcu düdüğü duydu. Ama adamın duyduğu yoktu. Onun sırtı iskeleye dönüktü çünkü.

Görevli:

- Getir onu buraya diye bağırdı yaşlı balıkçıya.

Balıkçı hiç ses çıkarmadan motorunu şöyle bir döndürüp iskeleye doğru yanaşmaya başlayınca... İşte o zaman kendini denize fırlatan adamı tümüyle gördü. Çok gençti. Yüzü balmumu sarısından da daha sarıydı. Ali'yi şaşırtansa daha başka bir şey oldu. Hiçbir tarafından sular akmıyordu adamın. Güzel bir kazağı, iyi bir parkası vardı. Uzun burunluydu. Bu burun yapısı daha çok Kürtler'de bulunduğundan Kürt yurttaşlarımızdan biri olduğunu düşünmüştü Ali. Ama belki de bir Karadenizli olabilir...

Varsayıldığı gibi genç bir adamdı denize kendini atan. Genç bir insanın hareketleriydi denizdeki hareketleri çünkü.

İskeleye yanaştığında kendisine uzatılan ellere hiçbir şey demeden, yalnızca yazgısına boyun eğmiş bir insan gibi uzanarak ellerini uzattı, çekip aldılar ve kalorifer dairesine soktular. Ali kalorifer dairesinin kapısı kapanmadan görevlilerin adamı soymaya başladıklarını, ceketini ve kazağını bir çırpıda çekip çıkardıklarını gördü. Ve kapı yüzüne karşı kapandı.

Balıkçıya baktı. Yaşlı balıkçı hiç de olağandışı bir davranış göstermemiş gibi, sanki bu işleri her gün yaparmış gibi, ya da bir insanın hayatını kurtardığını hiç önemsemezmiş, bunun bilincinde değilmiş gibi, düşen bir paketi alıp getiren birinin umursamazlığı içinde yeniden burnunu kırıp iskelenin ucundan, ilk gitmekte olduğu yöne doğru uzaklaşmaya başladı. Ama yaşamışlığının güçlü kuvvetli iradesi, iyice aklaşmaya başlamış sakallarında sanki kendisini bir simge, neyin simgesi olduğu pek belirgin olmamakla birlikte öylesine bir insancıl simge olarak Ali'nin gözünde vurgulaya vurgulaya Denizcilik Bankası'nın bulunduğu bölgeye doğru uzaklaşmaya başladı.

İskelenin kıç tarafında artık yapyalnız kalmış olan Ali omzundaki çantasını düzelte düzelte hiçbir şeyden habersiz genel kalabalığın içine dalıp tünele doğru yöneldi. İçinde genç adamın denizden kurtarılmasına karşın derin bir keder ve durgunluk vardık

Bunun nedenini öğleye doğru buldu. Kendisinin yapabileceği hiçbir şey olmamıştı. Bir görevi yerine getirememenin sıkıntısıydı bu. Kim olduğunu, gerçekten intihar edip etmek istemediğini ya da bir kaza sonucu mu düşmüş olduğunu bile öğrenememişti. Bunlardan birinden birini öğrenseydi, kim bilir belki de o zavallı genç adamın yardımına koşabilecek bir ipucunu eline geçirmiş olacaktı.

O gün her şey gözüne alabildiğine çirkin göründü. Çirkin ve dayanılmaz biçimde boğucu. Genç adamın yüzü gözünün önünden bir türlü gitmiyordu. İskeledeki görevlilere kollarını uzatışı, yaşlı kayıkçıya doğru yaşama ve kurtulma tutkusuyla yönelişi, küreğe sarılışı, hepsi bir bir gittikçe daha da ayrıntılarda şaşılası biçimde zenginleşerek gözünün önünde yeniden canlanıyordu.

Arkadaşlarının hiçbirinin konuşmasına dayanamayacak kadar kendini bunalmış, dar bir yere sokulmuş gibi duyarladığı anda yardımına öğle arası yemek paydosu girdi. Şirketin kendilerine abone kartı verdiği lokantaya değil de ilerideki öğleleri içki de verilen Urfa Kebapçısı'na kapağı atmayı yeğledi.

İş dönüşünde Karaköy iskelesinin ucundaki kalorifer dairesine yöneldi. İçindeki bir duygu "bu insanın, bu genç adamın intihar etmek için kendini denize atmadığını, kesin bir biçimde kaptan köşkünden denize düştüğünü" söylüyordu. Bira'nın eşliğinde yemeğini yerken birden şöyle düşünmeye başlamıştı: "Doğulu bir gence benzemiyor muydu? Benziyordu. Doğulu bile değil düpedüz bir Kürt... Uzun burnundan belliydi Kürt oluşu... İstanbul'a ilk kez geldiğinden çevreyi, boğazı, Kız Kulesi'ni. Ayasofya'yı ve tüm güzellikleri iyice görebilmek için kaptan köşkünün bulunduğu en üst kata işte o soğukta çıkmış... Denize eğilip baktığında ya da Boğaz köprüsünü daha iyi görebilmek için vapurun arkasından sarktığında başı dönüp birden denize düşmüş olduğuna kuşkum yok..."

Oysa kalorifer dairesindeki bıçkın delikanlı, biran önce bu meraklıdan kurtulabilmek için ivedi biçimde sabahki olayda gördüklerini ve duyduklarını kendisine bir başka biçimde anlatıyordu:

" Kendisini iyice kuruttuk. Sonra gelip deniz polisi alıp götürdü. İntihar etmek için atmış kendini denize. Tabanca aramış günlerce. Tabanca bulamayınca kendini vapurdan aşağı atmak düşüncesi almış." Ama dedi kendisi, tabancasız kendimi öldürmeyi beceremeyeceğimi biliyordum. Boynuma ip atmaksa korkuttu beni." Ölmek istemesinin nedeni işsizlik. Askerliğini de 7 ay yaptıktan sonra çürüğe ayrılarak tamamlamış. Belli ki hastalıklı biri. Bıçkın ve alabildiğine uzun boylu, uzun bıyıklı genç kaloriferci özellikle son açıklamayı yaparken kemerini daha bir sıkıp göğsünü kabarttı. Ve bu da Ali'nin gözünden kaçmadı. Dayısının yanında kalıyormuş ama dayısı bir süre önce evden çıkmasını istemiş. Dayısının da 4 çocuğu var. Kendisine almaya gelen polislerden de tek bir istekte bulunmuş: Tüm bu olup bitenlerden dayısının en küçük bir duyuntusu olmasın.

Dayısının kendisini evden çıkarmasından sonra Küçükpazar'daki sefil otellerden birinde yatıp kalkmaya başlamış. Ne ki hem otelciye borcu çoğalmış, hem iş bulma gücü tümden yitmiş, hem de kaç gündür karnına en küçük bir kırıntı girmemiş. Yani bir tek yol kalmış önünde: kendini öldürmek.

Hayır, Kürt değil, Erzincanlı... Erzincan 'nın merkez kazasındanmış, galiba... "

Ali kendisine bu öyküyü anlatan kendine güven dolu genç işçinin Beyoğlu birahanelerinden birine doğru yaşama sevinciyle uçarmış gibi yollandığını vapurda, pencere kenarındaki dalgınlığında düşündü.

Eve geldiğinde hiç kimseye bir şey demedi. Yemekten, sonra karısının bulaşıklarına yardım etti. Kızıyla birlikte televizyon izledi. Sonra kızını yatırarak yeniden odaya döndü. Karısı dalgınlığını anlamakta gecikmemişti.

-Aklın Libya işinde mi? diye sordu. Yeni bir gelişme var mı? Karısı ikince kez soruyu yinelemek zorunda kalınca kocasının kafasının iyice dalgın bir sıkıntı içinde olduğunu daha yakından kavradı. Ali ona bugün "intihar etmek isteyen bir gencin denizden nasıl kurtarılıp çıkarıldığımı" kısaca anlattı. Hiçbir yorum yapmadan, karısı bir süre sesini çıkarmadı. Yazılı notlarına başını eğerek okumasını sürdürdük. "Kime yetişeceğimizi bilemiyoruz... ne yapabiliriz... herkes kendi kendine terk ediliyor, dayısı bile gepegenç bir adama, bir delikanlıca sahip çıkamazken sen kendini nasıl sorumlu tutabilirsin ?" Karısının bu ya da buna benzer avutucu, gerçek payı da olan sözlerini Ali bir süre dinledi. Kısaca: "Haklısın diye yanıtta bulundu. Ben erken yatmak istiyorsam, Allah rahatlık versin..." Karısı da başını yazılılardan kaldırmadan "Allah rahatlık versin" dedi kısaca.

Bir süre sonra karısının soyunup yanına uzandığını gördü. Gözlerini uyuyormuş gibi yumdu. Karısının uyuduğuna iyice güven getirdiğinde yavaşça kalktı. Önce salona geçti.

İşte o zaman aklını kurcalayıp duran bir soruyu apaçık yüksek sesle denebilecek biçimde gece yarısından çok sonra, yapayalnız bir biçimde yanıtını bulabilecekmişçesine birine sorar gibi soruverdi:

"Hasta bir insan sefil bir otel odasında açlığa ve yalnızlığa nasıl bırakılabilir?" Ve ondan sonra sorular art ardına sıralanmaya başladı:

"Bir toplum bu kadar vurdumduymaz nasıl olabilir? Dayısı aç, işsiz, hasta bir insanı evinden kolundan tutup da nasıl dışarıya fırlatıp atabilir?"

"Kimse kimsenin yardımına koşamayacak kadar çözülmeye mi başladı insanlarımız? Nerde kaldı bize öğretilen sevgiler, yardımlaşma duygusu, dayanışma gücü?"

Elini masaya bir yumruk gibi indirdi: "Böyle bir dünyada yaşamak ne kadar zor..." îkinci kez masayı yumruklayıp adeta " yaşamak ne kadar zor..." diye bağırdığı bir

sırada karısını salon kapısının eşiğinde görür gibi oldu. Zavallı kadının gözleri korku ve hayretle büyümüş gibiydi ama durumu yine de belli etmemeye çalışıyordu. Ali'nin zaman zaman bir çocuk gibi nasıl coşkun bir duyarlılık gösterdiğini biliyordun. Özellikle kendi dışında, kendisi için söz konusu edilemeyecek olaylarda birçok şeyi kendine dert edindiğini bilirdi. Böyle zamanlarda kocasını yatıştırmanın en iyi yolunu onu gerçekten bir içtenlikle dinleyerek ve de yargılarına büyük ölçüde katılarak bulmuştu. Ama doğrusu ya ilk kez kocasını böylesine yarı çılgın bir durumda görüyordu. Geceliğinin içinde dammadağın Ali'nin yanına koştu. Ali eli masada yumruklaşmış, bir yerine kramp girmiş gibi hareketsiz öylece kalakalmıştı. Karısının tüylerini diken diken edense bu görünümden çok: " Yaşamak ne kadar zor " bağırtısı olmuştu kocasının?

- Ali yalvarırım kendine gel dedi...

Ali acıyla ve durumunu hiç bozmadan:

- Git yat sen dedi... Git yat. Bir şeyim yok...

- Nasıl gidip yatarım, gözümü uykumu tutar sen böyleyken...

- Bir yararın dokunmaz, beni yalnız bırak.

- Ali yalvarırım"... N'olur kendine de bize de...

-Siz ne oluyor? Ne oluyor size? Yaşayıp gidiyorsunuz işte... Mutlu kaygısız çevrenizde ne olup bittiğini umursamadan...

- Sinirlisin sen Ali... Kendinde değilsin.

- Az sonra beni dinleyip bana hak verir görünüp beni yatıştıracağını biliyorum, bu yöntemin tuzağına düşmeyeceğimi, hiç olmazsa bir acıyı sonuna dek ikiyüzlü davranmadan kendi kendimde yaşamama izin verin. Ne olur git yat Jale... Hadi yavrum git yat.

Jale hiçbir şeye aldırmazmışçasına kocasının başını okşayarak: Her şey üst üste geldi biliyorum dedi... Son zamanlarda yaşadığımız olaylar her şey sinirlerini iyice bozdu. Bugünkü tanığın olduğun, intihar olayı damlayı taşırdı..."

Ali derin bir soluk alıp verdikten sonra karısına döndü: "Daha küçücükten aldatıyorlar bizi... Mini minnacıkken... Okullarda ettiğimiz yeminlerde aldatılıyoruz... Kızımız da aynı yemini edecek, gelecek yıl., büyüklerimi saymak, küçüklerimi korumak... Sen de bende öylesine inandık ki buna çocuğumuzun adını bile 'Sevgi' koyduk."

Yüzü birdenbire kıpkırmızı kesilerek haykırdı: "Sevginin hiçbir şeye yetmediğini görüp yaşıyoruz şimdi. İntihar eden çocuğu yolcu kadınların nasıl iştahla izlediklerini gördüm. Hele bir tanesi orta yaşlı bir kadın bir hindi gibi kıpkırmızı boyalı yüzüyle vapurun kıç tarafında zavallı gencin buz gibi soğuklarda gittikçe batışını izlerken

keyiften dört köşeydi. Kendisinin böyle olmadığına şükrederek izliyordu olayı. Onun az ötesindeki uzun boylu kır saçlı, yakışıklı bir beyefendiyse yine can sıkıcı bir olayla karşılaşmış olmanın aldırmazlığına bürünüp hızla merdivenleri indi. Fotoromanından başını kaldırabilmiş genç bir kızsa çiğnediği çikletini bile ağzından çıkarmayı şuncacık akıl etmedi. Ve belki onun kadar sefalete yakın genç bir delikanlı koltuğunun altında sulu güldürü dergisi "Gırgır"ı katlayarak olayı izleyenlere yılışık yılışık bakmaya başladı...

Kimde sevgi? Gözlerinin önünde bir insan sulara gömülüp giderken gerçekten duyarlı kaç kişi vardı bilmiyorum. Kaç kişi? Böyle bir toplumda yaşamak istemiyorum anladın mı Jale, kesinlikle yaşamak istemiyorum...

Birden karısını bileğinden yakalayarak küçük Sevgi'nin yatak odasına sürükledi. Sevgi yatağında mışıl mışıl uyuyordu hiçbir şeyden habersiz.

"Bak şu kitaplara dedi... Bak... Daha okuma yazma bilmeyen kızımıza aldığımız şu kitaplara bak... Gelecek yıl okumaya başlayınca hani şu yeni yayınevinin çocuk dizisinden bulamayız korkusuyla edindiğimiz kitaplara bak."

Sevgi'nin kitaplığından rasgele bir kitap çekti:

" Bak nasıl ünlü bir yazar bu yazar... Sevgi'nin her şeye yettiğini anlatıyor bu kitabında"

Kitabı yere fırlatarak "Yalan, kocaman bir yalan bu" diye bağırdı. Karısı Ali'nin koluna yapışarak odadan çıkarmak istedi:

- Ali yalvarırım gel... Sevgi uyanacak... Gel salona geçelim.

Karısının kolundan silkinerek kurtulan Ali kitaplıktan bir başka kitabı çekip aldı. Artık tümüyle kendinde değildi. "Şuna bak şu yalancının, şu ikiyüzlünün kitabına bak, nasıl yardımlaşarak, dayanışarak insanların tüm zorlukları yenebileceklerini anlatıyor... Utanmazlar... Yalancılar"

Bir başka kitabı elinde tutuğunu fırlatmasıyla birlikte çekmesi bir oldu: "Bak hele şuna bak... Güzelliği ve iyiliklerle dünya nimetlerini başkalarıyla başka çocuklarla paylaşıldığı zaman asıl mutluluğun tadılacağını öğretiyor irkilmeden kendi yalanından..,"

Birden tüm kitaplığın içindeki kitapları devirerek haykırdı: "Utanmazlar... İkiyüzlüler... Bunları yazarken üstelik alabildiğince de yaşamıştınız. Domuzlar gibi yiyip içerken yazdınız bu yalanlarınızı. Yalanlarınız hiçbir şeyi kurtarmıyor..."

Kitapları tekmelemeye başladığı bir sırada artık Jale kendini tutamayarak ağlamaya, kocasını tekmelediklerini yerden toplamaya başladı. Bir yandan da "Ali yapma yapma ne olur..." diye yalvarıyordu.

Tüm bu gürültülerin içinde uyanan küçük Sevgi, şaşkınlıkla çevresine bakındı. Kitaplığından kitapları bir bir alıp tekmeleyen babasına baktı. Babası bugüne değin görmediği derin bir öfkenin içinde "Kızımın odasından defolun yalancılar... Defolun alçaklar..." diye bağırıyordu. Annesiyse geceliğinin içinde darmadağın, ağlayarak kitapları toplamaya çalışıyor, bir yandan da "Yapma Ali yapma Ali" diye yalvarıyordu. Ali'nin hiç kuşkusuz kasıtlı olmayan bir biçimde attığı teklemelerden bazılarınında annesinin şurasına burasına gelmeye başladığını gören Sevgi korkunç bir çığlıkla ağlamaya başladı.Yatağının içine oturmuş uyku sersemliği içinde hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Jale koşup kızını kucakladı. Başını göğsüne bastırdı."Bir şey yok yavrum, yok bir şey yavrum" diye saçlarını okşadı, kendi gözyaşlarıysa ırmak gibi akıyor, ikide bir burnunu çekiyordu.

Ana-kızı böyle gören Ali bir an kendine gelir gibi durakladı. Bir şeyi yeni görüyormuş gibi şaşkın öyle kaldı. Kocasının bu durumunu gören genç kadın çocuğunun hıçkırıkları içinde ve kendi ağlamasının kesik kesik konuşmasıyla:

- Kitaplardan ne istiyorsun dedi... Üstelik bu kitapların çoğu yasaklandı...

Ali derin bir şaşkınlıkla karısına doğru yöneldi:

- Yasaklandı mı diye sordu... Bu kitapların çoğu yasak mı?

- Sıkıyönetim komutanlığının yasak kitaplar listesinde bir çoğu... Ama ben çocuğumuzun okumasından hiçbir sakınca görmüyorum. Ve de onları saklayacağım... Evde bulundurmak da suç olmuyor.

Ali birden kafasına bir balyoz yemiş gibi ayıktı. Hiçbir şey demeden kızının odasından çıktı. Salona gidip oturdu. "Demek yasak... bu kitapların okunması şimdi yasak ha..." diye kendi kendine mırıldandı. Bu soruda çözümlenmesi gereken bir giz varmış gibi sabaha dek bu tümceyi yeniledi durdu. Doğrusu içini birdenbire derin bir rahatlık kaplamış gibiydi.

Ali salonda uyuyup kaldığında karısı da Sevgi'nin darmadağınık odasında kızının yanında öylece kıvrılıp kalmıştı.

ERTESİ GÜN Ali başına geleceği bilseydi sokağa çıkar mıydı? Hiç sanmam. Ama size bu öyküyü en doğru biçimde anlatmaya çalışan bana kalırsa Ali'nin başına gelecekleri bilmeden sokağa çıkışı, işine gidişi bence çok iyi, gerçekten kendisi için çok yararlı oldu. Denebilir ki Ali için yaşamının kendi içindeki yol ayırımlarından birini kesin biçimde oluşturdu ve Ali hiç kimsenin görüp sezinleyemediği bu yolda, kendi içinde yavaş yavaş ilerlemeye doğru artık yöneldi. Bu kapalı sanılabilecek tümcelerin somuttaki olayıysa aynen şöyle gerçekleşti.

Karısı akşamki olaylara karşın hiçbir şey olmamış gibi yine erkenden kalkmış, kızını hazırlamış, kreşin arabasına teslim etmiş, kendisi de okuluna yetişmek için her günki gibi tam saatinde evden ayrılmıştı.

Ali için kahvaltı masasını hazırlamış giderken öyle gitmişti. Ali uyandığında zamanın hayli ilerlemiş olduğunu gördü. Evden kahvaltı etmeden çıktı. Hava değişmiş dünkü güneşli, kuru soğuğun yerini zaman zaman kar serpintili yağışlı bir hava almıştı. Ali İstanbul'un bu havasından nefret ederdi. Böyle zamanlarda çok kez yaptığı gibi trenle Haydarpaşa'ya gelmeyi yeğler, oradan da vapurla Karaköy'e geçerdi. Aslında her zaman trenle gidip gelse hem kendileri için, hem de zaman bakımından daha kazançlı olurlardı ama Ali Haydarpaşa yoluyla karşıya geçen yolculardan pek hazzetmiyordu. Daha çok işçi, o insana kasvet veren parka giysili yolculardı. Kızların da giysilerindeki özenti her taraflarından akıyordu. Bağdat caddesinin zengin, özel arabalı kızlarına özenen bu kızların davranışları iyice içini karartıyordu Ali'nin. Hele Flamingo yolu denilen kendi toplumuna da, dünya toplumuna da yalanların en iğrencini sunan televizyon dizisinin öyküsünü bu kızların ağzında yavaş yavaş bir sakız gibi dinlemek, duymak tuhaf bir bulantı veriyordu Ali'ye. Öyküyü anlatan kızın yüzüne bakıyor, bu yüzün yarısı ona sanki kanla irinle akıyormuş gibi geliyordu.

Geç kaldığı için olmalı böyle münasebetsiz olaylarla karşılaşmadan Haydarpaşa'ya dek geldi. Beklemekte olan vapura bindi. Ve deniz gören kanepelerden birine oturarak vapurun kalkmasını beklemeye başladı. Geceki olayı durgun bir biçimde anımsadı. Az sonra da vapur kalktı. Ve de Ali Kız Kulesi açıklarına geldiğinde nedenini kestiremediği bir biçimde pencereden iyice sağa sola bakınmaya koyuldu. Sanki birini arıyormuş gibi... Burası önceki gün kendini denize atan gencin denize tam düştüğü yerdi. "Eğer o işi bugün deneseydi kurtulması olanaksızdı, diye geçirdi içinden. Tipi göz gözü görmeyecek biçimde arttı. O yaşlı balıkçının onu görmesi olanaksızlaşırdı." Birden yaşlı, kırçıl sakallı balıkçıyı motoruyla denizde görürmüş gibi oldu, balıkçının sakin yüzü sanki geminin ardına takılmış kendileriyle birlikte geliyordu. İçi rahatladı. Meşin koltuğa daha çok gömüldü. Vapurun kaloriferlerinin sıcaklığı da iyiydi doğrusu Kötü, noksan, aykırı hiçbir şey yoktu. Deniz üstündeki kar serpintilerini bir süre izledi.

Ve bu güzel düzen vapurun Karaköy'ün Haydarpaşa iskelesine yanaşmasına dek sürdü. Hatta Ali'nin çıkışına dek diyebiliriz...

Ve Ali alışkanlığının dışında vapurun kahve ocağının bulunduğu kata çıkarak üstten iskeleye geçti. Bunu neden yaptığını sonradan düşündüğünde bulmakta güçlük çekmedi. Haydarpaşa vapurlarının kahve ocaklarının yaşanmış, eski güven veren bir havası vardı. Kahve ocağının arkasındaki resimler hep dikkatini çeker, çocukluk günlerini anımsatırdı ona.

İskelenin merdivenlerine doğru yaklaştığında bir kalabalık gördü önce. Geç çıktığı için vapura binecek yolcular diye düşündüğünden adımlarını sıklaştırdı. Ama adamların yüzü caddeye doğru dönüktü. Caddede bir kalabalık birikmişti. Caddedeki kalabalığı iskeledeki birikmiş insanlardan sonra gördü. Üçüncü aşamada gördüğüyse Karaköy iskelesiyle Denizcilik bankasının bulunduğu rıhtım arasında gemilerin

yanaştığı ve palamarlarını bağladıkları iki palamar babasının arasına boydan boya denizden çıkarılmış bir cesedin yatırılmış olmasıydı.

Birden heyecanlandı. Aklına ilk gelen şey dünkü gencin kendini yeniden denize atıp intihar ettiği etmiş olması varsayımı oldu. Ama özenle baktığında bunun böyle olmadığını anlamakta gecikmedi. Bu başka bir cesetti. Lacivert giysilerinden ve yapısından apaçık kavranıyordu. Halkın arasına sokuldu.İskelenin üstündekiler hiçbir şey söylemeden yüzü ve göğsünün yarısı gazetelerle örtülmüş cesedi izliyordu. Hepsinin de bakışları donuktu. Yüzlerinden ne bir üzüntü ne bir merak yada bir hayret belirtisi okunuyordu. Hem rıhtımdakiler, hem de iskele üstündekiler aynı donuk ve anlamsız bakışlarıyla denizden yeni çıkarılmış cesedi, cesedin başındaki polisleri ve onun hemen yanında duran deniz polisinin motorundan bir rıhtıma, rıhtımdan yeniden deniz motoruna atlayan polisleri hep aynı donuk bakışları ve sessizliği içinde izliyorlardı. Bu kez gördüklerinin hiçbirinde dün tanığı olduğu çevresindeki insanların kıpırdanışı,canlılığı yoktu. Bunun nedenini bulmakta da -hem de o anda- güçlük çekmedi. Haydarpaşa ve Pendik-Gebze hattından gelen yolcularımız hemen hemen hepsi işçi sınıfından, dar gelirli esnaflardan, kendi el emekleriyle geçinen insanlardan oluşuyordu. Ve bu insanlar insanı şaşırtan bir tepkisizlik içinde yalnızca bakıyorlardı.

Denizden çıkarılan adamın kaskatı kesilmiş kollarından birinin şişmiş ve morarmış elini gördü. El iki renge boyanmış gibiydi: Mor ve kırmızı...Parmaklarının ucu yokmuş gibi geldi Ali'ye. Tek konuşan geride duran iki kişiye yanaştı. Bunlardan biri sırtına sivil bir palto giymiş olan iskele memuru, ötekisiyse avurtları alabildiğine çökmüş, paltosuz, ince ceketi içinde titreyen, sakalları birkaç günlük ne iş yaptığı belli olmayan gençten bir adamdı. Ama Ali bu adamın iskelelerde ayaküstü işler gören yada gördürtenlerden biri olduğunu sezinledi.

- Yeni mi çıkarıldı diye sordu?

Paltosuz, ceketli adam seyrek ve sarkık dişlerini göstere göstere yanıtladı bu soruyu:

- Az önce, yarım saat oluyor...

- Dün de bir genç denize atmıştı kendini... Acaba o olmasın...

- Yok, o olamaz... bu en az bir ay denizde kalmış... Kokusundan yanına yanaşamadı bir süre polisler.

Sonra görevliye döndü. Omuzlarına almış olduğu sivil paltosuna göz ata ata sürdürdü konuşmasını. O konuşurken görevlide -nedense bir türlü giymediği- paltosunu ikide bir omuzlarından kaymaması için düzeltip duruyordu.

- Ben kokuya tahammüllüyümdür. Yanından geçtiğimde dayanamadım burnumu kapadım. En az bir ay kalmış bu ceset denizde...

Sonra, Ali'nin kestiği yerden tartışmalarını sürdürmeye başladılar. Görevliler.

- Deniz akıntısı bu taraftan olduğuna göre bu adam köprünün öteki yakasında denizde kalmış... Akıntı birden yoğunlaşınca işte dubaların dibinden çekip çıkardı onu ve biz köprüden açığa doğru sürüklendiğini gördük...

- Olamaz diye karşılık verdi öteki... Olamaz bu ceset boğazdan geliyor... Kaç gündür karayel esiyor biliyor musun? Tam üç gündür ardı arkası kesilmeden...

Ali merdivenlerden aşağı indi. Böylece rıhtıma ve cesede daha çok yaklaşmış oldu. O zaman cesette görebildiklerini daha yakından inceledi. Kaskatı kesilmiş ve şişmiş elin renkleriyle, adamın ince, ipincecik iskarpinlerini... Bu ipincecik iskarpinler adamın yaşamı konusunda kendisine bir belirlemede bulunur gibi oldular. Böylesine soğuk havada böylesine ince pabuçları olan adam zengin biri olamaz o. Lacivert giysilerinin de inceliği bunu kanıtlar gibiydi ama Ali daha fazla orada durmayarak iskelenin hemen öbür ucundaki gazete bayiine gitti.

İki günden beri alabildiğine merak ettiği bir konuyu, vapur iskeleye yanaşırken birden anımsamıştı. Köşedeki satıcıya dün akşamdan Le Monde gazetesini ayırmasını tembihlemiş, Türkiye konusunda Avrupa Konseyi'ndeki tartışmaları son derece özenle izlemeye başlamıştı kaç gündür. Çok önemli tartışmaların geçtiği zamanlarda gazeteyi bulamıyor, o nedenle de sıkıntıya düşüyordu. Yaşlı adam gazeteyi kendisine verdi. Önce "Avrupa" sayfasına baktı. Hiç bir şey yoktu. Oysa gazete 26 tarihliydi. Ve Türkiye'nin konseyden çıkarılıp çıkarılmaması sözkonusuydu. Sonra Diplomasi bölümüne baktı yine bir şeyle karşılaşmayınca gazetenin baş tarafını yeniden bulmak için sayfalarını düzenlerken birden tüm bir sayfayı kaplayan bir ilanla karşılaştı. Resmi olduğu belli olan bu ilanı okumak için kendini iskelenin bulunduğu öteki köşeye doğru çekti. Ve herkesin denizden çıkan cesede baktığı iskelenin deniz kıyısındaki tenha köşesinde, işte bu ilanı son derece özenli bir biçimde okudu:

TÜRKİYE:

AVRUPA'YLA BİR İLİŞKİ KOPMASI

ONARILMAZ SONUÇLAR GETİREBİLİR

Bugün Batı ulusları tarihsel öğretiler üstüne demokrasilerini kuruyorlar. Zira bu uluslardan hiçbiri ötekine gerçekten benzemiyor: her ulus geçinişin demir öksesinde dövülmüş olaylarıyla kendi özgürlüğünü ve ayrıcalıklı özelliklerini koruyor.

Büyük çoğunluğu ve sorumluluğuyla bir halk, TÜRKİYE'de, kendi çıkarlarını kusursuz bir biçimde kendi buyruğunda odaklaştırarak bu ilkeyi kabul edip onaylıyor. Avrupa Konseyi'ne bağlı oluşu tüm dış karşı çıkışlara ve rejimi sarsma eğilimlerine karşı, onun yeniden adil ve özgür bir demokrasi kurma yükümlüğündeki kararlılığını apaçık gösteriyor.

1980'de bile ulusun varlığı bir tehdit altındaydı. Daha sağlam temeller üstüne oturtulmuş bir politik yaşamı yeniden kurabilmek için bir yeniden düzenleme süreci

gerekiyordu. Halkıyla tam bir uyum içinde olan Hükümet, ulusal özlemleri yansıtacak çoğulcu bir rejimin kurgusunu kendisine amaçladı.

Türkiye yükümlülüklerine saygılı, çıkarlarının bilincinde olacak. Çünkü kendini ilerleme yoluna adadı, Avrupalı dostlarıyla kuruluşlarının da ilişkilerin kopmasında kendilerine yönelik sorumluluğun bilincinde olacaklarını, birlikte ve dostça ilişkilerin sürdürülmesi için diyalogu açık tutacaklarını ummaktadır...

TÜRKİYE

Kavramak için öğrenilmesi gereken

Bir Ülke

Ali sayfayı kapamadan son bir kez daha ilana bütünüyle göz attı. 27'sinde yani bir gün sonra Türkiye'nin Avrupa Konseyi Bakanlar düzeyindeki ilişkisinin dondurup dondurulmaması konusundaki önerge Konsey Assemble'sinde tartışılacaktı. İlan Didim'deki ünlü Apollon tapınağındaki bir yontunun büyük boyuttaki başının resmi altına konmuştu. Yontunun burnunun altından itibaren derin bir çatlak görünüyor ve bakışları alabildiğine sert, kaşları çatık üst bölüm bu çatlaklığa öfkelenmiş gibi bir anlam taşıyordu.

İtişmeler olduğunu sezinledi çevresinde. Gazeteyi özenle katladı. Yanından hızla geçenlerle birlikte rıhtıma doğru yeniden yöneldiğinde daha büyük bir deniz polisi motorunun cesedin bulunduğu iki palamar babasına doğru yanaşmakta olduğunu gördü.

Meraklılar yine donuktular ama bu kez cesedin yanaşmakta olan yeni motora alınacağını sezinlediklerinden daha yakından görebilmek için sokuluyorlardı. Ve Ali cebinde Le Monde'u oradan uzaklaştı.

Arkadaşlarıyla birlikte son derece kıvançlı bir yemek yedi. Ali'yi uzun zamandır böyle kıvanç içinde görmemiş olanlar "Libya" işinin gerçekleştiğini düşündüler. Ali'ye bunu sorduklarında aldıkları yanıt yarım yamalaktı ama yine de böylesine taşkın bir sevinci. Ali'nin uzun zamandır istediği bu işin gerçekleşmesine bağladılar. Ali bu yorumun dışında başka bir yorum aramamaları için birer bardak bira ısmarlamada kusur da etmedi. Öğleden sonra öylesine yoğun, verimli bir çalışma yaptı ki hemen birikmiş işler bitirildi hem de ele alınması daha birkaç gün isteyen işlerin bir bölümüne şimdiden el atılmış oldu. Ali öteki arkadaşları ayrıldıktan sonra da çalışmasını aynı verimlilikle sürdürdü. İşini bitirdiği zaman sırtını koltuğuna yaslayarak bir süre dinlendi. Kar fırtınası dinmiş, koca bir ay binaların arasından yavaş yavaş sıyrılarak ilginç bir görünüm almaya başlamıştı, Ali işte o zaman "yaşamak güzel... çok güzel" diye mırıldandı.

Eve döndüğünde evi tümüyle sıcacık bir mutluluk içinde buldu. İyi bir eğitim görmüş olan karısı hiçbir şey olmamış gibi kocasını karşılamak için iyice hazırlanmış,

Ali'nin anne ve babasını da çağırmıştı. Hepsi Ali'yi sevgiyle ve anlayışla karşılıyorlardı. Küçük Sevgi her zamanki gibi babasının kapıda boynuna sıçrayarak iki yanağından sımsıcak öptü. Ali salonda anne ve babasını görmekten derin bir mutluluk duydu. Sanki tüm pislikleri, kötü olan şeyi dışarıda, kapının dışında bırakmış gibiydi. İnsanların birbirlerine sokulmalarındaki kötülüğü, uygunsuz olanı dışlamadaki gücün bencillikten kaynaklandığı konusundaki inancını kesin bir biçimde kendinden iteledi.

Yemek masasına oturdular. Belli ki annesi daha gündüzden gelmiş oğlunun sevdiği yemekleri hazırlamıştı. Babasıyla birlikte birer duble rakı yuvarladıklarında Ali'nin gözleri birden buğulandı. Karısı Ali'nin gözlerinin buğulandığını gördü. Korkuyla ve derin bir tedirginlikle:

- Ali dedi, bugün ters bir şey görmedin ya...

Ali buğulanmış gözlerinde birden pırıldayan öfkeli bir sevinçle karısını, tıpkı Oscar Wilde'in masalcısı gibi yanıtladı:

- Bugün hiçbir şey görmedim. Gerçekten hiç ama hiçbir şey...

31 OCAK 1983:

- IMF'nin YİNE KAPISINDAYIZ.

- HOUSTON (ABD): ABD'deki özel bir hastanede tepeden tırnağa bakıma alınan Turgut ÖZAL, doktorların gözetiminde tam 25 kilo verdi. Bir bakıma yenileştirilen Özal Hürriyet'e verdiği demeçte "Politikaya atılmak için" hazır olduğunu söylüyor. Amerika tepeden tırnağa sağlamlaştırılmış,bakımından yeni çıkarılmış IMF'nin akıllı robotu Özal'ı Türkiye'ye uğurlamak için tüm hazırlıklarını bitirmiş durumda. Özal ülkeye döner dönmez bir basın toplantısı yapacakmış.

- BİR GENÇ KIZ KENDİNİ UÇURUMDAN AŞAĞI ATTI (Antalya)

Genç kızın adı Gülseren AKSU. Antalya Kız Meslek Lisesini geçen yıl bitirmiş. Babası işçi.Ama Antbirlik Aksu fabrikasındaki olaylarda öldürülmüş. Zar zor liseyi bitirebilen 19 yaşındaki Gülseren'lerin kapısına sefalet ölümden korkunç bir biçimde gelip abanmış. Hiçbir yerde iş bulamayınca üç gün önce devlet hastanesine gidip 1500 liraya kanını satmış. Ama bu para eriyip gidince yeniden hastaneye kanını yermek için giden Gülseren'i yetkililer geri çevirmişler. 3 ay geçmeden kan alınamayacağını söylemişler. Bunun üstüne acı bir umutsuzlukla sokaklarda dolaşmaya başlayan Gülseren kendini İnönü parkının uçurumundan aşağı bırakıvermiş. Ne ki 10 metre aşağıdaki toprak zemine düşünce kan vermek için birkaç saat önce gittiği hastaneye kaldırmışlar kendisini.

19 yaşındaki işçi kızı Gülseren'in fotoğrafına bakıyorum sayrılar evindeki. Bakıyorum ve yukarıdaki öyküyle toplumsal ilişkisini yeniden yeniden kendimde uyanık bir bilinç direncine ulaştırmaya çalışıyorum.

- ÜÇ KARDEŞ BİRDEN İPE GİDİYOR:

Üç tane salıklı aslan gibi insanımızın fotoğrafları. Onların hemen üstünde de karıların yakaran fotoğrafları. Cumhurbaşkanı Kenan EVREN'den kocalarının asılmaması için bağış diliyorlar. Suçları: Kan davası. Kardeşlerini öldüren Halil Çatal, kendi karısını ve oğlunu öldüren bu üç kardeşin bağışlanması için o bile dua ediyor. Ama devlet bağışlamıyor. Hem öylesine acımasız ki ölüyü bile ölüme mahkûm ediyor. Çünkü bu üç kardeşten biri İsmail Karaköse, tutukevinde davaları sürerken öldü. Buna rağmen mahkeme onu da idama mahkûm ediyor. Danışma Meclisi onaylıyor. Şimdi Askeri Konsey'de.

- DANIŞMA MECLİSİNDE İKİ İDAM CEZASI DAHA ONAYLANDI.

Yani bir günde 5 kişinin birden idamını onaylıyor Danışma Meclisi. İdam edilecek olanlar: Selçuk Duracık – Halil Esendağ. 4 fırın işçisini tarıyarak öldürmekten sorumlu iki sağcı militan.

- BU SABAH BİR İDAM CEZASI YERİNE GETİRİLDİ.

Gaziantep'te sabaha karşı asılarak öldürülen gencin adı Ahmet KERSE. Suçu 1979 yılında Battal TÜRKASLAN adlı birini öldürmek.

4 ŞUBAT 1983

- YÜZBİNLERCE GECEKONDUNUN YIKIMI İÇİN GEREKLİ TÜM HAZIRLIKLAR TAMAMLANDI.

6 ŞUBAT 1983

- RIDVAN KARAKÖSE – CAVİT KARAKÖSE – SÜLEYMAN KARAKÖSE

KARDEŞLER ASILARAK İDAM EDİLDİLER.

Kendi kardeşlerini öldüren Halil Çatal'ın karısı ve oğlunu öldürmekten suçlu 4 kardeşten İsmail Karaköse daha önce tutuklu bulunduğu cezaevinde ölmüştü. Halil Çatal aftan yararlanarak çıkmış ve o da kendi oğluyla karısını öldürenlerin bağışlanmasını istemişti. Ama kanı kanla yunan, kan davası güden bir yönetim bu yakarılara kulaklarını kapayarak üç kardeşi bugün sabaha doğru astı. Üçünün de ağlayarak sehpaya çıktıklarını yazıyor gazeteler. Rıdvan Karaköse asılmadan önce karısına şöyle bir mektup yazmış. "Biz belki bu cezayı hak ettik. Yasalar karşısında suçluyuz. Ama Tanrı karşısında suçsuzus. Allah bizi mutlaka bağışlayacaktır. Bizim yokluğumuz sizi hiçbir zaman yıkmasın. Yetişecek oğullarımız var. Allahaısmarladık..."

Yağız, güzel bıyıklı bu üç adamın yarımşar saat arayla art arda asıldıklarına fotoğraflarına baktıkça inanasım geliyor. Kötü bir düş görür gibiyiz.

İdamlarla dolu kötü bir düş görür gibi.

İdamlara karşı bugün bile bu koşullarda bile günlük basının yapabileceği şeyler olduğunu sanıyorum. Yurttaşlar arasında idamlara karşı bir imza toplama girişiminde bulunabilirler en azından.

- CİNNET GEÇİREN BİR KÖYLÜ GECE SAAT 3'DE YATAĞINDAN FIRLADIĞI GİBİ AİLENİN TÜM FERTLERİNİ BALTAYLA DOĞRADI. Kendisini de evinin tavanına asarak yaşamına son verdi. Karamürsel'in Tavşanlı köyünden olan 45 yaşındaki İsmail Hakkı Yıldırım'ın gazeteler cinnet getirdiğini söylüyorlar, işin kolayına kaçmanın en demagojik yöntemi de bu işte. Toplumuzun ağır bir bunalımdan geçtiğini gizlemek için işi deliliğe vurdurtmak, açıklamayı çılgınlıkla yapmak neyi ne kadar gizler.

Gittikçe şizofrenik bir toplumsal yapıya dönüşüyoruz. Nedenleri ortada olan paranoid psiko nevroz bir sayrılığın içinde tüm toplum kesimlerinin sağlığını yitirmeye başladığını daha ne kadar görmezlikten geleceğiz?

11 ŞUBAT 1983:

İTALYAN televizyonunun 2. kanalında yapılan "ULUSLARARASI TERÖR VE KAÇAKÇILIK" konusunda konuşan Uğur MUMCU Türkiye'deki askersel rejimi dünya kamuoyunda haklı nedenlere oturtabilmek için şunları söylüyor:

"Türkiye 12 Eylül'ün öncesinde iç savaşın eşiğindeydi. İç savaş kaçınılmaz olarak patlak verecekti. Terör ve uyuşturucu madde konularındaki sorulara vereceğim yanıtları üç ana noktada toplayacağım.

Birincisi bugüne değin kimsenin değinmediği bir konudur: Türkiye bir haşhaş ülkesidir. Ancak, uyuşturucu maddenin yapımı için kimyevi bir maddeye gereksinim vardır. Adını anımsayamadığım özel bir asit olmadan eroin üretilmesi olanaksızdır.Bu kimyevi madde Türkiye'ye nasıl ve nereden girmektedir? Kimyevi maddenin kaynağı Almanya ve Amerika'dır. Türkiye 'ye bu ülkelerden gönderilmektedir.

İkincisi, tüm silah kaçakçılığının merkezi Bulgaristan'dır. Bulgaristan, Bulgar devletinin denetiminde kaçakçılığı yönetirden, hukukçuyum, elimde belge olmadan yazı yazmam ve soruları yanıtlamam. Bugün Bulgaristan'da kaçakçılığı Sofya'da yöneten şirketinden söz ediliyor. Bu, devletin resmi bir şirketidir. İlginç olan konu, Türkiye'yi de kapsayan Ortadoğu'ya gönderilen ve teröristlerin eline geçen silahların Batı'dan gelmesidir. Bulgaristan Batı silahlarıyla uluslararası silah kaçakçılığını yönetmektedir.

Üçüncü noktaysa, Türkiye'nin 12 Eylül Harekatı sayesinde yukarıdaki unsurların körüklediği iç savaş ortamını bertaraf etmiş olmasıdır."

Ülkemize terörizm Amerika'nın desteğindeki gizli kuvvetlerce son derece planlı ve ilerisini gözeterek yerleştirilmiştir. Ve de askerlerin, Türkiye'de demokratik haklara ve

Amerikan emperyalizmine karşı ülkesinin bağımsızlığı uğruna savaşım veren ilerici güçlerin kökünü kazıyabilmesi için yeni bir rejim oluşturmasını, yönetimi tümüyle ele geçirmesini kendine amaçlamıştır. Yani Türkiye'deki terörizmin tek bir amacı vardı: Generallerin iktidarı ellerine geçirmelerini sağlamak. Bir başka deyişle daha güçlü ve örgütlü bir terörle sokak, mahalle terörizmini ortadan kaldırmak. Tüm uygulamalarda varılan amacın sonuçlarını gösteriyor: Tutukevlerinde yargılanan sendikacılar, demokratik kuruluşlar, kapatılan, ağzına kilit vurulan bir basın, antidemokratik bir anayasanın sindirme yoluyla halka dayatılması, cuntaya ve tümüyle askerleştirilmiş bir yönetime ayak uydurabilecek, onun organları durumuna getirilecek yeni partiler yasasının çıkartılması, gittikçe daha çok Amerikancı bir politikanın hiç kimsenin gözünden gizlenemeyecek biçimde, apaçık izlenir oluşu, Doğu bölgelerimizde NATO amacı dışında kullanılması için yapımına başlanan büyük hava alanları daha nice nice uygulamalar

Terörizm konusunda Sayın Orhan APAYDIN'IN "Kim Öldürüyor, Niçin Öldürüyor?" adlı yapıtına bir göz atmak bir çok gerçeği kavramamıza yardım eder. Amerikan emperyalizmine karşı daha bağımsız bir politika izlenmesini isteyen aydınlara ve üniversite öğrencilerine ve işçilere karşı girişilen silahlı saldırılar taa 1965 yıllarından başlar. Amerika'nın Morrisson firmasına karşı Zonguldak maden işçilerinin grevi sırasında SATILMIŞ TEPE ve MEHMET ÇAVDAR adlı işçilerin öldürülmeye başlanmasıyla halk yığınlarının barışçı istemlerine karşı silahlı girişimler gündeme getirilmiş, uygulamaya sokulmuştur. Ve de gerçekten insanlarımız 1971 yılına dek hiç bir zaman barışçı yolu bırakmadan gerek demokratik istemlerle, gerekse anti-emperyalist savaşım vermede gittikçe kitleleşirken Devletin içine kurgulanmış bazı kuruluşlar ya doğrudan doğruya ya da kendilerini gizleyerek insanlarımızı kahpece sokak köşelerinde, öğrenci yurtlarında, kitle biçiminde yürürken üzerlerine saldırarak öldürmeye, katletmeye başlamışlardır. Bununla da yetinilmemiş Milliyetçi Hareket Partisi'nin Komandoları devletin büyük desteği ve yardımıyla kurulmuştur. O zamanın Cumhurbaşkanı Orgeneral SUNAY'ın bu ülkücü komando birlikleri için: "Onlar bizim çocuklarımız..." dediği bir çok kişinin belleğindedir daha. İsmet İnönü, böyle bir ayırıma karşı çıkmış ama sonuç halka karşı yan kuruluşlarıyla ve devletin kendi kuruluşlarıyla birlikte terörist girişimlerin ardını almaya hiç bir zaman yönelmemiştir.

24 Temmuz 1968 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'ni basıp Amerika'nın 6. Filosu'na karşı öğrencileri örgütleyen devrimci öğrenci VEDAT DEMİRCİOĞLU'nu yurdun 3. katından aşağı atan kimler? Devletin resmi polisleri değil mi? Nerde Vedat'ın katili?

Nerde Kanlı pazarın 16 Şubat 1969'daki katilleri? Ellerini kollarını sallaya sallaya aramızda dolaşıyorlar. O gün Taksim alanında ABD ve 6. Filo'nun İstanbul'a gelişini protesto etmek için son derece yasal bir toplantı düzenlenmişti ve eli bıçaklı katiller polislerin desteğinde TIP üyesi TURGUT AYTAÇ ile DURAN ERDOĞAN'ı bıçaklayarak, hançerleyerek öldürdüler. O günkü fotoğraflar gözümün önünde duruyor

canlı biçimde: coplu bir polisin desteğinde sivil kişi elinde hançeriyle bir köşeye yığılıp kalmış mühendis Turgut AYTAÇ'ı durmaksızın hançerliyor, parçalıyor. Polis kendisine yardım ediyor gözetleyerek... O yıl tiyatro izleyenlere bile saldırılıyordu komandolar ve polisler... Duruma göre: ya polisler ya da polisler geri planda durarak kim oldukları hiçbir zaman ortaya çıkmayan bir takım kişiler. Pir Sultan Abdal oyunun oynanmasını izleyenlere bile saldıranlar Mehmet Doğan KILAN adlı yurttaşı Tunceli'de öldürmediler mi? Uyanışa karşı silahlı ve haince saldırı ülkenin her yöresinde işte böylece gündeme getirildi.

10 OCAK 1968 yılında iki işçinin öldürülmesiyle başlatılan terörizm 1968 yılında 2, 1969'da: 9 kişiye sıçratıldı.

1970'de: 19

1971 " :22

1972 " :22

1973 " :15

1974 " :27

1975 " :37

1976 " :108

1977 " :319

1978 ":689 Yurttaşımız terörizmin hesaplı kitaplı soğukkanlı uygulayıcılarının kurşunlarında yaşamlarını yitirdiler.

1979-1980 yılı içindeyse öldürülen insan sayımız 5 bini aşıyordu. Artık terörizm kitleleştirildi. Terörizmin kurbanları arasında bebeler, yaşlı ana-babalar, profesörler, işçiler, yazarlar, sanatçılar, namuslu devlet görevlileri vardı ve gittikçe katlana katlana büyütülüyordu.

Bu cinayetlerin tek bir amacı vardı: askersel yönetimin kesin ve kalıcı bir biçimde ülkeye yerleştirilmesi. 1961 Anayasasının temel hak ve özgürlüklerinin tümünün gündemden kaldırılması. Ve işte bu gerçekleştirildi... Uğur Mumcu'nun dediği gibi değil sorun: İç savaş eşiğine getirilmemiştir Türkiye. Türk halkına karşı girişilen suikastların yeni bir iktidar oluşturması amaçlanmıştır. İç savaş olabilmesi için halkın ya düzenli yada gerilla biçiminde ağır silahlarla donatılıp birbirine belli genişlikteki yurt bölgelerinden saldırıya geçmeleri gerekirdi. Böyle bir durum yaşanmamıştır. Türkiye'de hiç bir zaman yalnızca halka ve devrimci, ilerici, bağımsızcı kişilere, örgütlere, halkın kendisine karşı suikastlar düzenlenmiş, kendilerini korumak isteyenler de tek başlarına silahlanmak zorunda kalmışlardır. Gerçek yalın yapısıyla yalnızca budur işte: 12 Eylül iç savaşı önlemek için değil, ta 1968 yılında iki işçinin öldürülmesinden bu ya da adım adım gerçekleştirilen ve iktidar boşluğu yaratmayı

kendine bir güzel amaçlamış olan eli kanlı terörizmin sonuçta generaller giysisiyle bu boşluğu doldurmasını sağlamıştır.

Uğur MUMCU'nun kendisinin bir zamanlar üzerinde durduğu bir konuyu kanıt olarak buraya alıyorum: 13 Nisan 1970 yılında Ankara Tıp Fakültesi merkez binayı basan 12 komando 37 yaşında devrimci bir yedek subay olan Dr. SECDET GÜÇLÜ'yü beyninden kurşunlayarak öldürdüler. Güçlü'yü öldüren silahı komandoların sorumlusu İbrahim Doğan'a FEHMİ ALTINBİLEK adlı üsteğmenin verdiği saptandı. Uğur MUMCU bir süre bunun üstünde, o zamanın devrimci birikimi ve kitlelerin desteğinde, yani şunu demek istiyorum: devrimci kuruluşlar henüz kapatılmadığından, ortamın elverişliğinden yararlanarak Mumcu da bu konu üstünde durmuştu. Bir kaç yazı yazdığını anımsıyorum.

- Kim bu Üsteğmen, nerde? diye sormuştu.

MUMCU sora dursun ayni üsteğmen 2 yıl sonra 30 Mart 1972 yılında KIZILDERE'de gerçekleştirilen ve 10 kişiyi katleden operasyonun başta gelen uygulayıcılarındandı. 10 kişilik toplu katliamın en başta gelen sorumlusu. Ama ne olup bitmişse Mumcu bu dönem içinde bu Üsteğmenini artık sorup soruşturmaktan caymıştı. Besbelli ki bu konuda kulağını bükenler olmuştu. Şimdi nerde bu FEHMİ ALTINBİLEK? Ordunun hangi kademesinde?

Ordu'nun içine yerleştirilen ve ordunun belli kesimleriyle kesin bir işbirliği içinde olan terörizmin 70'li yıllardan bu yana nasıl bir yönlendirmeyle hangi boyutlara ulaştırıldığını bundan daha iyi hiçbir örnek gösteremez sanıyorum.

Devletin bir yetkilisi gibi elini kolunu sallaya sallaya Avrupa televizyonlarında askeri cuntayı meşrulaştırma misyonunu üstlenmiş olan MUMCU şimdi neden bunlardan söz etsin? Terörizmi temel işlevini saptırtmakla böylesine yükümlüyken öldürülen insanlarımızın adını neden etsin? Bulanamayan katilerin neden peşine düşsün AĞCA olayının dört duvarı içine koskoca bir kanlı geçmişi hoyratça kapatıp böylesine hapis etmek varken ve de... terörizmin geçmişini böylesine unutturup katillerin ellerini kollarını sallıya sallıya dolaşmalarını sağlama oyununa kendini kaptırıp koyuvermişken...

... neden dertsiz başını derde soksun MUMCU?

"Söz Meclisten İçeri"nin yazarı faşizmin çizmelerinin tozunu böylesine pırıl pırıl parlatırken...

Neden, Avrupa televizyonlarında işkence gören insanlarımızdan, idamları istenen sendikacılardan, aydınlardan, ırmaklarından adları sanları bile açıklanmayan cesetlerin çıktığı bir ülkeden söz etsin MUMCU?

O da kendi payına düşen rahatı ve konforu yudum yudum yudumlarken böylesine karanlık günlerde...gittikçe şişmanlayan bedenini neden sıkıntılara soksun.

Ne ki yalancı ne denli MUMCU olursa olsun, tarihin karanlıkları aydınlatan güneşi karşısında bir gün hiç kuşkusuz sönüp gidecektir.

16 ŞUBAT 1983:

1) 300 Şişinin idamı istenen Fatsa DEV-YOL davasının sorgulamaları sürdürüldü.

2) Doçent YALGIN KÜÇÜK "Bir Yeni Cumhuriyet İçin" adlı yapıtından dolayı 8 yıl hapse mahkum oldu. Askeri savcı üstelik Yalçın için aklanma istemişti.

24 ŞUBAT 1983:

Üniversitelerde tam bir kıyım başlatıldı. Birçok profesör ve doçent, öğretim görevlisi işlerinden atılıyor. Son günlerde yaşadığım olayların bunalımı içinde bu yurtsever aydınların adlarını bir bir saptayamadım. Ne ki üniversiteden atma işlemleri sürüyor...

28 ŞUBAT 1983:

11 Şubat günkü notumda Mumcu'ya değinen yazımda birçok noksanlıklar olduğunu gördüm. Özellikle dışişleri Bakanı Türkmen'in bugünkü gazetelerde çıkan açıklamasını okuyunca, o zaman terörizm konusunda nasıl bir oyunun oynanmakta olduğunu daha iyi kavradım. Bunun üstünde alabildiğine duyarlılıkla durmak gerek. MUMCU'ların ve öteki bazı yazar çizerlerle, resmi ideolojinin bir merkezden toplayıp geliştirdiği şey şu: Türkiye'de terörizm iç savaşa neden olacaktı. Tam iç savaş çıkacakken işte ordu yetişip bu iç savaşı önledi.

Gerçek bunun tam karşıtı yerde. Generallerin cuntası gerçekleşsin diye Türkiye'de terörizm adım adım geliştirildi. Türkiye'de bir iç savaş sorunu hiç bir zaman olmadı. Ama halka karşı suikastlar, barışçı istemlere, ileri ve bağımsızlık konusundaki yönelişlere karşı girişimler her zaman oldu. 1978 yılının son günlerinde 111 kişinin ölümüne neden olan Kahramanmaraş olayları bunun en belirgin örneklerinden biridir. Güncemin 11 Şubatlı dökümünde bu sayı yok. Aslında 1978 yılında öldürülenlerin sayısı 790 kişi. Belki de daha çok. Ve sonra halka karşı girişimler 1979 yılından başlayarak ortalama 20-22 kişiye dek tırmandı.

Şimdi biz TÜRKMEN'in açıklamasına bir göz atalım:

"Türkiye'de yaşanan tedhiş döneminde ülkeye gelen silahların hepsi dışarıdan geldi. Bunların sayısı 800 bini buluyor. Ne kadarı Bulgaristan'dan geldi, bilinemez. Geçmişte olanlar hakkında polemik yapmayı yersiz buluyoruz. Şimdilik Bulgar yetkililerle kaçakçılığı önlemek için anlaştık. Bazı Batılı dostların tutumu Bulgaristan'ınkinden daha çok eleştirilebilinir. Örneğin Fransa'nınki. Yılmaz Güney adi bir cinayet işledikten sonra kaçmış bir suçludur. Fransa O'na bir kahramanmış gibi davranıyor."

ABD ile olan ilişkiler konusunda generallerin Dışişleri bakanı şunları söylüyor: "Bizim gereksinimlerimizi iyi biliyorlar. ABD yönetiminin yardımı çıkaracağından eminim. Bu yardım Tük silahla kuvvetlerinin gereksinimlerini karşılamaya yetmez. Bunu da biliyorlar ama ilk adım olarak olumlu..."

Şimdi tıpkı Mumcu gibi bir açıklama yapıyor Dışişleri bakanı: Silahlar dışarıdan geldi. Bulgaristan'dan içeriye sokuldu... Mumcu daha bir açıklıkla şöyle diyordu: Teröristlerin eline verilen silahların büyük çoğunluğu Batılı ülkelerde, NATO ülkelerinde üretilen silahlardı ve komünist bir devlet tarafından ülkeye sokuluyordu. Bunu da yeni bir çokuluslu bir terörist kuruluşun varlığına bağlayıp işi geçiştiriyordu. Oysa sorun Türkmen'in "... geçmişte olanlar hakkında polemik yapmayı yersiz buluyoruz" dediği yerde başlıyor. NATO'cu ülkelerin ürettiği silahları Komünist bir devlet olan Bulgaristan ülkeye sokarken bu ülkenin sorumluları nerdeydi? Nerdeydi sıkıyönetim komutanları? Nerdeydi gümrükçüler, askeri sınır koruma görevlileri? Bir genelev kadını bile her şeyini bunca kolay açmazken 800 bin silahı ülkenin kapılarını ardına dek açıp sokulmasına göz yumanlar, bu işi kolaylaştıranlar nerde? NATO'cularla Bulgarlar adama sormazlar mı: "Sen neden sınırlarını korumadın? Kaçakçılıkla neden gerçekten etkin bir savaşım vermedin? Çok mu zor Bulgar sınırını denetlemek yani ?"

Ama yoo, silahların içeriye sokulması için Türk yetkililer askeriyle, siviliyle elinden geleni yapmıştır. Ve büyük silah kaçakçılarından Kalkavan'ın dediği gibi: "Silahların güvence içinde getirilmesine yardımda bulunan askeri ve öteki resmi emniyet görevlileri sıkıyönetim mahkemeleri önüne çıkarılmamışlardır..."

Öldürülen bilim adamlarımızın, işçilerimizin, gençlerin kanı şimdi "ordu bir iç savaşı önlemek için bu girişimi gerçekleşti" diyenlerin elinde parıldıyor. Terörizmi yalnızca AĞCA olayında hapsetmek isteyen, onu tüm boyutlarıyla kavramamızı engelleyen yazarların elinde alınacak bir öç gibi duruyor. Unutturulmak istenen bir ihanetin üstüne yeni yeni ihanetler gerçekleştirebilmek için gün boyu AĞCA olayını yazanlar asıl sorumluların ortaya çıkmasını kesin olarak istemiyorlar.

TÜRKİYE'ye terörizm CIA laboratuarlarında neo-faşist yöntemlerle bir güzel oluşturulup kurgulanmış, yeni deneyimler, yeni edinimler kazandıktan sonra öteki ülkelere de, öteki ülkelerin barış, silahsızlanma ve ilerleme isteyen insanlarına uygulanmak üzere hazır bekletilmektedir. Türkiye'nin geçirdiği edinimi barışsever insanlar kulaklardı etmemelidirler. Sesimizi iyice duyurabilmeliyiz. Bugün bize oylanan oyun yarın size oynanabilir.

Tehlike kapılarınızda ey barışsever iyi insanlar. Terörizm yepyeni edinmelerle bir ülkeyi içinden çökertmek ve o ülkeyi kendi yörüngesine kesinkes oturtabilmek için emperyalizmin karanlık odalarında hazırlanıp bekletilmektedir. En büyük tehlikeyse kendisini gizlemekteki ustalığı.

Terörizmin yapısal dokusunu iyi kavramak için 10 Martta öldürülen Türkiye'nin Belgrad Büyükelçisi GALİP BALKIR olayına iyi bakmak gerek. Sosyalist bir ülkenin halkı tüm yönetimiyle terörizme karşı nasıl nefret ve tiksintiyle birleşmiş bu olayı apaçık ortaya çıkardı. Sosyalist bir toplumun yapısına taban tabana karşıdır terörizm... Sosyalist toplum terörist üretmez. Terörizm kapitalist bir sömürü düzeninin egemen olduğu bir toplum yapısının artık ürünüdür. Bir yan ürünüdür. Yugoslav halkı Ermeni teröristlere karşı cinayet işlerlerken derin bir tiksintiyle karşı çıkmışlardır ve de 25 yaşlarında genç bir üniversite öğrencisi ZELKO MILIVOJEVİÇ Türk büyükelçisinin arabasında öldürülmesini engellemek isterken teröristlerce kurşunlanarak öldürülmüştür. Teknisyen bir genç kız olan ZORİCA ZOLOTİÇ de onların acımasız eylemlerine karşı koymaya çalıştığı için yaralanmıştır ve de Alman faşistlerine karşı II. Dünya Savaşı'nda çarpışmış olan emekli albay SLOBODAN BRAJOVİÇ şimdi kötürüm olarak sayrılar evinde yoğun bakımdadır.

Ve Türkiye'nin cumhurbaşkanı general EVREN kendisine hemen telgraf çekip Yugoslav halkının nefretini dile getiren Yugoslav cumhurbaşkanına verdiği yanıtta, bu kahraman insanların hiçbirinden söz etmemekte, öldürülen genç üniversite öğrencisinin kaybından dolayı en küçük bir başsağlığı dileğinde bulunmamaktadır. İşte birbirinden alabildiğine farklı iki toplum yöneticisinin olay karşısındaki yaklaşımı ve bu yaklaşımın ele verdiği apaçık yaşam felsefesi... Bir yanda alçakça girişimlere karşı tepeden tırnağa duyarlı bir halk ve yönetimi... Öte yanda insanlara ölebilir, öldürülebilinir gözüyle bakan bir militaristin yaklaşım biçimi. Onun için insan ancak resmi bir üniforma taşıyorsa insandır. Ancak onun ölümüne üzülebilinir. Öteki, genç bir üniversite öğrencisi olarak böyle bir ilginin kapsamına hiçbir zaman giremez.

Öldürülen ZELKO MİLİVOJEVİÇ, senin önünde acıyla eğiliyorum. Anne-babanın ve seni seven tüm öteki dostların, sevgilerin karşısında utançla eğiliyorum ölümün karşısında susan generalim adına. Benim insanım, benim halkım seni unutmuyor. Adını, gençliğini belleğinden çıkarmıyor.

Erdemin bir örnek Milivojeviç... Terörizmle beslenip, iki de bir halkını iktidarda kalmak için terörizmle korkutan generaller içinse derin bir korku ve tehlike canı. Bir gün seni tüm halkımın örnekleyip terörizmi de, onun doğal sonucu olarak yönetimi ele geçirmiş olanları da silip süpüreceğine inanıyorum

Mezarın uzakta genç dostum. Ama terörizmin öldürdüğü öteki tüm Türk şehitleri seni kendi anılarıyla birlikte bizim yüreğimizde ölümsüzleştiriyor. Mezarın bizim mezarımız.

Senin karşısındaki utancımızın acısı yaman olacaktır.,..

10 MART 1985:

Zonguldak ARMUTÇUK maden ocağındaki grizu patlaması sonucunda yer altında 600 metre derinlikte ölenlerin yakınlarının gazetelerdeki fotoğraflarına bakıyorum. Ölü sayısı 97. Dizi dizi tabutlar. Genç bir kadın yavrusuna sarılı ağlamaktan şişmiş gözleriyle dizi dizi tabutlardan birine bakıyor.

Bir baba iki elinin avucuyla tabutu tutmuş, elinden alınmasını engellemek ister gibi... gözleri görmüyor, kolunda bastonu acıyla yüzünü yukarıya, göğe doğru kaldırmış dualar mırıldanıyor sanki... Bence dua değil o ... yüzyılların lanetini gönderiyor. Ve onun yanında genç bir adam: başında yünden külahı, tabuta kolunu dayamış öyle acıyla düşünüyor. En çok da insana bu genç adamın yalın duruşu dokunuyor...

Resmi ikiyüzlülük Amiral başbakanın ağzında daha bir iyi somutlaşıyor: Amiral emeklisi başbakan "İnanın bana diyor, kendi evlatlarım ölmüş gibi üzgünüm..." Oysa olaydan bir buçuk gün sonra generali EVREN'le birlikte çıktığı Akdeniz bölgesindeki gezisinde yüzü Akdeniz güneşiyle taze taze... gözlerinin içi gülüyor, Cumhurbaşkanın halka yaptığı konuşmada kürsüde su bardağını kendisine uzatıyor.. O Akdeniz güneşinde pırıl pırıl dolanırlarken Grizu patlamasının neden olduğu göçüklerde insanlarımız çıkarılmasını bekledikleri yakınlarının cesetlerini bekliyorlar insanı şaşırtan bir sabır ve dayanıklılıkla...

General Evren gezilerinde ne öldürülen Büyükelçi'den ne yer altında canlarını yitirmiş işçilerimizden söz ediyor... Söz ettiği tek şey, aklını da taktığı tek şey oluyor: Üstünkörü yapılacak bir seçimde aman dikkatli olun ha... Önceki politikacıların saptayacağı adamları seçmeye kalkışmayın... Generaller ve cuntası tümden boyunlarına kadar gömüldükleri politikanın içinde halka karşı, ölenlere karşı, tüm insancıl sıcaklıklara karşı derin bir sağırlıkta gittikçe daha duyarsız, gittikçe daha acımasız ve kaba militaristlikleri içinde yoğunlaşa yoğunlaşa halktan uzaklaşıyorlar...

14 MART 1983:

GENERAL EVREN Güney Anadolu bölgesinde yaptığı gezilerden Mersin ilindeki konuşmasında önemli bazı değinmelerde bulundu. General durup dururken ikide bir bu tür geziler düzenlemeyi çok seviyor. Her faşist gibi kendine hayranlığını televizyon ekranının karşısında soluklandırıyor. Gittiği kentlerde kendisine ilin hemşerilik belgesi veriliyor, törenler düzenleniyor, kendisine "çok yaşa Evren Paşa" diye bağırtıyor. Kendisinin ekrana çıkmadığı ender günlerde televizyon ekranı Atatürk'ün yeni açılan büstleri ya da bir kente gelişinin bilmem kaçıncı yılının törenleriyle doldurulуyor.

Ne ki, generalin yaptığı konuşmalarda yarınımız için bazı ipuçlarını bulmamız özen gösterildiğinde olanaklı. Generalin konuşmalarına bu özenin gösterilmesinin son derece güç bir iş olduğunu biliyorum, ortanın bile altındaki bir kafanın doğru dürüst tümce kuramayan anlatımında, bozuk Türkçesi'nde, cahil hoyratlığında neyin önemli, neyin daha az önemli olduğunu bulup çıkarmak oldukça güç bir iş oluyor. Cahilliğini

gizlemeye çalışan kasıntısı içinde adam doğru dürüst Türkçe cümleler kuramıyor ki, neyin altını daha bir özenle çizsin, neyi vurgulamak istediğini yurttaşlarına ince bir tonlamayla aktarabilsin... Atatürk ve İnönü'yle son Cumhurbaşkanı Korutürk'ün Türkçesini anımsayanlar nasıl yaman bir cahil askerle karşı karşıya olduğumuzu daha iyi kavrarlar.

Dün yaptığı konuşmada general şunları söyledi: (İster istemez Türkçesi'ni düzeltiyorum generalin, okunabilir duruma getirmeye çabalıyorum. O nedenle tıpatıp olmuyor. Yaptığım bu iş doğru mu değil mi bilmiyorum; belki de doğrusu buram buram beceriksizlik ve cahillik kokan tümcelerini olduğu gibi aktarmak. Ama o zamanda insanın içine sıkıntı düşüyor. Yarının kuşakları okumayacaklar diye kaygılanıyorum, ben bile okurken bunalırken...) (Mersin konuşmasındaki önemli nokta Türkiye'nin yazgısında önemli görevler üstlenmiş politik kadrolara çatışı ve de orduyla ilişkin açıklaması oldu. Önce birincisini görelim.)

"...12 Eylül öncesi bu kişileri nasıl uyardık, dinlemediler. Başlarına nasıl 12 Eylül'ün yumruğu indiyse, nasıl 7 Kasım'dan önce yapılan uyarıları dinlemediler, nasıl 7 Kasım'da Türk halkının yumruğunu yedilerse, simdi yeniden uyarıyorum. 3'üncü bir yumruğu yememeleri için siyasi parti girişimlerinden caysınlar. Onlara yardakçılık edenler de bu yardakçılıklarından vazgeçsinler... Eski siyasiler yine gelsinler ve o tarihte olduğu gibi yine birbirleriyle çekişmeye, kavga etmeye başlasınlar, anarşi ve terörü hortlatsınlar razı olacak mısınız ?(...) Şuna kesinlikle güveniniz ki ne siz, ne biz, eski partilerin hemen hemen aynı kişilerle yalnız adlarını değiştirerek yeniden hortlatılmalarına izin veremeyiz..."

Demokrasi ve ordu ilişkine yeni bir değinme getiren konuşmasının üstünde özenle durulması gereken bölüm şu:

"...Zaman zaman müdahaleye rağmen demokrasiden geriye dönüş olmamışsa bu Türk ordusunun yapısının sağlamlığından olmuştur. Ama sevgili vatandaşlarım bunun her zaman böyle olacağını söyleyemeyiz. BİZLER GİBİ DEMOKRASİYE GÖNÜLDEN İNANMIŞ KİŞİLER GELMEYEBİLİR..."

Şimdi konuşmayı yaşadığımız günlerin somutuna indirgeyelim. Yaşadığımız derken: hem yaşamakta olduğumuz hem de yaşayıp geride bıraktığımız günlerin demek istiyorum.

General birinci bölümdeki konuşmasında 12 Eylül öncesi politikacıları anarşi ve terörü hortlatmakla suçluyor. Bu ağır bir suçlamadır. Partilerin içinde yaşadığımız kanlı olayların nedeni olduğu savı yalınkat bir görünümde doğruymuş gibi gelebilir insana. Kuşkusuz siyasi kadroların bir bölümü bu ortamın geliştirilmesinde görevler üstlenmiştir. Nitekim generalin kendisi değil mi şimdi anımsayamadığım bir ilimizde yaptığı konuşmada "Tüm siyasileri ayni kaba koyamayız. Bize gelip durumu bildiren, bizimle ilişkili olanları da cezalandıramayız" diyen...

Ne ki Türkiye'de politikacıların anarşi ve teröre neden olduklarını söylemek generalin büyük bir yalanıdır. Politik yönetimi elinde bulunduranlara yönlendirilecek suçlama olsa olsa terör ve anarşizm'le etkin bir biçimde savaşım verememiş olmalarıdır. Onlar çıkarmadılar terörizmi Türkiye'nin başına Ama her gün 20 yurttaşımızın canını alan terörizmin tümden önlenebilmesi için gerçekten alınması gerekli önlemleri tam bir yüreklilikle alamadılar. Derin bir sakinliğin ve bunalımın içinde bocaladılar. Bu konuda doğru bir yaklaşım edinmemizi sağlayan yaklaşımı 12 Mart askersel müdahalesinde o zamanın Dışişleri Bakanı olan AP'li İhsan Sabri ÇAĞLIYANGİL'in İsmail Cem'le yaptığı söyleşide bol bol bulmak olası. Sayın Çağlıyangil şöyle açıklıyordu Mart'ta askerlerin verdiği ültimatomla iktidardan çekilişini: "Bir dış devlet benim iktidardan gitmemi kafasına sokmuş... Tüm casuslarıyla birlikte kuyumu kazıyor. Öyle ki bizimkiler bile yabancılarla, örneğin İsrail gizli servisleriyle el ele kucak kucağa... Benim yapacak şeyim çok az... Bir bakıyorum solcu'ya silahı veren bağlaşık ülkenin sorumluları...Bu durumda n'apacağım ben.?"

İhsan Sabri ÇAĞLIYANGİL'in açıklamalarının güncelliğini hiç bir zaman yitirmediğine inanıyorum. Yukarıda aklımda kalmış kadarıyla aldığım o açıklamalarda sorumlu Dışişleri bakanı ABD'yi Süleyman Demirel iktidarını düşürmek için 12 Mart muhtırasını vermekle suçluyordu. 12 Mart muhtırasının verilme koşullarını hazırlamakla... Ve bu koşulların içinde her zaman gerici askersel çevreler büyük bir coşkuyla görevler üstlenmişlerdir. Kaldı ki asıl üstünde durulması gereken soru şudur: "Anarşi ve terörizmle savaşım vermek için ülkede sıkıyönetim uygulamasına geçilmiş, yönetim tümüyle askerlerin eline geçmişti. Niçin 2,5 yılı aşkın bir süre içinde bir türlü önleyemediniz oluk oluk kan akmasınıda, iktidarı bir gece baskınıyla ele geçirdikten sonra tüm terör örgütlerini dağıtma gücünü kendinizde buldunuz? Niçin o zaman değil de iktidarı aldıktan sonra... O zaman da tüm yetkiler elinizdeydi?"

Ama amaç terörizmi önlemek değildi ki... Amaç siyasi iktidarın alınması ele geçirilmesiydi. Bunun için de daha zamana gereksinim vardı. Yoksa isteseydiniz terörizmi gerçekten önleyebilirdiniz. Ama insan kendini besleyen kan damarını keser mi hiç? Önce silahsız insanları silahlı güçlerinizle zaman zaman öldürterek başlattığınız terörizmi sıkıyönetim uygulamasının denetiminde boyutlandırarak, örneğin kitle katliamlarına vardırarak, tüm siyasi iktidarların ve kitlerinin umudunu ortadan kaldırdınız ve de korkuyla sinmiş bir halkın geceleri boş bıraktığı sokakları önceleri askerlerinizle işgal edip, en son kertede de siyasi iktidarı bir generaller darbesiyle ele geçirdiniz.

Sizi terörizmin nasıl beslediğini generalin en son Mersin konuşması daha iyi göstermiyor mu? Ne diyor General: Eski partiler gelire anarşi ve terörizm hortlar... İşte böyle diyor. Yani, her zaman, her yerde yaptığı gibi halkın burnunun ucunda terörizmin kamçısını anlatıyor. Kendisine siyasi iktidarı aldırtan bu kamçı, Anayasa oylamasında yalnızca vınlamakla kalmamış, halkın ayaklarının dibinde şakırdamıştı.

Şimdi aynı kamçıyı yine kullanıyor. Nedeni şu: son gezilerinde "Başbakanım" diye iki de bir halka tutup tutup gösterdiği Amiral Ulusu kendilerinin kurdurtacağı bir partiyle iktidara getirmek. "İşte Amiral yanımda.... Benim istediğim o. Siz yanılır da önceki siyasilerin kurdurtacağı partilere oy veremeye kalkışırsanız ..." General tümcesinin burasında kamçısını çıkartıp halkın ayakları dibinde aklatmaya başlıyor: " Terörizm ve anarşi hortlar". " O zaman biz gideriz, onlar gelir."

İşte burada tümcesinin tam burasında aslında şöyle diyor: "Biz gideriz ama onlar da gelemez. Demokrasiye bizim gibi bağlı olmayan ordunun öteki kadrolarından yeni kadrolar yeni müdahalelerde bulunarak siyasi iktidarı korurlar..." Yani her biçimiyle halka "Sen bana mecbursun" diyor.

Ve umutsuzluk içinde. Halkın kendisine, general çizmelerine elini yüzünü sürmesini istiyor.

İlk kez General Evren kendilerinden daha başka kadroların, bir başka cuntanın varlığından bu Mersin konuşmasında söz etti. Dirseklerine kadar kana ve zulme bulanmış kadroların siyasal iktidardan kolay kolay çekilmeyeceklerini, isteseler bile çekilemeyeceklerini gösteriyor bu açıklama. Onlar kendi yaşamları için kendi gerilerinde kendilerini güvenceye alacak ama halka daha çok kan kusturacak daha çok zulümde bulunacak gece yarasaları oluşturmak zorundadırlar.

"Her zaman bizim gibi demokrasiye gönülden bağlı insanlar bulunmayabilir" derken kendisinin, nasıl bir terör olduğunu, kendi kurumunun tepeden tırnağa artık bir kurumlaşmış terör yapısına dönüştüğünü apaçık vurguluyor.

Kötülük kendi içinde yoğunlaşa yoğunlaşa ürüyor. Nasıl oluyor bilmiyorum ama bir yerden sonra artık sağlıklı ve iyi olan şey bitiyor. Ondan sonra yalnızca kötü, iyi olmayan şey üremeye başlıyor kendi kendinde yoğunlaşarak. Tıpkı kanserli hücreler gibi...

19 MART 1983:

İKİ BANKANIN YÖNETİMİ KURULLARIYLA GENEL MÜDÜRLERİ MALİYE BAKANLIĞI'NCA DEĞİŞTİRİLDİ. "Bu bir çeşit devletin Bankalara el koyması demektir."

Yönetimlerine el konan Bankalar HİSARBANK'la Büyük Holding kuruluşuna sahip olan Has'ların bankası İstanbul Bankası. Banker Kastelle'yi batıran neden şimdi daha büyük bir tehlike olarak Bankaların kapısına gelip dayandı. 24 Ocak kararlarının IMF'ce dayatılan sonuçları işte bunlar. Şimdiye değin yalnızca bu iki bankaya Devlet'in 54 milyarı aşkın Merkez bankası kanalıyla yardımda bulunduğu anlaşıldı. Kimden çıkacak bu 54 milyar TL...? Yoksul Türk halkından. Üreticiye, işçiye, emeğiyle geçinenlere daha az ödemeler yapılarak büyük burjuvazinin har vurup harman savurduğu paralar önetilecek... Piyasada daha çok para darlığı daha çok sıkıntı beklenebilir. Küçük esnafın ve orta boy işletmelerin ayakta durabilenleri de bu

bankalar iflası karşısında fırtınaya dönüşen esintiyi göğüslemeyeceklerdir artık..Pamuk ipliğinde 100/100'e varan anormal fiyat artışını önleyemeyenler enflasyonu %25 dolaylarında tutma başarısını hiçbir zaman gösteremeyeceklerdir. Zavallı halkımız daha az yiyecek: (Bunu laf olsun diye söylemiyorum, Günaydın gazetesinin sanırım 10 gün önceki sayısında 1982 yılında 59 milyar liralık daha az et tükettik yazıyordu. Zaten halkının %75'i tahılla beslenen bir ülkede geriye kalan et yiyebilenlerin de 1981 yılına göre 59 milyar liralık daha az et yemesi demek, gizli açlığın Türkiye'mize bir sis gibi girip insanlarımızı yutmaya, eritmeye başladığını gösterir. Aslında 59 milyar liralık tüketimin % 25'lik enflasyonu göz önünde tutarsak 80 milyara yakın bir azalma anlamına geldiğini görürüz. Yani 1981 yılında et yiyebilenler 1982 yılında 80 milyar liralık daha az et yemişler demektir bu: Şimdi tümcemizi böyle bir sayısal değerlendirmeden sonra tamamlamaya çalışalım:) Anemik bir bünyeye sahip olan Türk burjuvazisinin Bankalarını, banka borçlarını ödeyebilmek için bundan böyle halkımız daha az et yiyecek, daha az beslenecek, daha çok çalışmaya zorlanacaktır. Devletin Zonguldak maden işçilerine yıllardır ödeyemediği 11 milyarlık işçi tazminatlarının 5 katını iki bankaya 7-8 ay içinde ödeyiveren devletin üst yapı kuruluşu olarak nasıl halka karşı bir baskı ve terör örgütü oluşturmaya başladığını bundan iyi örnekle kanıtlayamayız sanırım. Ekonomi generallerin elinde işte böylesine acımasız boyutlara ulaşmaktadır. Halkı daha yoksullaştıran, ezen, kanını büyük burjuvazinin yaşamına aktaran bir gelişimin uygulamacısı olarak tarihimize geçecektir cunta.

TÜM bu sistemin başından beri uygulayıcısı Amerikan'ın ve IMF'nin has adamı TURGUT ÖZAL gazetelerde renkli boy boy fotoğraflarıyla bu soygun düzenini bakın nasıl savunmaktadır: (Kendileri Amerika'nın Houston bakım evinde 25 kilo vererek, yeniden temizlenip, kurulmuş bir biçimde Türk politik yaşamının içine getirilip bırakılmışlardır ve de bu nedenle hiçbir özelliği olmamasına karşı sık sık televizyonda boy göstermektedir son zamanlarda)

"... Bazı bankaların bu duruma düşmesinin nedeni olarak serbest faiz politikası gösteriliyor. İşte bu yorum tümden yanlıştır. 24 Ocak kararlarının temeli serbest faiz politikasıdır. Bu doğru. Ancak bu faiz politikasını tam anlamıyla uygulayamadık. Bankalar centilmenlik anlaşması yaparak serbest faiz saptamasını engellediler. Ne ki bankalarımızın bir bölümü bu anlaşmaya uymadı. Sonuç az da olsa serbest faiz politikası uygulanabildi. Yani ancak kısmen uygulanabilmiştir. Eğer tümüyle uygulanmış olsaydı her şey çok daha iyi ve sağlıklı olacaktı." İşte insanın gözünün içine baka baka böyle diyor Amerika'nın, IMF'nin başbakan adayı. Türk ekonomisinde yüksek faiz politikasını banka kesiminde uygulayanın bu iki banka olduğunu unutmuş görünerek. Kastelli'yle başa çıkabilmek için yarışa kalkışan bankalar para toplayabilmek için yarı çılgın bir altın arayıcının humması içinde yılda %55-60'şa varan net faizler vermeye başlamışlardı el altından. Nasıl kazanıp da peki? Bunu ne ÖZAL düşünür, ne de gerisindeki dış güçler... ÖZAL alay edermişçesine açıklamalarda bulunmayı sürdürüyor: "Halkımız iyi, güzeli, bu yöntemle daha iyi öğrenmiştir. Halk

biraz sonra kimin iyi kimin kötü olduğunu anlar..." Anlar ama Bay Özal, iş işten geçtikten sonra. Yani Özal, geçinebilmek için elindeki dairesini, malını, tüm biriktirebildiklerini banka ve bankerlere yatıran halkımız kendisine oynanan oyunu, gerisinde banker tasfiye kurulları, tasfiye kurullarının önünde oluşturduğu kuyrukları, parasının nasıl kurnazca değer yitirilmesine uğratılarak kendisine ödenmek istendiğini, açlığını, yitirdiği her şeyi yaşamında görüp bilinçlendirdikten sonra anlamasına da iş işten geçmiş olur. Sizinse sırtınızda yumurta küfesi... Paracıklar nasıl olsa IMF 'den geliyor... Zayıflama kürleriniz için ödenen yüzbinlerce dolarlık harcamanın kaynağını kimsenin de sorduğu yok size nasıl olsa?

Hisarbank'ın yakışıklı sahibi delikanlı Kozanoğlu'nun gazetelerde mutlu mutlu gülümsemesinin nedenini de bir gün anlar halkımız hiç kuşkusuz. Yakışıklı Kozanoğlu kimsenin "Ne yaptın bu paraları?" diye yakasına yapışmayacağını bilmektedir. O paralar yatlar olmuştur. Avrupa'nın tüketim metropollerinde, mutluluklar içinde tükenmiştir... kimin umurunda...? Devlet gelip işletmesinin açığını yoksul halkın lokmasından biraz daha keserek kendisine nasıl olsa ödeyecektir... Batak 54 milyar liranın bütçeye nasıl dönüşeceği konusunda bir yetkili "kesin bir şey söyleyemeyiz, demektedir. Ama hapisle tazyik kesinlikle söz konusu değildir" demektedir apaçık... Bununla da yetinilmemektedir. Merkez Bankası başkanı OSMAN ŞIKLAR "Bu iki bankaya gerekirse daha da para yardımı yapılacak" demektedir.

Oh ne güzel bir dünya bu... sen halkının paralarını bir güzel iç et... Sonra ödeme dönemi gelince devletin yetkilileri önünde el pençe durarak "Siz zahmet buyurmayınız efendim... biz ödeyelim desinler..." Ve zavallı halkın bütçesinin kapısını sizin kesenize açsınlar.

Hapis cezası ne demek...? O yoksul halk çocuklarının fırından bir ekmek çalması... ya da kasaptan bir but alıp kaçtıktan sonra yakalanmasından sonra tüm ciddiyetiyle gündeme gelen bir konudur.

Ne ki baylar hiç kuşkunuz olmasın "Halk bir gün iyiyi, doğruyu bir güzel anlar" İşte o zaman da sizler kaçacak delik bulmakta zorluk çekersiniz. Hiç biriniz de Şehinşah hazretleri kadar varlıksı değilsiniz... zavallı sığınacak bir köşe bulamamıştı yeryüzünde. Dünyanın en güzel yerlerindeki villalarına, kapitalist üremdeki hisse senetlerine karşın...

Nefret ettiği, kendisi gibi üç kağıtçı Enver Sedat'ın Nil kıyısındaki saraycığında ölebilmeyi başardı sonunda... Hem de zehirlenme ve yapay kansere yakalatılma söylentilerini geride bırakarak...

100 kişiden çok maden işçisinin öldüğü grizu patlamasının ardında yatan gerçekler her gün daha çok açığa çıkıyor. İşçiler üretime zorlandıkları için patlamanın bunca çok işçinin ölümüne neden olduğu daha çok kavranıyor. Saat 16 vardiyasına indirilen işçiler daha önceden bir panoda yangın çıktığını, yüksek gaz oranının

saptandığını buna karşın yine de üretim mühendislerince çalışma buyruğunun verildiğini, tüm baskılara karşın parça öğrenebiliyoruz. Bürokrasi kendi içinde bir yaltaklanma yarışı içinde. Daha çok üretim, daha az ödeme... daha çok dışa satım.... Ve bunların sonunda efendilerinden takdir ve terfi belgelerinin alınması.

Korkunç grizu patlamasında yaşamını kurtarabilmiş olan 41 yaşındaki Mehmet Özdemir şunları söylüyor:

- "Olay sırasında ben, elimdeki metan gaz ölçeği ile patlamanın olduğu ocağın bir altındaki ocakta bulunuyordum. Elimdeki ölçek gazın %8 dolaylarında olduğunu gösteriyordu. ((Hemen ekleyeyim: daha önceki açıklamalarda bu oranın %2 olması durumunda tüm çalışmaların durdurulması gerektiği belirtilmişti. Bu uluslararası bir ölçü. Patlamanın olduğu ocaktaki saptamanın %6 olduğu yukarıya bildirildiği halde 16 vardiyasının işçileri aşağıyı indirilmiş, ve çalışma mühendisi tarafından "çalışmaya devam..." buyruğu verilmiştir. Şimdi biz Mehmet Özdemir'in açıklamasına özenle dinleyelim:)) Bu oran işçilerin boğulmalarına yetecek bir düzeyi gösteriyordu. 12 işçimle birlikte bu ocaktayken, birden yukarıda korkunç bir patlama duyduk. Ben bunun grizu patlaması olduğunu anladım. Kulaklarımız kapanmıştı bir anda. Hemen kendi deneyimimle, işçilerin boynuna ıslak bir bez sardım. Böylece biz kendimizi metan gazın boğmasından kurtarabildik..."

Metan gazının insanı boğacak oranda yüksek olduğu yer altında çalıştırılan insanlara karşın Çalışma Bakanı ESENER'in şu sözlerine de özen gösteriniz: "İş kazalarının önlenmesi olanaksızdır. Bundan dolayı işçilerimizi tanrı korusun deriz. Ama şurası da bir gerçek ki, iş kazaları kaçınılmaz bir yazgı değildir. Önlenmesi, hiç olmazsa azaltılması olanaklı bir mesleki risk'tir."

İşçileri bu mesleki risk'ten tanrının korumasını dileyen çalışma bakanı nasıl olsa bir gün ölen işçilerin yanına gidecektir. Sanırım orada bu konuda kendisine bazı güzel öğretiler getirir yeryüzünün şehitleri... Kendisini nasıl savunacağını pek yaman merak ederim doğrusu böyle bir yargılamada...

Kim bilir belki de gerçekten bir cehennem vardır. Ve bu cehennem kimleri beklemektedir... Kimleri?

- YILMAZ GÜNEY yeniden İstanbul 2 no'lu askeri mahkemesince 2,5 yıla mahkûm oldu. Güney'in sıkıyönetimdeki cezalarının toplama böylece 22 yıl 6 aya ulaştı, Sürdürülmekte olan mahkemelerde istenen cezalar bunun dışında...

- Yazar, Yazarlar Sendikası Başkanı AZİZ NESİN için 5 yıldan 10 yıla dek hapsi istendi "Az Gittik Uz Gittik" adlı yapıtında komünizmi övdüğü savıyla. Kitabın 6. baskısında açılan bu davaya karşın Nesin "Komünizm propagandası yapmanın yararı olmadığını biliyorum" dedi.

- 5 Astsubaya yasa dışı bir örgüte üye oldukları gerekçesiyle 7,5 yıl tutukluluk cezası verildi".Ordudan atıldılar.

- 75 SANIKLI KAWA DAVASINDA BİR SANIĞA İDAM CEZASI VERİLDİ. 4 sanıkda yaşam boyu hapis. 398 sanık da 24 yıla varan cezalara çarptırıldılar. İDAM CEZASI VERİLEN SANIĞIN ADINI gazetelerde bulamadım.

- Milli Gazete'nin Yazı işleri Müdürünün 7 yıl hapsi isteniyor. Nedeni: "Kim nerede, ne yapıyor, ne satıyor?" adlı anket yazıda "dini alet ederek propaganda yaptığı" savı ileri sürülüyor askeri savcıca...

- ÇAYAN SEMPETİZANLARI davasında 10 kişinin idamını istedi savcı. Başları istenenler şunlar: Hasan Hüseyin Malatyalı, Selami Topal, Erdoğan Dirik, İsmail Asil, Akif Cömert, Zafer Yapıcı, Hüseyin Bal, Hüseyin Per, Sami Erdal, Fehmi Akten.

- SİLAH TÜCCARLARI YARGILANIYOR:

Yargılananlar arasında kimler var: Samsun Emniyet Müdürü, Kahramanmaraş sıkıyönetim kumandanı yardımcısı Albay Ahmet Varol, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık Dairesi başkanlığı Merkez Mali şube eski Müdür Yardımcısı Sezai Sanlı, iki baş komiser, bir yüzbaşı, çok sayıda polis ve astsubaylar...

İşte buna bakarak devletin silah kaçakçılığıyla yansız bir savaşım verdiği söylemek bazı çevrelerce olası. Ama gerçek öyle değil. Bu kişilerin piyasaya sürdükleri tabanca sayısı 15 binmiş. Oysa sayın Dışişleri Bakanı TÜRKMEN Bulgaristan'ı suçlarken yaptığı açıklamada, 800 bin silahın Türkiye'ye sokulduğunu söylemişti. 800 bin bolü 15 bin sayısı bize daha ne kadar sıkıyönetim görevlisinin, üst düzey emniyet görevlisinin, polisin bu işte görev aldığını gösterir. Başka bir deyişle 15 bin silahın yurda sokulmasında şu kadar resmi görevli görev üstlenmişse, 800 bin silahın ülkeye sokulmasında ne kadar görevli görev üstlenmiştir?

Nerde onlar? Onlar görevlerinin başında. 15 bin silahın kaçakçılığını yapanlar kim bilir, hangi yanlış bir tutum ya da bir-iki ters görevlinin anlamsız titizliği ya da kim bilir hangi hesapların sonucunda ele geçirilmişler yada adları açıklanmak zorunda kalmıştır?

Savımı kesinlikle güncemde yeniliyorum. Bunca silahın Türkiye'ye sokulması okuma yazması bile doğru dürüst bulunmayan cahilin kaçakçıların tek başına becerebilecekleri bir marifet değildir. Türk resmi görevlilerinin denetimi ve desteğinde bu iş gerçekleştirilmiştir.

Ve de onlar neredadir? Göstermelik bir iki subayla, bir iki emniyet görevlisinin sıkıyönetim mahkemeleri karşısına çıkarılması bu işin yani terörizmin kaynağını bulup çıkarmamıza yardım etmez. Tam karşıtı, aklımızın bulanmasına, doğruyu yalın bir biçimde kavramamızı engeller... Kendisini iktidara getiren terörizm şimdi görevini yapmış bir canavar gibi güvence içinde büyüklerinin gölgesinde dinlenmekte, uyumaktadır. Bir gün uyandırıp yeniden sokağa çıkarılıncaya dek... uyuması ve beslenmesi özenle gözetilmektedir. Sokak terörizminin uygulayıcıları aslında şimdi tam bir güvence içinde yaşamlarının tadını çıkarmaktadırlar...

20 MART 1983:

FRANSIZ LE MATIN gazetesinde Türkiye'deki silah kaçakçılığıyla ilgili üç gün süren bir yazı dizisi çıkmış. Hürriyet gazetesinin kısacık haberinden öğrendim. Ayrıca Fransız televizyonunun Anten-2 kanalından da bu konuda bir program gerçekleştirilmiş. Türkiye'nin en çok satan gazetesi Hürriyet iç sayfada bu olayı "Anlamsız bir program" diye veriyor ama kısacık alıntılarda birçok uyarıcı öğeler kendini belirliyor.

Programda Türkiye'ye 7,5 ton kaçak silah sokan Alman TIR şoförü Walter konuşmuş, bir takım açıklamalarda bulunmuş. Gazeteden alıntı yapıyorum.

"Fazla meraklı olmadan 5 bin mark karşılığında TIR'a yüklenen her malı Türkiye'de istenen her yere götürebileceğini bildiren WALTER, yurdumuza soktuğu silahları Ankara'ya 100 kilometre kala siyah Mercedes otomobillerdeki silahlı kişilere teslim ettiğini, bir süre Termel tesislerinde kaldığını ve sonra yeniden Sofya'ya döndüğünü söyledi. Türkiye'ye girişlerinde yanına (ÖMER MERSAN) adlı bir kişinin yardımcı olarak verildiğini ve bu kişi ile sınırdan geçerken kapıların adeta bir sihirli değnekle açıldığına tanık olduğunu belirten Alman TIR şoförü, Kapıkule'den yurdumuza girdikten sonra, Türk Mafya liderlerinin adamlarının kendisini siyah Mercedes otomobillerle izlediklerini söyledi..."

12 Eylül darbesinden sonra Thomas adını kullanan bir Türk kaçakçısı tüm şoförlere "şimdilik işlerimize ara verdik. İşte size biner mark, artık evlerinize dönün" demiş.

Ayrıca eski mali polis müdürü Saadettin Tantan da adı geçen programda konuşmuş.

Doğrusu gerek programı gerekse Le Matin gazetesindeki diziyi özenle izlemek isterdim. Buna olanağım yok. Şimdi sorulması gereken sorular şunlar:

- Kısacık bilgilerden edilen kanıtlar şunu düşündürüyor. Dışarıda çok güçlü bir örgüt oluşturulmuş ülkemize silah sokmak için. Bunu Türk Mafyası'nın becermesine olanak yok. Türkiye'de bir Mafyadan söz etmek bile doğru değil gerçekte. Kaçakçılar var... Uzun süreden beri var, her zaman da oldu. Şimdi de var...

Kaçakçılık uzmanı bay Mumcu'nun onca araştırmalarında şu Thomas takma adlı Türke hiç rastlamadık, kim bu adam?

- Sınır kapılarını sihirli bir değnekle açar gibi açan ÖMER MARSAN kim? Büyük bir olasılıkla resmi istihbarat görevlilerinden biri. Ömer MARSAN'ın üstünde kesinlikle durulmalıdır. Sınır kapılarını sihirli değneğiyle açan bu adamın kimliği ortaya çıkarılmalıdır. Bakın bakalım o zaman olayın altında neler yatıyor...

- Kaçakçılarla tam bir savaşım verdiği herkesçe söylenen eski Mali polis müdürü Sadettin TANTAN'ı görevden hangisi güçler çekip almıştır? Adam resmi

görevli. Hem de en duyarlı bir yerde görev yapıyor ve 12 Eylül öncesinin hükümetlerinden birinin isteği üzerine görevine son veriliyordu. Bu resmi bir girişimdir ve bu resmi girişimin ardında kendini gizlemeyi becermiş öteki resmî güçler hangileridir, kimlerdir? Kaçakçılara soluk aldırmayan TANTAN'ın görevine son verilmesinin nedenleri kesinlikle araştırılmalıdır...

- Üzerinde durulması gereken bir nokta, hem de son derece önemli bir nokta daha var: yurdumuza tonlarca silah sokan Walter TIR'ını Ankara'ya 100 kilometre kalıncaya dek elini kolunu sallayarak havadan uçarcasına getirip bırakabiliyor... Siyah Mercedesler de kendisini izliyor. Böylesine bir tantantanayla Ankara'nın nerdeyse içine dek sokulabilen araba hiç mi bir yerde durdurulup denetimden geçirilmez...? geçirilmemesinin nedeni şu: Aslında bizde siyah Mercedesler resmi görevlilere aittir. Hem de büyük resmi görevlilere... Onların denetiminde değil Ankara'ya 100 kilometre kalırcasına sokulmak, tonlarca silah bir gece yarısından sonra Kızılay parkının bir köşesinde bile boşaltılabilinirdi. Zavallı Alman, İtalyan Mafya babalarının siyah Mercedesleriyle Türk resmi makamlarının üst düzeydekileri ne tahsis edilen Mercedesleri anlaşılan birbirine karıştırmış...

Böyle olmasa sihirli bir değnekle açılan sınırlardan sıkıyönetimin uygulandığı illerden geçe geçe ta Ankara'ya dek nasıl gelebilirdi Walter'in tonlarca silah yüklü TIR'ı?

Nasıl gelebilirdi sayın MUMCU?

Herhalde ÖMER MARSAN'da Termel'de bir süre dinlendikten sonra Ankara'daki görevinin başına dönüyordu... Kim bu Ömer MARSAN? Resmi bir görevli olduğuna yüzde yüz eminim.

26 MART 1983:

İKİ SEVGİLİ GASBETTİKLERİ 7800 LİRA İÇİN 25 YILA MAHKUM OLDU:

"Sevgililerden genç erkek Kadir TÜRKMEN yargıca şunları söyledi: (İşsizdim. Evlenecektik. Bir cahillik yaptım. Çok pişmanım. Bağışlayın Gerçekten çok pişmanım. Ayşe'nin bu suçla hiç bir ilgisi yok. Ben ona "Şu bakkaldan bir paket sigara alıp geleceğim" dedim. Ne ki orda bakkal amcayı soydum ve hızla dışarı çıktım."

Ayşe Çuka'da kendisini şöyle savundu: "Ben suçsuzum, olayla hiçbir ilgim yok. Beraatımı istiyorum."

İstanbul 6. ağır ceza mahkemesi karamda iki sevgilisiz gasp suçunu birlikte işlediklerine kanaat getirerek her ikisini 12,5 ar yıldan toplam 25 yıla mahkûm etti.

1 NİSAN 1983 :(Yorumsuz Alıntılar) :

HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ DAVASINDA 21 SANIK İÇİN ÖLÜM İSTENDİ. 41 Sanık içinse 20 yıldan aşağı olmamak, üzere tutukluluk isteminde bulunuldu. İdamı istenenler arasında iki kız kardeş de var: Süheyla Kaya, Saliha Kaya.

- Yunanistan Kaynıyor: Türkiye'de başarılı sonuçlar alındığı kesin terörist yöntemlerin şimdi komşumuza kurgulanmakta olduğunu yüreğim titreyerek izliyorum. Ünlü gazetecinin öldürülmesi-karşıtçıların örgütü "Yeni Demokrasi" partisinin yaptığı toplantıda patlatılan bomba ve iki önde gelen yöneticinin ağır biçimde yaralanması, tüm bunlar Ege'nin öteki kıyılarında kendisine acıyla yaşatılmış bir başka halkın yazgısını andırıyor. Tıpatıp benzeme ötesinde hep aynı odaktan yönlendirilmişliği apaçık belgeliyor.

4 NİSAN 1983: BİR MEKTUP

"Ben 12 yaşında yoksul bir ailenin en küçük kızıyım. Ve hastayım. Balıkesir'in Edremit kazasında oturuyoruz. 5 Kardeşiz. Babam 63, annemse 52 yaşında. Babamın bir boya sandığı var, onunla sokaklarda ayakkabı boyayıp günde 200-300 lira kazanıyor. Annemse kalbi hasta olduğu için o da kapılarda çalışamıyor. Bütün geçimimiz babamın ihtiyar halinde getirdiği iki üç kuruş parayla oluyor. Evimiz diye bir şey yok. Dağın tepesinde bir tek mağara gibi bir oda. Bense hasta bir çocuğum ama yaşamak istiyorum. Geçende annem beni sırtında doktora götürdü. Benim yüzüme karşı doktor: bir yıllık ömrü var kızının" dedi. Bunu kulaklarımla duydum. Hastalığım....? Kalbim delikmiş. Ve büyümüş... Karnım, ayaklarım şişiyor.

Gidip büyük bir kentte tedavi olmam ya da ameliyat olmam gerekiyormuş. Çalmak istemiyorum. Paramız da yok. Acaba siz yazarsanız bir hayır kurumu ya da bir vicdanlı çıkar beni ameliyat ettirir. Ona yaşam boyu duacı olurum. Tanrı aşkına yazımı gazetenize koyun. Ben yoksul kağıdı alırım muhtar amcadan, doktor kağıdı da göndeririz.

HANİFE DALYAN

Gazi Celâl Mahallesi 2.Sokak N:8

Hayat Caddesi EDREMİT

"Hürriyet Gazetesi/Serbest Kürsü"

Doğduğum kasabada, en güzel doğa gezintilerini yaptığım bu zenginlikler kentinde 12 yaşında yüreği delik bir kızcağız mağara kovuğundan uzattığı başıyla tüm insanlara sesleniyor: " Yaşamak istiyorum.."

Yaşamanın, bu cennet güzeli doğa bölgesinde soluk alıp verebilmenin paraya oturduğu bir düzen kesinlikle değişmesi gereken bir düzendir,

Edremit ülkenin zeytinyağı deposudur ve de Akçay'da oturanlar yalnızca birkaç milyarder değildir...

Yüreği delik ve çalmamak için çırpınan zavallı Çingene kızcağızın iki eli yakanızda Edremit'in milyarderleri... zengin yağ tüccarları... Ölse de o iki el bir gün sizi çekip alacaktır bulunduğunuz, içinde yüzdüğünüz zenginler içinden...

- Bankalar Genel Kurul Toplantısında bir Yetkili:

"Para güvercin gibidir, ürkütmeye gelmez" dedi.

35 yaşında bir çiftçi romatizması nedeniyle yüreğinin kapakçıkları değişebilmesi için gerekli 700 bin TL'yi bulamadığı için Ankara'daki hastaneden kapı dışarı edildi.

İki ayı aşkın Günceme yazamadım. Bu süreç içinde ülkem son derece önemli olaylar yaşadı. Yeni bir oluşumun bunlardan herhangi biri, belki de tüm toplum bilimcilerin, tüm politikacıların gözünden kaçan şimdiki küçük bir ayrıntı yarını belirleyen en önemli etken olacaktır. Belki de 11 Haziran günü işsiz bir gencin, Mesut Güler'in işsizlik bunalımıyla kendini 60 metre yükseklikteki su kulesinden atıp öldürüşü, ya da aynı günkü gazetedeki bir fotoğraf: Hamal Mustafa Gül ölüverince sokak ortasında kalan zavallı karısı Hatice Gül'le 5 yaşlarındaki Binnur'un öyküsü. Binnur henüz beş yaşında. Akranları gibi oynamıyor kıvançla sokaklarda. Kalp kapakçığı değişmesi gereken annesine gerekli olan 500 bin lirayı bulabilmek için dileniyor. Ve zavallı ananın bir deri bir kemik kalmış zayıflığındaki göz çukurları içine gömülüp gitmiş korkunç büyük ve soru soran gözlerine bakıyorum derin derin: İşte diyorum kendi kendime, belki de yarını belirleyici bu mezar koyuluğundaki kara gözlerin iri iri açılmış, soru soran bakışlarıdır. Evlere temizliğe giden ananın kalp yetmezliğiyle artık çalışamayışına karşın evlerini temizlediği kişilerin vurdumduymaz duyarsızlığını bu bakışlarla 5 yaşında dilenen güzel Binnur'un bir gün nasıl olsa bu haksızlığı mezarlarından da olsa ödetebilecekleri gerçeğinin kendini gün geçtikçe belirlemeye başlayışı en önemli oluşumdur. Bu soru soran gözler, bu dilenen 5 yaşındaki yavrularımız, bu kendini işsizlikten 60 metre yukarıdan atan gençlerimiz gittikçe kendileri karşısında daha duyarsızlaşan, daha acımasızlaşan sisteme karşı en etkin bir uyanışın tomurcuklanmasını belirliyorlar. Öçleri haklı olacaktır.

NİSAN-MAYIS-11 HAZİRAN'A DEK OLAYLAR ÖZETİ:

Generaller yönetimindeki demokrasi hazırlıkları tüm kıskaçlarını daha da kapayarak yada kıyıda köşede unutulmuş öteki tüm demokratik hakları da ortadan kaldırarak sürüyor.

Örneğin DİSK davasına kapsamı genişletilerek TÜTED başkanı Harun Aykut GÖKER'in, Tümas genel başkanı Ahmet Balamir'in ve de Tüm Yüksek Teknisyenler başkanı yardımcısı FİKRİ ŞEN'nin idam edilmeleri konusunda yeni yeni davalar açılıyor.

VE PARTİLER KURULDU Generallerin yönlendirdiği cunta demokrasisinde görev alacak partilerin liderleri belli oldu. Cuntanın asıl istediği iki partiydi: Eski Ege ordu komutanı orgeneral Turgut Sunalp'in kurduğu Milliyetçi Demokrasi Partisi ve Necdet CALP'e kurdurulan Halkçı Parti. Emekli generalin Milliyetçi Partisi Adalet partisinin oylarını Calp'in partisi de CHP'nin oylarını alacak, böylece emekli generallerin çoğunluğu oluşturulduğu partiler generallerin atayarak oluşturdukları Danışma Meclisi'nin yerini alacaklardı. Ama kendi denetimlerinden kaçan iki parti daha kuruldu. Yine bir orgeneral olan ESENER'İN "BÜYÜK TÜRKİYE PARTİSİ"YLE Erdal İNÖNÜ'nün kurduğu Sosyal Demokrasi Partisi SODEP'in kuruluşu. "Büyük Türkiye Partisi" Süleyman Demirel'in ve arkadaşlarının yönlendirdiği bir partiydi ve besbelli ki cuntaya karşı kesin bir iktidar savaşı veriyordu. Cunta bu partiyi halkımızın gözünü dört açacak biçimde bir gece aldığı kararla kapatıverdi. İnönü'nün partisinin başına ne geleceğiyse belli değil daha. Tüm bu girişimler üst yapının halktan nasıl gittikçe koptuğunu göstermesi bakımından önemli belirtiler. Halk yasal olarak artık kendisi için hiçbir şey yapılamayacağım her geçen gün daha iyi kavrıyor. Devrimci kadrolar için bulunmaz bir fırsat. Halkın içinde gittikçe daha yoğunlaşarak kesin sonuca gidecek bir başkaldırıyı en ileri ereklere doğru örgütlemek.

PARTİ KURUCULARININ MAL VARLIKLARI da halkımızın gözünden sanırım kaçmayacaktır: İşte:

1) Büyük Türkiye Partisi Genel Başkanı Orgeneral ESENER'in mal varlığı: Kadıköy'de ecdat'tan kalma bir daire. 1977 model bir Renault binek arabası, İş Bankası'nda 1 milyon 250 bin TL'lik bir hesap. ((NOTUM: Gerçekten de ötekilerin mal varlığıyla kıyaslandığında ESENER'in nasıl dünya nimetlerine onca önem vermediği çok daha dürüst ve namuslu olduğu apaçık ortaya çıkıyor. Belki de bu dürüstlük ve namusluluk iyice batmıştır Parti'yi kapatanların gözüne))

2) Milliyetçi Demokrasi Partisi başkanı-generallerin asıl favorisi SUNALP PAŞA'nın mal varlığı

a) Ankara'nın en zengin semtindeki Gaziosmanpaşa'da Şömine Restoran adıyla çalıştırılan bir daire.

b) Renault marka bir binek arabası

c) İstanbul'un en zengin bölgesi, büyük burjuvalarımızın oturduğu MODA'da iki ayrı apartmanda 6 daire.

d) Bankada ziynet eşyaları.

3) HALKÇI PARTİ başkanı CALP'in mal varlığı:

a) İş Bankası'nda 1 milyon 700 bin TL'lik para.

b) Ankara'da bir apartman.

c) Yine Ankara'da bir büyük arsa.

d) İstanbul'da bağımsız iki katlı bir ev.

e) 600 metre karelik bir arsanın 1/3 payı.

f) 27 dönümlük elma bahçesinin en büyük ortağı(4/6'sı)

g) Bayan Calp'in iki katlı bir yalısı ve 74 model bir Renault binek arabası.

4) ANAVATAN PARTİSİ kurucusu Turgut OZAL'ın mal varlığı:

a) İstanbul-Mecidiyeköy'de bahçeli 583 m2'lik arsada 210 m2'lik kagir ev

b) İstanbul-Cevizli 'de 326 metrelik bürüt daire

c) İstanbul-Erenköy'de 150 metrelik bir daire

d) İstanbul-Yeniköy'de 170 metrelik yalı daire

e) Bodrum'da yazlık bir daire

f) Antalya'nın ünlü Manavgat'ında yazlık bir daire daha

g) Gelibolu'da 279 metre karelik bir arsa

h) Yine Manavgat'da 1 metre karelik bir arsa

k) Bugünkü değeriyle 9 milyonluk altın

J) Hisse senetleri ve ayrıca nakit para 5,5 milyon lira

l) Nova marka bir binek arabası

m) Ayrıca 3 yıllık bir Renault binek arabası daha

n) Aileden gelen antika eşyalar ve mücevherler...

((NOTUM Türkiye'nin İMF doğrultusundaki sömürücü politikasının 1 No'lu uygulayıcısının işte malı mülkü. Halk kustuğu kana ekmek doğrayıp çorba diye içerken kendisine kan kusturanların malını mülkününün nice olduğunu öğreniyor...))

5) 'SODEP'in kurucusu İNÖNÜ 'nün malları mülkleri:

a) İstanbul'un seçkin semti Gümüşsuyu'nda 2 daire.

b) Bebek'de bir daire...

c) Anadoluhisarı'nda bir yalı

d) İstanbul Maltepe'de 2 arsa

e) Antalya, Kaş'ta bir arsa bir ev

f) Heybeliada'da bir ev

g) Ankara'nın Lodumlu köyünde bir arsa

h) İş bankası hisse senetleri 4 kurucu hisse

j) 169 adet 50000 TL'lik hisse senetleri

k) Sohtarik Anonim şirketinin %10 kurucu hisseleri

l)Değişik bankalarda 19 milyon lira.

LİDERLERİN partilerini kurduktan sonra açıkladıkları mal varlıklarının liste liste gazetelerde çıktığı günde;

SIKIYÖNETİM MHKEMELERİ 44 Kişinin İDAMINA KARAR VERDİ.

Diyarbakır Sıkıyönetim komutanlığı 2'nolu Askeri mahkemesinin öldürülmelerine karar verdiği PKK örgütünün üyelerinin adları: Hıdır Akbalık, Hamit Baldemir, Celal Baymış, Mustafa Karasu, Selâhettin Şimşek, Mehmet Tanboğa, Mehmet Takır, Abdülsamet Tektaş, Mehmet Can Yice, Şükrü Gülmüş, M. Emin Keskin, Ali Yenir, Rıza Altun, Kemal Aktaş Muzafffer Ayata, Abuzer Dehşit, Celâlettin Delibaş, İrfan Güler, Süleyman Güneyli, Ali Kılıç, Ramazan Ödemiş, Salih Ogaç, Bedrettin Kavak, Zülfikâr Tak, Halil Uçut, Ali Yaverkaya, Feyzi Yetkin, Abbas Yokuş, M. Fahri Çifitkuş, İzzet Baykal, Yılmaz Uzun, Alaeddin Aktaş, M. Emin Gökdemir, Cuma Kuyukan, Cemal Arat.

İSTANBUL SIKIYÖNETİM 3 no'lu Askeri mahkemesinin ölüm cezası verdiği THKP-C Halkın Devrimci Öncüleri adlı örgütün üyeleri şunlar:

a) Süheyla Kaya

b) Halil Yavaş

c) Sadık Varer

d) Bilgehan Genç kardeşler

e) Ali Alkan

f) Emrullah Gemici

g) Mehmet İşbilen

h) Haydar Yılmaz

j) Mete Özer.

İstanbul sıkıyönetim mahkemesi adları aşağıda yazılı gençleriyse önce idama mahkûm etti. Sonra bu idam kararını yaşam boyu tutukluğa çevirdi. Yaşam boyu tutuklu kalacak olanlarsa şunlar: Özgen Kalkan, Orhan Gümüş, Cumali Varer, Tarık Yücel, Ali Kılıç, Murat Zengin, Ali Ozyürek, Şeydi Talan.

3 No'lu sıkıyönetim mahkemesi henüz 16 yaşındaki Ufuk Sönmez'i de idama mahkûm etti ama bu cezayı da yaş küçüklüğü nedeniyle 16 yıl 8 ay tutukluluğa çevirdi.

"Kararın okunmasını sessizce dinleyen sanıklar okuma bitince ellerini havaya kaldırıp yumruk yaparak slogan attılar. Salondaki tüm sanıklar: "KAHROLSUN FAŞİSTLER, KAHROLSUN FAŞİZM, HDÖ'NÜN SAVAŞIMI SÜRE ÇEKTİR. ON KEZ ASSANIZDA MÜCADELEMİZİ SÜRDÜRECEĞİZ" diye bağırdılar. İdama mahkûm sanıklardan SADIK VARER bulunduğu iskemlenin üstüne çıkarak koyunundan çıkardığı kızıl yıldız üzerine çapraz durumda iki otomatik Kalaşnikof tüfek amblemi bulunan, altında THKP-C/HDÖ yazılı 30 santime 40 santim boyutunda bir örgüt bayrağını salladı, sanıklar eylemlerini güvenlik güçlerinin bastırmasına dek sürdürdüler."

Hürriyet/26 Mayıs 1983

Kurulmakta olan sözüm ona demokrasi binasının temel kolonları böylesine kan içinde yüzerken bu binanın uzun süre dayanacağını söylemek olası mı? Milyarderler partilerini kururlarken alttaki kan gölü bu partilerin dayandığı temelleri yiyip bitirecektir.

- BANKER KASTELLİ SERBEST BIRAKILDI.

- SIKIYÖNETİM YASASI 12. KEZ YENİDEN DEĞİŞTİRİLEREK DANIŞMA MECLİSİ'NDE YENİDEN KABUL EDİLDİ. Yeni yasaya daha ağır hükümler konuldu. Örneğin bir kişi hiçbir mahkumiyeti olmasa mahkemelerde aklanmış olsa bile, sıkıyönetim komutanlığının kendisinden "zararlı eylemleri olabileceği" sanıyla kuşkulanması onu bulunduğu ilden sürüp 5 yıl süreyle başka ilde oturmaya zorunlu kılıyor. Bu 5 yıl içinde bu kişiler ancak İçişleri Bakanı'nın izniyle bir yere gidip dönebilecekler. İşte böylesine maddelerle cunta demokrasisi kuruluyor.

- 9 BÖLGEDE GENEL VALİLİK KURULUYOR:

Güdümlü ve sıkı sıkıya denetlenen, parti üyeleri veto edilen, kapatılan partiler ve kapatılacak partilere ve de Anayasanın cuntaya tanıdığı geniş yetkilere karşın ileride bir isyan durumunu göz önünde bulunduran yetkililer 9 bölgede genel valilik kuruyorlar. Yasa gücündeki kararnameyle bakanlar kurulundan çıkarılan yasaya göre Türkiye 9 bölgeye bölünüyor. Buraya atanacak genel valilere, kuşkusuz emekli generallerden oluşacaktır. Tüm denetim ve işlem yetkileri hükümet adına veriliyor.

- GÜNEYDE IRAK ile birlikte gerçekleştirilen askersel operasyonun içeriğini kavramam olanaksız. Yabancı basında da yeterli bilgiler edinemedim. Birçok Kürt kökenli insanın öldürülmüş olmasından derin kaygılar duyuyorum.

- BÜYÜK TÜRKİYE PARTİSİ'NİN KAPATILMASINDAN SONRA 16 politikacı Çanakkale askeri binalarında oturmaya zorunlu kılındı. Başta Süleyman Demirel ve öteki politikacıların cuntaya karşı verdikleri savaşımı sınıfsal nitelikleriyle

iyi kavramaya zorunluyuz. Bu eylemin asıl yararı kitlelerin gözünü hiçbir umut bırakmayacak biçiinde cuntanın faşist eklemleri ve niteliği konusunda kesinkes açmış olmasıdır. Halk isyandan başka elinde hiçbir çarenin kalmadığını gün geçtikçe daha iyi görüp anlayacaktır kuşkusuz.

Büyük Türkiye Partisi'nin kapatılmasının ve 16 politikacının Çanakkale'ye sürülmelerinin ertesi günü General Evren Çorum'da yaptığı konuşmalardan ileride kuşaklara yaşadığımız günlerin insanı bunaltan düzeyini göstermesi bakımından alıntılar yapıyorum: (Okunabilmesi için beceriksiz Türkçesini ve sözcüklerini düzeltiyorum):

"Sert sayılabilecek önlemler almak zorunda kaldık. Bizi daha da sert önlemler almak zorunda bırakmasınlar. Kendileri pişman olur. (...) Silahlı kuvvetlerimizi bile zerrece çekinmediklerini ortaya koydular. Çünkü daha önce bir orgeneralimizin kurduğu parti vardı (Sunalp Paşa'nın partisi; şu "biz koskoca generaller bunca edinimlerimizden sonra 40-45 yaşlarındaki sivillerin önünde düğmelerimizi ilikleyip, buyurun feldmareşalim, buyruğunuza giriyorum mu diyeceğiz?" diyen Sunalp paşa) Bu partinin başında da emekli bir orgeneralimiz vardı. Siz mi onu getirdiniz, biz de karşısına bir orgeneral getirelim de görürsünüz diyerek bu oyunu oynadılar...(...) Biz o partinin adının nerden geldiğini biliyoruz. Amblem olarak önce arıyı seçtiler. Arı, eski o parti başkanının mezun olduğu üniversitenin amblemidir. Amblemlerini sonra el yaptılar, seçime gittiği zaman vatandaş mühürü alacak, evet yerine basacak ya, mühür demirden yapılmış. Demiri al ele bas. Demirel olsun. Bizi saf mı zannediyorlar?"

21 HAZİRAH 1983:

BASIMI YAPILMAMIŞ ya da Basımı yapılmış ama dağıtımı yapılmamış, yani kaldırılıp bir köşeye konmuş yapıtlar bile yeni basın yasasıyla suç kapsamı içine alınıyor. Sadece yazılmış yapıtların, kendi kendimize çizdirdiğimiz notların bile suç kapsamına girdiği bir düzenin faşist uygulaması yeni partileri kendine uydurarak, onları kendi organı biçimine dönüştürerek hızla yol almasını sürdürüyor.

Basımı yapılmamış yapıtların cezalandırılmasını öngören maddenin gerekçesi şöyle:

- "Ancak kişi basın yolu ile suç işlemeye karar vermiş, zihni faaliyet aşamasından geçmiş, yazıyı yazmak, resmi yapmakla da hazırlık eylemlerine başlamıştır."

"Zihni faaliyet aşamasından..." ya da bu aşamanın bile suç sayıldığı dönemler, papa IX.Gregoire'in İnquisition mahkemelerinde bile zor bulunur. Düşünmenin suç sayıldığını apaçık söylüyor cunta. "Düşünceyi, düşünmeyi yasaklıyorum" diyor generaller...

İşin şaşılası yanı tepkinin güçlü olmaması, Burjuva basının kendi başlarına ne gelebileceğini kestirebilen bazı aklı başında yazarları kıyıdan köşeden "eee... Artık bu da çok fazla..." demeye gelen eleştiriciklerde bulunuyorlar.

Bizim içinse sorun başka: şimdi biz bizim için artık bu çizgiden sonra yepyeni bir özgürlük anlayışının başladığını daha iyi kavrıyoruz.En azından durum benim için böyle. Artık yasallığın tümüyle ortadan kaldırıldığı bir çizgiden sonra edilgen gibi görünebilen bir büyük ve asıl özgürlüğün başladığını duyarlıyorum. Nasıl olsa hiçbir şeyin yasal olarak basılamayacağını bilen düşün ve sanat adamlarımız bundan böyle, bir zamanlar az da olsa yayınlattıklarında suç öğesi bulunmaması için kendi kendilerinde oluşturdukları auto-censure'ü tümüyle ellerinin tersiyle itecekler demektir. Korkudan, yılgınlıktan, denetimin her türlüsünden arınmış özgün yapıtların gittikçe daha çok yoğunlaşacağını sanıyorum. Özgürlüğümüzün bittiği yerde büyük ve daha anlamlı bir özgürlük başlıyor. Onların hiçbir zaman göremeyecekleri şeyleri yazacağız. Tanıklığımız daha güçlü olacak.

Bu olayın tek önemli sakıncası: kitlesel iletişimden yoksun kalınışı. Onun da bir çaresi bulunur bir gün. Bir de asıl şu düşünülmelidir: Yalan yanlış şeyler söyleyip bir şeylerin iletişiminin sağlanması mı daha verimlidir gelecek kuşaklar için yoksa çağının gerçeklerine sımsıkı sarılmış özgün yapıtların bırakılması mı?

"Düşünmenizi yasaklıyorum" diyen generale karşı edilgenliğimizin özgün yaratıcılığında gittikçe daha çok yoğunlaşacağız demektir.

Tıpkı halkımızın dediği gibi: "ölümden öte köy yok ya..."

ERZURUM'da Sovyetler sınırında NATO'nun yaptığı Çevik Kuvvet tatbikatı sürüyor. NATO genel sekreteri Luns, Nato kuvvetleri komutanı Rogers, Çevik kuvvet komutanı Mike Raynold, bizimkilerle birlikte hepsi Sarıkamış'ın Sovyet sınırında iki haftaya yakın süren askersel gösteriyi sürdürüyorlar.

24 HAZİRAN 1983:

İNÖNÜ'nün kurduğu Sosyal Demokrasi Partisi cuntaca çökertildi. Başta İnönü, 21 kurucu üyesi generallerce veto edildi. Cunta apaçık söylüyor: Seçim yapacağım yapmasına... "ama beni nasıl tek başıma, başka hiçbir rakip olmadan seçmek zorunda kalmışsanız... işte tıpkı onun gibi... general arkadaşım Sunalp'in kurduğu Milliyetçi Demokrasi Partisini de öylece seçmek zorundasınız..." Halkın seçimlere katılmayacağını bildiği için de onu zorlayan bir önlem aldı: katılmayandan 2500 TL para cezası alınacak. Yoksul halkımızın insanları için bu paranın ne anlama geldiğini iyi kestiriyor cunta. Özellikle köylerde bunun bir servet olduğunu biliyor. Halkın kendisine karşı edilgen bir direnişte bulunması olasılığını tümden ortadan kaldırıyor.

Ey partileri kapatılan baylar: gerçekten öğrenmek istediğim bir şey vardı sizden. Generallerden neyi kurtarabileceğinizi sanıyordunuz? Onlar artık tümüyle politize olmuş bir güç. Ellerinde de silahları var. Ve de karşılarında halk. Gerçekten halkımızın çıkarına bu silahlı eşkıyadan neyi kurtarabileceğinizi sanıyordunuz? Diyelim ki siyasal erki eline geçirseydi SODEP, halkının çıkarları doğrultusunda neler yapabilirdi ki gerçekten?

Baylar sizler için de önemli ve güzel bir oluşum başlıyor. Yanıldığınızı gördünüz işte... Adamlar kendi siyasal klikleri dışına düşen hiç kimseye politik yaşam hakkı vermiyor. 12 Mart döneminin kadın bakanı Türkan AKYOL'u bile veto ediyor. Çünkü kendi politik kliğinin dışında.

Halkımız için, silahların gölgesinde yine de bir şeyler yapabileceğine inananlar, bunun için yola çıkan iyi niyetli bireyler: işte sizin için de tıpkı bizim gibi bir büyük oluşumun güzelliği başlıyor. Yasa dışılığın özgürlüğü. Generallerin saptadığı yasalar dışında kalan büyük, özgür ve gittikçe çoğalan, yoğunlaşan oluşuma katılınız siz de. Halkımızın içinde, halkın isyanına hazırlayınız kendinizi de halkımızı da... Artık bundan başka hiçbir seçenek kalmadı.

26 HAZİRAN 1983:

İMF Türk ekonomisini tümüyle ele geçirdi. Cunta hükümetiyle imzalanan yeni bir yıllık anlaşmanın temel görüşü, temel yönlendirmesi şu: dışalımı daha çok arttırın... ama döviz olarak aldıklarınızı ödeyin. Böyle yaptığınız zaman biz size borç veririz. Emme basma tulumbası var gücüyle işletiliyor. Ve halkımız gittikçe daha çok soyuluyor.

Bu soygun düzenini iyice elinde tutabilmek için İMF, bugüne değin hiçbir ülkeye uygulamadığı bir yöntemle Türk ekonomisini her üç ayda bir tepeden tırnağa denetimden geçirecek ve bu her denetimin sonunda para verip vermeyeceğini kararlaştıracak.

Ülke tümüyle halkımızın elinden çıkmıştır. 50 milyonluk halkımız batının yeni sömürü biçiminin emme basma tulumbası biçiminde gittikçe daha acımasız, daha vurdumduymaz sömürülmektedir.

3 TEMMUZ 1983:

AYŞE bugün Nice'e gitti. Nice'de Lycee du Parc Imperial'da kalacaklar. İki hafta sonra Paris'e dönecekler. Bir hafta da Paris'de kaldıktan sonra 27 Temmuz Çarşamba günü İstanbul'a dönecek. Dilek kaç gündür Ayşe'nin yolculuğunu hazırladı. Parasal harcama 327 bin lira tuttu. Bunun 300 binini anneannesi karşıladı. Benim böyle bir geziyi sağlayacak olanağımın olmadığı kesinlikle bilinen bir gerçek. Bence bu gidiş 14 yaşındaki kızım için henüz çok erken. Ne ki tüm dostlarımla birlikte hiç kimse bu yargımı paylaşmadı. Nasıl bir etkisi olacağını düşünmekten çok.... sağlıklı, kazasız belasız bir dönüşün sıkıntısını çekiyorum.

4 TEMMUZ 1983

MISIRLI yönetmen Yusuf Şahin'in Bellek adlı filmini izledim, ancak yarısına dek. Sıkılıp çıktım. Bilet almak için kuyruktayken bazı dostla karşılaştım. Genç ozan ve öykü yazarlarından bazılarıyla ayaküstü konuştuk. Yazko'nun üye sayısını genişletmek aldığı kararın nasıl uygulandığını sordum bu genç ozanlardan birine. İşleminin nasıl

yapıldığını? Girmek istediğimi de söyledim. "Bir gün Bile Yaşamak" yapıtımı belki bu yolla bastırabilirim. Yazko'da yani Yazarlar Kooperatif 'indeki yeni yönetim değişikliğinin olumlu olduğa söyleniyor. Tüm bunlardan uzak olduğum için uzaktan yoklamalarla bir takım kanılar edinebiliyorum. Uzakta durmayı bilinçli bir biçimde gerçekleştiriyorum. Yazarların dedikoducu, kulisçi ilişkileri her şeyden daha çok bunaltıyor beni. Geçenlerde bu ozanlardan biri, hem de sanırım üç-dört yapıtı yayınlanmış ozan, öylesine yavan şeyler söyledi ki ne yapacağımı şaşırdım. Bugünün ortamında hem başım, derde girmesin, hem de ozan adını sürdürebilsin diye nasıl yılışık, nasıl belkemiksiz bir yöntem izliyor... Bunu söylemekte de hiçbir sakınca görmüyor, şaşırdım kaldım.

Yazarçizerlerimiz yine İstanbul festivalinin salonlarını doldurup doldurup boşaltıyorlar. Karşılıklı içten (?) gülüşlerle birbirlerine sarılıp öpüşüyorlar. Yaman espriler patlatıyorlar. Bu ikiyüzlü ortamın içinde nasıl özgün yapıtlar üretilebilir diye kendi kendime soruyorum. Ayrıca bu sorunun doğru olup olmadığını bile doğru dürüst kestiremediğimden yanıtını belirlemekte daha da derin bir çıkmazın içine kapaklanıyorum.

Yine de ışıklar söndüğünde hiç kimseye görünmeden en öndeki yerlerden birine oturdum.

Filmin başlamasını beklerken tümden karanlığa gömülüp gittik. Kentin tüm ışıkları sönmüştü. Sinemanın elektrik motoru çalışmaya başlayınca Mısırlı yönetmeni sahnenin önüne çağırdılar. Yönet men Yusuf ŞAHİN İngilizce kısa bir konuşma yaptı dura dura. Bu konuşmayı genç bir kız Türkçe'ye çevirdi.

Yönetmenin ne söylemek istediğini anlamadım, "Benim filmlerimi bugüne değin Türk izleyicisinin görmeyişini yeteri salon olmayışına bağladılar. Ama işte salon var..." gibi sözler etti. Genç bir adam Yusuf Şahin. Cumhuriyet'in pek önemli eleştirmeni bay Atilla DORSAY'IN kendisi için verdiği bilgiçlere bakarsak Mısır-Lübnan karışımı bir burjuva alisinin oğlu. Batı ülkelerinde sanırım Fransa'da film öğrenimi görmüş. Aklımda kaldığınca amacı: "Uzun yıllar kaldığı batı dünyasının estetik anlayışıyla kendi ülkesinin insanlarını içeren yapıtlar vermekmiş... Böylesine éclectique bir yaklaşımının sanatsal üretimde kişiliksizliği getirmekten başka hiçbir işe yaramayacağını Mısırlı yönetmen Yusuf Şahin'in filminden daha iyi bir örnekle belki de kanıtlayamayız. Tam bir curcuna... Arap saçı. Oysa geri kalmış, sömürülen bir ülkenin aydın yapımcısı net seçmelerle kendini yönlendirmesini bilebilmeliydi. Bir tarafta bireysel yaklaşımların féerique boyutlarıyla toplumcu anlatımın eleştirel boyutlarının birbiri içine girmiş karmaşalığı, öbür yanda tatsız tuzsuz bir dünya görüşü...

Ara verildiğinde herkes salona çıktı. Az sonra yerimden kalkıp yan kapılardan birinden İstiklâl caddesine çıktım. Yan gözle sinema salonuna baktığımda sigara

dumanları içinde sanatçı dostların birbirleriyle sarmaş dolaş sohbetlerini koyulaştırdıklarını gördüm.

Hava yarı kapalıydı, "Yağmur yağsa da bir güzel serinlesek diye düşündüm... İçimdeki sıkıntının nedeni de belki günlerdir süren bu kapalı hava. Yağmur yüklü bulutlar arasından zaman zaman kendini gösteren yakıcı bir Temmuz güneşi insanın tüm içini terletiyor...Ve sanki yüreğim terliyor...Ve ciğerlerim ıslak bir mendil gibi sırtıma yapışmış..."

"Kızım şu anda ne yapıyor acaba? Odalarına yerleşmişlerdir kuşkusuz... Yeni, değişik olan bir çevre gençlik coşkusuyla nasıl değişik boyutlarda hacimleşir... Sanki kendim gitmişim gibi duyarlıyabiliyorum..."

Ağır ağır yürüyordum. Hiçbir şeyin kıpırdamadığı bir dalgınlık içindeydim. Yanımdan bir genç kadın geçti. Yan gözle baktığını sezinledim. Önümde yürümeye başladı. Zaman zaman yan çevirip baktığı bakışlarından beni denetlediğini anlamakta güçlük çekmedim. Güzel bacakları vardı. "Yoo dedim kendi kendime... Beyoğlu sokağının müşteri arayan bir orospusu değil bu... "Kısa bir süre yürüdükten sonra bir vitrine bakma bahanesiyle durdu ve benim kendisine aldırmadan yanından geçişimi izledi. O zaman onu daha yakından izledim. Genç kızlıktan genç kadınlığa tırmanmaya başladığını bir bakışta anladım. "İşte dedim kendi kendime, bir flörtlükle işi evliliğe vardırmak isteyen... umut içinde çırpınıp duran binlerce genç kızımızdan biri... Aldığı feodal eğitinin baskısıyla Beyoğlu sokağının en kaba seks filmleri gösterilen hoyratlığı arasında sıkışıp kalmış bir insanımız..."

Aldırmazlığımın onu öfkelendireceğini çok iyi biliyordum. Gerçekten de bir süre sonra ardımdan yetişti. Yanımdan geçerken hakarete uğramış bir insanın öcünü çıkarışı gibi aldırmazlığı ve sert topuklu ayakkabılarını vura vura kalabalıklar içinde kayboluşunu izledim. "Kim bilir belki de ben yanılıyorum... İnsanlarımızı tanımakta güçlük çekiyorum... Her şey benim kendi kendime yarattığım düşlerdir belki de... Belki de bu genç kız beni hiç görmedi bile. Belki de genç kız bile değil. Belki de genç bir kadın... Yoo öyle olsaydı yüzüğünü görürdüm... Neden beni ilgilendirdi bu kadar? İlgilendirip ilgilendirmediğini bile doğru dürüst bilemiyorum ki yanıtını kestirmem söz konusu olsun... Bu hava yağmalı. Gömüldükçe daha çok kendi içime gömülüyorum. Sanki kara bulutlar ağzımdan burnumdan, gözlerimden, kulaklarımdan ve derimin milyarlarca gözeneklerinden içeri kara bir duman gibi doluyorlar..."

KARAKÖY dolmuşuna bindiğimde aklıma yeniden Yusuf ŞAHİN'nin filmi takıldı. "Kendi ülkesinin insanından çok batılı izleyicinin beğenisini kazanmak istiyor Şahin. Oysa filim ne güzel başlıyordu. Genç bir Mısırlı'nın söylediği ezgi, tüm insanları sevmenin, insanların birbirine düşman olmaması gerektiğini vurgulayışı insanı birden kavrıyordu. Yalın bir anlatımdan gotik mimarisine benzeşmek niye? Sürrealist sahnelerin anlamı neyi vurguluyor... Bir tek şeyi: Batılı'nın beğenisini kazanmak. Bu bizim birçok aydınımızda da gün geçtikçe kökleşmiyor mu?

Çantam dizlerimde dolmuş arabasının gerisinde bunları düşünürken genç bir sesin "arkası tamam... gidebiliriz" dediğini duydum. Ses bir kadın sesi mi yoksa genç bir delikanlının sesimi doğru dürüst ayırt edemediğimden başımı hafifçe çevirip baktım. Genç bir kızdı. Alışveriş yasmıştı, Beyoğlu'nun ünlü mağazalarından. O ünlü mağazaların son derece özenli naylon çantalarında adları yazılıyordu. "Besbelli dedim. Bizim o taraflarda oturuyor. Bazı alabildiğine zengin genç kızlar da işte böylesine yalın giyiniyorlar. Hiç kuşkusuz vapurla Kadıköy'e gidecek ve Kadıköy'den evine dek bir taksi tutacak..."

Henüz 19-21 yaşlarında ya var ya yoktu. Ayağında son derece sade ama o derecede kaliteli bir kumaştan blucin vardı. Üstündeki tişörtün sadeliğiyle, ayakkabılarının tüm giysileriyle uyum sağlayan bütünleşmişliği bu genç kızın giyim konusunda belli bir kültür düzeyini kendisinde temellendirdiğini gösteriyordu. "Kültürün beğenilerimizi nasıl pekiştirdiğini bu genç kızın giyinişindeki usta yalınlık ne güzel kanıtlıyor" dedim kendi kendime.

Rahatsız ederim kaygısıyla yüzüne boydan boya bakamıyordum. Hiçbir zaman da bir kadının ya da hoşlandığım bir güzelliğin yüzüne boydan boya gözümü kırpmadan bakamam. Kaçamak bakışlarla bakmaya çalışırım. Onu en rahatsız etmeyecek biçimde. Yalnızca duygumun bu olduğunu da sanmıyorum: Kendi onurumu da koruduğumu sanıyorum böylece. Bir insan bir başka insanın yüzüne gözlerini dikerek yiyecekmiş gibi bakması, arsızcasına bakmasında onursuz bir tutum var gibi gelir bana.

O nedenle yanımdaki genç kızın yüzünü göremiyor ama duyarlıyordum. Dolmuşa girerken daldığım düşüncelerden kendimi kurtaramadığım için yanıma girip oturuşunu ancak şoföre seslenmesiyle duyabilmiştim.

İlk Yardım Hastanesi'nin önünden geçerken oraya bakma bahanesiyle başımı çevirdim ve yandan yüzünü gördüm. Göz açıp kapayıncaya dek bir süreçte de, yani benim yeniden başımı çevirip köşeme çekileceğim bir zaman içinde de bu kez, bilmiyorum, o nereye bakmak için, benim tarafa başını çevirip baktı ve gözlerimiz birbiriyle karşılaştı.

"Kısa kısa sevinçler yaşıyorum işte böyle... Kısa anlamsız doyumlar. Gittikçe karanlık basıyor ve yalnızlığımı ben yanımdaki bu genç kızın varlığıyla edilgen bir biçimde gidermeye çalışıyorum. Onunla kendim arasında güçlü bir ilişki varmış gibi bir duygunun aldatıcılığında etkileniyorum. Bu genç kız belki de kızımın okuduğu koleji bitirdi. Notre Dame de Sion'u. Belki de başka bir koleji. Kendimi aldatmaya ne gerek var? Karaköy vapur iskelesinde bu içsel alışveriş tümüyle bitecek. Ben Haydarpaşa vapuruna bineceğim ve onu Kadıköy iskelesinde tutacağı özel taksinin içinde düşleyeceğim bir süre..."

"Peki, mavi gözlerindeki koyuluk ne? Sanki bir acının bir türlü dinmeyen sızısı var. Oh tanrım... beni böylesine etkileyen şu garip Mısır filmi mi oldu? Bu duygular ne peki..."

İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun tam köşesinde bir kez daha göz göze geldik. Bu kez yüzünün duru güzelliğini daha yakından görebildim. Makyajsızdı yüzü. Arabanın arkasını iki kişilik olarak tutmasına karşın benim dizlerim üzerimde tuttuğum çantamı koyabileceğim bir yer bırakmıştı bana. "Yoo dedim, kendi kendime, parasını verdiğine göre bu onun hakkı. Oraya çantamı koyamam... "Ve çantamı dizlerimin üzerinde tutmayı sürdürdüm.

- Beni Etibank'ın köşesinde bırakır mısınız dedi?

O zaman şaşırdım. Tophane yolundaydık. Karaköy vapur iskelesine inen Maliye binasının bulunduğu, yaya geçidini sanırım 40-50 metre kadar geçmiştik. Yaya geçidinin bulduğu yerde inseydik Karaköy vapur iskelesine doğrudan yürüyerek varabilirdik. Ama onu geçtikten sonra en iyi, en kestirme yol Karaköy alanında bulunan alt geçitlerdi. Oysa bu genç kız tam ikisinin ortasında bulunan bir yerde iniyordu duraktan. Üstelik burada, nice yıldır geçtiğim yerde Etibank'ın bulunduğunu da bilmiyordum. Kendi kendime "İstanbul'a inmeye alışık olmadığı için, yanlış yerde iniyor..." dedim. Üstelik buradan karşıya geçmek oldukça sakıncalı.

Nedenini bilmiyorum, ama şunu kesinlikle söyleyebilir mi ki arabayı bir ikinci kez yeniden durdurmuş olmamak için, öyle sanıyorum, bu nedenle ben de genç kızın ardından indim. Ve başımı çevirip Etibank'ı gördüm. "Dikkatli ve akıllı bir genç kız ... İstanbul'a çok sık inmemesine karşın baktığı yeri iyi görüyor..."

Tophane caddesinin bu bölgesi arabaların yol tenha olduğunda yıldırım hızıyla geçtikleri bir yerdi. Dar, ince bir refüj'le yol gidiş ve gelişe bölünmüştü. Ona yardım etmiş olmak için kendimi arabalara göre ayarladım. Onun sezmesine imkan olmayacak bir biçemde kendisini sağıma alarak önce yolu ben geçmeye başladım. Doğrusu bunu istediğim bir düzenlemede başarıyla uyguladım. Yanlış anlamasını, kendisine sarkıntılık etmek için arabadan onun ardından indiğimi sanmaması için alabildiğine özen göstermeye çalışıyor, onu hiç görmüyormuş gibi yaparken gerek bulunduğu konumu, gerekse arabaların önünden geçişini kendimle tam oranlamayla gerçekleştirerek başarıyordum. Refüje geldiğimde onun da

gelmekte olan arabaları gerisinde bıraktığını ve refüje yaklaşmakta olduğunu sezinledim. Ama doğrusu çok ağırdan alıyordu. Ah dedim korktuğum başıma geldi. Yanlış anladı. Karaköy alt geçidinin bulunduğu yerde inseydim şimdiye dek iskeleye varmıştım bile..."

Kültürlü ve en az bir kolej bitirdiğine kesinlikle inandığım böylesine yalın ve duru bir genç kızın bu yabansıl durumu beni incitti, kırmadı dersem kuşkusuz yalan söylemiş olurum." Ama dedim, erkeklerimiz çok kez insanı insanlıktan çıkaracak

çirkin davranışlarda, sarkıntılıklarda bulunmuyorlar mı? Genç kızın böyle düşünebileceği için onu suçlamakta ne denli haklıyım? "

Refüj'ün Karaköy'den gidiş yönü daha bir rahattı. Rahatlıkla geçebileceğine inandığımdan artık onca özen göstermeyerek karşı kaldırıma geçtim. Başımı yan çevirip gözümün ucuyla baktığımda onun da arabaları özenleyerek refüjden yola inmekte olduğu gördüm. "İçim rahat dedim, bundan sonra artık nasıl olsa iskeleye varır..."

Bu yoldan ilk kez iskeleye iniyordum. Ara sokakların insanı saran sıcak bir güzelliği vardır. Çok kez anayolu bırakıp ara sokaklara saptığım olur. İstanbul bu ara sokaklarda tüm insanlarıyla bir nabız gibi atar. Hiç ummadığın bir yerde bir Ortodoks kilisesiyle burun buruna gelirsin bu ara sokaklarda. Ya da bir türbeyle. Eski, ahşap bir binanın alt katında, zemin toprakta üç büyük mezarın yan yana yattığını insan hayretle izler. Yer süpürülmüş, temizlenmiş sulanmıştır. Derin bir serinlik cennetin muştusu gibi insanın içine ferah ferah dolar. Yeşil çuhaların altında yatan yatırların önce kalkıp abdest aldıklarını ve işte ezana dayalı bu nalınların bu nedenle ıslak olduklarına inanırsın. Ve yatırlar uğuldayan bir kentin acımasızlığına sağır kendi dünyalarının ölülere değil, insana yarışır sessizliği, sakinliği içinde ölü ölü değil, diri diri yatıp uzanmış, düşünmenin erdemine dalıp gitmiş gibidirler.

Ara sokakların insanları küçük insanlardır. Bir demircidir, bir pabuç onarıcısıdır. Küçük bir baskı makinesi ve pedalıyla hem kendisi hem çırağı çalışan dürüst temiz insanlardır. Bu küçük esnafları doyuran temiz önlüklü köşe başlarında gezgin satıcılar, sandviçler, ciğer kızartmalar, köfteler satarlar. Buralardan daha çok çıraklar alışveriş yapar. Ustalarsa dar bir dükkancığa sığdırılmaya çalışmış iki üç mermer masanın çıplaklığı üstünde köfte piyaz, az kuru fasulye ile pilav yerler....

İşte böyle bir İstanbul ara sokağından geçeceğimi sandığım bir sırada dona kaldım. Gerçi bu sokak öteki sokaklardan pek ayrıcalıklı görünmüyordu. Tek ayrıcalığının bu saatte esnafın kepenkleri indirip el eteğini çekmiş olması gerekirken buranın ışık ve canlı bir kalabalık içinde oluşuydu. Önce kalabalık bir olayla karşı karşıya düştüm kanısını uyandırdı bende. Hemen aklıma ardımdan gelmekte olan genç kız geldi. Adımlarımı yeniden yavaşlattım. Zayıf, ceketli bir adam önümden hızla yalpa vurarak geçti. Yakası bağrı açıktı. Öylesine öfkeli ve iri adımlarla gidiyordu ki aklıma işlenen bir cinayetin katilinin kaçmakta olduğu varsayımı gelip saplandı. Ne ki sokağın sağındaki kaldırımcıkta oturanlar hiç de öyle civcivli bir olayı yaşamakta oldukları kanısını vermiyorlardı insanı. Başımı sola çevirip baktığımda her şeyi birden kavradım: burası genelevlerin bulunduğu sokaktı. Burada, Karaköy iskelesine bir atımlık uzaklıkta genelevin bulunduğunu hiç bilmiyordum. Genelevler Yüksekkaldırım'da değiller miydi? Yoksa Belediyenin yeni bir düzenlemesiyle genelevler buruya mı taşınmıştı?

"Oh tanrım dedim, zavallı genç kız buradan nasıl geçecek şimdi? Kendisine laf atanlar, takılanlar... Ona mutlaka yardım etmeliyim..."

Genelevlerin bulunduğu yer genişçe bir avluydu. Üstü başı düzgün olmayan insanlar kapılarda toplanmış içerde müşteri bekleyen yarı çıplak kadınları izliyorlar, izlerlerken de zaman zaman itiş kakış dalgalanmasına neden oluyorlardı. Bunları bir anda sezinledim, sezinlemekten öte gördüm. Az önce yalpalayarak ve bir dövüşten çıkmış gibi yakası bağrı açık giden adamın "işini bitirip" gidenlerden biri olduğunu anladım. Bir zafer kazanmış gibi gidiyordu. Genç kız sokağın içine girmişti. Genelevlerin birkaç adım ötesine geçmiştim. Ah diyordum kendi kendime niye daha yavaş yürümezsin,şimdi birdenbire durmam da olanaksız. Tehlikenin en çok kimden gelebileceğini kestirebilmek için başımı çevirip çevremdekileri süzdüm. Hiç kimse oralı değildi. Genç kızın sokağa girdiğini duyarlaşmamışlardı bile. Herkes kendi konumunun doğasallığı içindeydi.

Bu kez artık başımı çevirip ona doğrudan doğruya baktım. Mavi gözlerini üstümde duyarlarım. Bakışlarındaki duruluk bulanmış, bulanık bir su gibi ardımdan akıyordu. Adımlarını kasıtlı bir biçimde yavaşlatmıştı o da. Bana yetişmemek için. Aramızdaki uzaklığı daha da uzatabilmek için. Yüzüm büyük bir hayretle darmadağın, onun bulanık sulara benzeyen bakışlarıyla boydan boya yüzüme bir kova su boşaltılıverdi. Kendimi korumak istercesine başımı çevirdim. Bir iki adım daha attım. Sonra artık yürüyemedim. Durdum ve başımı çevirip yola boydan boya baktım.

Bu genç ve duru kız elinde Beyoğlu'nun en pahalı satış mağazalarından alınmış naylon çantalarla genelevin bahçe kapısına benzer kapısından hızla içeri girdi ve gözden yitti.

İçsel durgunluğum rıhtıma ta deniz kıyısının yosun kokan esintisiyle yüzümü yeniden yumup yıkayıncaya dek değişmedi. Şaşkınlığımın kalın zırhını sanki ateşten bir kaynak makinesi delip bir yerimi yakar gibi ateş kıvılcım düşmüştü... işte o zaman vapurdan inip hemen onun yanına koşmak istedim. Duru yüzünü, yalın güzelliğini avucumun içine almak duygusu ilk ve en gerçekçi elle tutulabilir somutluktaki duygumdu. Blucininin içindeki düzgün yapılı bacaklarının güzelliğine dolmuşta son derece özenle baktığımı hayretle duyarlardım. Ve sonra tüm bu karmaşıklığımın üstüne bir benzin serpermişçesine her şeyi yakıp tutuşturdu.

O gece sabaha dek çırpındım durdum. Zavallı genç kızın durgun, duru, yalın güzelliği üstünden birçok erkek gölgesi kalkıp kalkıp kayboluyor, o bir suyun, bir gölün dibindeki durağanlığıyla alabildiğine güzel, kibar, hiç değişmeden öyle kalıyordu;

İşe gitmek için elimi yüzümü yıkadığımda ilk düşündüğümse tüm bunlardan daha başka, belki de en doğru olanıydı: "Kendisinin genelevde çalıştığını bilmemi istemiyordu. Tüm kibarlığı, "Beni Etibank'ın köşesinde bırakabilir misiniz?" derkenki

kolejli kız havasını korumak isteyişi kendi kendini olduğundan kendi gerçeğinin dışında yaşamak isteyişinden kaynaklanıyordu. Onun bu kendi kendini düzgün ve olağan yaşayışla özleştirmedeki mutluluğunu başımı çevirip kendisine bakmakla feci şekilde bozdum... Yaşadığı gerçek üç adım ötesinde ikimizi de bir başka, ama doğru, olması ona en çok uygun düşmesi gereken düşsel gerçeği yakasından yakalayıp yere sermesiyle birlikte her şeyi acımasız yerle yerine oturttu...Yollarda, köşe başlarında, bir dolmuşçuk oynanan mutluluk bir sokak ilerisinde bitiverdi..."

29 HAZİRAN 1983:

"17 yaşındayım. Sol bacağımı diz üstünden 2 ay önce kanser saptamasıyla doktorlar kestiler. Babam ağır bir kalp hastasıdır. Ortaokulda okumaktayım. Kesilen sol bacağımın takılması için 160.000 lira istemektedirler. Gerek okula devamımın sağlanması, gerekse çocuk yaşta hayata bağlanabilmem için bana sol bacağımın takılması hususunda yardımcı olabilecek bir hastane ya da bir hayırseverin elimden tutması için bu mektubu Serbest Kürsü'de yayınlamanızı istiyorum. Adresim aşağıdadır. Allah rızası için bana el uzatınız..."

Şenol TOKAT

Polatlı Esentepe Mahallesi

Kuzey Sok. No:8 A N K A R A

Kızım Ayşe'nin yol parasının yarısıyla bu genç çocuğun kesilen sol ayağına bir takma bacak takılabilinirdi. "Okulunu sürdürebilmesi ve yaşama bağlanabilmesi..." için. Ayşe gazetenin köşeğinde çıkan bu mektubu okuyup okumadığımı sordu. Okuduğumu söyledim, "Güncene alacak mısın?" dedi "Sanırım" dedim. Yüzüne baktım derin bir dalgınlık içindeydi. Boğazıma dek gelip takılan tümceyi yuttum. Ona düşüncemi söylemedim. Artık yolculuk için her şeyi hazırdı. Ertesi gün yola çıkacaktı. Eğer bir şey söylemiş olsaydım, tüm gezi süresince ayağı kesik bir gencin kendisine el uzatışının düşlerini görüp duracaktı. Kaldı ki bu para ona gezi için anneannesince verildi.

Ama bir gerçek var: böyle yaşamak acıyı tortulaştırıyor. Bu çelişkiyi yaşamımdan çekip çıkarabilmeliyim. Ne ki gücüm yetmiyor. Artık hiçbir şeye gücüm yetmediğini duyarlıyorum.

Sanki tüm ülke üzerine abanmış, gittikçe soluk kesen acımasız bir sefaletin karabasanı içinde soluyor, zayıflıyor... ölüyor.

4 TEMMUZ 1983:

DERİN sefaletimizin karanlığı üzerinde generaller pırıl pırıl üniformalarıyla ardı arkası kesilmeyen törenler düzenliyorlar, savaş oyunları oynuyorlar bandolar, mızıkalar eşliğinde. Cuntanın başı, Genelkurmay başkanı ve Cumhurbaşkanı bu yetkilerinden birini, Genelkurmay başkanlığını, televizyon ekranlarında hemen yanı başında görülen

konsey üyesi orgeneral Nurettin ERSİN'ğ devrediyor. Büyük bir fazilet örneğimişcesine günlerdir yaptığı konuşmalarla bunu halka duyurdu.

Ve günlerdir bir curcunadır sürüyor. Törenler, marşlar, devir teslim söylevleri, karşılıklı ziyaretler... Tüm bunları topal bacağıyla bir ortaokul öğrencisi iri iri açılmış gözlerle izliyor.

Kuşkusuz yalnızca generaller değil böylesine umursamazlık içinde olanlar. İşte bugünkü gazetelerde iki büyük fotoğraf. İkisinde de göbek dansının fotoğrafları. Biri Deniz Harp Okulu'nu bitirenlerin HİLTON otelindeki yaka bağır açık eğlenceleri ve zavallı dansöz kızı tuttukları gibi havuza atışları. Zavallı dansöz kızın kucaklarında ağlayan fotoğrafı...

İçkilerin şampanyaların ve de çiçeklerin yığıldığı, bir masanın üzerine çıkmış bir başka dansözün bel kıvırışı, göbek atışıysa sanki fotoğraftan fırlayıp kucağımıza atılacakmış gibi canlı, dinamik, kıvançlı. Masasının üzerinde göbek attıransa yurtdışına kaçmış silah tüccarlarından Avni KARADURMUŞ. Öteki takma adı "Sarı Avni" Zürih'te eğleniyor, silah tüccarı. Yurt dışına kaçmış mı, kaçırılmış mı? Bu soruyu sormakta yerden göğe hakkımız var. 12 Eylül sabahı yıllardan beri hazırladıkları planlarla adı solcuya çıkmış birçok kişiyi evlerinden bir bir toplayan askeri cunta, öteki eliyle de silah kaçakçılarını bir bir yurt dışına kaçırıyordu. Her şeyi bilen ve de bunun için hazırlanmış olan bir yönetim nasıl olur da 2 milyar lira kaçak silah ve mermiyi ülkeye sokmuş olan örgütün başındaki adamın peşine düşmez? Nasıl olurda onu kıskıvrak yakalamaz? Doğu'da bir av tüfeğini filancadan alıp falancaya satan yurttaş günlerce jandarma karakollarında dayaktan inim inim inlerken 2 milyarlık silahı gemileriyle, tırlarıyla ülkeye ellerini kollarını sallıya sallıya sokmuş olanlar şimdi kadın oynatırlar.

Avni Karadurmuş'un İspanya'da 25 odalı şatosu da var. Türkiye'nin geleceği konusunda çok kez bu 25 odalı şatolarda kararlar alındığı kesin. Özellikle yurt dışına çıkarılmış olan terör kaynakları içerdeki kuruluşları ve resmi ajanlarıyla yarının "ne olur ne olmaz"ının düzenlemesi içindeler. Terörizmi insanlarımızın üzerine sıçratan odakların resmi kaynaklarca düzenlendiğini bundan daha iyi hiçbir şey gösteremez.

İşte 2 milyarlık terör kaynağının büyük yöneticileri: Mehmet Candaş, Hasan Çakayar, Avni Karadurmuş, Muhammed Şakir, Doğan Dursun, Selahattin Delidere, İsmail Hacı Süleymanoğlu, Abdullah Cantürk, Halik Avar, Şaban-İsmet Vezir kardeşler ve Kıbrıs'taki 400 milyar liralık kaçakçılığın sahibi Vahi bey adıyla tanınan Ohannes Köylüyan..?

Hiçbiri yakalanmış değil. Hepsi Avrupa'nın eğlence merkezleri masalarında göbek attırıp Türk rakısı içiyor, memleket hasreti gideriyorlar.

Ama sıkıyönetim savcısı dün Barış Derneği yönetim kurulu üyelerinin 8-15 yıl hapislerini istedi.

Yıllarca hapsi istenen silahlanmanın her türlüsüne karşı, sevgiden ve barıştan yana olan aydınlar, yazar, çizer, ressamlar sıkıyönetim savcısının karşısında tahta parmaklıklı sanık sandalyelerinde suçlamaları dinlerken, 2 milyarı aşkın silahlanmayla, yurttaşlarını öldürten bir şebekenin en öndeki elamanları, sahipleri Avrupa ülkelerinde viskili, şampanyalı göbek danslı eğlencelerinde, günlerine gün katıyorlar...

İşte Uğur MUMCU'NUN övdüğü? "İç barışı sağladı" dediği 12 Eylül'ün vardığı yer burasıdır. Ve bir gün eğer vicdanı tümden iflas etmezse onun da başını yiyecektir... Ne ki çok küçük bir nedenle ve onu iyice kendi kendinde tükettikten sonra...

7 TEMMUZ 1983:

- 5 İDAM CEZASINDAN 3'Ü ASKERİ YARGITAY'CA ONAYLANDI:

Asılarak öldürülmeleri onaylanan Dev-Sol örgütünün militanlarının adları şöyle: Mehmet Uçaroğlu, Fevzi Işık, Yalçın Ayhan.

-ASKERİ YARGITAY TARİŞ DİRENİŞİNDEKİ İŞÇİLERDEN 4 İŞÇİNİN YAŞAM BOYU TUTUKLU KALMALARINI ONAYLADI:

"Yaşam boyu tutukluluğuna karar verilen işçiler şunlar:

Osman Menemencioğlu, Yaşar Piliç, Eyüp Gökdağ, İbrahim Koç..."

-İLERİCİ GENÇLER (İGD) VE İLERİCİ KADINLAR DERNEĞİ (İKD)'NİN YÖNETİM KURULU VE 24 GENÇ HAKKINDA 15-36 YIL ARASINDA HAPİS CEZASI İSTENDİ.

- Bulgaristan Türkiye'den 1981 yılında uçak kaçıran üç kişiden birini, Ekrem Kılıç'ı dün Türk resmi makamlarına teslim etti. Hürriyet'in açıklaması yüreğimi serinletti. Ekrem Kılıç 2 yıllık cezasını çektikten sonra kendi isteğiyle Türkiye'ye dönmüş.

8 TEMMUZ 1985:

TUNCELİ'li tanıştığım genç bir garson geçenlerde bana şunları anlattı:

- "Tunceli bölgesinde hiç genç kalmadı. Arkadaşlarımızın nerede olduklarını bilmiyoruz. Bildiğin gibi Tunceli alevi Kürtler'in yoğun bulunduğu bölgelerden biri. Tüm doğuda olduğu gibi bizim yörede de kuş uçurtulmuyor. Sanki işgal kuvvetlerince sarılmış gibi tüm yöre...

- Orada oturan akrabaların var mı?

- Annem babam ordalar... Geçenlerde gittim. Dehşete kapıldım. Daha otobüsten iner inmez vilayet jandarma kumandanının karargahına götürüldüm. Beni karşılamak için otobüs garında bekleyen hısım akrabamın hiç biriyle konuşamadım bile. Üç gün boyunca sorguya çekildim? Kimim? Ne zaman Tunceli'den ayrıldım? İstanbul'da

nerelerde çalıştım? Şimdi neden Tunceli'ye döndüm? İstanbul'da çalıştığım iş yerlerinde tanıdığım Tunceli'li devrimciler kimler? Şimdi nerdeler? Ne yapıyorlar?

- İşkence?

- Bu işkence sayılmazsa doğrusu üç gün boyunca yalnız bir tokat atmakla yetindiler...

- Sonra?

- Üçüncü günün sonunda akşama doğru salıverildim. Giderken de kendilerine gelip uğramamı, ayrıldığımı kesin kes bildirmemi istediler. Buraya, İstanbul'a döndüğümde söylediklerimin doğru olup olmadığını iyice anlayabilmeleri için çalıştığım iş yerine telgrafla durumu sorduklarını öğrendim. Herhalde ondan sonra salıverdiler beni. "Evet burada çalışıyor" diye yanıt aldıktan sonra...

12 Eylül öncesinden beri Tunceli'ye gidemiyordum. Zaman zaman babam geliyordu. Evlerde yapılan konuşmalarda anlatılardan kulaklarıma inanamadım. Bölgeye acımasızlığı, sertliğiyle ünlü bir jandarma albayı atamışlar. Generalliği yakın olduğu için olmalı adam üstteki generallerine yaranabilmek için insan aklının hayalinin almayacağı uygulamalar gerçekleştiriyormuş. Örneğin bir köyün ya da Tunceli'nin içinde kadınları bir alana topluyormuş. Kadınlar evlerinden küfürle, dayakla alınıp getiriliyorlarmış alana. Nedeni, içinizde aranan kaçaklardan birini barındırıyorsunuz... nerde söyleyin? Ne böyle bir kaçak var aslında, ne de barındıran... Amaç insanlarımızın gözünü yıldırmak.

Alana toplayabildikleri kadar kadının karşısına bir bölük er dikiyorlar. Bu erler mavzerlerini kadınların başlarının bir karış yukarısından ateşleyerek mermilerini boşaltıyorlarmış... Ağlayan, kendinden geçen kadınlarla, bebelerini düşüren taze gelinleri annem anlatırken gözyaşlarını tutamıyordu. Dersim'i yaşamış olanlar edinimleriyle elden geldiğince bu yeni kuşaklara durumu anlatmaya, kendi kendilerinde güç kazanmalarına yardım ediyorlarmış ama doğrusu böyle durumlarla hiç karşılaşmamış olan kadınların bir bölümünün nedeni iyice kestirilemeyen sayrılıklara tutuldukları sık sık görülür olmuş... Bunlar doğru mu diye babama baktığımda babam basını ağır ağır salladı. Ve derin bir kuyu gibi kara bakışlarını önüne dikip yine öyle suskunluğunu sürdürdü.

- Şikâyet edin dedim? Alay kumandanının buradan alınması için baskı yapın...

Amcam:

- İstanbul'da sandın galiba kendini oğul dedi... Ne şikâyeti? Biz bulunduğumuz yerden bir başka yere gidebilmek için bile bin bir zorluklarla izin alabilmeye uğraşıyoruz... Deden ölümcül yatağına düştüğü saman köyüne gidebilmek için neler vermedik, neler? Bir ay boyunca yengen izin kağıdını verecek subayın evine her sabah yeni sağılmış sütle... zaman zaman da yoğurt götürdü...

- Asıl canımızı yakansa başka şey yeğen dedi, komşularımızdan biri. Gençlerimiz nerde? Hiç gencimiz kalmadı... Nerde olduklarını bile bilmiyoruz... Kimisi askere alındı der, kimisi başka bölgelere sürüldü der... kimisi Diyarbakır tutukevinde der...kimileri de kendiliklerinden kaçıp sınırı aştılar der... Hiç ama hiç bir duyuntumuz yok gençlerimizden...

- Canları sağ olsun da bir gün nasıl olsa döner gelirler dedi anam. Ve gerçekten de zaman zaman dışarıya çıktığımda kentin sanki boşalmış gibi olduğunu gördüm. Sinmiş, korkmuş, nerelere çekildiği belli olmayan insanlar kenti askerlere bırakmışlar... ya sabah gün ışımadan önce evlerinden sessizce ayaklarının ucuna basa basa tarlalara çekiliyorlar, kimisi kırlara, kimisi gidebildiğince uzakça yerlere gidiyor akşam olunca da sessizce evlerine sızıyorlar.

Kentin sokaklarındaysa bol bol askeri arabalarla, Amerikalar'ın kullandığı jipler görülüyor...

- Amerikalılar mı? Onların ne işi var Tunceli'de?

-Bizim oranın alabalığı ünlüdür. Alabalığının bir eşi de dünyada yoktur. Doğuda görevde bulanan Amerikalılar helikopterleriyle, kimileri yakın bölgeden tipleriyle gelip hafta sonunu dağlarımızdan buz gibi fışkıran sularda alabalık avlayarak geçirirler. Gittikçe alabalığın nesli tükenmekte..."

- O kadar çok mu avlıyorlar?

- Dinamitle avlıyorlar... Ben küçükken Amerikalılar'ın bu tür balık avlanmalarını aklı başında bir yönetici nasılsa yasaklayabilmişti... Ne ki 12 Eylül'den sonra ne yasak kaldı, ne mevsim sınırlaması...

Artık hiçbir şey bizim değil. Dağlarımız, alabalıklarımız... insanlarımız... hiçbir şey. Üretilen ürünler bile oradakilerin, asıl üretenlerin değil artık. Ne ekileceğine, kaç parayla bu ürünün ellerinden alınacağına askeri yönetim karar veriyor...

9 TEMMUZ 1983:

PAPA 2. Jean PAUL'ü öldürme girişimiyle ünü dört bir yana ulaşan teröristlerimizden M. ALİ AĞCA yine dünya gazetelerinin, televizyonlarının önünde. ROMA'da bir hafta kadar önce Emanuela Orlondi adlı 15 yaşında bir genç kızı kaçırmışlar. Kaçırılma nedeni de Ağca'nın özgürlüğünü sağlamak. Kızın babası Ercola Orlondi bir Vatikan görevlisi. Papa efendi bir hafta önce Vatikan alanındaki duasında Orlondi ailesine "tanrının yardımcı olmasını dilemiş.

Bu olay üzerine AĞCA kendiliğinden savcılığa başvurarak ifade vermek istediğini söylemiş ve ifade verdiği pek belli değil ama ifade için giderken çekilen fotoğrafları, özellikle açıklamaları alabildiğine yazılıp çiziliyor. İşin ilginç yanı şu: Soruları soranlar, açıklamaları alanlar yalnızca Amerikalı gazeteciler... İtalyan gazetelerinin sağcıları bile bu işe alabildiğine bozulmuş olmalılar ki soruyorlar: "Yalnızca

Amerikalılar'ın nasıl duyuntusu olabilir? Yargıçlar kendi reklamlarını mı yapmak peşindeler?"

Oysa olay reklamın ötesinde, başka boyutlarda.

Danışıklı dönüşüklü oyunda Amerikalı gazeteci soruyor:

- Amerika'da bulundunuz mu?

- Hayır. Ama Bulgaristan ve Suriye'de bulundum". Bulgaristan'a birkaç kez gittim."

- Öldürme girişimini sen mi düzenledin?

(Bu soruyu bir İtalyan sormuş. Bu kez teröristimiz İngilizcesini bir yana iterek İtalyanca olarak soruyu yanıtlıyor)

- Papa Jean Paul'ü öldürme girişimini düzenleyen KGB'dir. Bugünkü devlet başkanı Antonovda suç ortağımdır.

- Senin için bir kız kaçırıldı? Bilgin var mı?

- Hiç bilgim yok. Çok üzgünüm. Papa'ya ve İtalya'ya müteşekkirim...

Ve AĞCA'nın fotoğrafına bakıyorum: kelepçeli elleri Vatikan alanında dua eden 2. Jean Paul'un elleri gibi Tanrının huzurunda birbirine kavuşmuş. Ne ilginç bir tip. Nasıl da soytarılıkta eşsiz bir becerisi var. Öyle sanıyorum ki bu bize özgün bir yapı.

Hele bakışları. Onca cinayetin, onca terörizmin odaklaştığı bu adamın elleri yazarın, çizerin kanıyla bulanmış değil de sanki kırk yıllık bir Hıristiyan hacısı gibi Meryem ananın önünde diz çökmüş, yürekten ilahiler söyleyen bir aziz...

Yalnız bu azizin arkasında Pershing 2 füzelerinin sivri uçları görünüyor yine de Nedeni de şu:

Bir Hıristiyan gibi Papa'ya minnet borcunu söyleyen terörist Ağca'nın Papa'yı öldürme girişimini Sovyetler'le Bulgaristan'ın planlamasını yeniden bir kez daha vurguladığı konuşmasını içeren üç gün boyunca süren kampanya sırasında özellikle hemen onunla birlikte verilen öteki haberler de alabildiğine dikkati çekiyor. Aziz'in öteki dünyaya kayan bakışlarının hemen üstünde koca puntolarla bir başka haber; SOVYETLERİN TÜRKİYE'Yİ ELE GEÇİRME PLANI. Bugüne değin gizli kalmış bu planı açıklayan kim dersiniz: 1968 yılında Amerika'ya sığınmış olan Çek generali Jan Sejna. "Sizi Gömeceğiz" adlı kitabının şimdi, 1968'den sonraki 1983 baskısına bir ek yaparak bu planı açıklıyor. Peki, neden 1968 ya da 1969'daki ilk baskısında açıklamamış da 15 yıl sonra bu gerçeği gündeme getiriyor? Böyle yalanlara karşı alabildiğine basit, yalın sorular sormak gerek. Neden 15 yıl boyunca sustun da şimdi açıklıyorsun? Bunun yanıtı yoktur. Çünkü yalandır. NATO genel sekreteri Luns bile bu kadarına akıl erdirememiş olmalı ki Hürriyet'in bu konudaki düşüncesini almak isteyen

sorusuna karşılık "yorum yok" demekle yetinmiş. Yetinmek de değil, geçiştirmiş. Böylesine gülünç bir duruma düşmüş olmaktan tedirgin olduğu belli.

AĞCA'nın ertesi günkü değişik fotoğraflarının hemen yanı başında işte bir yeni haber daha. Bu kez "RUSYA KUZEY İRAN'I İŞGAL EDECEK" Haberi veren Amerikan EIR dergisi: "EIR dergisinin dünyayı heyecana boğan iddiası:" RUSYA KUZEY İRAN'I İŞGAL EDECEK. Hem de zaman bile veriyor dergi: bu iş sonbaharda olacak. Ve AĞCA kaçırılan Orlondi'nin kız arkadaşının gizem dolu sorusunu yanıtlamıyor:

- Türk'e sorun bakalım, Brandenburg ona neyi anımsatıyor?

Türk Doğu Almanya'da bulunan bu kentin kendine hiçbir şey anımsatmadığını söylüyor. Önemli olan zaten anımsatması ya da anımsatmaması değil ki. Önemli olan işin içine Doğu Almanya'yı da şöyle pek kurnazca kıyısından köşesinden sokuvermek. Ağca bu açıklamalarında bu kez Suriye ile Doğu Almanya'yı da kapsayan suçlamalar dizisini birlikte öne sürüyor. Ve de aynı günlerde Sovyetlerin ülkeleri ele geçirecek planları birbiri ardı sıra açıklanıyor.

Türkiye'de görevini üstün başarıyla tamamlamış terörist AĞCA'nın ardındaki güçler şimdi Batı Avrupa'nın, belki de Amerika'nın orta ve küçük burjuvasının Sosyalist ülkelere karşı içindeki güvensizliği korkulu bir düşe getirip oturtarak onu Pershing füzelerinin gerisine çekmeye çalışıyor. Barışçı, terörizmden ayıklanmış bir dünya yerine füzelerle donatılmış bir dünyayı amaçlıyor. Ne zaman Avrupa'da "barışçı girişimler yoğunlaşsa" bireysel terörizm boyutları genişliyor. İnsanların kafasına korkulu düşler salınıyor. Bir genç kız kaçırılıyor. Papa onun için Vatikan alanında dualar ediyor. Bileklerine kadar kana bulanmış bir terörist televizyon ekranlarında boy gösteriyor ve ilahi durgunluktaki duacıl yüzüyle Sovyetler'in saldırganlığından, cinayetlere ortaklığından söz ediyor. Ve daha onun gölgesi silinmeden Sovyetler'in gelecekteki işgal planları bir bir açıklanmaya başlıyor... Hey tanrım, Batı Avrupa'nın bu küçük ve orta burjuvazisi için oynanan oyunlar gerçekten meyvesini verecek mi? Bu soytarılığa, bu yalan ve iki yüzlülüğe halkların yakasını kaptırması bunca kolay mı?

Neden kolay olmasın? AĞCA'yı tutuklu bulunduğu askeri cezaevinden kaçıran general şimdi nerde? Onun kaçmasından sorumlu olması gereken general nerde? Bu general Ağca'nın kaçmasını gerçekten alacağı en sıkı önlemlerle engelleyebilseydi Papa'nın vurulması söz konusu olabilir miydi? Hayır. Öyleyse bu General Türkiye'de görevinden alınmış olmalı değil mi? Tam tersi: bu general hızla ilerleyerek şimdi Kara kuvvetlerimizin başında bulunmaktadır ve yakında cuntanın genelkurmay başkanı sivil giysilerini giyip Konsey'deki yerine ömrü billâh kurulduğu, zaman kendileri de, en geç iki üç ay içinde Genelkurmay Başkanı olacaklardır. Türkiye'ye 2 milyar liralık silahı tırlarıyla, şilepleriyle, kamyonlarıyla sokanları uçan halılar üstünde batı Avrupa'nın başkentlerine uçurtanlar şimdi siyasal iktidarı tümüyle kucaklamanın, onu yeniden

oluşturmanın planlamaları içindeler. Neden Batı Avrupa ülkeleri ve halkları için de benzer tehlike söz konusu olmasın?

AĞCA'nın bugünkü askersel yönetimi oluşturan cinayetlerin bir önemli halkasını oluşturduğunu birkaç gün önceki gazetelerde zamanın İçişleri Bakanı CHP'li Fehmi Güneş'in bir açıklaması da pek güzel kanıtlıyordu ama hiç kuşkusuz çok kişinin gözünden kaçmıştır. Fehmi Güneş şöyle diyordu: "Abdi İpekçinin öldürülmesinde bende bu cinayeti Ağca'nın tek başına İşlediğine dair tam bir kanaat hâsıl olmamıştı. Özellikle ikinci ve üçüncü kişilerin üzerinde durulmasını istiyordum. Asıl ortaya çıkarmamız gereken örgütsel ilişkileriydi. İstanbul'daki görevli arkadaşıma bu ilişkiler ortaya çıkarılmadan teslim edilmemesini istemiştim. Ama Ankara'ya döndüğümde Ağca'nın teslim edildiğini öğrendim. Nedenini açıklayamayacağım koşullar yüzünden bu teslim yapılmıştır."

Şimdi üstünde önemle duralım bu açıklamanın: Ve diyor Abdi İpekçinin katili için zamanın İçişleri Bakanı: "Sorgusu yarım kaldı"diyor. Neden? Kendisi nedenini açıklayamam diyor? Kim yapıyordu bu sorguyu? Sivil siyasi polis. Kime teslim edildi? Askeri yönetime... Yani sıkıyönetime. Şimdiki kara kuvvetlerimizin generali o zaman İstanbul Sıkıyönetim komutanıydı. Ve de Ağca askeri Maltepe tutukevine konulduktan kısa bir süre sonra eli kanlı bir biçimde Papa'nın karşısında kıyam etti.

Terörizmin son derece ince şaklıyan bir kamçısı durumuna getirilmiş olan Türk Ağca, kendi ülkesinde askeri yönetimin siyasal erki eline geçirmesi için kendisine verilen görevleri gözünü kırpmadan yerine getirdikten sonra, şimdi Avrupa'nın küçük ve orta burjuvasının burnu ucunda saklayıp duruyor.

Ve yüreğim titriyor barışseverler, demokratlar, solcular terörizmin bu kamçısı karşısında girişimlerini geriletip Pershing'lerin ardına gizlenmesinler. Hitler'in Mussoluni'nin gölgesi kara bir bulut gibi generallerin çizmesinde parıldıyor.

- ASKERSEL YÖNETİM BİR GÜNDE 51 KURUCU ÜYEYİ VETO ETTİ.

Böylece bir haftada veto edilenlerin sayısı 81 buldu. SOOEP yeniden 13 veto gördü. Yeni Doğuş Partisi'nin 46 kurucu üyesinden 38'i veto edildi Askersel yönetim vetolarını sürdürten Turgut Sunalp paşanın Milliyetçi Demokrasi Partisi hemen hemen yarıdan fazla ilden örgütlenmesini tamamladı. Onun ardından da Özal'ın Anavatan Partisi geliyor. Yeni Doğuş partisi AP temeline oturtulmak istenen bir partiydi

- 49 TARIM İŞÇİSİ ÇOLUK ÇOCUKLARIYLA BİRLİKTE ÇALIŞMAK İÇİN GİTTİKLERİ NEVŞEHİR'İN KOZAKLI İLÇESİNDE KAMYONUN DEVRİLMESİ SONUCUNDA ÖLDÜLER.

"Urfa'da çalışacak tarla bulamıyoruz. Kadirli'ye 8 nüfus olarak geldik. Ancak dördümüz iş bulabildik. Bizi getiren elçi de yevmi yelerimizden kişi başına 40'ar lira aldı. Biriktirdiğimiz para 10 bin lira. Biz kamyonla gitmezsek neyle gidebiliriz? Paramız otobüse yetmez. Otobüs eşyalarımızı kamyon gibi almaz. Biz açlıktan

ölmemek için Urfa'dan buraya geliyoruz"... Ta Kadirli'ye... Ha Urfa'da damda ölmüşüz, ha kamyonda... ne ayrıcalığa var bizim için?

- 5 İDAM CEZASI DAHA YERİLDİ: PKK örgütünün sıkıyönetim mahkemesince asılmasına karar verdiği militanlarının adları: Hasan ATMACA, Fuat KAV, Abdullah ÇIGIT, Mustafa KESER, Mustafa TEKİN.

Hasan GENÇ adlı militan da ölüm cezasına çarptırılmış ama suç işlediği zaman henüz yaşı küçük olduğundan cezası yaşam boyu tutukluluğa çevrilmiş. Ölüm cezasına çarptırılanların hepsi de Urfalı. Onlar da ha köle yaşamışız ha ipte ölmüşüz diye mi düşünüyorlar tanrım.

-ERZURUMDA BİR KİŞİYE İBAM CEZASI.

Ölüm cezasına çarptırılan Fahrettin Ordu. Suçu: Siyasi görüş ayrılığı nedeniyle Metin Bağdaş'ı öldürmek.

İdamların yanında yaşam boyu hapis cezalarını artık günceme alamaz oldum. Öylesine çok yaşam boyu hapis cezası veriliyor ki...

12 TEMMUZ 1983:

- ASKERİ YARGITAY 13 İDAM CEZASINI ONAYLANDI.

Hepsi de Kahramanmaraş olaylarının sanıkları. Gerçekten aklım kesmiyor, bu 13 kişiyi asacaklar mı? 111 kişinin ölümüne neden olan K.Maraş olaylarının kaç yıl süren davalarında 13 idamın verilmiş olması neyi düzeltir, neyi kurtarır gerçekten? Öldürülenlerle ölenlerin hepsi aynı potada ediyorlar, birbirlerine kaynaşıyorlar sanki...

Kim neden öldüğünü, kim niçin, neden öldürdüğünü bilemeden yuvarlanıyorlar tuzakların büyük çukurlarına... Faşist bir partinin "düşünceleri iktidarda" askersel yönetimi şimdi kendi militanlarını asıyor... Ya da asılan bu çelişkiyi bir türlü kavrayamadan darağacında yaşamını yitiriyor.

Şimdi onlar için üzülüyorum.

Kahramanmaraş olaylarını protesto eden öğretmenlere geçerlerde verilen cezaları anımsayınca, yönetimin nasıl her şeyi düz bir asker kafasıyla buldozer gibi ezip geçtiğini kavramaya çabalıyorum. Bu yönetim bir taraftan öldürdüğü için bireyleri asıyor, bir taraftan da öldürme olayını kınayanı en ağır cezalarla cezalandırıyor.

14 TEMMUZ 1983 :

İNSAN dramı ülkemizde olağanlaştı. Olağandışılıksa mutluluğumuz. Bugün teyzemler bayram ziyareti için gittiğim Hereke'de, onlardan dinlediğim genç bir kıza ait olayı yorumsuz olduğu gibi buraya alıyorum. Yorum yapmadan diyorum, çünkü bu öykünün ilk etkisini bir süre aynı yoğunlukta kendimde tutamıyorum. Ve sonra onlar sanki denizde boğulup giden insanlar gibi hiçbir iz bırakmadan yitip gidiyorlar.

Teyzem düz bir biçimde anlattı. Ne acı vardı sesinde, ne de buna benzer bir duygu. Yorum da yoktu. Aradan uzun bir zaman geçtiği için değil, anlatılan öykü iki günlük, dumanı üstünde canlı bir olay... yoo, ondan değil, insanlarımız kendi başlarının derdine düştüklerinden bir başkasının dramını yeterince duyarlayamıyorlar. Bir başka neden de kuşkusuz toplumsal duyarlığımızı, gittikçe yitirişimiz, çok zor elde edilmiş bu duyarlığın etkinliğini gün geçtikçe yitirişi. Acılara karşı donuksadı, kanıksadı insanımız. Terörizmin her gün 20 kişiyi alıp götürdüğü bir toplumda insanların bu duyarsız boyutlara ve de yalnızca kendilerini düşünür bir sığlığın katılığında çakılıp kalmaları onarılması çok güç bir yıkım. Bir büyük çöküntü insanın kendi kendisindeki...

Hereke halıcılığımızla ünlü küçük bir kentimiz. İstanbul'un hemen burnunun dibinde. Şirin... Ne ki bu kez gidişimde o şirin, yeşillikler içinde diri, genç kent sanki yaşlanmış, sünmüş... Yeni yapılmakta olan büyük kolonlar üstündeki beton ve asfalt yol kentin beline binmiş gibi onu çökertmiş.

Hereke'de genç kızlar halı dokurlar. İstanbul'un belli başlı halı tüccarları -ikisinin adını biliyordum, şimdi anımsayamıyorum- bu evlere halı malzemelerini, ipliği, ipeği, tezgâhları vererek bura halkına halı dokuturlar. Doğrusu cunta yönetimine dek Herekeliler'in bu işten iyi para aldıkları da söyleniyordu. Ama iyi para'nın nasıl bir para olduğunu iyice kavrayabilmek için genç kızların göz nurları, el emekleri ve o eşsiz beğenileriyle oluşturdukları halıların İstanbul halı pazarında en az üç katı, Avrupa pazarlarındaysa kıyaslanmayacak katlarla satıldığını düşünmek gerek. "Hiç yoktan iyidir"in tevekkülündeki insanlarımız tezgâhlarda sabahtan akşamın geç saatlerine dek, sigortasız, kooperatifsiz çalışır da çalışırlar. Ne ki şimdi o günleri bile doğrusu mumla aramaktadırlar.

Cunta'nın başı Evren buraya bir yetiştirme yurdu açılmasını ister. Bu yurt kısa zamanda gerçekleştirilir ve de yaşları 15-20 yaşlarındaki kimsesiz genç kızlar bu yetiştirme yurduna alınırlar. Genç kızlar halı dokuyacaklar, bir uğraş edineceklerdir. Bu kimsesizler yurdunda kalma süreleri de 25 yaşla sınırlı. 25 yaşını bitiren genç kızın yurtla ilişkisi kesinkes kesilecektir. Bundan sonrasını o insan için devlet düzenlememiştir.

Yine de iyi. "Hiç yoktan... iyi" Çünkü yokluğun yanında bir şeyin olması her zaman iyidir.

Bu yurt bizimkilerin, daha doğrusu, teyzemin kızının nişanlısı Mxxx'nin evlerinin hemen yanı başında, o nedenle gerek teyzemin kızı, gerek öteki mahalleliler genç kızları tanımakta, sık sık konuşmaktadırlar... Bu kadarına izin verilmektedir.

Genç kızlardan biri kutlamakta olduğumuz Ramazan bayramı nedeniyle izin istemiş. Yurdun başında bulunan sertliğiyle ünlü öğretmen hanım izin vereceğini söylemiş. Genç kız Edirne'deki halasının yanına gidecekmiş... Böyle bir izni kopardığı

için nasıl sevinçliymiş... nasıl sevinçliymiş onu şu sözcüklerle açıklamış: "Şurdan bir kaç günlüğüne olsun bir dışarıya çıkayım da beni halam ister istesin ister istemesin... Tutup kolumdan sokağa fırlatacak değiller ya..." Bu yeryüzünde kimsesizler yurdunda halı dokuyan bu genç kızın bir tek halacığı varmış anlaşılan. Onun da kendisini pek fazla istemeyeceği belli. Belli olan bir gerçek daha var, insan düşüncesiyle bu gerçeği yakalıyor. Bu hala kuşkusuz derin bir sefaletin içinde kendi çoluk çocuğuna, kendine, kocasına yetememektedir. Bir de dışardan bir boğazın, bir kalabalığın eklenmesi yetmezliği daha artırmaktan başka ne işe yarar ki...

Yurdun katı disiplininin en başta gelen uygulayıcısı hakkında "fors'lu" sözcüğü kullanılıyor Hereke'de. Besbelli ki Ankara'dan arkası kuvvetli bu kadın sorumlu üstlerine yaranabilmek için cunta felsefesine uygun bir kışla eğitimini bu körpe insanlar üzerine tüm acımasızlığıyla uyguluyor. Kendisinden daha kışlacı bir başka eğitimcinin ve de üstünün aferinini alabilmek için. Cuntanın başının buyruğuyla kurulduğu için yaranmak isteyenler alabildiğine titizleniyor, kılı kırk yarıyor, kim kiminle konuşuyor, kim ne yapıyor, kısacası "kuş uçurtmuyorlar..."

Küçük kente çıkmalarına izin verildiği saatler içinde adını bilmediğim genç kızımız doğru M'nin annesinin yanına koşarmış. Ona "Anacığım..." dermiş. M'nin anası da bir öksüz olarak yetiştiğinden bu genç kızı çok severmiş. Onunla birlikte bir iki arkadaşı da M'nin annesinin evine gelirler... "anacığım" dedikleri kadıncağız onlara ev yemekleri yapar, yanaklarını okşar, güzel güzel konuşurlarmış. Bir ev özlemi özgür bir iki saate bile baskın çıkıyor. Ana diye bilme sıcaklığı onu kente inmekten alıkoyuyor. Onu, onunla birlikteki bir kaç arkadaşını...

Ama bir başkasının evi ne denli sıcak olursa olsun yine de başkasınındır. Kendinin değildir. İnsan ne denli ana gibi davranırsa davransın... Yine de işte ana gibidir. Kendi anası değildir. Ve bayramda herkes kendininkini ister. Kendininkinin yanında bulunmak, kendisini istemeyen bir hala olsa bile bu yine de kendisinin halasıdır.

Genç kız evin işlerine de yardım edermiş. Örneğin yaşlı kadının yorulmaması için genç kızlığının güçlü kuvvetli becerisiyle birçok işi izinli olduğu, gezmesi için kendine verilmiş o kısacık sürecikte tamamlar bitirirmiş.

Bayram için izin günü yaklaştığında genç kız bir kez daha anımsatmış... "Efendim ben de hazırlığımı yapıyorum... İzine çıkacağım değil mi?" Ceberrut öğretmen hanım ağzının içinde bir şeyler homurdanmış ama ne dediğini ne kendisi ne yanındaki arkadaşı anlayabilmiş... Yine de gençliğin o her şeyi iyiye, doğruya, güzele yoran eğilimiyle bunu "olumlu" bir onay sanmışlar...

Öteki arkadaşları gibi bayrama birkaç gün kala genç kız türküler çağırıyor, gidebileceklerin içinde bulunmaktan duyduğu mutluluğu hiç de öyle gizleme gereksinimi duymuyormuş. O yaşta acı da, kıvanç ta denetim altında zor tutulur. "Gidebileceklerin içinde..." sözcüğünü boşuna yazmıyorum. Çünkü yüzü aşkın genç

kızın bayramda yurtlarından ayrılmasına yalnızca ve yalnızca 35'i için izin verileceği belli olmuş.

Ve genç kız bir erkekten daha katı, ceberrut öğretmeninin karşısına dikilmiş...

- Bana izin çıkmıyor mu ?

- Sana izin yok...

- Bana izin yoksa kendimi öldürürüm...

- Ne haltın varsa onu gör... Senin bayramda bir yere gitmene izin yok. Çek git şimdi karşımdan...

Türküler söyleyen genç kızımızın yüreği kapkara kesilmiş. Öğretmeni yine de nasılsa bir öneride bulunmuş başını kaldırmadan masamdan:

- Bayramın son günü Perşembe günü Erdek'e gideceğiz. Evren paşa kendi okulunun çocuklarını görüp bayramlarını kutlamak istiyor. Gelmek istersen hazırlığını yap. Oraya da yalnız 15 kişi götüreceğim.

- Hayır demiş genç kız, ben halamın yanına gitmek istiyorum bayramda... Eniştemi ve yeğenlerimi özledim. Onlarla olmak istiyorum. Ne olur gitmeme izin verin. Sahiden söylüyorum kendimi öldürürüm gitmezsem...

Öğretmen masaya elini vurarak:

- Aptal demiş... Seni Erdek'e götürmeyi üstleniyorum da nankörlük ediyorsun... Çık dışarı ister kendini öldür, ister başkasını. Çık dışarı...

- Anacığım demiş M'nin anasına... .Bugün çok dertliyim. Kendimi öldüreceğim, şu bandı dinleyebilir miyim? Sizin teyp'li radyonuz var ya işte onda...

- Deli deli konuşma kız... Kendini öldürmek de nasıl laf...

- Öğretmen gitmeme izin vermedi...

- Vermediyse vermedi... Sen de bayramda bize gelirsin. Burası senin evin değil mi? Amcanın elini öpersen bayramda pek sevinir...Yalnız o bandı dinlerken sesini çok açma... Amcan uyuyor. Vardiya'da... Bir iyice dinlensin... Uykusu bir çaktı mı bir daha gözünü kırpmaz...

- Yavaş dinlerim anacığım demiş...

Ve o gün işte bandı bir kez değil, iki kez değil, kaç kez olduğunu M' nin anası da bilemeyecek kadar çalmış çalmış çalmış... Dinlemiş.

Teyzeme sordum:

-Dinlediği bandın ismi ne? Hangi türküyü, hangi türkücüyü dinlemiş...

O sırada mutfakta olan kuzenini sordu. O da mutfaktan seslendi,

- Bilmiyorum. Söylediler ama aklımda kalmadı...

Hüsna:

- Arabesktir dedi... kesin arabesk bir müziktir.

- Büyük bir olasılıkla dedim...

- O yaşta yetim bir genç kızın dinleyebileceği başka bir müzik ne olabilir?

M'nin anası yani kuzenimin gelecekteki kayınvalidesi genç kızın ne zaman gittiğini görmemiş.

40 hap birden içmiş o gece ve de yolda İzmit evlet hastanesine yetiştirme olanağı bulamadan ambulans arabasında ölmüş,

Dün de halasının yanına tabutunun içinde, tüm işlemleri yapılmış olarak bir arabayla göndermişler.

M'ye nişanlısı mutfakta ikindi kahvaltısı hazırlamıştı. Birlikte içeriye, bizim bulunduğumuz salona geldiler.

M. Hereke belediyesi otobüs şoförü olarak çalışıyor. Bu sabah Hereke yetiştirme yurdu öğrencilerini İzmit'e götürmüş... General Evren'nin bayramını kutlamak için Yetiştirme yurdunun öğretmeninin seçtiği 15 kişilik öğrenci topluluğu. Oradan da Erdek'e gidecekler...

- Arkadaşlarının ölümü onları sarsmıştır... dedim.

- Yoo, dedi M hiç sarsılmış bir durumları yoktu. Kimisi radyosunu, kimisi kasetini unuttuğu için iki kez Hereke çıkışından geri döndüm. Türkülerle, şarkılarla gittiler.

Savcı öğretmeni tutuklatmak istemiş. Ama anlatılanlara bakılırsa öylesine bir buyrultı gelmişki Ankara'dan hemen salıvermişler. Zaten öğretmen hanım tüm tanıkların içinde savcıya "benimle böyle konuşma... seni doğduğuna pişman ederim sonra..." demiş...

Kuşkusuz General İzmit' ten gelen kendi yetiştirme yurdu öğrencilerine kasıla kasıla elini öptürmüş, onların bayram tebriklerini kabul buyurmuştur.

Ama daha henüz 15 yaşında genç kızın gepegenç ölüsü çok gerilerden bir gün bir büyük hesaplaşmanın sonucunu almak ister gibi onların, türkülerle, şarkılarla gitseler de arkadaşlarının vicdanında çatlayacak bir tohum gibi kıpır kıpır kıpırdanmış durmuştur. Çocuklar her şeye belki çabuk uyum gösterirler. Kendileri generalin karşısına çıkmak heyecanı içinde başları dönmüş uçarken, genç kızın tabutunun ağırlığı her gün biraz daha onları ağırlaşa ağırlaşa gerçeklere doğru indirecektir.

Ve general işte o zaman onların gözünde başka bir biçimde, asıl niteliğiyle belirginleşecektir.

17 TEMMUZ 1983:

HEREKE Yetiştirme yurdunda intihar eden genç kızın adını öğrendim. Gülay Yalıcı. 4 gün sonra gazetede, Hürriyet'te "Gülay hastane kapısında can verdi" diye çıktı haber. Ama yukarıda benim yazdıklarımdan bir söz yok. Bir iki sözcükle geçiştiriliveren gerçek... "Öğretmeniyle tartışan genç kız" gibi anlamsız bir soyutluğa bürünmüş.

"...Öğretmeniyle tartışan genç kızın bir tüp dolusu Nobraksin adlı ilaçtan yuttuğu öğrenilince, hemen Hereke dispanserine götürüldü. Burada doktor olmadığı, doktor kadrosunun boş olduğu öğrenilince genç kız İzmit devlet hastanesine kaldırıldı. İzmit devlet hastanesinde midesi yıkandıktan sonra serum verilen Gülay tam 24 saat sonra ancak kendine gelebildi. Genç kız, iddiaya göre "beni taburcu edin" diyerek o gece nöbetçi olan Dr. Necdet Ayhan'la tartıştı.

Yetiştirme yurdu yetkililerinin anlattığına göre:

"Dr. Gülay'a sinirlenip (Nereye gidersen git. Delilerle uğraşacak halimiz yok. Hastaneyi terk et) demiş. Bize haber gelince Gülay'ı almaya gittik. Kızın ayakta duracak hali yoktu. Güçlükle giydirip saat 20.00 sularında hastaneden çıkardık. Birkaç dakika sonra Gülay kucağımızda öldü..."

Demek Gülay ambulansta değil, üstelik yetiştirilme olanağı bulduğu Devlet hastanesinde dar kafalı bir doktorun kovması sonucu ölmüş.

Yoksul bir ülkede, kimsesiz bir genç kız sayrılar evine atılır da kimse onunla doğru dürüst ilgilenmezse, yaşayacakken ölür...

Kimsesizler yurdunun kim bilir belki de halı dokumada en yetenekli genç kızlarından, 15 yaşındaki Gülay'ın renkli silik fotoğrafına bakıyorum. Kuzenimin nişanlısının kayınvalidesine "anacığım anacığım" diyen Gülay'ın acısı içimde yoğunlaşıyor, bakışlarından, tombul yapısından bir takım doğrular çaktırmaya çabalıyorum.

GAZETELERİMİZ renkli fotoğraflarıyla Paris'in Orly havaalanındaki saldırı cinayetleriyle dolu. 6 kişi ölmüş. İkisi Türk, ötekiler yabancı uyruklu.

Böylesine budalaca bir gözü dönmüşlüğün tırmandırdığı yerde aklı başında kişilerin durup düşünmesi gerek, Ermeniler cinayetlerini işlemekle kuşkusuz bağışlanmaz bir insanlık suçu işliyorlar. Ama bir gerçek de bu insanlık suçunun Osmanlı tarihinde var oluşu. Neden bu cinayeti biz kınamamakta direniyoruz anlamak olanaksız. Evet böyle bir insanlık soykırımı, insanlık suçu işlenmiştir ama bunun bizimle, yeni Türkiye Cumhuriyet'ini kuranlarla en küçük bir ilişkisi yoktur. Cumhuriyeti kuranlardan hangisi bu tür bir cinayetin kanma ellerini bulaştırmıştır? İttihat Terakki cinayetini neden biz üstlenelim? Kaldı ki bu cinayetlerin ardında kendi çıkarlarını korumak için her şeyi göze alan, en acımasız cinayetleri gözünü kırpmadan düzenleyen İngiliz-Fransız emperyalizminin sorumluları vardır. Türkler'den de milyonlarca genç bu anlamsız savaşta genç çocuklarını yitirmiştir. O bölgede yaşayan Kürtleri Ermenilere karşı silahlandıran kimlerdir? Ve de Ermenilerin o bölge halkı olan Kürt ve Türklerle yıllarca dostça bir arada yazgılarını sürdürdükleri bir dönemde ayrılık tohumlarını serpen, üç kitleyi de birbirine düşman ettiren kimlerdir?

İşte söylememiz gerekenler bunlarken... yöneticiler ne yapıyor? Ermeni cinayetinin öcünü alabilmek için o da yabancı ülkelerdeki saptayabildiği Ermeni militanlarını Ermeni toplumunun eylemci sorumlularını öldürmeye başlıyor. Cinayet cinayeti getiriyor. Osmanlının cinayeti Ermeni cinayetini getirdi. Ermeni cinayeti Türkiye Cumhuriyet'inin askersel yönetimindeki yeni cinayetlerini getiriyor.

Ve havaalanlarında masum, sevgi dolu insanlar ölüyorlar.

20 KASIM 1983:

Uzun süredir Günceme yazmıyorum. Sanırım 4 ayı aştı. Bu satırlarımla birlikte artık Günce tutmaya son veriyorum.

Yazma alışkanlığımı yitirmeye başladım. Örneğin üstteki tümcedeki "birlikte" sözcüğü nasıl resmi, nasıl can sıkıcı biç sözcük.

"Generallerin Zabıt Varakası"nın III. cildini de böylece: yani onları iktidara getiren 12 Eylül'ü 3 yıl bir ay 8 gün aştıktan sonra kapıyorum.

Kendi kendimde artık Günce'ler dönemi bitti.

Günceme kendimle ilişkin yalnızca şunları yazabilirim: Çalışmakta olduğum mağazayı bıraktım. Atölyeye geçtim. Geçtiğim atölye de el değiştirdi, satıldı. Çıkmamı istiyorlar. Böylece gittikçe küçük bir işletmeciliğin tasfiyesini kendi kendimde gözümler gibiyim.

Ayakta kalıp kalmama savaşımını, ekmek derdine düşmüş bir insanın tüm kaygılarını son günlerde iyice yoğunlaşarak yaşıyorum.

Ancak sevindiğim bir şey de var, hiç kuşkusuz kimseyi kimseye muhtaç etmeden yazılarıma dönük çalışmaları yoğunlaştıracağım günler kendiliğinden yaklaşıyor. Atölyeden de çıkarırlarsa bunun için bana herhalde para verecekler-bir süre daha kazanmış olacağım.

İş, kendi üretimim beni şimdilik kimseye el açtırtmıyor. Kızımı okutuyor. Hüsna fakültesini sürdürüyor. Ne ki ben her gün artan gereksinimleri karşılamak için bir gün öncesinden daha çok çaba gösteriyor, daha çok çalışıyorum.

Genel duruma gelince: Generaller sözüm ona seçim yapıyorlar. 16 gün sonra seçim var. Generallerin kurdurduğu partiler yalnızca katılabiliyorlar seçime. Ötekilerin hepsi veto edildi. Ve seçim alanları bomboş.

Sıkıyönetim uygulamaları daha ağırlaştırılan bir yöntemle sürdürülüyor. İdamların sayısını saptamakta güçlük çekiyorum. Sıkıyönetim mahkemeleri ardı ardına işleyen bir mekanizma düzeninde idamları acımasızca veriyorlar. Onbinlerce siyasal tutuklu iki kez açlık grevi gerçekleştirdiler "Generallerin Zabıt Varakası"nı yazmadığım bu 4 ay süreç içinde. Açlık grevine katılanlardan yazar ve bilim adamı YALÇIN KÜÇÜK bir kalp spazmı geçirerek sayrılarevine kaldırıldı. İşin düşünülmesi gereken yanı şu: ne basınımızda ne de başka hiçbir yerde bir aya yakın süren açlık grevinden söz edilmedi. Söz edilmesini isteyen analar babalar gazete yönetimlerinin avlularından kovuldular.

YALÇIN KÜÇÜK'ün bir zamanlar çalıştığı ileri(?) gazetedeki arkadaşları kendisinden tek bir satırcıkla söz edemeyişlerini hangi nedene bağlıyarak açıklayabileceklerdir?

Açlık, sefalet, işsizlik alabildiğine abanıyor. İnsanlarımız kendi kendilerinde geriliyorlar. Bir tomurcuk gibi açacak güzellikler kavruluyor, yetenekler sönüyor. İçten içe bir hummanın ateşi içinde eriyip gidiyor yetenekleri insanlarımızın o üretken, kıvançlı, yaratıcı yetenekleri... Her şey daha geriye daha geriye çekiliyor... Tıpkı kışla eğitiminde olduğu gibi. Sıra sıra dizili insanlar bir komutla geriye çekiliyorlar. Alanları bomboş bir bırakarak... Hep ilerlemeye alışmış, çalışmaya, ürettiğiyle gelişmeye alışmış bir halk için bu ölümdür.

Ne ki bu gerileyişten sıçrama beklemek boşuna bir umut görünmüyor bana... Boşuna bir umut değil...

KENDİ kendime şunları söylüyorum: "Yaşadığımız koşullar bunlar. Okumanı sürdür. Gerileme. Yenik düşmemek için elinden geleni yap. Yazmayı bırakma. Halkımızın tanığı ol. Onların, kötülüğün, buyuruculuğun, acımasızlığın, ikiyüzlülüğün yenildiğini gör.. Görmek için yaşa... Yaşamını, sağlığını bile bu amaç için düzenle... Bir Gün Bile Yaşama'nın önemli olduğu günlerdeyiz yine... Unutma, Gueorgi Vassilieviç Butof son zamanlarda seninle sık sık buluşmaya, konuşmaya başladı. Söylediklerine kulak ver onun. Onunla konuş.Gerçeğimizi yakalamak için aklından geleni vurdumduymazlığına koma.

Sabrı öğren. Ama sabır seni budala bir tembelliğin içinde kendi kendinde çözülüşü getirmesin. Ve yeni yapıtların için, nerede zaman bulursan atölyede, işte, evde yazmaya koyul...

Düşündüklerini yaz. Ve öykülerini. Öyküye yönelmendeki temel itimleri böylesine bilinçlendirdikten sonra artık yazamazlık edemezsin!

Gueorgi Vassileviç Butof'la Konuşmalar

Ö Y K Ü L E R...

Generallerin Zabıt Varakası yerlerini bunlara terk etmeye hazırlanıyor. Başarmayı, bunun için yeterince güçlü olmayı diliyorum....

. "Dikkatli ve akıllı bir genç kız ... İstanbul'a

EKLER

12 Nisan 1984

BAŞLARKEN....

Uzun süredir yazamıyorum. "Generallerin Zabıta Varakaları"nı bıraktığım zaman bölümünü bile anımsamıyorum şimdi. Generaller yönetimi, siyasal erki ele geçirir geçirmez yazmaya başladığım, daha doğrusu yaşadığımız o zor günleri yarına belgeleyecek tutanakları bir bir yaşadığımız günlere abanarak saptamaya, irdelemeye çalıştığım Generallerin Zabıta Varakaları üç cilt oluşturdu.

1) Generallerin Zabıt Varakaları (12 Eylül 1980 – 12 Eylül 1981)
2) Generallerin Zabıt Varakaları (12 Eylül 1981 – 12 Eylül 1982)
3) Generallerin Zabıt Varakaları (12 Eylül 1982 – 12 Eylül 1983)

Oysa " Generallerin Zabıt Varakaları" na yazılması gereken daha çok şey var. Olayları kavramamız, olayların yaşadığımız günlerin tanıklığını yapması yönünde yazılması gereken çok yönü var. Ben'se en son sanırım üç ay önce yazdığım uzun öyküden bu yana hiçbir şey yazmadım. Yazığım öykünün adı Görüş'tü. Dar bir çevrede okunup beğenildikten sonra boynunu büküp "ÖYKÜLER" dosyasına kıvrılıp yattı. Onların bir gün benden şikayetçi olmalarından korkuyorum.

Özgür tutsağım. Gerek genel seçimlerden, gerekse ve de özellikle yerel seçimlerden sonra kendimi özgür bir tutsağa benzetmeye başladım. Tüm ülke ulusal sınırlarıyla bir cezaevi bahçesine dönüştürüldü. Alabildiğine geniş ve büyük. Şimdi yavaş yavaş dar avlulardaki tutsakları genişletilmiş, ülkeleştirilmiş hapishane avlusuna bir bir salmaya başlayacaklardır. İçeriden kıvançla "özgürlüğümüze kavuştuk" diye kendilerini dışarıya atanlar bu kez sınırları bir ülkenin sınırlarıyla çakışmış daha geniş bir büyük tutsak evinin avlusuna çıktıklarını göreceklerdir.

O nedenle dostum eski senatörlerden Niyazi Ağırnaslı'nın bugün gazetelerde Halkevi davasından, öteki arkadaşlarıyla birlikte aklandıklarını bildiren haberine çok yürekten sevinemedim: "-Özgürsün... ama hiç bir şey yapmamak koşuluyla. Gez toz, işinden evine, evinden işine renksiz, soluk bir yurttaş özgürlüğü. Düşünceni açıklamak YASAK. Örgütlenme, bir araya gelme, dernek kurma, toplumsal birliktelik, toplumsal kıvanç tümüyle ... YASAK.

1982 Generaller Anayasası 35 sözcükle özgürlükleri belirlenirken bu özgürlüklerin kullanılmasını yasaklayalı tam tamına 277 sözcük kullanılmış.

Niçin böyleyiz? Niçin gittikçe daha az özgürüz? Neden dayatılan baskılara toplumca karşı çıkamıyoruz? Neden IMF'nin, OECD'nin, dış kaynaklı banker finans kapitalin buyruğundaki bir kadroyu yerel seçimlerde örneğin halkça silme listelerle destekliyoruz? Sağlıklı saptamalar yapmak gerek.

Bu nedenle yaşadığım toplumu yeniden sil baştan gözden geçirmeye başlıyorum. Yeniden, yazarlığımı kendi toplumumun tutsaklığı içinde onunla organik bağlar kurarak oluşturmaya, kendi kendimde yeni oluşumlar yaratmaya çabalıyorum.

Belki de bu nedenle Özgür Tutsak'ın bu notları bir tutsakevinin avlusundaki tipleri kısa kısa çiziveren bir ressama, gelişigüzel alıntılar yapıp geçiveren bir gezginin notlarına benzetmekte yarar ver... Bu bir çeşit günce ya da "GENERALLERİN ZABIT VARAKASI" – "Generallerin yönetimi parlamentoya, yerel seçimlere karşın tüm yoğunluğuyla sürüyor çünkü- kendimi ve çevremi tüm gözlemlerimle yalın, dosdoğru, olabildiğince yorumsuz ya da alabildiğine yoğun bir irdeleme içinde kendini katı bir nesne gibi ele versin istiyorum.

Tutukevinden notları "Özgür Tutsak" dosyasında çizerken, öte yandan "Öyküler"e de alabildiğine yoğunluk vermek istiyorum. Belki de öyküler gördüklerimin düşünsel yoğunluktaki yansıması, irdelemelerimin ağırlığını oluşturacaktır.

-II-

17 Nisan 1984, Salı

İşten dönüşte çok kez yaptığım gibi Haydarpaşa garının yanındaki, tam Kadıköy iskelesinin karşısındaki kahvenin açık bahçesine oturdum. Hava serin olduğu için pek kimseler yoktu. Vapurdan çıkanlar bir yarış koşusunda trenlere doluşuyorlardı. Bense özgür tutsaklığımın derin tadında, onlardan ayrı eve dönmeden önce işte böyle bir yerlerde soluklanıyordum. Çok yorgun değilsem köprü altına gittiğim de oluyor. Köprü altına bayılıyorum. Neki dubaların değiştirilmesi gerektiği nedeniyle alt geçitleri kapadıklarından beri köprünün o renkli, balıklı kıvancı da birden bire uçup gitti. Akşamları geç saatlerde dönerken elektrik lambaları altında lüferlerle mercanların, sazanlarla hamsilerin yan yana deniz motorlarında, iskele üstündeki tablalarda yan yana yatışlarını izlemenin derin bir tadı vardı. Hele palamutlar... kırmızı kulakları çıkarılıp öylesine yan devrildiklerinden onları çok kez kulağının arkasına karanfil takmış külhanbeylere benzetirdim. Dubalar değiştirilecek bahanesinden bu yana hiçbirini göremiyorum artık... yine de köprü altı özgünlüğünü koruyor. Özgür tutsaklar oralarda gelip soluklanabilirler.... Kendi kendilerine hesaplaşabilirler. Güzel bir iki insan görmenin avuntusunda umutlarını yineleyebilirler.

Haydarpaşa garının açık kahvesinde sanırım çok geçmeden yanıma yarı otomatik sterlleriyle erler büyük bir gürültüyle gelip oturdular. Oysa o sırada ben tam karşıma düşen Kadıköy çiçek pasajıyla, yeni yeni düzenlenmekte olan balık pazarının o insanı çıldırtabilir çatısının sarı rengine dalıp gitmiştim. Erlerden biri arkadaşlarının oturduğu masada yer bulamayınca hemen bitişiğindeki benim masama gelip oturdu. Otomatik uzun namlulu silahını apış arasına aldığı bir sırada erlerden biri "olmaz... buraya

gel..." dedi. Başlarındaki onbaşı değildi bunu söyleyen. Kendisi gibi bir erdi ama gerek yüzünün ciddi çizgileri, gerek davranışlarındaki yoğun kapalılık bu adamın asıl komutaları veren olduğunu, asıl etken kişinin o olduğunu belli ediyordu. Er hiç birşey demeden iskemlesini alıp onların yanına gitti, aralarına sıkışıp sokuldu. Belli ki bir sivilin yanına oturmasından bir takım sakıncalar vardı.

Dalgınlığım sırasında birinin benimle konuştuğunu gördüm bu kez. Genç, ablak suratlı biriydi. İriyarı yüzünde sakalları en az bir hafta süresince traş görmemişti. Halkımız masasına oturduklarıyla birdenbire benim hiç görmediğim bir biçimde, teklifsiz tekellefsiz konuşmaya başlayıveriyor.

Ne zamanda beri konuştuğumuzu, söze nasıl girdiğini anlayamadım bile. Haydarpaşa buğday silolarında hamal olarak çalıştığını öğrendim. Orta sondan ayrılmış... Bana anlattıklarını erlere de duyurmak istermiş gibi davranıyordu. Şaşılası bir biçimde şunları söyledi "- Amerika'dan habire buğday geliyor ağabey... Gördün mü yeni bir gemi yanaştı. 35 bin ton buğday çekiyoruz... 70 liradan alıyoruz... Sonrada devlet onu 35 liraya tüccara veriyor... uncular'da kilosu 70 liradan buğdayı Irak'a satıyorlar..."

- Nereden biliyorsun bunları?

- Bekar barakamızda hep bunları konuşuyoruz...

- Barakalarda mı kalıyorsunuz?

- Evet siloların ötesindeki barakalarda... Hepimiz aynı yöredeniz. Kars'ın Kağızman'ından...

Pabuçları çarpıktı, üstü başı darmadağınıktı ve sefilliği içinde derin yorgunluğunu görüyordum.

- Elimize hiçbir şey geçmiyor dedi... Biz yoksullaştıkça başkaları bir iyice semiriyor... Özal bir kuruş zam yapmadı bize...

Bunu erler iyice duysun gibilerinden söyledi. Yırtık pantolonundan bacaklarının kıllarının fırladığını gördüm. Ve bir süre sonra deminki konuşmalarıyla hiç ilgili olmayacak bir biçimde, kara gözlerinde derin bir düşün parıltısı yana söne konuşmasını şöyle sürdürdü:

- "Biz aslında zenginiz... Babamın toprakları var ama ben gitmiyorum... Gitmeme nedeni de kızkardeşim. Ablam yani... Ablam burada İstanbul'da... Ablam öğretmen... Kağızman'ın en güzel kızıydı. Babam onun kendi seçtiğiyle evlenmesine izin verdi. Şimdi buradalar... Benim burada olduğumu bilmiyorlar. Eniştem de büyük bir lokanta işletiyor... Arabaları var... Geçenlerde boğazda gördüm onları... İnsan bir tuhaf oluyor... Ablam burada olduğumu bilse gelip kurtarır beni... Niye mi varmıyorum onların yanına ağabey...? Varmıyorum işte... Hani eniştem yanlış anlar diye çekiniyorum...

Geçenlerde sinemaya gittim... Okullu kızlar vardı... Meğer ablamın öğrencileriymiş. Ben önce kendimi gizlemek için memleketim "İbrahim Tatlıses'in memleketinden" dedim ama inanmadılar... "Senin sesinde İbrahim Tatlıses'in sesi kadar güzel mi?" dediler... Güldüm. Büfede kulaklarına hafifçe uzun bir hava mırıldandım... Öyle bir şaşırdılar ki görmeliydin ağabey..."

Kafasının bir yanı yaşadığı bekar odasının gerçekleriyle tortulu, öbür yakası düşlerle dolu bu genç adama bir kaz daha baktım özenle. "Bu ikisinden biri ötekini mutlaka yiyecek diye düşündüm. Ya düşleri içinde İbrahim Tatlıses'li türkülerle lümpenleşecek ya da gerçeklerin dürtüsünde acıyla kıvrana kıvrana yürümesini öğrenecek. Belki de ülkemizin kurtuluşu tümüyle buna bağlı..."

Tren saatimin geldiğini söyleyerek kendisinden izin istedim. Oysa oturabilirdim daha. Oturmaya, yalnızlığımda soluklanmaya derin bir gereksinme duyuyordum. Beni böyle alelacele kaldıran biraz sonra bana da bir türkü söylemeye başlayabileceği kaygısı oldu...

-III-

18 Nisan 1984

Dün avukat arkadaşlardan biri Sağlamcılar tutukevinde bir buçuk yıldır yatmakta olan Ali'nin benim için yaptığı tespihi getirdi. Kendisini birden çok derinden özlediğimi duyarladım.

Ali Kürt'tür... Varto'ludur. Ve de Anayasa'ya "Hayır" kampanyasında tutuklandığından bu yana içerde yatmaktadır. Hakkındaki davalar yoğunlaşmaktadır. Bank-Sen Sendikası'nın örgütlenme bölümünde görevli oluşu askeri savcıların "Anayasa'ya Hayır" bildirisi dağıtmaktan daha çok kendisi üstüne şimşekleri çekmektedir. Ve de Kürt oluşu tıpkı zincire vurulu Promethee gibi Olympe dağlarında oturanların tüm yıldırımlarını göğsünde patlatmaktadır.

Özgür bir tutukevine döndürülen ülkede askeri savcılar idam istemlerini sürdürüyorlar. Dün 75 kişinin idam isteminden sonra bugün de aynı siyasi örgütün 6 kişisi için ölüm istendi.

Devlet eliyle öldürülmeleri istenenler arasında gepegenç kızlarımız var. Duru yüzlerindeki gülümseyişe, geleceğe hiç bitmeyen bir umutla bakışlarındaki yalınlığa heyecanla bakıyorum.

-

IV-

19 Nisan 1984

İ M Ç

ÖNCESİ GÜN Hürriyet gazetesindeki manşet: "ESRARENGİZ EMRİ KİM VERDİ?" "Ağca'nın Maltepe askeri tutukevinden kaçırılmasından önce 90 görevli değiştirildi."

İstanbul Sıkıyönetim 1 No'lu askeri mahkemenin duruşmasında olay sırasında Maltepe'de görevli astsubay Yusuf Hududi açıklamasını şöyle sürdürdü: "- Kaçırılma olayından bir ay kadar önce bizim tutukevinin erlerinden 80/90 kadarı başka erlerle değiştirildi. Değiştirilen erlerin yerini 2. Zırhlı Tugay Uçaksavar Bölüğü'nün erleri oluşturuyordu. Ben bu değişikliğin nasıl ve kimlerin emir vererek gerçekleştiklerini bilmiyorum. İlk kez böyle bir değişiklik gerçekleştirildi. Ve bu değişiklik yapıldıktan sonra peşpeşe askeri cezaevinden kaçmalar başladı. Ağca'nın kaçmasına yardım eden erlerden Bünyamin Azeryılmaz da bu kavrayamadığım değişiklikten sonra cezaevine giren erlerden biriydi..."

Şimdi bu kısacık ama önemli açıklama üstünde önemle duralım:

O zamanın Sıkıyönetim komutanı, daha sonra Papa'yı vuracak olan Ağca'nın kendi sorumluluk bölgesindeki tutukevinden kaçırılmasına ilişkin açıklamasında ne diyor? Aşağı yukarı şöyle: "Bu kaçırılma olayında kendi insanımızın yapısının etken olduğunu gözden uzak bulunduramayız..." yollu bir açıklamaydı bu... Sol basınımızda generalin bu açıklaması pek beğenilmiş... sayın Mumcu'lar... sayın Selçuk'lar fırsat buldukça eşi bulunmaz açıklamayı ikide bir köşelerine alır olmuşlardı. Ağca basit bir suçlu muydu? Yooo; Türk ve dünya kamuoyunu derinden etkileyen bir cinayetin suçlusuydu: Milliyet gazetesinin genel yönetmeni, başyazarı Abdi İpekçi'yi öldürmüştü. Ve de zamanın İçişleri Bakanını polis örgütlerince nice nice uğraşlardan sonra bulunabilen katilin sorgulamasının kesinkes polis birimlerinde yapılmasını buyurmuşken, daha Ankara'yı dönmeden, verdiği buyruğun mürekkebi kurumadan Ağca'nın askeri makamlara teslim edildiğini öğrenivermişti. Oysa Bakan Askeri makamlara tüm ifadesi tamamlanmadan Ağca'nın teslim edilmemesini buyurmuştu. Neden? Askerlerce kaçırılacağını bildiği için mi? Nitekim de öyle oldu... Ağca'nın insancıl nedenlerle kaçırıldığı imgesini yaratmaya çalışan o günün sıkıyönetim komutanının savlarının tam karşıtı bugün olayın nasıl inceden inceye saptanmış bir düzenlemeyle gerçekleştirildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Biz hep buna inandık ama şimdi başkaları da daha çok buna inanmaya başlıyorlar.

Ağca çıktıktan sonra Türkiye'de iki kişiyi daha öldürdü. Ondan sonra dışarıya çıkarıldı. Papa'yı vurdu. Şimdi dünya terörizminin bu akıllı adamı İtalya cezaevinde ardı arkası bitmek bilmez senaryolarla işlevini sürdürmeyi, komünist yönetimli ülkelere kara leke çalmayı başarıyla gerçekleştiriyor. Bu nedenle İpekçi'yi, daha

başkalarını öldürmesi bile bağışlanabilir, hoşgörülü bir unutkanlık içinde eriyip gittiler. Artık herkes ellerinden kan damlayan bir katili değil, kendisini bağışlayan Papa hazretleri önünde diz çökmüş dua edermiş gibi mırıldanan zavallı bir gencin simgesini belleğinde taşıyor. Kurt yeniden kuzu postuna bürünmesini bildi.

Şu günlerde İstanbul'da önemli bir toplantı var: Amerika'dan gelmiş önemli (?) terör uzmanları uluslararası bir bilimsel (?) toplantıda Ermeni terörizmi ve genel anlamda terörizm konusunda bildiriler sunuyorlar ard arda. Her gecede televizyon bu bildirileri halkımıza uzun uzun açıklıyor, değerli bilim adamlarının görüntülerini veriyor. Tüm bildirilerin yönelik amacı apaçık ortada: Terörizmin ardında ülkeyi bölmek isteyen gizli güçler, özellikle de komünist militanlar vardır... Komünizme karşı alınacak önlemler terörizme karşı alınacak önlemlerle eşdeğerdir. Yani daha açık bir anlatımla terörizme karşı mı savaşmak istiyorsunuz, öyleyse siz komünizme karşı savaşmak zorundasınız.

Şimdi Maltepe'den süngüler tanklar arasından kaçırılan teröristi hangi güçlü komünist örgütlerinin kaçırdığını da kanıtlamak bu baylara düşer.

O zamanın sıkıyönetim komutanı, bugünün Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ kendi burnu dibindeki askeri cezaevinde sağcı teröristleri kaçıran subayları bir bir bulup çıkarmak zorundadır. Gizli buyrukları veren, erlerin yerini değiştiren bu subayların gerisinde de kimlerin bulunduğunu belirlemek zorundadır. Ama yapamaz... çünkü tüm onların gerisinde de kendisinin ve yönetimi ele geçiren cuntanın bulunduğunu bilmektedir.

Kim bizzat bu düzenlemeyi Orgeneral Üruğ'un yaptırtmadığını kanıtlayabilir? Bir sıkıyönetim komutanının böyle bir kaçırılma olayından sonra görevinden alınması gerekmez miydi? Oysa adam Genelkurmay Başkanlığı'na getirildi. Generaller hiç kuşkusuz kendilerini yönetime getiren teröristlere çok şey borçlulardır. Teröristlerin hemen ardında generaller vardır. Teröristler harıl harıl aranılırken generallerin odalarında belki de çay kahve içmekteydiler...

Astsubay Hududi'nin açıklaması kadar hiçbir şey Türkiye'de terörizmin generallerin gölgesinde büyüdüğünü böylesine kolay bir biçimde kanıtlayamaz.

Türkiye, halkımız işte böylece 50 milyon insanı, doğal kaynaklarıyla IMF, OECD, dünya kapitalizminin finans kaynaklarına emme-basma sömürü düzeniyle işte böylesine kenetlendi, böyle bütünleştirildi. Ülke baştan aşağı koskoca bir hapishane avlusuna dönüştürüldü.

-V-

Aynı Gün

DİYARBAKIR 2 No'lu Askeri Mahkemesi 10 İDAM verdi.

ayrıca

2 kişi yaşam boyu tutuklu, 16 kişiyse 24 yıl cezaevlerinde kalacaklar..... görülmekte olan dava PKK davasıydı.

-VI-

21 Nisan 1984

İyi beslenmiş, yapılı, gösterişli bir adam maroken koltuklara oturmuş, sırtı maroken kaplı duvarların önünde, hani çocuklar kovboyculuk oynarken başparmaklarını geriye büküp şahadet parmaklarını dimdik uzatırlar ya işte öyle... ateş eden bir tabanca taklidi yapıp hemen yanında duran Türk bayrağına bakışlarını kaydırmış. Büyük puntolarla karşısında şunlar yazılı: "SUİKASTÇI, BAKANIN ÖZEL DANIŞMANI OLDU." ANAP yönetiminin Sağlık Bakanı kendisine özel danışman olarak atadığı bu adam 1952 yılında gazeteci Ahmet Emin YALMAN'a Malatya'da silahlı girişimde bulunmuş olan Hüseyin ÜZMEZ.

32 yıl sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bakanının özel danışmanı olduktan sonra yaptığı açıklamada şunları söylüyor:

- "Ben ilk silahlı sağ eylemcisiyim. Silahlı eylemciler birbirlerini kırarlarken, vatandaşı öldürürlerken eylem konusunda uzmanlaşmış olan benim kimse görüşümü almadı.. (...) Mehmet Ali Ağca ile aramızda bazı benzerlikler var. Bir kez ben Türkiye'nin ilk silahlı sağ eylemcisiyim. O da bir sağ eylemci ve benim gibi silahlı... AĞCA da Malatyalı. O da bir yazara suikast yaptı. O da bu yönleriyle uluslararası ilk Türk sağ eylemcisi. O da benim gibi yoksul aile çocuğu... Aramızda tek benzemezlik onun sansasyona çok düşkün olması..."

AYNI GÜN gazeteler Adana, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Hatay-İçel Sıkıyönetim komutanlığının 14 APOCU için verilen idam cezasını duyuran bildirilere de alt sayfalarında yer vermişler:

"Komutanlığımız 1 No'lu Sıkıyönetim askeri mahkemesinde görülmekte olan yasadışı PKK (Apo'cular) örgütünün Adıyaman grubu ile ilgili olarak açılmış olan kamu kovuşturması 19 Nisan 1984 günü karara bağlanmıştır.

12 Eylül öncesi ve sonrası Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde silahlı mücadeleyle bağımsız Marksist-Leninst bir Kürt devleti kurmak için 15 kişiyi öldürme, silahla yaralama, devletin güvenlik güçleriyle silahlı çatışmaya girme, adam kaçırma, gasp, silahlı tarama, bombalama,

patlayıcı madde atma, gibi örgütsel eylemlerde bulunmak suçlarından yargılanan 186 sanıktan;

Mehmet Aydın, Osman Yıldırım, Ali Özbey, İbrahim Akan, Kazım Tepeli, Rıza Bilgiç, Abuzer Aslan, Şeyho Topçu, Hüseyin Temel, Hüseyin Cengiz, Hasan oğlu Mehmet Doymaz, Aziz Bilgiç ve Mehmet Heyiş adlı,

14 SANIĞIN İDAMINA...

Mahmut Taştan, Şevket Yıldırım, Osmanoğlu Ahmet Yıldırım ve Osman oğlu Mehmet Yıldırım adlı,

4 SANIĞIN YAŞADIKLARI SÜRECE HAPİS KALMALARINA

45 SANIĞIN 20 YIL TUTUKLU KALMALARINA

öteki

113 SANIĞIN SALIVERİLMELERİNE

KARAR VERİLDİ..."

Aynı Gün:

Avukat ile karşılıklı yazıhanemde konuşuyoruz. Söylediklerini günceme aktarabilmek için olduğunca bellediğimde tutmaya çalışıyorum: "Sıkıyönetim mahkemelerinin askeri yargıçları önünde inzibatlar tutukluları artık resmen dövüyorlar. Yargıçların gözleri önünde. Tutuklular tek tip giysi giyme sorunu nedeniyle duruşmayı protesto etmek amacıyla giysilerini çıkarır çıkarmaz tüm sıkıyönetim yargıçları tek bir yerden komut almış gibi, hemen kolluk kuvvetlerine "Atın şunları dışarıya" diye buyruk veriyorlar... İşte o zaman izlenmesi güç bir sahne başlıyor. Erler, astsubaylar coplarla öylesine bir saldırıda bulunuyorlar ki duruşma salonu göz açıp kapayıncaya dek kan revan içinde kalıyor. Ağızlarından, burunlarından kan boşananlar, kaşları patlayanlar... hele kızların öylesine hayasızca, adeta yarı tecavüz edilirmiş gibi bir oralarından buralarından yakalanıp götürülüşleri var ki insanın yüreği parçalanıyor... Hele duruşmayı izlemeye gelen velilerin haykırışları: "Yapmayın... dövmeyin" diye bağırışları... Duruşmadan çıktıktan uzun süre bu ağızlarından kanlar boşanan tutuklularla, yarı tecavüze uğrayan kızların görüntüsü gözümün önünden gitmiyor; velilerin haykırışını gece düşümde duyarak yataktan fırlıyorum...

Hiçbirimizin sinirlerinde dayanma gücü kalmadı. Ne siyasi tutuklulara "yapmayın, etmeyin" diye söz geçirtebiliyoruz, ne de bırak normal bir hukuk devletini, kendi cunta yasalarını bile dinlemeyen mahkemelerde yargıçları etkileyebilecek mekanizmaları harekete geçirebiliyoruz. Artık olanların yalnızca tanığı durumundayız. Bu da savunma görevimizi tam anlamıyla yerine getiremediğimiz için bizi bir kurt gibi derin bir acıyla kemirip duruyor...

- Sence olayların böyle şiddetlenmesinin nedenleri ne olabilir? Yargıçların önünde tutukluların dövülmesine dek uzanan...

- Birçok neden var... Hangisinin en etken olduğunu söylemek olanaksız... Örneğin Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kuruluşunun tümüyle tamamlanıp yargıçların atanmaya başlamasına bu olayların rastlaması -bence- yalnızca bir rastlantıyla açıklanamaz...

- Anlamadım... ne ilgisi var? Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne atamalarla yargıçların tutumlarını sertleştirmelerinin...

- Öyle sıkı bir ilgisi var ki olayı yakından kendi gözleriyle izlemeyenler için durumu salt mantıksal açıdan kavrayıp yorumlamak güç olabilir... İnanılmazlığı ağır basabilir... Kısaca olay şu: Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne atanmak için Sıkıyönetimin askeri yargıçları arasında korkunç bir yarış var... Göze girme yarışı bu... Sıkıyönetimin asker kesiminden olmayan savcıları bile olayı dehşetle izliyorlar. Örneğin bu savcılardan biri DİSK duruşmasında biz avukatların diyelim ki ilk ya da üç kişi için istediği tahliye istemine katılıyor. Katıldığını duruşmada belirtiyor. 1 No'lu Sıkıyönetim yargıcı hiç ilgisi olmayan yalnızca kendisinin saptadığı -artık kendisi mi saptıyor, yoksa yukarıdan aldığı buyruğa mı uyuyor, onu bilmemiz olanaksız- kendiliğinden bir bakıyorsun iki üç kişiyi tahliye ediyor. Bu olay da çok az gerçekleşen olaylardan... Genellikle son zamanlarda tüm tahliye istemleri geri çevriliyor... Örneğin DİSK davası...

Bizim yaptığımız zamanlamaya göre duruşma böyle sürerse bu dava 1987 yılında ancak sonuçlanır... Uzattıkça uzatıyorlar...

- Bu duruşma için "Savaş Hükümleri" uygulanıyor muydu? İşin uzamaması için... bir an önce sonuçlandırılabilmesi için...

- Evet ama bu durum şimdi çeşitli nedenlerle işlerine gelmiyor. Askeri mahkemeler Yargıtay'dan çekiniyorlar. Genellikle askeri Yargıtay olaya daha nesnel, daha hukuksal açıdan, daha adaletli bir tutumla yaklaşım gösteriyor... o nedenle de Sıkıyönetim mahkemelerinin verdikleri kararların bir büyükçe bölümü bozuluyor. Onaylanmıyor. Şimdi, bu önümüzdeki Ağustos ayında bu yargıçların birçoğunun normal emeklilik yolları ve atamalarla değiştirileceği kesinleşmiş durumda... Bunu bekliyorlar. Yerlerine geleceklerin kimler olduğu bile biliniyor... Çoğu faşizan tutumlu yönetimin güvendiği, yönetimin yakını üst düzey yargıçları...

Bunu bildiğimiz için biz DİSK davasının bakılmakta olduğu sıkıyönetim mahkemesine şu yollu bir başvuruda bulunduk: "Davanın bir an önce bitirilmesini istiyoruz. Duruşmayı boşu boşuna uzattığınız kanısındayız. Örneğin duruşma saat sabah 10.00'da diyorsunuz. Duruşmayı 11.30'da açıyorsunuz. Yarım saat sonra duruşmayı öğle tatili nedeniyle bir buçuğa alıyorsunuz... Bu kez de duruşmayı saat 15.00'da yani tam bir buçuk saat sonra açıyorsunuz. İki saat sonra da saat 17.00'da

çalışma saati bitti diye duruşmayı yeniden kapıyorsunuz... Şimdi biz sanıklar için hiçbir istemde bulunmadan, size en küçük bir engel çıkarmadan bir an önce karar vermenizi istiyoruz. Vereceğiniz kararın da bizce bir önemi yok. Ama biz bir an önce Askeri Yargıtay'a gitmek istiyoruz..."

İşte böyle dedik... Tınmadılar bile. Klasörler dolusu evrakları mıy mıy okumayı sürdürüyorlar, anlayamadıkları bir yer oldumu sözüm ona "ilgi merciine" sorulması istemiyle uzun uzun yazılar yazıyorlar ve insanları yeniden geldikleri gibi Sağmacılar tutukevine gönderiyorlar.

Barış Davası'nın açıklanan kararı üç ay olmasına, 4. ayına girmesine karşın İstanbul Sıkıyönetim komutanlığının sümeninden ancak çıkıp da Yargıtay'a gönderilebildi. Yargıtay'dan büyük bir olasılıkla dönecektir. Bunu bildikleri için uzattıkça uzatıyor, kendi koydukları yasadışı yasaları bile çiğniyor, herkes kendi buyruğunu kendisi kuruyor. Tek bir ilkesi var bu davranışın: Komutansa üstlerince, yargıçsa Sıkıyönetim komutanları aracılığıyla Ankara'daki efendilerine daha çok, daha başarılı bir biçimde yaranabilmek...

- İnsanlar, hem de insanların yaşamları söz konusu olan sorunlarda böylesine sorumsuz, acımasız davranabilirler mi?

- Ne diyorsun sen? Ne diyorsun... Barış Davası'nın hiç umulmadık ağır cezalar veren yargıcı Atilla Ülkü Erzincan Devlet Güvenlik Mahkemesi yargıçlığına atanınca, aralarındaki kıskançlığı, çekemezliği, hasetliği bir görmeliydin... Kaçırılmış bir fırsatın henüz kalmış öteki nimetlerinden yararlanabilmek için alabildiğine kraldan çok kralcı kesilmeye, artık kendi gözleri önünde politik tutukluları coplatmaya dek işi götürmeye başladılar.

- Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne atanan çok mu şey elde ediyorlar...?

- Sayayım: Bir, gerçekten sınırsız bir yetki. Artı, çift maaş, artı riski zammı, artık makam arabası, artı ordunun tüm dinlence kuruluşlarında sınırsız, isteyebildiğince kalma olanağı -komutan bile ancak iki ay kalabilir çok çok- Şimdi düşünebilir misin kıytırık bir askeri mahkeme üyesinin, kıytırık askeri davalara, firarlara, bilmem nelere bakarken ve de ikide birde oradan buraya, o birlikten bu birliğe atanmaları yapılıp dururken Devlet Güvenlik Mahkemelerine atanmayla elde ettiği olanakları...

İnan bana, abartmalı bir biçimde söylemiyorum, yalnızca makam arabası için bunların içinden birkaçı idam cezası bile verebilir... Bu duyguyu içimde kuşkulu bir biçimde taşıyorum. Ve gerçekten taşıyorum. İnsanın bunca küçük şeyler için bunca canavarlaşmış olabileceğine inanmak istemiyorum... Ne ki bu kuşkunun yüreğimde ikide bir kuyruk sallayan acısını da duymuyor değilim...

Genç avukat arkadaşıma baktım. Yaşlandıkça duyguları nasırlaşır mı? diye düşündüm kendi kendime.

Sonra başka şeylerden söz ettik: İlerici nitelikli ikimizin de tanıdığı önceki dönemin bir sendika liderinin şu anda Süreyyapaşa sayrılarevinde yatmakta olduğundan, kanser nedeniyle akciğerinin birinin alındığından, kendisine ne zaman bir ziyarette bulunabileceğimizden... gibi şeylerden.... söz ettik.

-VII-

23 Nisan 1984

Bugün 23 Nisan... Kemalist Cumhuriyet iki yüzlüğünün en eşsiz örneklerinden birini yaşıyor bugün. 1056 köyünde henüz ilkokul bulunmayan, 1 milyondan çok okuma-yazma çağına gelmiş çocuğa okul veremeyen, 610 ilkokulda öğretmeni bulunmayan bir cumhuriyet, günlerdir süren törenlerle 23 Nisan'ı Dünya Çocuk Günü olarak televizyonlarda kutluyor, başbakan çocuklarla birlikte halay çekiyor... Miniklerin sırasıyla valinin, Meclis'in, Cumhurbaşkanı'nın, makamlarına oturup buyruklar verişi televizyonlarda, basında uzun uzun gösteriliyor....

Milyonlarca çocuğunu ortaokulda okutamayan köprü altlarında, sersefil gecekondularda yaşam kavgasıyla yüz yüze, yapayalnız bırakan bir Cumhuriyet'in özellikle çocuklar üstüne oynadığı bu iki yüzlülük insanın gerçekten miğdesini bulandırıyor... iğrendiriyor... Bu gösterişli törenlerin şatafatının gerisinde yüzleri is pas içinde kaportacı, hamal, tornacı çocuklar iri iri gözleriyle Kemalist Cumhuriyet'in iki yüzlülüğüne iri iri açılmış gözleriyle bakıyorlar... Bu iri iri açılmış çocuk gözleri iki yüzlülüğü bir gün yiyip bitirecek...

-VIII-

UZAKTAKİ DOST'A MEKTUPLAR :

1. Mektup

Dün birden seni düşündüm. İçimin sıkıntısı içinde boğulup gideceğimi, artık hiç kimsenin de beni kurtaramayacağını kesin kes inandığım bir zamanda –işte böyle bir zamanda: kendi yalnızlığımda köprü altında mıydım yoksa İstanbul'un adını sanını anımsayamadığım bir köşesinde mi, nerdeydim... işte birden seni düşündüm... Bir umut değildin benim için. Kim olduğunu bile bilmiyordum. Ülkeden kaçmış, bir başka ülkeye sığınmış bir politik sığıntıydın. Ne yüzünü, ne yaşını, hiçbir şeyi bilincimde çerçeveleyemem senin için. Çerçeveleyebildiğim tek bir şey vardı: sen de benim gibi yalnızdın şimdi. Ben kendi ülkemde, sen başka bir ülkede... Dilini bile doğru dürüst bilmediğin insanlar içinde...

O zaman şunu düşündüm: kim bilir nasıl özlemişsindir İstanbul'u... insanlarımızı... konuşmalarını, küfürlerini, budalalıklarıyla, akıl almaz akıllıklarını...

rakıyı, sarımsaklı cacığı... Gençsen annenin sana yaptığı börekleri, yaşlıysan akşam üstü batan güneşe karşı kurulan çilingir sofracağını...

İşte o zaman senin özleminle İstanbul'a yeniden bakmaya başladım. Sana buradan mektuplar göndermeyi, İstanbul'u... insanlarımızı anlatabilmeyi düşündüm... Bu ara öykülerimde de senin özlemlerini, bir güneş gibi yanan hasretini, bir yürek gibi çarpan düşünceni temellendirmeyi kendi kendimde kuramladım.

Sana küçük küçük mektupçuklar atacağım... özentisiz. Nerede bulunursam, oradan, içimden geldiği gibi... Bunlara mektup bile denmez. Sözcük kartpostalları... Senin için elimde karakalem insanların içinde kıyıda köşede, küçük küçük resimler çizen birine benzetmeye başladığımdan beri kendimi biraz daha yaşamak için hafiflemiş buldum. Çevreme yeniden bakmaya başladım. Senin için, ülkesinden uzak, derin hasretlikler, derin kanamalar içindeki senin için... Beceremediklerim için beni bağışla.

Kaç gündür hava kapalı... İstanbul'un bu kapalı, soğuk, yağmurlu havaları hiç çekilmez bilirsin. İçimdeki derin sıkıntıyı nerelere taşıyacağımı bilemiyordum. Kalktım Kartal'a gittim. Ben trendeyken bir sis tabakası gibi yığılmış bulutlarda güneş ışınları bir su gibi yayılmaya başladı.

Trenin hemen en önündeki yük vagonuna bindim. Bu vagonlar dardır. Yalnızca karşılıklı kısa bir sırayla tam onun ortasında bir başka sıra vardır. Yani oturacak kişinin sayısı 9 kişiden öteye gitmez. İçeride hep sakallı yaşlı insanlar vardı. Dinç yaşlılarımız... Başlarında örme serpuşları, gür sakalları ve bastonlarıyla... Belki de o nedenle içeriye girer girmez "Selamünaleyküm" demek gereğini duydum. Selamımı alıp almadıklarını bilmiyorum. Duymadım. Suadiye'de süt güğümleriyle, bidonlarla köylü giysileri içinde bir kadın bindi. Yorgunluğunu gördüm. Yer verip vermemeyi kendi kendime tartışırken biri kalkıp yer verdi. Zavallı kadın oturur oturmaz uyuklamaya başladı. Ayağında yün çoraplar vardı. Yan gözle izlediğimde yaşının en çok 25 olmasına karşın 40 yaşında, belki de daha çok gösterdiğini gördüm. Yaşlı adam daha iyi uyuması için kalktı kendi yerini ona verdi. Derin bir acı vardı kadının yüz çizgilerinde. Ciddi ve acılı bir durgunluk, yaşam kavgasındaki yorgunluk tüm yaşamına sinmişti. Yaşlılar bunu anladılar. Onların ellerine baktım... hele birininki öylesine iri iriydi ki "işte, dedim kendi kendime... bir Pazar günü dinlenen eller... soluk soluğa dinlenen eller... Bu yaşta insanlarımız inşaat işlerinde bile çalışmıyorlar mı?"

Kartal çok cicili biciliydi. Artık bahar hazırlıkları sahil kahvelerinde rengarenk açıyor. Kareli kırmızı örtüleriyle, tertemiz masaları, iskemleleri ve iyot kokan deniziyle... Kartal'da balıkçılar hemen kahvelerin önünde mezgitleri, sardunyaları, mürekkep balıklarını kayıklarının kıç tarafındaki genişliğe tabla tabla yaymışlar bağırtı çağırtı içinde satıyorlar. Kartallılar da rıhtım üstünde tablalarda oynayan bu balıkları özenle izliyorlardı... Arada bir alan da oluyordu. Balıkçıların hemen hemen hepsi genç

ve güzel insanlar... Ama bir yaşlısı vardı ki sarı muşambaları içinde küpeşteye yaslanmış: "İşte benimkiler... haydi benden bu kadar..." der gibi duruşuyla göz alıcı bir güzellikte, delikanlılıktaydı... Akşam onun yakaladığı balıkların şöyle en iyisinden bir ikisiyle küçük bir rakıyı ağır ağır, yorgunluğunu çıkara çıkara yudumladığını düşledim...

Böyle düşlemekte yanılmadım. Çay içmek için oturduğum masanın hemen yanındaki masada yüzünü göremediğim -Pendik koyundaki balıkçı tekneleri görebilmek için sırtımı onlara dönmüştüm- sesinden genç birini konuşmasını kulak ardı ede ede dinledim. Bir olay olmuştu da besbelli arkadaşları onu anlattırıyorlardı kendisine. Kısa bir süre sonra ne olduğunu kavradım: "-Birden ipe sarıldım diyordu genç balıkçı... ama sersem Rıza şaşkınlıktan, beceriksizlikten ipi çekiverdi... Motor gidiyor... ben kendimi denizde buldum... Suyun üstünde durmakta zorluk çekiyorum... İpi at diyorum şaşkınlıktan atamıyor... Başladı bağırmaya "baba denize adam düştü adam düştü..." diye... Hüsnü Dayı döndü... ama beni göremez... Eyvah dedim gidiyoruz... bu beceriksiz baba oğlun beceriksizliği yüzünden boğulup gideceğim... Aptallar zaman zaman üstüme geliyorlar... Ezecekler arkadaş... parçalayacaklar... Bir kezinde öyle yakınımdan geçtiler ki yan halaklarladan birine sarıldım... Tutundum... Ne ki gittikçe kuvvetim kesiliyor... aptallar bir motorları durdursalar da nerde olduğumu bir anlasalar ya sesimi duyup. Buna nice sonra akıl ettiler. İyi ki akıl ettiler... O zaman motorun bordosuna son gücümle vurunca, bunlar şaşırdılar... Burada burada diye bağırıp çektiler aldılar beni denizden... Ölümden döndüm... Eve geldiğimde baktım bizimkiler dırdır edip duruyorlar... Benim geldiğimi gören bile yok. İndim iskeleye yeniden... Nedim'in meyhanesinde gece ikiye dek içtim... Kendime gelir gibi oldum işte o zaman... Sonra da çıkıp eve kafayı vurdum... Yalnız büyük oğlan, 10 yaşındaki uyumamış... beni beklemiş...

- N'oldu baba... dedi...

- Denize düştüm dedim... Sarıldı. İçimden kaldırıp karıyı bir güzel pataklamak geçti ama... Bunlar da dedim bütün gün bitmeyen dırdırlarıyla kafa ütülüyorlar be oğlum.

- Sen onlara aldırma baba dedi... Eksik etek değiller mi...?

- Eksik etekler... Bir süre sustuk. Ekmek davamıza az kalsın bu gece boğulup gidiyorduk be evlat dedim...

Oğlanla koyun koyuna uyuyakaldık sonra..."

Mektubumu bitirmeden küçük bir not eklemek istiyorum sana: ADANA SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ 7 KİŞİYE DAHA İDAM VERDİ.

TDKP/İ.Ö (Bu adı sanırım ben ilk kez işitiyorum, belki de senin içinde tanıdıkların vardır; Türkiye Devrimci Komünist Partisi/İnşa Örgütü) üyelerinden ölüme mahkum edilenlerin adları şunlar; Sıkıyönetim Komutanlığının bildirisinden alıyorum:

"... yargılanan sanıklardan Çiler Dilcan, Seyfettin Bayramoğlu, Recep Kar, Cemal Cengiz, İsmet Kaya, Mahmut Uygun ve Doğan Kurt adlı toplam 7 sanığın idamına..."

29 Nisan 1984

-IX-

2. Mektup

Bir yanda idamlar, bir yanda varımız yoğumuz yabancılara satılık... Neler mi satıyoruz: tam 4,5 trilyonluk bir satışla ülkenin tapusunu artık resmen yabancılara vermeye hazırlanıyoruz: Peki neden bağımsızlık savaşı yaptı bu ülkenin insanları? Ne anlamsız, ne saçma bir savaş bu...

Dün "Yabancı Sermaye Dairesi"nce hazırlanan "Uluslararası Para Piyasalarında Türkiye" adlı seminere katılan ÖZAL hükümetinin koltuksuz bakanlarından da yetkili müsteşarlar'ının katıldığı seminerde yabancı dış finansman kaynaklarının seçkin temsilcilerine satın almaları ya da ortak olabilmeleri için tam 73 dev proje sunuldu. Karlılıkları uzun uzun açıklandı, anlatıldı. Dış bankaların seçkin yetkilileri hükümetin temsilcilerine meclisteki karşıtçı partilerin bile soramadığı soruları yönelttiler... Örneğin Hazine Dış Ticaret Müsteşarı PAKDEMİRLİ, Montreal Bankası'ndan D'A VILLIS'in "Bankaların donmuş kredilerinin ne ölçekte olduğu" sorusuna yanıt vermede alabildiğine zorluk çekti: "Donmuş krediler ekonominin kaldıramayacağı düzeye gelmedi. Bunlar toplam kredilerin yalnızca %8'ini oluşturuyor" dedi.

Montreal Bankası'nın kurt yöneticisi D'A Villis bu geri dönmeyen batak kredilerin içeriğini daha da kurcalayan sorularına öteki yabancı banka yetkilileri de katılınca -Dost, sen şimdi Türkiye'de en çok tartışılan konulardan birinin bu donmuş krediler denilen batak paralar olduğunu bilmiyorsundur belki de: kısaca bir açıklama getirip yazımı sürdüreyim. Henüz kanıtlanmayan bir sava göre Türkiye'deki tüm bankaların iflasın eşiğinde olduğu söyleniyor. Bankaların toplam 700 milyar TL'lik bir parayı kredi açtığı müşterilerinden geri alamadığı savı gün geçtikçe daha büyük bir önem kazanıyor. Maliye Bakanı da, adı olayın büyüklüğü, getirebileceği sonuçları gözleyebilmesi için donmuş krediye çıkarılan bu batak paraların bankaları tıpkı Kastelli imparatorluğunu uçuruma yuvarlayıp sürüklediği gibi iflasa götürebileceğini kestirdiğinden bankalardan açıklama beklediklerini bir özel seminerde belirtti. O zaman çok büyük bir bankamızın yetkilisinin verdiği yanıt tıpkı şöyle oldu: "Biz böyle bir açıklama yapamayız. Bankalar yasasının 86. maddesi bunu engeller. Hükümet kendine güveniyorsa bu maddeyi kaldırır. Biz de o zaman batak paraların kimlerde olduğunu açıklar, kamuoyu da böylece adı sanı pek bilinen büyük holdinglerin nasıl hala ayakta kalabildiklerini öğrenmiş olur..." dedi.

Yani dost IMF'nin sıkıştırmasıyla açıktan bankalara gözdağı vermeye çalışan ÖZAL hükümetinin kartını bankalar gördü. Ve de "paçan sıkıyorsa kaldır 86. maddeyi, biz de gerçekleri açıklayalım" dediler. Soyguncular, halkımızı sömürenler arasındaki bu dövüş, bu alıp-verme kavgası, uyanık güçler tutukevlerine tıkıldığından, idamlarla halkımız bir güzel yeniden sindirildiğinden beri -apaçık sürdürülüyor... utanmazlıklarını gözleme gereksinimi hiçbir zaman duymuyorlar. Kırk Haramiler mağarasındaki bu pay bölüşümünün kavgasını soyulmuş olanlar tutsak, yenik olduklarından, bir çeşit kazığa bağlandıklarından ağızlarını açıp da en küçük bir şey diyemeden izliyorlar... Ne ki Montreal Bankası'nın yönetmeni ipi bağlı değil... O nedenle, dış bankaların öteki yetkilileri de bu konuda Pakdemirli'yi sıkıştırınca-...

... bu kez bay PAKDEMİRLİ'nin yardımına Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Merkez Bankası Başkanı Yavuz Canevi yetişti ve şu tümcelerle, iflas etmekte olan Türkiye Bankalarıyla onlara bağlı Holdinglerin içyüzünü dış haramilerden gizlemeye çalıştı: "-Donmuş Krediler 24 Ocak kararlarına ayak uyduramamış şirketlerin bankalara borçlarını ödememelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak biz artık iflas etmiş üç bankanın kurtarılması dönemini geride bıraktık. Söz konusu girişim bize tam 100 milyar liraya patladı."

Ve "Satış Listesi" yabancılara dağıtıldı. Satış listesinde yer alan bazı önemli kuruluşlarla, projeler şöyle: 2. Boğaz Köprüsü ile buna bağlı çevre yolları, İskenderun ve Karabük Demir-Çelik İşletmeleri, Atatürk Barajı, Soma ve Zonguldak Maden Yatakları, Afşin-Elbistan Termik Santrali, Adıgüzel, Altınkaya, Karakaya Barajları, Seyitömer Termik Santrali, İpraş-Haramidere Boru Hattı..."

"Uluslararası Para Piyasalarında TÜRKİYE" seminerinde ilk güzel açıklamayı da Arthur ANDERSEN Muhasebe ve Müşavirlik Şirketinin Türk Genel Müdürü IRWING TRUST ve CHEMICAL BANK OF NEW YORK'un ülkemizde şube açma yetkisi aldığını açıklaması oldu...

Sevgili dost ülkemiz bize nasıl yabancılaştırılıyor görüyor musun? Yabancı bir ülkede politik bir sığıntı olduğuna üzülme. Kendi ülkende kendi ülkene yabancılaştırıldığını bilmen insanı daha umarsız acılara götürüyor...

Sana güzel şeyler de yazacağım... Güzel şeyler bazen öylesine gözden kaçan ayrıntılarda kendini belirliyor ki zaman zaman bunları bugüne değin görmemiş olmama -onlarla bu kadar iç içeyken ben bile şaşıp kalıyorum...

13 Mayıs 1984

Erenköy

İDAMLAR..... Ege Ordusu'nun 2 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi 13 kişinin idamına karar verdi. İdam kararı verilenler: Ahmet Acartürk, Avni Yılmaz, Çetin Çelik, Halil Öter, İrfan Oktay, Mehmet Soyadlar, Mustafa Uysal, Oktay Ağlat, Osman Sağcan, Osman Zeybek, Süleyman Oktay, Şadi Yurtsever, Uğur Sümer.

Ayrıca 14 kişi de yaşamları boyu hapis yatacaklar.

MALİYE BAKANI VURAL ARIKAN: "Türkiye'de 35 milyona satılan Mercedes'le 3 milyona satılan arabayı alan aynı vergiyi ödüyor..." dedi. "Bu apaçık haksızlığı ortadan kaldırmak için bakanlık olarak hazırladığımız yasa Egemen Güçlerin engellenmesi sonunda Bakanlar Kurulu'nda takılıp kaldı..."

22 Mayıs 1984

Çarşı

Aynı Gece:

Bunca telaş, bunca bunalım içinde denizin maviliğini birden fark edemedim. Fark ettiğimde de şaştım. Kabuk değiştiren bir yılan gibi deniz kış maviliğini atmış süt mavisine bürünmüştü. Kısacık baktım ve kalabalıkların içine yeniden daldım.

Topkapı-Maltepe'sindeki yeni iş yerine göçmeye hazırlanıyorum. Minibüslerle, kamyonların, aralarında insanların karınca gibi kaynaştığı bir bölgede işi yeniden düzenlemekle uğraşıyorum. Minibüsçülerin arabesklerini dinliyorum. Kök salmamış oturmamış bir toplumun en kıpır kıpır kesiminde demir atmaya çalışıyorum. Buraları daha ucuz. Tek şey beni şimdilik avutuyor. Halkın içine alabildiğine daha çok dalmış olmak. Gözlemlerimi yeniliyorum. Ne ki kuşku beynimi ve yüreğimi tırmalıyor, ince çelik olta ucuyla beynimin kıvrımlarını kanırtıyor: "yitirdiğim zamanı, değerlendirmediğim zamanı halkımı içine dalmış olmakla mı örtbas etmeye çalışıyorum?"

Böyle zamanlarda her zaman yaptığım gibi okumada yoğunlaşıyorum. BALZAC okuyorum örneğin. Bazı yapıtlar insanı kendinde bile değişikliğe uğratabilirler. Örnekleri var bunun. Bazı yapıtlarsa insanı böylesine bir etkilemeden çok bilgilendirirler. Öğretir, eğitirler. Balzac bu ikincilerden. Ondan Fransız burjuvazisinin ve aristokrasinin restorasyon dönemindeki oluşumlarını, insanları oluşturan koşulları ve uyanık bir eleştirinin nasıl yönlendirildiğini öğreniyorum. Bilincin uyanıklığında gün ışığı gibi aklın tat alışıdır bu. Öğrenmek, yani aklın tat alışı nedense hep göz ardı edilmiştir. Oysa tüm kalıcı yapıtlarda temelde aklın tat alışını görürüz. Balzac'ın "Une Tenebreuse Affaire" adlı romanını okurken işte bu tadı duyumladın yapıt boyunca. Bence çok ender politik romanlardan biri. Seçkin örneklerinden biri. "La Cousine BETTE"se şaşırttı beni. Robert Kempt'in bir sözünü anımsarım zaman zaman. Doğru bir beğeniyi kültürel bir birikimiyle sağlamasını bilmiş olan bu Fransız eleştirmeni sanırım yıllar önce şöyle demişti: "Antik çağ edebiyatıyla çağdaş edebiyatçılar arasındaki ayrım şu bence: Grek'ler olmamış şeyleri olmuş gibi anlatırlardı. Çağdaş yazarlarsa olmuş şeyleri olmamış gibi anlatıyorlar"... La Cousine Bette'yi okurken işte Robert Kempt'in bu sözünü anımsadım yeniden. Gerçekten Balzac'ın yazdıkları oldu mu? İnsanlar bunca dar ve doğrudan çok yakın ilişkilerde bunca entrikalar

oluşturabilirler mi? Elbette bir süre sonra bu şaşkınlığımı atmakta güçlük çekmiyorum. Özellikle bu döneme yönelik Marks'ın ve Engels'in yapıtlarını düşününce. Ne ki yine de zaman zaman bunca acımasız entrikaların, çıkarcılığın, bunca acımasızlığı, yeni yeni doğmaya başlayan bir tanrının zorbalığı yani paranın zorbalığı yönetimde Cousine Bette'ki insanlar bana kapalı bir kutuda birbirlerini yiyen çok ayaklı böceklerin vahşetini izliyormuşum ürpertisini verdi.

- Doğru değil bu dedim, Balzac sanatının işlevini doğru yönde kullanmıyor. Buncası olamaz. Balzac sanatçılığının ustalaşmışlığında olmamış şeyleri gerçekleştiriyor...

Oysa okurken düşündüklerimle bitirdiğim zaman düşündüklerim arasında birbirini zıtlayan yargılar var. Kuşkusuz Balzac La Cousine Bette'deki insanla - insan arasındaki ilişkilerin çok katı, somut bir gerçeklikte yalın doğrularla verilişini değil, bir dönemin, gelişmekte ve egemenliğini kurmakta olan burjuvazinin kendi toplumunu nasıl yaratmakta oluşunun o eşsiz dialektiğini vurgulamaktaydı. O nedenle Fransızların Balzac karşısında bir çeşit kompleks duyabileceklerini sanmıyorum. Kendi toplumlarının, bugün içinde bulundukları toplumun nasıl oluştuğunu dedelerinin hangi acımasız savaşımların, yarışmaların, paranın egemenliği altında çirkinleştiğini onlar kadar hiç kimse belki de doğru biçimde kavrayamaz. Bugün içinde bulundukları koşullarda o izleri bulmaları da olası. Belki de o nedenle Fransızlar hem yaşamı süresince Balzac'a hem de şimdi haksızlıklarını sürdürüyorlar. Balzac yaşamı süresince burjuva kültür kurumlarının hiçbirine seçilemedi. Hiçbir zaman ödüllendirilmedi. Paranın boğucu baskısı altında, örneğin bir Hugo gibi bağımsız yaşam koşulları kendisine oluşturulmadı. Oluşturulması da beklenemezdi zaten. Gelenekçi, daha doğrusu feodal ahlaksal ilkelere bağlılığı hiç kuşkusuz burjuvalarla liberallerin hiçbir zaman hoşnut olmadıkları bir şeydi. Constitutionnel'de yazması da onu böyle bir yargılanma biçimi içinde ele alındığı bize düşündürebilir. Oysa Balzac'ın bir bakıma feodal ahlakın alt yapısını oluşturan eti kemiğiyle yaşayan aristokratlarla da pek arası iyi değildi. Ne ki yine de hiçbir zaman ne Simoncularla ne de Prudhoncu akımlarla yani sosyalizm bilimselliğinden uzak bu akımlara karşı bir eğilim içinde değildi.

Yaşadığı topluma karşı çok dikkatli oluşu Balzac'ı hiç kuşkusuz kurtarmıştı. Öğreticiliğinin ölümsüzlüğü bilimsel sosyalizmin kurucularına zaman zaman kaynaklık bile etmiştir. Mark bir çok kez burjuva tipinin ilkel dönemindeki acımasız tiplemeleri Balzac'dan örneklemiştir. Dialektiği bir yaşam olarak kavramasını bilmişti Balzac.

Ben yine de zamanım olsaydı örneğin STENDHAL'ın halk tipleriyle Balzac'ın bu tiplerini ölçümlemek isterdim. Stendhal'ın bu konudaki eşsiz başarısının hiç kuşkusuz sosyalizme yönelik bilgilenmelerden kaynaklandığına inanıyorum. Ayrıca ürke ürke kendime şunu soruyorum: Niçin Stendhal'ın ivleri daha belirgin, daha çağını irdeleyici. Julien Sorel ya da Fabrice del Dongo çağını çok doğru bir biçimde eleştirmiyorlar mı? Bu güç sınıfsal katmanların çok doğru bir biçimde

belirlenmesinden gelmiyor mu? Balzac'a saygısızlığa düşmeden bu sorunun yanıtlanması gerekir. Aynı soru biçimini Tolstoy için de yönlendirebiliriz? Prens Neklüdof ya da Anna Karanin ya da Savaş ve Barış'taki tiplerin çağını tüm politik oluşumlarıyla ortaya çıkarışı ve onlara kesin kes bağlı bireysel dramlarının vurgulanmasındaki ölümsüz başarı toplumsal sınıfların karşılıklı çatışmalarındaki oluşumda biçimlenmiyor mu? Shakespeare'in çağdaşlığının gizi bu değil mi? Onun bağımsız düşünceyi bu sınıfsal karşıtlar içinde yalın bir kıvılcım gibi yakalayabilmesindeki ustalık dialektiği eşsiz sezgisi ve toplumuna olan derin dikkatliliğinden kaynaklanmıyor mu? Ancak bu ölçülerle açıklayabiliriz ölümsüzlüklerini üstün yetenekleri yanında. Yoksa şöyle bir kaba soruyla karşı karşıya kalan eleştirmen nasıl yanıt bulup verebilir:

- Sayın eleştirmen bana söyleyebilir misiniz? Stendhal, Shakespeare, Balzac giderek Tolstoy bilimsel sosyalizmi doğru dürüst izlemedikleri halde böylesine üstün yapıtlar nasıl verebilmişlerdir?

Biliyorum böylesine kaba çizgili bir soru çok kişiye aykırı, budalaca gelir. Ama verilecek yanıt konusunda başlayan saçmalıklar giderek bizi doğru arayışlara da yönlendirir.

Balzac değişikliğe uğratmaz insanı. Onu değiştirmeden öğretir. İnsanları değişmez Balzac'ın... bir gelişim içinde değillerdir. Çok azdır değişim... O da olumlu değildir örneğin. İdealist ilkelerle yola çıkan gençlerin çoğu Balzac romanlarında topluma uyak uydurarak sonunda PARA'nın birer kulu olurlar... Toplumlarının tutsaklığını düzene ayak uydurmayı becererek sağlarlar. Oysa bir Julien Sorel böyle değildir. Hamlet de böyle değildir... Nekludof'sa bu değişimin eşsiz baş yapıtlarından biridir.

Neden? İşte yanıtı yukarıdaki çok kişiye kaba, budalaca gelebilecek yanıtı araştırmakta başlar sanıyorum...

Burada kaldıkça kendi çıkmazımızı daha da yoğunlaştırmaktan başka hiçbir şey yapamıyoruz. İşte bunun son örneği dün gece televizyonda "İdamlar'dan" "Af'tan", "Özgürlük'lerden" "Faşizm'den" ağız dolusu söz eden cunta başkanı EVREN'in konuşması oldu. Nasıl bir diktatorya ile karşı karşıya bulunduğumuzu bir kez daha anladık. Tutsaklığımızın boyutlarını gördük.

Sanırım bir ay ya da 20 gün kadar önceydi. Birkaç gün önce kamuoyuna "1265 aydının bildirisi" adıyla sunulan bildiriyi imzalamıştım. Cumhuriyet gazetesi bu bildiriye imza atanların adlarını bir liste biçiminde vermiş. Bu gazeteyi artık almadığım için görmedim ama dostlarım bu listede adımın bulunmadığını söylediler. Ben imzaladım, görevimi yerine getirdim. Adımın geçmemesini önemsemiyorum. Belki adımın olmasından çekince duymuş olanlar olabilir. "Öldükleriyle Kalmadılar"

yazarının anarşist nitelikli ya da aşırı solcuya çıkmış adından –kendilerince- kaygı duyanlar olabilir. Adımı basına ya da Cumhurbaşkanlığı yüksek makamına bu nedenle iletmemiş olabilirler. Ya da imza listeleri ellerine geç toplanmış olabilir... Böyle ayrıntılarla varacağımız hiçbir şey yok. Önemli olan yaşadığımız günlerde -ne denli zor olursa olsun- insanın kendine karşı dürüstlüğünü, düşünceleriyle eylemi arasında doğabilecek çelişkiyi, uygunsuzluğu olabildiğince kaldırma çabası göstermesi... becerebildiğince içtenlikle davranması.

Oysa bildiriyi imzaladığım zaman içim tam tamına hiçbir zaman da rahat değildi. Adnan Cemgil'lerde ki konuşmamızda Cemgil'ler böyle bir bildiriye şu nedenlerle karşı çıktıklarını ve de bu nedenlerle de imzalamayacaklarını söylemişlerdi: "Bu bildiri kime veriliyor. Bu bildiri Cumhurbaşkanı'yla, Meclis Başkanı'na veriliyor. Cumhurbaşkanı denilen kişi aslında cuntanın başı. Zorla yönetime geçmiş bir zorba. Cumhurbaşkanlığı seçiminden tut da partilerin oluşmasına dek her şey anti-demokratik yöntemlerle gerçekleştirildi. Bu bildiriye imza koymak bu iki aslında yasadışı kurumu yasallaştırmak, benimsenmemesi gereken bu kuruluşları benimsemek anlamına gelir. Hesap vermesi gereken insanların karşısında bağış dileğinde bulunulamaz. Böyle bir konumda bulunmak istemiyoruz. Dirseklerine dek kana bulanmış insanların karşısında onları yumuşatacak, onları yasallaştıracak yöntemler oluşturmak, hala onların zorbalığında inim inim inleyen insanlara karşı derin bir haksızlık olur. Bu bildiri onlara verilemez. Ne ki bu hiçbir şey yapmayalım anlamına da gelmez. Bir bildiri yayınlanır. Kimler imzalayacaksa imzalar... ama bu bildiri Türkiye halkına ve dünya halklarına diye başlar... yasadışı kurumlara önü ilikli düğmelerle götürülüp verilmez de, örneğin köşe başlarında, evlerin altına atıla atıla dağıtılır. Yapılacaksa böyle bir şey yapılsın. Ben de dağıtmazsam o zaman suçlanayım..."

Ulusumuzun yetiştirdiği ender sanatçılarımızdan Ruhi Su ve Eşi Sıdıka Su bu görüşe karşıydılar. Ruhi bey anımsadığımca şöyle diyordu: "İdamların kalkmasını, demokratik hakların gerçekleştirilmesini, işkencelerin ve devlet terörün bitmesini isteyen her bildiriye imzamı seve seve, isteye isteye atarım..."

Olayı özetliyorum. Ben de imzalanacak bildirinin peşine düştüm ve sonunda Sıdıka hanımın da yardımıyla bildiriyi bularak okudum ve imzaladım. Ne ki içimde de o kurt kemirisini bir türlü kesmek bilmedi. Benimsememesi gereken kuruluşları benimsemiş, artık onları olağan, doğal olarak görmeye mi başlıyorduk... Ya da tutsaklığımızın başka hiçbir çıkar yolu kalmamış mıydı? Bize hiçbir seçenek bırakmıyorlar mıydı kendilerinden başka? Biz de bu seçeneği kabullenmeye mi başlıyorduk. Çirkinliği, haksızlığı, cinayetleri yavaş yavaş içimize mi sindirmeye başlamıştık? Bu sorulara yanıt bulmaya zaman kalmadan dün akşam Cumhurbaşkanı (?) bu bildiriyi bir güzel yanıtladı:

Cunta'nın başının dün Manisa ve ilçelerinde yaptığı konuşmayı buraya içinde yaşadığımız günlerin çarpıcı bir örneği, Generallerin Zabıt Varakası'na yeni bir eklenti olarak alıyorum. Tutsaklığımızın boyutlarını, zorba yönetimin kendini göstermelik bir demokrasi maskesi ardında zaman zaman gizlemesini ve bu maskesini zaman zaman da nasıl öfkeyle indirdiğini göstermesi bakımından Özgür Tutsaklığımıza bir kanıt olarak belgeliyorum. Gelecek kuşaklar... bu acımasız adamın yönetiminde nasıl kendi kendimizde açmazlara düştüğümüzü görün... Bu kaba saba adamın nasıl hoşgörüsüz, nasıl düz bir kafa içinde her şeyi ezip geçtiğini, mezarlardaki ölümsüzlerimizden nasıl "vatan haini" diye söz ettiğini öğrenin...

Ondan öğreneceğimiz çok şey var yine de. Umutlarımızı nereye yönlendireceğimizi öğrenebiliriz en azından...

"... Aziz hemşehrilerim; bu arada aydınlar konusuna da değineceğim. Kendine aydın diyen çevreler var. Biz çookkkk aydınlar gördük. Vatan hainliği yaptılar. Bazı şairler vardı, yurtdışına kaçtılar. O aydın değil miydi? Ne yapayım ben öyle aydını? BU MİLLETE HÜKMETMEK İÇİN AYDIN OLMAK GEREKMEZDİ. Son padişah Vahdettin de aydındı. Ama memleketi düşmanlara teslim etti. (...) Ben bu aydınları çok iyi bilirim. (...) memleketi 12 Eylül öncesi döneme götürmek isteyen aydınlar olmaz olsun... (...)

İki türlü düşman vardır. Biri dış düşman, öteki ne yazık ki iç düşman. İçimizdeki düşman... Onlarla uğraşmak dış düşmanla uğraşmaktan daha zordur. Dışarıda ve içeride bizim düşmanlarımızla işbirliği yapan iç düşmanlarımız vardır. Ermeniler'le işbirliği yaparak, Avrupa'da yapılan yürüyüşlere katılan ama ne yazık ki kendilerine bir de utanmadan Türküm diyen Türkler vardır. Bundan üzüntü duyuyoruz, yüzümüz kızarıyor, onlarla kolkola yürüyüş yaptıkları halde onların yüzü kızarmıyor.

Zaman zaman yurt içinden yurt dışından bazı ÇATLAK SESLER GELMEKTEDİR.

Bazı başvurular oluyor. Devlet, kooperatif, vakıf, meslek odaları ve sendikaların yine 12 Eylül'den önce (yani Cunta'nın iş başa geldiği tarihten önceki dönemi söylüyor) o dönemde olduğu gibi bu kurumların politikaya sokulmasını istiyorlar... Bu yolla her türlü kötülüğü derneklerde, sendikalarda oynamak istiyorlar. Amaçları budur. Bunu bilesiniz... (...)

Bir de kapsamı geniş af çıkarılmasını istiyorlar. Bunu bildiğimiz için, işin başında bereket versin Anayasa'ya madde koyduk. Bazı suçlar hiçbir zaman af kapsamına girmez diye... Terör eylemlerine katılanlar af kapsamına alınamazlar. (...) Şimdi içerde birçok tutuklu var. Bunlardan hangisi doğru yola gelmiş, nereden bilebiliriz? Kim bilebilir? Ya çıkar çıkmaz bundan önce olduğu gibi suç işlerse? (...) Ben buna karşıyım, böyle af maf olmaz...

- 9 İstek –

"Şimdi tutukevlerimizde açlık grevine gidenler var. 12 Eylül öncesi millete kan kusturanlar, Uluslararası Af Örgütü'nü harekete geçiriyorlar. Türkiye üzerinde baskı yapmak istiyorlar.. Ne yaparlarsa yapsınlar suçlarının cezalarını 12 Eylül öncesi ceza yasalarımıza göre çekeceklerdir. Biz ceza yasalarını değiştirmedik. Şimdi bakın neler istiyorlar. Diyorlar ki: (Bizi politik tutuklu olarak görün ve ona göre işlem yapın. İdam cezalarını kaldırın. İnfazları durdurun. Tarafımızdan seçilecek kişileri tutukevlerindeki temsilcilerimiz olarak kabul edin. Tutuklularla avukatların mazeretsiz olarak görüşmelerini sağlayın. Yasaklanmış olan Marksist-Leninist yayınların tutukevlerine sokulmasına, onları okumamıza izin verin. Tek tip giysi giymeyiz. Bunu kaldırın. Cezaevlerinden çıkarken, duruşmalara giderken üstümüzü aratmayın. Biz tutukluları istediğimiz koğuşlara verin. Tecrit ve hücre uygulamalarına son verin...)

Kendilerini otelde mi sanıyorlar. Aralarında temsilci seçemezler. Yasaklanmış yayını tutukevine sokamazlar. Bir af tutturmuş gidiyorlar. İstedikleri af anarşistleri salıvermek. Salmayacağız...

BİZDEN AF İSTEYENLER, BUNLARA YARDIMCI OLANLAR-ESKİ NAZİ LİDERLERİNDEN 90 YAŞINDAKİ, HİTLER'İN SAĞ KOLU ALMAN HESS'İ NİÇİN BIRAKMIYORLAR? O KADAR AF İSTİYORLARSA ÖNCE NAZİ LİDERLERİNDEN HESS'İ BIRAKSINLAR. BAZI ÜLKELERDE FAŞİST PARTİLER YASAK. BİZ ONLARA NEDEN FAŞİST PARTİLER YASAK DİYE SORUYOR MUYUZ? Onlar niye bize sizde komünist partisi niye yasak diye soruyorlar?

- İDAMLAR'A GELİNCE-

... Şimdi asıl amaçlarına geliyorum: Diyorlar ki "İdam cezaları kaldırılmalıdır" "verilmiş ölüm cezaları da yerine getirilmemelidir..." İşte bununla asıl amaçlarını ortaya dökmüş oluyorlar. Ölüm cezası kolay kolay kimseye verilmez. Yalnız bizde değil, dünyanın birçok ülkesinde ölüm cezaları vardır. Amerika gibi demokrasinin en ileri ülkesinde bile elektrik sandalyesine oturtarak uyguluyorlar. Tabii, onların istedikleri ölüm cezaları kalksın, emellerini, o kötü emellerini rahatlıkla ortaya koyabilsinler. İşte bunu istiyorlar. İşte karşınızda söylüyorum. Buna fırsat verilmeyecektir... İdam cezaları kaldırılmayacaktır."

VE DE İŞTE AYNI GÜN VERİLEN İDAM CEZALARI:

7 İDAM 8 MÜEBBET

İstanbul Sıkıyönetim 2 numaralı askeri mahkemesi, dün sonuçlanan davada sanıklardan 129 kişiyi 3 yıldan 24 yıla, Yaşar YILDIZ, Ali Türker ERTUNCAY, Selahattin SANCAKLI, İhsan YAKIŞ, İlkay ERHAN ÇINAR, Baki CEYLAN, Necati KINALI'nın idamına 8 kişinin de yaşam boyu tutuklu kalmalarına karar verdi.

Önce idama mahkum edilip de sonradan cezaları müebbet hapse çevirenler arasında karı koca Birsen Çalıkkıran'la eşi İsmail Çalıkkıran da var. Suçları Unkapanı Yapı Kredi Bankası'nın soyulmasında yardımcı olmaktı.

29 Mayıs 1984

CUNTA'NIN BAŞININ Manisa ve ilçelerinde yaptı o acımasız konuşmasından, "aydınlar bildirisi"ne karşı verdiği faşist söylevinden sonra askeri mahkemelerde görülen davalardan idamlar ard arda ivedi bir biçimde dökülmeye başladı. Konuşmadan bu yana geçen üç gün içinde tam 15 kişiye ölüm cezası verdi sıkıyönetimin askeri yargıçları. Devlet terörünün nasıl örgütlendiğini, bilinçli, uyanık bir merkeziyetçilik yapısına kavuştuğunu bundan daha iyi örneklemek belki de olanaksızdır.

KURTULUŞ davasının sanıklardan FİKRET ÇELEBİ ile KADİR ÖZÇİTEK ölüme mahkum edildiler. Ertesi günde, bu kez:

TÜRKİYE KOMÜNİST MARKSİST-LENİNİST TÜRKİYE İHTİLALCİ KÖYLÜ KURTULUŞ ORDUSU'ndan tam tamına 13 kişiye ölüm cezası verildi. İşin önemle durulması gereken yanı, altı çizilmesi gereken yönü şu: Ölüme mahkum edilenler de tam tamına 13 kişiyi öldürmekle kovuşturmaya uğramışlardı. Kaba mantık sayısal verilerde siyasal görüşünü ele veriyor: "Sen benden 13 kişiyi mi öldürdün, ben de senden 13 kişiyi öldürüyorum işte." Ölüme mahkum edilenlerin öldürdükleri savında bulunanlar arasında örneğin MİT görevlileri, polisler, MHP yanlısı örgüt üyeleriyle kendilerine öldürme girişiminde bulunan bir-iki general de var. Yani hepsi resmi ideolojinin görevlileri. O zaman devlet "ben de senden 13 kişiyi alır asarım" diyor... Moiz'in diniyle Muhammed'in bakış açısı cuntada odaklaşıyor: "göze göz, dişe diş, cana can..." Ve bunalımımız, boğuntumuz gittikçe artıyor. Örgütsel, büyük bir zulüm ağının ilmikleri arasında boyunlarımızdaki düğümler daha çok sıkılıyor, soluk alamaz oluyoruz ve kendi içimizde kendi kendimizde acıyla yankılanan "imdaattttt..." haykırışlarını duymamak için kulaklarımızı kapıyoruz, çılgınlıklarımızı önlemek için daha az soluk alıp veriyoruz... daha az, hiç olmasa da olur bir özgürlüğe, tutsak özgürlüğümüze kendimizi daha çok alıştırmaya çaba gösteriyoruz. Aramızda bunu başarabilenler de var, başaramayanlar da...

İşte ölüme mahkum edilenlerin adları:

HALİL GÜNDOĞAN, MEHMET DAL, ADİL ŞAHİN, BİNALİ ŞAHİN, HIDIR ULUDAĞ, TURAN PARLAK, AHMET SAYDAN, İBRAHİM KAYGULU, H. HÜSEYİN ÇATALKAYA, MURAT ŞAŞKAL, Ahmet Sel, Hasan Hayri Yıldız, Hıdır Gönek... (Son üçünün ölüm cezaları yaşam boyu tutukluluğa çevrildi.)

Aynı mahkeme, yani İstanbul 2 No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi iki kişiye 20 yıl, 48 kişiye de 15'er yıl tutukluluk cezası verdi. Bunların çoğunun cezalarını afiş asmak, pankart asmak, bildiri dağıtmak gibi suçlar oluşturuyor... Yeni

Demokrasimiz'in siyasal mantığı apaçık ortada: bana karşı bildiri dağıtırsan 20 yıl, benden birini es kazara öldürürsen, sonun darağacının yağlı ipinde sallanmak... Benim zulmüm, benim egemenliğim ne pahasına olursa olsun sürecek..."

BU MANTIK, Bu acımasız görüş tek başına Cumhurbaşkanı adayı olmuş bulunan ve de yine günlerce tek başına kendi propagandasını, cuntacı generallerinin desteğinde yapmış bulunan, ve de konuşmaları kesinlikle eleştirilmeyen, eleştirilmesi Sıkıyönetim generallerince yasaklanıp... işte böyle gayri meşru taşlara basa basa kendini Cumhurbaşkanı seçtirip sivil giysiler giyen general EVREN'in konuşmasından sonra çözüm ona seçilmiş sivil kadrolarca oluşturulan uygulamalarda kendini daha açık, daha belirgin ele veriyor.

Cuntasal Cumhurbaşkanı kürsüde allak bullak yüzüyle "idamlar kaldırılamaz" diye mi bağırıyor... işte onun bağırmasından iki gün sonra seçimle işbaşına gelmiş bulunan ve Milli İrade'yi yansıtan Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu kollarını hemen sıvayıp iki kişinin ölüm cezalarını ivedi bir biçimde onaylayıveriyor: Marksist-Leninst düzen kurmakla suçlandırılıp ölüme mahkum edilen MUZAFFER ÖZTÜRK'le SEDAT YILMAZ'ın Meclis Adalet Komisyonu'nda ölümleri onaylanıyor. Ama aynı meclis ağırlaşan yaşam koşulları karşısında çok önemli bir işleri de aynı ivedilikle yerine getiriyor: kendi maaşlarını 30 bin lira daha arttırıyorlar... Yurtseverlerin asılması karşısında içlerindeki sıkıntıyı, bunalımı, rakı şişelerinde, Ankara'nın lüks otellerinde başka türlü nasıl bastırabilirler... Ne de olsa insan olduklarını unutamayız onların da...

"Sofralarımızda ne tat kaldı ne tuz... Gramla alıyor, koklaya koklaya yiyoruz..." İşte Hürriyet gazetesinin manşeti böyle bugün.

Bir de liste vermiş... Sana bu listeyi olduğu gibi aktarıyorum. Kirazlarımızı, çileklerimizi, o iri iri sulu eriklerimizi özlediğini biliyorum. İnsan sürgündeyken ülkesinin baharda çıkan meyvelerini, sebzelerini özler, kendi kendimde düşünebiliyorum... Sen ne kadar uzaksan onlara, bizler de o kadar uzağız onlara kendi yurdumuzda... hem de burnumuzun dibinde, gözümüzün önünde o canlı renkleriyle pırıl pırılken... Seni teselli etmek için yazmıyorum bunları... kesinlikle... Örneğin bugün ilk kez çilek alabildim. Kilosu 250 TL'ye indiği için... Kiraz, patlıcan, domates daha alamadık... Ben ki orta direğin şimdilik daha rahat olanlarındanım... Çileği bugün alabildim... Belki de hiçbir zaman çilek yiyemeyeceklerin sayısı senin de benim de düşünemeyeceğim kadar çoktur...

Ülke'nin başbakanı ÖZAL'sa, şu batılıların en güvendiği, Moneterist uygulamanın en başarılı temsilcisi olarak seçtikleri bay ÖZAL'sa aynen şunları söylüyor; bir gazeteciyle yaptığı konuşmayı aktararak gönderiyorum sana:

"- Sayın başbakanım siz yurtdışındayken domatesin kilosu 300 liraya çıktı... Bunun nedeni dışsatım mı sizce?

- Biz de fiatlar öyle yüksek mi? Hiç sanmıyorum. Bakın, bizi ucuz bulmuşlar ki Yunanlılar Trakya'dan akın akın gelip bizden alışveriş yapıyorlarmış... Dışsatımımız da var...

- Erik dışsatımı yok ama fiatı 400 lira...

- Eriği yemesek de olur... Fazla sevmem zaten. Erik biliyorsunuz, daha çok gençlerin sevdiği bir şey..."

Sevgili dostum domateslerimizin, Napolyon kirazlarımızın, pırıl pırıl patlıcanlarımızla, ayşekadın fasulyelerimizin bu ülkenin toprağının nektar kokusunu bir şelale gibi kendinde nasıl taşıdığını, analarımızın onlarla nice doyumsuz güzel aşlar pişirdiğini bilmeme, bunları çok ama pek çok özlemene karşın sana yine de Hürriyet gazetesinde ki fiat listesini gönderiyorum. Beni çok katı bulma. Özlemlerini zedelediğimi söyleme...

Cinsi	Geçen Yıl	Bu Yıl
Kiraz	200 TL	500 TL
Napalyon	400 TL	650 TL
Çilek	160 TL	400 TL
Yeşil Erik	120 TL	350 TL
Maltaeriği	250 TL	550 TL
Patlıcan	250 TL	575 TL
Domates	90 TL	300 TL
Kabak	60 TL	160 TL

Yine Hürriyet gazetesinden. H. B. ÜLGEN imzalı "Piyasa Başıboş" adlı yorumdan şu kısacık alıntıyı kesip gönderiyorum sana: "... Gıda maddesi satan yerlerde geçen yıla oranla yüzde 200-300 arasında artışlar görüldü. İlgililer, bu yıl İstanbul'luların kavun, karpuzu da böylesine yüksek artışlarla yiyebileceklerini söylediler. Yeni uygulamaya başlanan ilçe belediyeleri yasa ve yönetmeliğine göre, halkın en önemli geçim maddelerine yönelik denetimlerin en önde gözetilmesi gerekirken, ilçelerin başka konulara eğilmeleri piyasayı alabildiğine başıboş bıraktı. İlçe belediye başkanları kendi sorunlarıyla ilgilenmeyi seçimlerinden hemen sonra en ön plana aldılar ve bu tutumlarını da sürdürmekte oldukları gözümlendi. Yeni seçilmiş belediye başkanlarından çoğu FLORYA TESİSLERİ'ndeki başkanlık evlerini alabilmek için birbirleriyle yarışa girdiler. 10 belediye başkanlık evinin dokuzunu ilçe belediye başkanları aldılar...."

Aynı gazete bugünkü basımında "Biz Yunanistan'dan daha ucuzuz ki gelip bizden alıyorlar" dediği komşumuzdaki geçim indekslerini bastı. Bu indeksler apaçık ücretlerin daha önde olduğunu gösteriyor. Örneğin odacı maaşı 123 bin lira... Lise çıkışlı bir görevlinin ilk yılki maaşı da 140 bin lira... İki yıllık yüksek okul çıkışlılarının maaşlarıysa 154 bin liranın üstünde... 4 yıllık fakülte mezunlarıysa buna karşın 170 bin lira ve daha üstünde ücret alıyorlar... Satın aldıkları gıda maddelerine ödedikleri birimlerse şöyle:

Pirinç	231-365 TL
Toz şeker	366 TL
Nebati yağ	804 TL (kg)
Kuru fasülye	442 TL
Et-kıyma	2310 TL
Elektrik (Kw/saat)	35 TL
Telefon (kent içi)	19 TL ..... bunun gibi.....

2 Haziran 1984

NE BASINA, ne de başka bir yolla kamuoyuna bugüne değin duyurulmamış bir haberi ulaştırıyorum sana. Kulaktan kulağa fısıldanan söylentilere bakılırsa İstanbul'un bundan önceki pek ünlü Emniyet Müdürü ŞÜKRÜ BALCI tutuklanmış. Kendisi geçen yıl Dışişleri bakanlığında başka bir göreve atanırken Devlet Radyo ve Televizyonu'nda yapılan törenler uzun uzun verilmiş, başbakanın, cumhurbaşkanının ve öteki tüm üst düzey yetkililerinin kendisini kutlayan mesajları okunmuş, kendisine çeşitli kurumlarca en yüksek devlet liyakati nişanları verilmişti.

Sıradan bir Emniyet Müdürü değildi Şükrü Balcı. Tüm bu övgüleri haketmiş (?) bir büyük yeteneğe ve beceriye sahipti. Ünü oluşturduğu ünlü vurucu timleriyle anarşistleri bir kuş gibi avlamasından, "dur, teslim ol" çağrısına bile gerek kalmadan vurarak acımasızca öldürmesinden kaynaklanıyordu. Bu yüzden siyasi fraksiyonlardan biri kendisine karşı bir öldürüm girişiminde bulunmuş ama başarıya ulaşamamıştı bu girişimi. Balcı yaralanınca ününe daha da ün kattı. Kendisini Devletin ve cuntanın başı yattığı sayrılarevinde özel bir ziyarette bulundu. Yanağını okşayıp öptü. İçişleri bakanı hiç ondan geri kalır mı? Bu kez televizyonlarda sayın içişleri bakanının bu fedakar ve vefakar vatan evladını ziyaret edişini halkımız uzun uzun izledi. Belki de gözyaşlarını tutamayanlar oldu. Ve sonra kendisi özel bakım için Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderildi. Gerek sedyede gönderilişini, gerekse Amerika'dan koltuk değnekleriyle dönüşünü halkımız yine televizyondan izlemek olanağını buldu. Bir süre sonra da İstanbul'un bu ünlü Emniyet Müdürü'nün koltuk değneklerini atarak vurucu timlerinin

başından daha acımasız, daha cana kıyıcı bir biçimde anarşist avına başladığını (?) gazetelerimizde arkası yarın dizisinden serüvenli bir roman gibi okumaya, fotoğraflarını izlemeye başladık.

Ayrıca generallerin bundan tam 12 yıl önce verdikleri 12 Mart muhtırasıyla solcu avına yurt çapında çıktıkları dönemde, o kuşak Şükrü Balcı adını çok iyi biliyordu, anılarından, belleğinden hiçbir zaman söküp atamamıştı. O gerici ve solcu avının soluk aldırmadığı dönemin İstanbul siyasi polis şefiydi ŞÜKRÜ BALCI. Ve adı tüm işkence tutanaklarında geçiyordu. Yepyeni yöntemlerle ustalıklı biçimde işkence uygulayıcısıydı. O dönemin Sıkıyönetim komutanlarının gözüne bu özel becerisiyle girmeyi başarmış ve bir daha da gözden düşmemişti. Sivil yönetimlerin de kendisinden kolay kolay vazgeçemediği bilinen bir gerçekti. Ne ki etkinliği bu dönemlerde hiçbir zaman generallein bulunduğu dönemdeki kadar ağırlıklı olmuyordu.

Generallerin daima en güvendiği, sadık bir bendesiydi. Özellikle son zamanlarda şimdi Genelkurmay başkanı olan, kendi dönemindeki İstanbul Sıkıyönetim Komutanı NECDET ÜRUĞ ile bir yiyip içtikleri ayrı gidiyordu. Halkımızın diliyle söylersek aralarından su sızmıyordu.

"Generallerin Zabıt Varakası" notlarımda çok iyi anımsayamıyorum ama sanıyorum bir yerine yazmıştım bu Emniyet Müdürü'nün 1982 yılı bitiminde, 1983 yılına girişte 500 milyon liralık kaynağı bir türlü saptanamayan bir parayı Ankara'ya Ulusu hükümetine el altından gönderdiğinin duyulduğunu ve bu paranın tümünün yasadışı finansman kaynaklarından sağlandığını duyduğumu, söylentilerin yoğunlaştığını, yanılmıyorsam yazmıştım. Belki de yazmadım... Sür'atla geçip giden bir trenin penceresinden görebildiklerimi "Zabıt Varakalarına" yetiştirmekte güçlük çektiğim oluyordu çünkü. Yine de öyle... ama şimdi daha ağır akan bir nehrin kıyısında gibiyim.

Neyse, işte böylesine itibarlı bir görevli birdenbire dışişleri bakanlığı kadrolarına alınıvermişti sanırım 8 ya da 9 ay kadar önce... Hiç kimse ne olup bittiğini anlayamamıştı. Ama üzerinde de çok durmamıştı doğrusu. Çünkü itibarı, onuru, şanı ve şöhreti aynı biçimde sürdüğü şuradan belli oluyordu ki kendisi için yapılan törenlerde yine generalleriyle öpüşüp koklaşıyor, en üst düzeydeki devletin yetkilileri kendisini coşkuyla kucaklıyor ve de dışişlerindeki göreve alınması "dış elçiliklerimizde Ermenilerce girişilen suikastlara karşı etkin önlemler alınması" amacına yönelik olduğu biçiminde açıklanıyordu. Ama bay BALCI'nın bu kovandan, yani İstanbul'dan uzaklaştırılması pek hoşuna gitmemiş olmalı ki "veda mesajında" ağlamaklı, buruk tümceler vardı. Ve polislerin bir çoğu da bu dokunaklı söylev karşısında gözyaşlarını tutamıyor, hüngür hüngür ağlıyorlardı doğrusu.

BİRDENBİRE TUTUKLANMASINA neden olan olay ne? Neden tutuklandığı söyleniyor bu özverili vatan evladının? Neden tutuklanması günlerdir kamuoyundan gizleniyor, tıpkı bir kedinin pisliğini örtmesi gibi neyi gizliyorlar?

Çok kişiden duyduğum söylentiler ilginç sevgili dost... Yalnız bir şey alabildiğine dikkatimi çekti. Olayı yayan kaynaklar daha çok ANAP'lı kadrolar... Anlayamadığım, yorumlayamayacağım bir biçimde bu olayı, SÜKRÜ BALCI'nın tutuklanmasını sevinçle yayıyorlar, yayılmasına özen gösteriyorlar... Belki de böylece nasıl güçlü bir iktidar olduklarını vurgulamak istiyorlar. Halka "Biraz daha dişinizi sıkın, bunların arkasından daha niceleri gelecek" demeye getiriyorlar... bilemem...

Söylentiler şöyle: Şükrü BALCI, bu eski siyasi polis şefi ve birkaç ay öncesine dek İstanbul'un Emniyet Müdürü'nün büyük bir kaçakçılık şebekesinin kilit adamı olduğu ortaya çıkarılmış. Türkiye'yi bir ağ gibi saran bu eroin şebekesinin içinde ülkenin en önemli mafya adamlarından ünlü gazinocular kralı Fahrettin ASLAN da var. O da bundan 10-15 gün önce tutuklanmıştı. Dışarıdaydı. Kendi ayağıyla geldi ve tutuklandı. Bu mafya ağının bir kolu da Pakistan'a dayanıyormuş... Söylentilere bakılırsa kaçakçılık şebekesinin batıya uzanan kollarıyla dışarıya iletiliyormuş...

Bundan bir süre önce -şimdi zamanını tam kestiremiyorum- Pakistan'ın ünlü bir şarkıcısı İstanbul'da eroin kaçırma suçundan tutuklanmıştı. Bir kadın sanatçı da kendi başına böyle bir olay gelmesinden korktuğu için sık sık yaptığı Pakistan ziyaretlerinden birinde bir sabah yataktan birlikte kalktıkları Ziya-ül Hak'ka "öldürülmekten korktuğunu" söylemiş. Taptığı Türk metresinin öldürülmesinden derin bir kaygıya yapılan Ziya-ül Hak o sıralarda Pakistan'ı resmen ziyaret etmekte olan cunta başkanı Kenan EVREN'e sevgilisinden öğrendiği şebekenin tüm adlarını, önemli kilit adamlarının listesini vermiş... Ve de bu arada Pakistan'da da çok boyutlu, içine birçok önemli kişiyi alan tutuklamalar olmuş... Cebinde listeyle dönen EVREN çok güvendiği, gizli, kendisine bağlı gizli örgütlere işin araştırılması ve ortaya çıkarılması konusunda kesin buyruk vermiş.. İşte kendisine böylesine bir raporun sunulmasından çok kısa bir süre sonra İstanbul Emniyet Müdürü'nün dışişlerine atanma buyrultusu çıkarılmış... Onun ardından da şimdi tutuklama buyruğu...

Olayın anlatılan biçimi böyle... Sarkıcılarla devlet başkanlarının işleri yürüttüğü bir ortamda neyin doğru, neyin eğri olduğunu anlamak hiç kuşkusuz çok güç. Bir güçlük de şu: işler böylesine pespayeleşmiş bir yöntemle mi ele alınmaktadır? Böyle bir pespayeliği, böylesine belden aşağı ilişkilerle olayın gün ışığına çıkarılabileceğine insan aklı kolay kolay inanmak istemiyor... Ama sonra düşününce, üstünde daha ayrıntılı bir biçimde durunca da kendi kendine şunları söylüyor: "Neden olmasın? Bir Cumhurbaşkanı rüşvetin önleyemeyeceğini söylemiyor mu açık açık halka. Cuntanın başı son konuşmasında "arkadaşlarım için nice akıl almaz iftiralar uyduruyorlar" demiyor mu? Bununla hırsızlığı, hırsızlıkla zenginleşmişliği ve dünyadaki en zengin 10 generalden biri olduğu herkesçe bilinen, Amerikan TIME dergisinin bile yazdığı büyük hırsız ve gayri-meşru zenginlikler yaratmış cunta generali eski hava kuvvetleri kumandanı ŞAHİNKAYA'yı resmen savunmuyor mu? Şimdi Cumhurbaşkanlığı konsey üyeliğinde bulunan bu büyük hırsızın savunmasını yapan arkadaşı, ya da onu

kendi silahlı güçleriyle koruyan öteki generaller neden kendilerine de bir şeycikler düşünmesinler...?"

Hiç kuşkusuz BALCI aklanacaktır. Bu adam bu paralarını tek başına yemiyordu. Genelkurmay başkanı en yakın dostu... ŞAHİNKAYA en zengin 10 generalden biriyken hiç kuşkusuz bu zavallı adamcağızın başına yıkılmayacaktır bu koskoca dünya?

Kamuoyunda günlerce olayın gizlenmesi başka nasıl açıklanabilir? Gazinocular kralının başı kazınmış fotoğrafı rejimin fazileti gibi çarşaf çarşaf gazeteleri süslerken şebekenin en önde resmi görevlisinin kedi pisliğini örter gibi örtülmeye çalışılmasını nasıl açıklayabilirsin?

Ne ki bazen kediler pisliklerini örtülemeyecek kadar kumsuz, beton zeminler üstüne de yaparlar. Ne denli eşinirlerse eşinsinler örtemezler ettiklerini... Kokusu yayılmaya başladığı bir zamanda işte başkaları onu örtmek için çevreden kum getirmeye, bu taşıma içinde zamana gereksinimleri olabilir... Şimdi işin işte bu sürecindeyiz sevgili sürgün dostum...

Ey benim güzel ve büyük halkım: anarşist diye işkenceye yurtseverleri yatıranların, kendinden başkaları için daima en iyi şeyleri düşünmüş özverili insanlarımızı vatan haini diye acımasızca vurucu timleriyle kurşunlayanların nasıl soyguncu, çıkarcı, ülkeyi sömüren şebekelerle işbirliği içinde olduğunu ne zaman apaçık görüp anlayacaksın? General apoletleri içinde kasım kasım kasılanların ülkeyi nasıl kendi çıkarları uğruna gözlerini kırpmadan satabildiklerinin bilincine ne zaman erip de gerçekten ne zaman başkaldıracaksın? Demir parmaklıklar ardında asılacakları günleri bekleyenler derinden derine akan yer altı suları gibi senin vicdanından sorup öğrenmek istiyor bunları...

Gör kimler öldürüyor kimleri... Gör kimler "bağış yok, idamların kaldırılması yok" diye bağıranlar, kimleri savunuyorlar...

Karanlık, pislik, balçık balçık onursuzlukta yoğunlaşıp giderken bir yanımızı, öte yakamız nasıl pırıl pırıl bir aydınlıkta demir parmaklıklar ardında umutla parlıyor, göğüslüyor, geriletiyor yine de bu çirkin karanlıkları...

3 Haziran 1984

6 Haziran 1984

ŞİMDİ aklımın köşesinden geçmeyen bir yörede, Topkapı-Maltepe'sindeki yeni taşındığım iş yerindeyim. Kendimi burada buldum. 15 yıllık bir iş yaşamından sonra sonuçda Unkapanı Manifaturacılar Çarşısı'ndan ayrılmak zorunda kaldım. Oraya da ilk gittiğimde kimseler yoktu. Gittikçe yoğunlaştı ve büyük kapital bu süreç içinde küçük kapitali koğarak çarşıya tümüyle egemen oldu. Küçük atölyeler kent dışına taşınmak zorunda kaldılar bir bir. Bu yazgıdan benim de kurtulmam olanaksızdı. Sonuçta işte

ben de tası tarağı toplayıp ta Topkapı-Maltepe'lerine taşınmak zorunda kaldım. Yolum çok uzak. Evden işe gidebilmek için 4 araç değiştirmem gerekiyor. Bu araçların ikisi minibüs... Topkapı'nın Minibüslü halkıyla arabeskli şarkılarla kentin bir ucundan öteki ucuna gün boyu taşınıp duracağım. Ama olsun... yeni yeni gözlemlerin yoğun bir bal damlası gibi damlıyorlar içime...

15 yıllık iş yerimle ilişkim bugün tümden kesildi. Yeni iş yerime telefon bağlanmasını bekliyorum. Telefoncular ha geldi ha gelecek... günlerdir onları bekliyorum... izliyorum. Her şeyin avantayla yapıldığı bir düzende bürokrasi çıkar çarklarından kendine düşen payı almadan kesinlikle kımıldamıyor. Poposunu oynatmıyor... zavallı devlet adamları diyorum içimden, siz başlıca amacımız bürokrasiyi olabildiğince ortadan kaldırmak diye kendi kendinizi boşu boşuna avutunuz; bir posta memurunun karşısında telefonun astronomik ücretiyle birlikte yine de susta durmakta devam ediyoruz biz...

Yeni iş yerim bir çeşit sefilce bir yer... Ruhsatı alınmadığı için şantiye elektriği kullanıyoruz. Helalar ortak kullanılıyor ve doğru dürüst su gelmediği için pislikten geçilmiyor. İnsanın midesi bulanarak giriyor, sonra kendisini de kendi pisliğini o pisliğe kattığı için olmalı biraz da alışmış olarak çıkıyor... Buranın adı MALTEPE ALBA ÇAĞLAYAN SANAYİİ SİTESİ.

Şimdi ekmek parası kazanmanın çarklarını kentin merkezinden daha uzaklarda, kent dışlarında, gittikçe yoksullaşmış, gittikçe lumpenlenmiş insanların yoğun bölgelerinde, onlarla birlikte yeniden çevirmek için hazırlanıyorum; kendimi yeniden toparlamaya çalışıyorum. Yaşam maceramızın tanıklığını yapması için de yazı makinemi düşüncemi her yana taşır gibi taşıyorum. Kepenkler yapılır, raflara kaynak yapılırken, bir demir yığını gibi getirip yığdığım masura makinelerinin, bobinuvarların karmakarışık yığıntıları içinde kendime bir köşe bulup işte bunları, ilk satırlarımı yazıyorum.

10 Haziran 1984

ANADOLU KENTLERİ'nden gelen otobüslerle, kentin sur dışı bölgelerinden akın akın doluşan minibüslerin, taksilerin, tüm araçların kaynaştığı, bir kör düğüm olup, bir çözüldüğü Topkapı'da, minibüslerin labirentinde yürüyorum. Bir büyük alana doluşmuş minibüsler ancak bir insanın geçebileceği kadar bir genişlikte sanki korkunç bir labirent oluşturmuşlar. Durağa çıkmak için sıra beklediklerini sanıyorum. Gölgede 32 dereceyi aşan sıcaklık bir lav gibi labirentin içinde akıyor... Derin bir yalnızlığa düşmüş gibiyim... hiç kimse yok minibüs labirentinin içinde... Şaşırıyorum. Çıkamayacakmışım gibi bir duygu kaplıyor içimi... oysa kentin ağır bir fabrikanın uğultusuna benzeyen trafiği labirentten kolumu uzatsam yakalayabileceğim kadar yakında...

Sonunda labirentin ucunda birini görüyorum. Bir minibüs şoförü... şoför bölümünün kapısını açmış, yüksek koltuğunda çoraplı ayaklarını aşağıya sallamış... soluklanıyor... Kendisine yaklaştığımda çoraplarının kokusu benzin yakıt kokusunu bastıran bir ağırlıkta burnumun direğini kırıyor... Adam beni çıkarmak için arabasından aşağıya atlıyor... Minibüs labirentleri arasından çıkarıyor ve: "aşağıya inin diyor, Bahçelievler minibüsüne binin... Haznedar'da ineceğinizi söyleyin..."

Ve yeniden kendimi Topkapı'nın aşağılarında trafiğin azgın bir deniz dalgası gibi bir gelip bir gittiği büyük çalkantının içinde buluyorum... Yürüyorum sıcak lavların üstünde ve insanlarımızı gözlüyorum... Anadolu garajının bulunduğu bölgeye yaklaştıkça köfte kokuları çarpıyor burnuma ve keskin soğan kokuları... Tekerlekli sürücü arabalarında önü peşkirli adamlar köfteler pişiriyorlar... Köftelerin akan yağları alttaki kömürlere damladından göz gözü görmez bir duman yayılıyor... Sanki her araba bir yangın yeri ve buralarda kümelenmiş insanlar ellerini uzatıp kalın yangın dumanın içinden ekmeklerinin arasına özenle yerleştirilen köftelerini ve incecik soğan-maydanoz karışımını çekip alıp birden ısırmaya başlıyorlar...

Onların az ilerisinde papuçlarının topuklarına basmış tombalacılar Amerikan-Alman-Yugoslav-Fransız sigaralarını numara çektirerek kumar oynatıyorlar. Siyah kalın bezden zorbalarını öylesine ustalıklı bir biçimde sallıyorlar ki sanki bir kadın köşe başında hafifçe baldırını gösterip müşteri tavlıyor... Öteki ellerinde yabancı kökenli sigara paketleri bu kadının asıl çekici yerinin dayanılmaz cazibesine insanın kendini kaptırmasını sağlıyor... Ekmek-köfte yiyenlerin bir çoğu torbalarda kumar oynatanların başında ister istemez toparlanıyor... kimisi oynayanları izliyor...

Burada insanların sefaleti, lumpenliği insanın yakasını birden bire acımasızca kavrayıp sarsmaya başlıyor... Derin bir çaresizlik, bu çaresizliğe kendini bırakıvermişlik korkunç boyutlarda bireylerde yoğunlaşıyor. İşte iki uzun bastonuna dayalı yaşlı bir adam, belinden aşağısını sürükleye sürükleye kollarının gücüyle bu acımasız vurdumduymaz kalabalık içinde yürümeye çalışıyor. Ne kimse ona yardım ediyor, ne o kimseden yardım istiyor... Durumu sezinliyorum; trafiğin en yoğun olduğu bölgeden karşıya geçecek... Yolun kavisli bölümünün başında gelip duruyor. Derin bir şaşkınlıkla ben de duruyorum. Ne yardımına koşabiliyorum, ne de yürüyüp gidebiliyorum. Tıpkı sirkteki bir ip cambazının gösterisini izleme merağı içindeymişim gibi çakılıp kalıyorum olduğum yerde. Yalnız çevremde birinin dolaştığını sezinliyorum. Omuzlarına attığı ince ceketini ikide bir omuz başlarından düşmemesi için sözüm ona düzeltmeye çalışan kırk yaşlarının üstünde biri bir o yandan, bir bu yandan çevremde dolaşıyor. Bakışlarında tuhaf bir parıltı var... Az sonra kendisine daha özenle baktığımda durumu kavrıyorum. Bu adam kaçak porno fotoğrafları satan biri ya da tüm ciddi yüzünün kıvrımlarına karşın kadın satan biri... En küstahlar, en delikanlı görünümde olanların en bayağı işler yaptığını biliyorum çünkü... Onlar hem kendilerini hem ticaretlerini böyle bir tutum içinde koruyabiliyorlar. Katillerimizin çoğu kadın tellakları örneğin... işin zıvanadan çıkmaması için, ticaretlerinin disiplinini

sağlayabilmek için zaman zaman kan dökmek, adam dövmek, ellerini kana bulamak zorunda kalıyorlar...

Yaşlı adam koltuk değnekleriyle korkunç derinlikteki bir nehrin akıntısına ilk adımını atarmış gibi yöneldiğinde "Ah diyorum kendi kendime... karşıya geçemez, olanaksız..." Ve de olacak bir faciayı görmemek için yürüyüp gitmeye çalışıyorum, ama kulaklarım tümüyle geriden gelecek bir araba freninin acı cayırtısına, bağırtılara yönelik öyle yürüyorum... Bu sesi duyacağıma öylesine inandırmışım ki kendimi ses gelmeyince dönüp bakıyorum... Ne adamı görebiliyorum, ne de kaza sonucu durmuş, akımı kesilmiş bir trafiği... her şey kendi düzensizliğindeki düzende sürüp gidiyor. O zaman kendi kendime "tamam diyorum... ihtiyar karşıya geçti..." "Bir işçi emeklisi olduğuna eminim... iş kazasının sakat bıraktığı bir insan nasıl bir kertenkele gibi sürünüp yaşıyor aramızda; arabaların arasından geçip gidebiliyor..."

Benzin istasyonunun ilerisinde iki minibüs yandan burun buruna vermişler ve de yaşlıca, şişman sürücüsüyle, ötekisi, genç, kendini Ferdi Tayfur'a benzetmeye çalışmış olduğu apaçık ortada olanı korkunç bir yaka paça yumruklaşmanın içinde... araya girenler birbirlerinden uzaklaştırmayı zaman zaman başarabiliyorlarsa da bu kez hep birlikte bu iki adamın öfkesiyle yeniden sürüklenip korkunç bir dövüşün içinde kendilerini buluyorlar... Yaklaştıkça kadın çığlıkları: "ayırın, hiç mi erkek yok burada" diye bağırtılar duyuyorum...

En ağır küfürlere, ana-avrat sövmelere hiç aldırmadan, sanki bir şeyin bana bulaşmasından korkarmışçasına, hiç kimseye görünmek istemezcesine, yağdan kıl çekermişçesine dövüşün kıyısından uzaklaşıp ilerdeki minibüs kalabalığına doğru yöneliyorum.

Bu kez üstüme doğru yerde sürünerek bir adam geliyor. Ellerinde takunyalar, diz kapaklarında otomobil lastikleri bir dilenci ayakları havada öyle sürüne sürüne tıpkı Anadolu garajının üstünde gördüğüm adam gibi hiç kimseye aldırmadan öylece gidiyor. Geldiği yöne baktığımda orada başka dilencileri görüyorum. Kimi kör, kimi ayağını çarpıtmış, kimi kolunu büküp ardından çıkarmış bu çarpıklıkları geçtikten sonra kendimi Bahçelievler minibüsüne atıyorum. Ve dışarıya bakmaya korkuyorum. Bir de minibüsün bizimle birlikte, içindekilerle birlikte bu güneş altında asfalt üzerinde eriyip gitmesinden dehşetli bir korkuya kapılıyorum... Asfaltta kendimizi bir avuç ter olarak görüyorum.

SANA NOTLAR:

1) Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun yargılanan 23 kişiden ikisine idam cezası verildi. TEMUR TAŞDEMİR adlı sanıkla MUSTAFA BAKİ GENÇ adlı sanıklar ölüm cezasına çarptırıldılar.

2) TİKKO adlı yasadışı örgütün Sıkıyönetim Mahkemesi'nce ölüme çarptırılan üyesi FERİDUN İNSAN BERKİN'in Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet

Komisyonu'nca bir oy çokluğuyla onaylanan idam kararına meclis başkanı karşı çıktığından bu insanın yaşayıp yaşamaması sorunu Adalet Komisyonu'nda yeniden ele alınacak.

14/Haziran/1984

Maltepe/Çağlayan Sanayi Sitesi

SURLAR'ın ötesinde insanlar başka... Surlar'ın ötesinde insanlar gittikçe sefaletleriyle çoğala çoğala büyüyorlar. Kent merkezini yeniden ele geçirmek için sanki gittikçe daha çok yoğunlaşıyorlar sefaletleriyle... Va surların kapısında toplanarak şehrin içinde dalmak için öyle betleşiyorlar...

Minibüs'ün arka sıralarına oturduğum için önümdekilerin hiçbirinin yüzünü görmüyordum. Yalnızca kulaklarını görüyordum. Ne kadar büyük iriydiler. Hepsi de hani halkımızın kepçe kulak dediği cinsten... Niçin iri iri kalkık, maymunsu bu kulaklar? Geçiş durağında nedenini buldum: boyutları ipincecik de ondan. Kulaklar daha büyük, büyük kepçeler gibi görünüyor o nedenle... İnerken yüzlerini çevirdiklerinden gözlerini de görüyorum. Gözleri de tıpkı kulakları gibi iri iri... hastalıklı bir biçimde büyüye büyüye açılmış, bir büyük soru olmuş gözleri... Öyle bakıyorlar insana... Küçüklükten, daha minicikken uğradıkları bir büyük şaşkınlık gözlerinde gittikçe büyüye büyüye irileşiyor, anlamsız bir soru biçiminde ileri yaşlarına katılıp kalıyor. Ve işte öylece ölüyorlar. Gözlerinde büyümüş şaşkınlıkları, irileşmiş soruları ve incecik boyunlarında aslan yeleleri gibi açılan yelpaze kulaklarıyla...

Topkapı durağında minibüs sürücüsü afili bir biçimde yolcu araklamak için beklerken bağırıp çağırıyor; "haydi Murat mahallesi, haydi cezaevi..." diye öndekinin rekabetini bastırmaya çalışıyordu. Gözüm sur dibine ilişti. Adamın biri pantolonlarını beline dek indirmiş çişini yapıyordu. İspirtocu, dedim kendi kendime. Nedense de gözümü adamdan ayıramıyordum. Görünümünden hayli yaşlı olduğunu sezinliyordum. Titrek titrek pantolonunu topladı ve elinde torbası bizim yakaya geçmek için yöneldi. 4 gidiş gelişli ana yolda trafik büyük bir cayırtıyla akıp gidiyordu. Hiç oralı olmadan yürüyordu sur dibine onca kalabalıkta işeyen yaşlı adam... Sonunda cayırtı koptu. Hiçbir şeye aldırmadan yürüyen adamı ezmemek için duran bir minibüse ardından gelen bir Murat bindiriverdi. Birkaç fren sesi daha duydum. Her iki aracın sürücüsü arabalarından çıkıp birbirlerinin üstüne yürüdüklerinde ve de onların çevresinde hemen bir kalabalık oluştuğunda sur dibine işeyen yaşlı adam üçüncü şeridi de hiçbir şeye tınmadan geçmiş bizim minibüsün tam yanına gelmişti. Tam minibüsün ardından dolaşıp kaldırıma çıkacağı bir sırada yüzüyle pencerede burun buruna geldim. Ve bu yüzü açıklanması güç bir biçimde gördüm, tanıdım. Bu yüz bir göle atılan taş gibi içime yuvarlanıp gitti.

Ne sarhoştu, ne içkiliydi... Çok ciddiydi. Kaşlarını kaldırışındaki yorgunluğu gördüm. Sanki göz kapaklarına 70 yılı gelip oturmuştu. Kaldıramadığı ağır bir yük

gibiydi göz kapaklarına gelip oturmuş yaşam. Bu yüküm altındaki acı dolu bakışın süzülüşünüyse sözcükle betimlemek olanaksız. İnsanın ta yüreğinin içinde, beyninin ortasında duyduğu bir şey gibidir bazı kavrayışlar. O kavrayış da beynin zonklar, yüreğinden sanki kan çekilir...

Ve işte adam ardımdan böyle yitip gitti.

SANA NOTLAR:

DÜN Sıkıyönetim Savcısı 47 kişinin idamını istedi. DEV-SOL militanlarının idamı istenenler içinde 31'inin bu davayla ikinci kez idamları isteniyor. Böylece DEV-SOL davasında yalnızca İstanbul'da idam edilmeleri Sıkıyönetimin askeri savcılarıyla askeri mahkemeler önünde istenenlerin sayısı 450'ye yaklaştı. İdamı istenen bu 450 kişinin öldürdükleri savı ileri sürülen insanlarımızın sayısıysa 13... Cunta'nın başı "BAĞIŞLAMAM" "İDAM CEZALARI KALKMAZ" dedikçe sıkıyönetim mahkemelerindeki davalar idam sehpalarına, yaşam boyu tutuklu kalma yörüngesine oturtuluyor. Komisyonlarda idam cezaları ivedilikle onaylanıyor. Tutukevlerindeki baskı, zorbacı yönetim Cuntabaşkanı'nın her konuşmasından sonra, insan yutmuş timsah rahatlığında sulara gömülüp gidiyor su üstünde kan lekeleri bırakarak...

Dünkü duruşmaya 74 sanıktan 44 sanığın duruşmaya alınmadığı tutanağa geçirildi. Nedeni pantolon giymemeleri. Askeri cezaevindeki uygulamayı kınamak amacıyla yapılan bu göstericikten sonra askeri mahkeme başkanının verdiği kararı sana olduğu gibi iletiyorum: "Pantolon giymeden duruşmaya geldikleri için salona alınmayan sanıklar bu eylemlerini ikinci bir kez yenilerlerse yine salona alınmayacaklarından, iki kez salona alınmayan sanıklar tüm savunma haklarını yitirmiş olacaklardır. Mahkememiz bu durumda yalnızca savcının görüşlerini esas alıp hükmünü ona göre verecektir..."

- Sevgili Gueorgi Vassilieviç Butof:

İnsan kendinden "dır-dır'lı" bir biçimde söz açmadan günce tutabilir mi? Yazarların, sanatçıların kendilerinden söz açmalarını bir türlü sindiremiyorum içime. Yine de seninle konuşmak, kendi kendimde hafiflemek için yardımcı oluyor bana. Bir de amaçlarımın, boğuntumun darmadağınıklığı içinde yitip gitmesini engelliyor.

- Seni dinlemenin bana yitirteceği hiçbir şey dostum. Özellikle zaman bakımından. Biliyorsun ölülerin zamanı sonsuzdur.

- Anlıyorum Gueorgi Vassilieviç Butof... Ama saçmalığa ve akılsızlığa karşı ölülerin bile sabrı sınırsız değildir sanıyorum...

(NOT: Gueorgi Vassilieviç bu yanıta uzun uzun güldü. Onun o güzel gülüşünü özlediğimi anımsadım)

- Yine de öyle çok kaygı taşıma. İnsan kendinden söz ederken toplumunu da anlatıyor olabilir... Yeter ki tanıklığının gerçekten yaşananla önemli bağlantıları olsun.

- Günceler'de böylesine bir erdemliliğe kavuştuğumu sanmıyorum Vassilieviç...

- Sen yine de kendi kendine bir takım engellemeler koymadan anlat bana anlatacaklarını... Dinliyorum. N'olduğunu sonradan yargılarız.

- Senin gibi "Yaşamı ve yeryüzünü" değiştirmek için yola çıkmış ve de bu yolda yaşamında somutlaştırdıklarıyla ölümsüzlüğe kavuşmuş insanlar karşısında kendimden söz etmek geveze kadınların dırdırcı çenebazlıklarına düşürür beni diye korkuyorum.

- Generaller cuntasından bu yana 5 yıl geçti sevgili Gueorgi Vassilieviç. Bu beş yılın sonunda tüm halkımla birlikte gerçekten yorgun ve bitkinim. Beş yıl öncesiyle şimdiki ben arasındaki ayrılıkların neler olduğunu fiziksel olarak yaşıyorum: örneğin bugün artık tansiyonum var. Yüksek tansiyon çıktı başıma. Denetimde tutabilmek için haplar kullanıyorum. Artık yakın gözlüğü kullanmam gerekiyor. Bıraktığım sigaraya da hemen hemen başladım.

- Tüm bunların o geceki olayla ilişkisi var mı?

- Siyasi polisin gecenin 02.00'de silahları ve tomsonlarıyla evi basmalarını mı söylüyorsun?

- Evet. Tomsonları, çelik yelekleri, sarhoş ağızlarıyla bastılar evinizi. İlk kez böyle bir olay başınıza geliyordu. Henüz 15 yaşındaki kızını ve Hüsna'yı düşündüğünü biliyorum. Ama Ayşe ertesi sabaha dek süren gözü bağlı sorgulamalarda senin bile beklemediğin bir dayanıklılık gösterdi. Hele siyasi polisin "tüm bunlar başına baban yüzünden geliyor" dediği zaman verdiği yanıt bir baba için anlamlı: "- Babam yüzündense 100 kez de böyle bir olay gelse başıma yine seve seve katlanırım." Sen belki görmedin ama polisin yüzü karmakarışık olmuştu. Çar'ın polisleri bile böylesine tepeden tırnağa çelik yelekli, üzerlerine o korkunç silahlarını dikerek çocukları alıp gözü kapalı sorgulama odalarına götürmemişlerdir...

- Çevremizde bu olayları yaşaya yaşaya alıştık biz Vassilieviç... Bu olayın 5 yıl süresince yaşadıklarımızdan çok bir büyük ayrıcalığı yok. İşte bu konuda görüşmediğimiz bu 5 yıl süresince sana sunabileceğim rapor:

50 milyonluk toplumumuz emperyalizmin önünde kanırtıla kanırtıla şöyle çökertildi: Ordunun içine ve devletin yasal güçleri içine yerleştirilmiş bir terör tam bir denetim içinde adım adım geliştirilerek Ordu'nun yani generallerin siyasal iktidarı ele geçirmelerinin tüm yolunu açtı. Generaller terörizmin kanlı merdivenlerine basa basa siyasal iktidarı bir gece gerçekleştirdikleri darbeyle ele geçirdiler. 12 Eylül 1980'de... Generaller darbeyi gerçekleştirdikleri gece ABD'nin saygın başkanı bay CARTER "Damdaki Kemancı" müzikalini özel locasında izliyordu. Ve de locasındaki telefonun çalmasını bekliyordu. Bir süre sonra Türkiye'nin Ankara Büyükelçisi beklenen saatte - beş aşağı, beş yukarı saptanan saatte- telefonun Ankara ucundan beklenen haberi

veriyordu. Ses aynen şöyle diyordu: -"Oldu. Bizimkiler iş başında. Kaygılanacak hiçbir şey yok..."

- Şimdi dostum generallerin o acımasız teröre destek olduklarının kanıtlarını nasıl gösterebilirsin?

- Sevgili Gueorgi Vassilieviç, bu işin kanıtları elde olamaz, sen de bilirsin. Elimizde olması için Devlet arşivinin kamuoyuna açılması gerek. Üç yıl boyunca tuttuğum "GENERALLERİN ZABIT VARAKASI" ciltlerine şöyle bir göz atarsan tam bir kurmay planlamacılığıyla terörizmi, gelişmesini, siyasal erkin ele geçirilmesinden sonra ne gibi uygulamalar gerçekleştirildiği orada apaçık ortaya çıkar. Kanıt yaşadıklarımız Gueorgi Vassilieviç. Ama buna nasıl hazırlandıklarını gösteren belgeler de yok değil:

- Ne gibi belgeler? Adam yaptığı işi belgeler mi?

- Yine de yaşadıklarımızın getirdiği sonuçlar aydınlatıcı bilgilerle dolu Gueorgi Vassilieviç Butof... Örneğin şu sıralarda Roma'da görülen bir dava var... Ünlü teröristimiz Mehmet Ali Ağca'nın Roma davası...

- İzlemeye çalışıyorum dost... Sizin Mehmet'iniz bizim XX. yüzyılın en ünlü teröristi Savinkof'umuzu gerilerde bıraktı.

- Göğsümüzü gere gere söyleyebiliriz: ülkemiz terörist yetiştirmede uluslararası boyutlara ulaşan başarılar elde etti. Nasıl elde etmesin... emperyalizmin açık pazarı durumuna getirilmiş 50 milyon insanın içinden istedikleri gibi, istedikleri yönde kullanabilecekleri adamları alabildiğine engin deneyimleriyle bir güzel yetiştirip dünyanın başına bela ediyorlar. Dış ve iç kaynaklı işbirlikçilerimiz Ağca olayında insanımızın ne denli yetenekli olduğunu da göstermişlerdir...

AĞCA önce ülkenin en önde gelen Günlük gazete yazarlarından birini, Abdi İpekçi'yi öldürdü. Sonrada Papa'yı. Ne ki olay bunca basit değil. Ağca, Abdi İpekçi'yi öldürdükten uzun bir süre sonra ele geçirildi. Bir ihbar sonucu. Sorgulamaya alındı. Ülkede Sıkıyönetim vardı. Güvenlik işlerinden tümüyle generaller sorumluydu. Ağca'nın nasıl uluslararası bir boyutta terörist olarak yetiştirildiğini o zamanın İçişleri Bakanı Hasan Fehmi güneş'in açıklamalarında bulmak olası. Çünkü böylesine önemli bir kişi Maltepe Askeri Tutukevi'nden elini kolunu sallaya sallaya çıktı. İran'a itti... Sonra yeniden yurda döndü. KENDİSİNİ İHBAR EDENİ öldürdü. Yalnızca polisin bilmesi gereken bu kişinin ölüsünü Maslak yolunda buldular sıcağı sıcağına güvenlik kuvvetleri. Ondan sonra bay AĞCA yine elini kolunu sallaya sallaya Avrupa'ya çıktı. Uzun bir süre Avrupa'da gezdi dolaştı. Su gibi para harcadı. Papa'yı vurdu. Papa'yı vurmasına neden Doğu Blok'unu gösterdi. KGB ve gizli Bulgar örgütünden bunun için para aldığını Roma Mahkemesi önünde tam bir sahne oyuncusu yeteneğinde oynayarak açıkladı. Amaç dünya kamuoyuna terörizmin kaynağını gözden kaçırtmak, o ülkelerde çeşitli yanılgılara neden olacak illizyonlar yaratmak... Ağca Türkiye'de işlevini

tamamladıktan sonra uluslararası terörizmin yeni hedeflerine doğru planlanmış uygulamaları bir bir gerçekleştirdi.

- Zamanın İçişleri Bakanından söz ettin... Onun açıklamalarında aydınlatıcı uyarıcı bilgiler mi var sence?

- Hem de çok önemli... Söyleyebildikleri çok önemli. Ağca'nın tutuklanmasını, sorgulanmasını ve de kaçırılışını açıklayan konuşmasında çok önemli değinmelerde bulunuyor. Bak okuyorum: 2 Mayıs 1985 tarihli Güneş gazetesinde Sencer Güneşsoy'la yaptığı söyleşide zamanın sorumlu İçişleri Bakanı açık açık:

İDDİA EDİYORUM:

AĞCA'YI ELİMDEN ALDILAR diyor.

- Bir içişleri bakanının elinden bir terörist çekip alıyorlar. Kimler?

- Gelişigüzel, sıradan biri değil içişleri bakanının elinden çekip alınan. Ülkemde terörizmin en cirit attığı, günde generallerin dillerinden düşürmedikleri bir değişle "günde 25 kişinin öldürüldüğü" bir dönemde, hem de ülkenin en önde gelen gazetelerinden birinin başyazarını öldüren bir terörist için söylüyor bunu içişleri bakanı. "Elimden aldılar" diyor...

- Peki kimin aldığını söylüyor mu?

- Anlayanlar için çok şey söylüyor. Açıklamasından alıntılar yaparak söylediklerine bir göz atalım...

"Görevime başladıktan çok kısa bir zaman sonra önemli bir cinayet işlendi. Karşılaştığım ilk büyük eylem buydu. Olay yeri İstanbul olduğu için araştırmaların ağırlığı İstanbul polisine düşüyordu. (...) İpekçi'nin işlevi ve kişiliği nedeniyle olay ülke içinde, ülke dışında büyük ilgi ve tepki uyandırmıştı. (...) Verilen bilgiye göre AĞCA'nın gerçek katil olup olmadığı uzun süre tartışılmış ve gerçek katil olduğu kesinlikle saptanmıştı. Ağca ve olayda arabayı kullanan Yavuz Çaylan adındaki suç ortağı önemli noktalarda birbirlerini doğrulayıp tamamlayan anlatımlarla suçlarını açıkça kabul ediyorlardı. Emin olmak istedim. Ağca ve Çaylan'ın sorguları özel olarak bir kez de benim önümde yenilendi. Çaylan ve Ağca önce ayrı ayrı sonra birlikte sorgulandılar. Onlar beni görmüyorlar ve varlığımdan haberdar değillerdi. Ben onlarla konuşmadım. Hiç doğrudan soru sormadım. Yalnızca bir kağıda iki soru yazarak Ağca'dan sorulmasını istedim. Bundanlar biri kendisine baskı yapılıp yapılmadığıydı. Diğeri de İpekçi'ye ateş ettiği anı anlatmasını istedim. Ağca kendisine baskı yapılmadığını, kendi deyimiyle bir fiske bile vurulmadığını söyledikten sonra "bana baskı yapılırsa kaçar daha büyük birini örneğin bir bakanı vururum" dedi.

- Neden bir bakanı diyor? Örneğin bir başbakanı ya da Cumhurbaşkanını, Sıkıyönetim Komutanını demiyor?

- O da ilginç Vassilieviç... Bakanı deyişi son sorgulamada içerde bir bakanın olduğundan kesinlikle duyuntusu var. Siyasi polisle birlikte çalıştığının en dikkat çekici ipucudur bu. AĞCA'nın yakalanmasına neden olan ihbarcı da son derece titiz bir uğraş sonunda yalnızca bir-iki kişinin kendi adını bildiğini biliyoruz. Oysa Ağca ihbarı yapanı en kısa sürede öğrendi ve askeri tutukevinden kaçırıldıktan sonra adı son derece gizli (?) tutulan bu ihbarcıyı Marmara lokalinden herkesin gözü önünde arkadaşlarıyla birlikte kaçırarak Maslak yolunda öldürdü...

- Biz bakanın açıklamalarını dinleyelim... İlginç, gerçekten ilginç...

- "Anlatmaktan da öte oda içinde (sorgulama odasında) gidip gelerek, el kol davranışlarıyla İpekçi'nin arabasına nasıl dayandığını, nasıl tetiği çektiği, geriye dönüp kaçmaya başladığı anda manevra yapan bir arabanın farlarından kamaşan gözlerini nasıl koruduğunu gösterip o anı yeniden yaşadı. Anlatımı ve gösterisi hem kendi içinde tutarlıydı hem de olayı izleyen görgü tanıklarının anlatımına uyuyordu. Çaylan ile aralarında iki çelişki vardı. Çaylan olayda kullanılan silahı AĞCA'nın verdiği isme Mehmet Şener'e geri verdiğini söylüyor, Ağca ise yolda attığını iddia ediyordu. Diğer çelişki olayda bir üçüncü kişinin rol alıp almadığı konusunda düğümleniyordu. Ağca-İpekçi'nin arabası yolun başına geldiğinde Çaylan'nın kendisine "İmparator tamam" diye seslenerek haber verdiğini ileri sürüyor. Ancak Çaylan arabada beklediğini, arabadan hiç inmediğini, işaret verenin kendisi olamayacağını ısrarla yineliyordu. Bu çelişkiler orada giderilemedi. Daha sonra da giderilemedi. ÇÜNKÜ SORGULAMAYA DEVAM ETMEK İÇİN GEREKLİ OLAN EK SÜRE SIKIYÖNETİM MAKAMLARI TARAFINDAN VERİLMEMİŞTİ.

- Neden altını çize çize, vurgulaya vurgulaya okudun bu tümceyi?

- Önemi az sonra kendiliğinden ortaya çıkacak. Zaten İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'le konuşmayı yapan Sencer Güneşsoy da bunun üzerinde duruyor. İçişleri Bakanı'na şu soruyu yöneltiyor:

- "Peki efendim de, bir konuyu anlayamadım. Böylesine önemli bir olay ortada iken niçin süre uzatılmadı. Siz sorumlu değil miydiniz?

- "SÜRENİN UZATILMAMASININ YANITINI ŞU ANDA SİZE VEREMEM. O gün taşıdığım sorumluluk gereği bana ısrarda bulunmamanızı rica ediyorum."

- Yaaaa?

- Yaaaa Gueorgi Vassilieviç.....

- Nasıl yorumluyorsun bunu? Benim aklıma gelen ilk varsayım "belki de sıkıyönetim komutanının yasalara uygun davranmak isteyişi....

- Aman sevgili Vassilieviç... O dönem uygulamalarında sıkıyönetim komutanlığı sorgulama sürelerin uzatılması değil, sorgulamaya alınanlardan aylarca, yıllara yakın kimsenin sorguya alınanın nerede, nasıl olduğu konusunda en küçük bir

duyuntusu bile olmuyordu. İşkencelerin, sorgulamada insanların başlarını vura vura intihar (?) ettikleri, sorgulama işkencelerinde siyasi polisin elinde birçok yurttaşın can verdiği bir dönemde sıkıyönetim makamlarının 15 günlük sorgulama süresinin bitiminde, bu özel yetiştirilmiş teröriste 15 güncük bir süre daha tanımamaları sana olağandışı görülmüyor mu? Neyse biz sayın Hasan Fehmi'nin açıklamalarını sürdürelim: "Mehmet Ali Ağca'nın rahatça konuşmasının suçunu itiraf etmesinin ana nedeni kendisini güven içinde bulmasıydı. Arkasındaki örgütün gücüne ve kendisini kurtaracağına kesinlikle inanmıştı."

- Bunda yanılmadığı da ortaya çıkıyor sanırım.

- İçişleri bakanı da bunu vurguluyor. Ve işte aynen şöyle diyor: "Bu konuda haklı olduğu da sonradan anlaşıldı. Söylemediği, anlatmamakta ve de açıklamamakta direnç gösterdiği nokta örgütüydü. (...) Ayrıntıdaki açıklamalar ve daha sonra gerçekleştirilen kaçırılma olayı ile onu izleyen olayların (yani Hasan Fahmi, Ağca'nın İran'a kaçırılmasını, sonra yeniden Türkiye'ye sokulmasını, kendisini ele vereni öldürmesini ve sonra yeniden Edirne sınırından çıkıp uzun süre Avrupa'da dolaştıktan sular gibi para harcadıktan sonra sayın Papa hazretlerini Vatikan'ın aziz avlusunda vurmasını demek istiyor) ne derece güçlü bir örgüt üyesi olduğunu, örgütünü açıklamamaktaki haklılığının kanıtlarını da ortaya koydu.

- Çok önemli bir vurgulama bu... İleride halkınız bu karanlık olayın üzerinde durma olasılığını bulacaktır sanırım...

- Zamanın sayın içişleri bakanı da bunun üzerinde üsteleyerek duruyor. Açıklamasını şöyle sürdürüyor: "(...) Dosya tam olgunlaşmıştı diyemem. O zaman da diyememiştim. Ben önümde yapılan sorgu yenilenmesinden sonra oradaki görevli arkadaşlarıma soruşturmayı sürdürmelerini rica ettim. Bazı yayın organlarında hatta bazı yabancı yayın organlarında Ağca yakalandıktan 14 gün sonra teslim edildi, bu uzun bir süredir deniyor. Ben o kanıda değilim. Aksine o günler içinde olay yeterince aydınlatılamamıştı. Yani yanıtı alınamamış sorular vardı. Özellikle olayın örgütsel bağı... Bunun için zamana gereksim vardı. Ben İstanbul'dan ayrılırken oradaki arkadaşlarıma soruşturmanın bu açılardan da tamamlanması gerektiği konusundaki düşüncemi bildirdim. Ama ne yazık ki tamamlanamadı. Ertesi gün Ağca teslim edildi."

- Sıkıyönetimin askersel makamlarına değil mi?

- Evet... öyle diyor İçişleri Bakanı... Ama bu önemli açıklamasında bence şimdi söyledikleri en azından önceki söyledikleri, giderek daha önemli... Bak Vassilieviç neler diyor dönemin sorumlu içişleri bakanı: - "Bir başka yol olabilirdi, diyor. Ağca teslim edildikten sonra teslim edildiği savcılık bu noksanları tamamlayabilirdi...

- Sıkıyönetim savcılığını mı demek istiyor?

- Kuşkusuz. – "Savcılık soruşturması olarak hazırlık soruşturmasına devam edilebilirdi. Öyle anlıyorum ki, çok bilerek söylemiyorum dosyaları görmediğim için,

ama öyle anlıyorum ki bu hazırlık soruşturmanın savcılık aşaması da sadece polisten gelen belgelerle yetinilerek tamamlandı. BİR ANLAMDA DA KAPATILDI."

- Ne diyorsun...?

- Ben demiyorum. İçişleri bakanı diyor. "DOSYA KAPATILDI" diyor.

- Ah dostum örgütsel bağlar nerelerde düğümleniyor, insan ister istemez sezinlemeye başlıyor...

- Evet Vassilieviç. Dosya Sıkıyönetim makamlarında kapatılıyor. Açık değil mi bu? Gazeteci Hasan Fehmi Güneş'e şu soruyu yönlendiriyor:

- "Ağca olayında soruşturmanın daha fazla uzatılmasını sağlayamadık diyorsunuz. Sağlıklı soruşturma için zamana ihtiyaç vardı ama...

H. FEHMİ GÜNEŞ – "Ben onu söyleyeyim ama yazar mısınız, yazmaz mısınız, bilmem. Aslında Ağca bana göre (...) bireysel bir eylem yapmamıştı. Olay örgütlü bir olay. Ama bu yeterince açıklığa kavuşmamıştı. Örgüt açısından yeterince açıklığa kavuşmamıştı. Bu bakımdan tahkikatı genişletmek gerekirdi. Ben İstanbul'dan ayrılırken Emniyet görevlilerine böyle yapın, genişletin diye düşüncemi söyledim. O zaman ek bir süre almak gerekiyordu. Sıkıyönetim komutanlığından soruşturmayı yürütmek için. Çünkü ilk süre dolmuştu. O zaman bir hafta ya da 15 gün gibi tam hazırlamıyorum bir süre vardı. İkinci süre için başvuruldu. VE O ZAMANIN İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANI BU SÜREYİ BİZE VERMEDİ. BANA TESLİM EDİN DERHAL dedi. Çocuklar teslim etti..."

- Sıkıyönetim komutanına teslim ediliyor. Soruşturma sürdürülmüyor. Dosya kapanıyor...

- Gazeteci de bunun üzerinde şöyle örtülü bir soru yöneltince eski içişleri bakanı öncesi savını yineliyor: - "Sıkıyönetimdeki dosyayı görmedim ama dosyayı gören arkadaşlardan öğrendiğim kadarıyla ek bir çalışma yapılmamıştı. Ek bir çalışma yok dosyada, ne bileyim işte belge yok, soru zaptı yok... bunun gibi... bizden gittiği haliyle, Emniyet'ten gittiği haliyle kalmıştı."

Gazeteci soruyor: "- Ağca sağlıklı bir adam mıydı? İlgimi çeken yönü. Bu özel bir soru olabilir, ama, sağlıklı bir profesyonel'in Papa'yı öldürecek kadar bir hazırlığı olabilir mi?"

H. FEHMİ GÜNEŞ – "Ağca'nın herhalde ruhsal dengesi önemli bir sorundur. Bizim o sınırlı izlediğimiz dönemde gösterdiği kişilik İYİ YETİŞMİŞ BİR MİLİTAN... yani şartlanmıştır. İYİ YETİŞMEDEN KASTIM (GİT ŞUNU YAP) DEDİĞİN ZAMAN DÜŞÜNMEYECEK YAPACAK ADAM DEMEKTİR."

- Tam bir askersel eğitim... militarist bir eğitim döneminden sonra böyle insanlar elde edilebilinir... Öyle değil mi?

- Bence de... Ağca'nın en önemli yanı bence Vassilieviç tam bir "askeri disiplini" ruh ve beynine yerleştirmiş olmasıdır. Bu her şeye göğüs gerdirten disiplin tam anlamıyla ona kurgulanmıştır. Karşılığında da elbette kendisine yüksek meblağlar ödenmektedir... Nitekim içişleri bakanı da bunu vurguluyor. Şöyle diyor: "Bu da gösteriyor ki Ağca terör pazarı için uygun bir adam..."

- Ah dostum Savinkof da bir zamanlar Çar'a karşı bombalı saldırılarda bulunurken daha sonra bize karşı en gerici Çar generalleriyle kolkola en acımasız terörist eylemleri halkına karşı gerçekleştirmemiş miydi? Bunu sana "Bir Gün Bile Yaşamak"ta anlatmıştım.

- Evet Gueorgi Vassilieviç çok iyi anımsıyorum... Savinkof'lar şimdi daha gelişmiş yöntemlerle Ağca'lar oldu... Hep insanların köleliklerinden kurtulmasına karşı girişimlerde bulunma güçlerini kırmak için...

- Peki ama dostum, ben olayın bundan sonrasını düşünüyorum. Zamanın içişleri bakanı anladığım kadarıyla şöyle diyor: "İpekçi'yi öldüren Ağca elimize geçince biz sorgulamayı, sorgulamanın örgütsel yönünü açığa çıkaramadan Sıkıyönetim komutanından aldığımız buyrultu gereği teröristi onlara teslim ettik. Derhal bana teslim edin demiş... Sonra da ne dosya geliştirilmiş, ne bir şey yapılmış... "DOSYA KAPATILMIŞ." Yalnızca hapsedilmiş adamınız. Bir süre sonra da oradan kuşlar gibi uçup gitmiş... Öyle mi?

- Öyle.

- Nasıl olup da uçuyor onca süngülü erlerin, tel örgülerin, zırhlı birliklerle çevrili askeri bir tutukevinin tek kişilik hücresinden...?

- Onu da bir başka yetkili açıklıyor.

- Kim bu yetkili? O da içişleri bakanlığından mı?

- Yooo. Ünlü teröristimiz artık Maltepe Askeri Cezaevi'ndedir. Keyfine de diyecek yoktur doğrusu. Nasıl kaçırıldığının ipuçlarını astsubay Yusuf Hududi veriyor bize...?

- Kim bu Hududi? Niye böyle bir açıklama gereksinimi duymuş?

- Çok basit bir nedencikten Gueorgi Vassilieviç Butof. Ağca Vatikan'ın kutsal avlusunda Hristiyan dünyasının kaftanlar içindeki Papa'sına üç el kurşun sıkınca işlerde yeni düzenlemeler gerekti. Yani ister istemez Roma davasında Ankara'nın Ağca konusundaki dosyasına göz atmak gerekti. Bir de bakıldı ki adamın kaçırılışından bu yana hiç kimse hakkında doğru dürüst bir işlem ya da tutuklama yapılmamış... İş zavallı iki erin üzerine bırakılıp geçilmiş... O zaman işte, yeni bir düzenlemeyle bazı tutuklamalar daha yapıldı. Bu tutuklananlardan biride işte astsubay Yusuf Hududi... Zavallı tutuklanmasını ciddiye almış olmalı ki suç üstümde kalır korkusuyla mahkemede hiç beklenmeyen bir biçimde bazı açıklamalarda bulunuverdi. Hürriyet

gazetesi de bunu: "AĞCA'NIN KAÇIRILMASINDA GİZLİ EMRİ KİM VERDİ? diye kamuoyuna yansıttı.

Sevgili Gueorgi Vassilieviç hemen şunu belirteyim ki emperyalizmin büyük emeklerle yetiştirip geliştirdiği bu teröristimizin amacı kesinlikle Papa'yı öldürmek değildi. Bu bir... İsteseydi bu soğukkanlı katil tek kurşunla bile Papa hazretlerini İsa peygamberimizin yanına göndermekte hiç zorluk çekmezdi. Amacı bu değil... Senaryoda öldürmek yok kesinlikle. Senaryoda karşılıklı sürmesi gereken oyunlar var... Ayrıca Ankara'daki Papa olayındaki tutuklamaların hepsi de düzmece... Bir oyun...

Ama yine de ne olur ne olmaz diye astsubay Hududi açıklamasını yapıveriyor:
- "Ağca'nın kaçırılma olayından bir ay kadar önce bizim askeri cezaevinin (yani Maltepe Askeri Cezaevi'nin) erlerinden 80-90 kadarı başka erlerle değiştirildi. Değiştirilen erlerin yerini 2. Zırhlı Tugay Uçaksavar bölüğünün erleri oluşturuyordu. Ben bu değişikliğin nasıl ve kimlerin emir vererek gerçekleştirdiklerini bilmiyorum. İlk kez böyle bir değişiklik gerçekleştirildi. VE BU DEĞİŞİKLİK YAPILDIKTAN SONRA PEŞPEŞE ASKERİ CEZAEVİNDEN KAÇMALAR BAŞLADI. Ağca'nın kaçmasına yardım eden erlerden Bünyamin Azeryılmaz da işte bu kavrayamadığım değişiklikten sonra cezaevine giren erlerden biriydi..."

- Vay canına... Yani şimdi toparlayayım ben kendi kendimde olayı: Adam yakalanıyor nasılsa... Görevini ciddiye alan insanların bazıları katilin ilişkisi bulunduğu örgütün üzerine doğru giderlerken Sıkıyönetim komutanı "Derhal bana teslim edin" diyor. Sanırsın ki "sizin 14 günde beceremediğinizi ben ortaya çıkarayım" diyecek. Yooo öyle olmuyor. Sıkıyönetim makamlarında dosya kapatılıyor. Kapatıldığını söylüyor İçişleri bakanı. Sonra teröristi askeri cezaevine yerleştirdikten sonra cezaevinin erleri birdenbire değiştirilmeye başlanıyor... Ve Ağca elini kolunu sallaya sallaya çekip gidiyor...

- Şimdi Vassilieviç üzerinde durulması gereken konu şu: bizim ordumuzun yapısını bilenler bu soruyu kendi kendilerine sorup dururlar. Kışladaki bir bankın boyanması için bile dünyaca yazışıp-çizişmeye boğulmuş kırtasiye içindeki bir ordunun askerleri en ufak bir elde yazılı emir olmadan, hemen üstlerindeki amirlerinin bile haberi olmadan oradan oraya naklettiriliyorlar... Onun için gerçekten "Gizli emri kimin verdiği" sorunu açıklığa kavuşturulmadan hiçbir şey çözümlenemez.

- Kim o zamanki Sıkıyönetim komutanı...

- Orgeneral Necdet Üruğ...

- Herhalde hakkında kovuşturma açılmıştır... En azından emekliye sevk edilmiştir...

- Hayır... terfi edip Genelkurmay başkanı oldu...

- ..... ?

- Hayretini anlıyorum Gueorgi Vassilieviç... Ama asıl şaşılası yan kaçışından sonra yaptığı açıklama...

- Ne diyor sayın Orgeneral?

- Şimdi elimde tam metni yok. Ama şöyle diyordu: "Bu kaçırılış sıkıcı bir olay ana unutmamak gerekir ki tutuklularla onları bekleyenler nihayet aynı ülkenin insan yapısından oluşmaktadırlar..."

- Yani kaçırılışı bir çeşit mazur gösteriyor...

- Düşlerini üniformalı genç parlak subaylarla donatan kasabalı genç kızlarımız gibi bazı solcularımız da üniformasız, hem de en azından albaysız ve generalsiz bir solculuk düşleyemeyenleri bu yanıtı öylesine beğenmişler, öylesine ağızlarının suları aka aka övmüşlerdi ki zaman zaman fırsat buldukça köşelerine bu yanıtın derin anlamını vurgulayan yazılar yazıp durmuşlardı, uzun süre.

- Hiç kimse bunun üzerinde durmadı mı?

- Hiç kimse... Bir tek Allah'ın kulu kalkıp da bu nice iştir demedi... Diyemedi.

- Şimdi biraz soluklanıp düşünelim. Anlattıklarından şöyle bir savcı ileri sürer gibisin: Ağca'yı generallerin kendi adamları kaçırdılar.

- Evet. Türkiye'de yasal devlet kuruluşlarının dinde bir yumruk gibi sıkılı yasadışı örgütler oluşturulmuştur ve bu örgüt elemanları gerek siyasi şubede gerekse ordunun istihbarat birimlerinde kesinkes CİA ile örgütsel bağlantılarıyla birlikte işleri son derece başarılı bir biçimde yürütmektedirler. Çünkü generallerin gölgesindedirler... Aslında ülkemizi devletin şöyle böyle var olan yasal kurumları değil onların gerisinde kurumlaşmış asıl yasadışı kuruluşlar denetlemektedir. Ağca olayı kadar hiçbir olay bunu apaçık sergileyemez.

- Ağca'yı kaçırmalarının amacı ne sence?

- Ağca ender bir terörist. Türkiye'de generallerin iktidarına yol açacak girişimlerini bitirince şimdi onu dünya kamuoyunda kullanmak gerek. Papa'yı vurdurtmak ve de suçu Sosyalist blok ülkelerinin üstüne yıkmak gerek... Ve de Türkiye'de generallerin yönetimi ele geçirmelerinin haklı bir nedene dayandığını herkese inandırmak... Zaten Evren Papa vurulunca: "bu azgın ve kan dökücü teröristlerin ülkemizi yıllarca kan içinde" bıraktığını üsteleye üsteleye vurgulayarak giderek anti-demokratik tüm önlemlerin alınmasına karşı yükselen homurtuları ortadan kaldırmasına bu olayın yardımcı olduğunu söylemek düş görmek anlamına gelmez.

- Anlıyorum... Kimbilir belki de haklısın... Ama hiç kuşkusuz yalnızca Ağca olayının generallerin yönetimine yol açtığını söylemek yine de bana yeterli görülmüyor...

- Elbette sevgili Vassilieviç... elbette. Generaller her şeyi çok iyi kullandılar. Ağca'lar, daha nice teröristler, nice elini kana bulayıcılar onların yolunu açmak için son derece akıllı bir biçimde kullanılırlarken sivil yönetimin başında bulunanlar gerçekten terörizmin önlenmesi için ellerinden geleni yapıyorlardı. Örneğin o dönemin son sivil başbakanı Süleyman Demirel "baylar ne istiyorsanız yapalım. Yeter ki bu kan dökmeyi durdurun. Neye gereksiniminiz varsa bildirin bana" diye çırpınıyordu. Aynı orgeneral yani Ağca'nın kaçırılmasından sorumlu olması gereken general Üruğ verdiği raporda: "hiçbir şeye gereksinimleri olmadığını, yalnızca el feneri gönderilirse iyi olacağını" belirtiyordu raporunda...

- El feneri mi? Alay mı ediyor?

- Bilemem... Aynı raporda general öldürme olaylarında büyük ölçüde düşmeler kaydedildiğini vurgularken, bu raporu Süleyman Demirel'in okuduğu günde yine İstanbul'da 20 kişi öldürülüyordu. Daha sonra Demirel "her istediklerini yaptık. Niye önlemediler?" diye soracak ve yanıtını şöyle verecek: "Nasıl oldu da siyasal iktidarı ele geçirince birdenbire anarşinin her gün 25 kişi can alan azgınlığını böyle kolayca önleyiverdiler?"

- Doğrusu akıllıca bir soru? Sonuçla neden arasındaki bağlantı tüm yalınlığıyla ortada...

- Bak Vassilieviç elimde aynı generalin artık son sivil yönetimin son Güvenlik Kurulu'nda sunduğu rapor var. Generalin sunduğu bu raporda artık tüm hazırlıklarını yaptıklarını, ve de bir sivil yönetimden istenmemesi gereken her şeyi istediklerini görüyoruz. Tek bir şey dışında: o da siyasi partilerin kapatılması. Raporlarında bir bunu istemiyorlar. Cunta'nın siyasal iktidarı eline geçirmesinin yakın günlerinde verilen bu rapor generallerin nasıl bilinçli bir biçimde siyasal iktidarı almayı, asıl amaçlarının bu olduğunu gösteren bence en önemli belgedir. Ağca'nın kaçırılmasından sorumlu olması gereken general verdiği raporda bakın neler istiyor... Terörizmi nasıl Makyevelci bir akıllılıkla kullanıyor.

Diyor ki: "Anarşi şu kaynaklarda oluşturulmaktadır.

a) Derneklerde

b) Sendikalarda

c) Kitlelerin sokak eylemlerinde

d) Bildiri dağıtmak

e) SOKAKLARA AFİŞ ASMAK

d) GECEKONDU belediyelerinde...

Tüm bu odaklarda oluşturulan anarşinin amacını general şöyle belirliyor: "Özetle, Türkiye'de Marsist-Leninist bir idare kurmak ve Türkiye Komünist Partisi kanalı ile Türkiye'yi Moskova'nın peyki bir ülke haline getirmek."

Doğal olarak da önlemlerini bildiriyor. "Anarşi nüvesi oluşturulan liderler bertaraf edilmeli."

Ve işte binlerce insanımız bu nedenle öldürüldü.

Dernekler kapatıldı. Barış Derneği'nin yöneticileri idam istemleriyle yargılandı. Devrimci İşçi Sendikaları'nın liderleri bertaraf edildi. Konfederasyon kayyumlara verildi. Liderlerinin ölüm cezasıyla cezalandırılmaları isteniyor. Halkın gecekondu bölgelerinde kendilerine tüketim kooperatifleri kuran, gereksinimlerini karşılamak için elinden gelen çabayı gösteren Belediyeleri kapatıldı... belediye başkanlıklarına hep askerler getirildi. "Pahalılığa Hayır" diye pankart asan gençler sokak köşelerinde vuruldu. Ömür boyu hapse tıkıldı. Kitlelerin en doğal, en barışçı istemlerini sokaklarda yürüyüşlerle belirtmeleri 1981 Anayasası ile tümden ortadan kaldırıldı ya da olanaksız duruma getirildi. Sendikaların grev hakları ellerinden alındı. Toplumun kendisi tüm varlığıyla yasadışı ilan edildi. 1981 Anayasası toplumun yasadışına itilmesidir. Ağca'ları tutuklu bulundukları cezaevlerinden nöbetçi erleri değiştirerek kaçırtan generallerin varmak istedikleri yer burasıydı. Ardından siyasal partiler kapatıldı. Sıranın onlara gelmesi kaçınılmazdı. Kendilerine uygun partiler kurdurtup tayinle oluşturdukları danışma meclislerinin yerine onları geçirttiler... Özal'ın başbakan olması sağlandı. Gözlerindeki asıl güvenilir adam general, 12 Mart'ın işkenceci generaliydi ama bunda başarılı olamadılar. Tüm bunları halkın desteği olmadan gerçekleştirdiler. Amerika'nın isteği doğrultusunda. Amerika'nın ve dış finansman kaynaklarının. Halkını yemeyip içmeyip dış borçlarını ödemesi gerekiyordu. IMF'nin 24 Ocak kararlarını uygulatabilmesi için asker dipçiğiyle süngüsüne ve kendi bankalarında yetiştirdiği Türkiye'li kadrolara gereksinmesi vardı. 12 Eylül'le işte bunu gerçekleştirdiler. Amerikancı generaller ve IMF'de yetiştirilmiş kadrolar.

Şimdi ikisi de yönetimde...

- Anlıyorum. Yorumlarının somut gerçeklerinize dayanması açısından aykırı verileri de söz konusu edebileceğini pek sanmıyorum...

Gueorgi Vassilieviç Butof ile uzun bir süre sustuk. Güzel yüzünü izliyordum. Yine de umutla çerçeveleniyordu bu yüzde dolaşan düşünceler. Bir süre sonra başını benden yana çevirerek:

- Ne ki dostum dedi, her toplum sizde uygulanan yöntemlerle içeriden çökertilebilir. Her toplum böyle yöntemlerle militarize edilebilinir...

- Nasıl yani Vassilieviç dedim, Batı'nın uygar toplumları yüzyıllardır sivil yönetimle varlıklarını sürdüren demokrasileri de mi:?

- Evet onlar da, dedi, Vassilieviç kararlılığı içinde. İşte Fransa. Sosyalist iktidarın içine düştüğü şu perişanlığa bak. Fransa'da sağda solda patlatılmaya başlanmış bombalar, hesaplı kitaplı bir terörist uygulamanın altından generallerin yıldızlarını parlatarak gittikçe yükseltiyor. Ve bir general, IMBOT, kendi celladına kendi başını uzatır gibi, sosyalist iktidarı teslim almaya hazırlanıyor. Ya da bunun örgütlenmesini derinden derine ilmik ilmik gerçekleştiriyor... yarınlara hazırlıklı olmak için Assemble'de sosyalist milletvekilleri "güvenliğin başına getirilen" generalin "yalın erkek" görünümüne övgüler düzüyorlar. Üniforma karşısında yüreği ağzında pır pır çarpan başbakan FABIUS "orduyu ulusal çıkarları, özverili askerleri" överek militarizmin anıtına çelenkler koymaya hazırlanıyor. Irkçı Ulusal Parti hızla geliyor. Nasyonel sosyalistlerin örgütlerine benzer Klüp 89'a sırtını dayamış, finansman kaynaklarını Fransız burjuvazisinden sağlayan örgüte yaslanmış Chirac siyasal iktidara doğru hızla yaklaşıyor. Allende deneyiminden ürken Fransız sosyalistleri generallerin karşısında henüz diz çökmedilerse de titrek bacaklarının üzerlerinde durmaya çabalıyorlar...

Sizde uygulanan modern terörizmin yöntemleri tüm ülkelerde, özellikle de kendilerini demokrasiyle yönettiklerini sanan Batı demokrasilerinde, bu toplumlarda kapitalizm yeterli olmaktan çıktıkça uygulanabilir, uygulamaya konabilir bir deneyimden geçirilmiştir.

Bu konuyu ilerde tartışmak üzere bana izin sevgili dost.

- Bu konuyu bilmeye, öğrenmeye, tartışmaya gereksinmem çok Gueorgi Vassilieviç... Deneyimlerinin boş olmadığını biliyorum.

- Yine de bazı yaşayanların kendilerinden çok önce ölmüş olanlardan daha az akıllı olmaları kaygı verici bir şey... Bunu senin için söylemiyorum. Sen hiç olmazsa ölülerin öğretilerine kulak kabartacak kadar özenlisin... saygılısın... üstelik sen değil misin oyunun Kral Oidipus'ta Antifon'a şunları söyleten:

- "Hiçbir savaş dışarıdan kundaklanan bir iç savaş kadar korkunç olamaz..."

Görüşmek umuduyla hoşça kalmanı diliyorum.

Bir sonbahar günü Sultanahmet alanında oturmuş kendi yalnızlığımda düşünüyorum. Anıtlar arasında kaynaşıp duran insanları izliyorum. Tarihsel yapıların somut hacimleşmiş boyutlarında günümüz insanın yeryüzü macerasını düşünmeye çalışıyorum...

12 Ekim 1985

DÜNKÜ gazetelerde bir adamla iki çocuğun resmi vardı. Adam kırçıl sakallı, yarı çıplak... polislerce sürüklene sürüklene götürülüyor... Bir yıldır işsiz olduğunu yazıyor gazeteler sürüklene sürüklene götürülen adamın. Çalıştığı fabrika üretimini durdurunca sokak ortasında kalıvermişler. O yandan bu yana hiçbir yerde iş

bulamamış. Bir süre sonra karısı da kendisini terk etmiş. Zavallı adam iki çocuğuyla yapayalnız kalıvermiş. Dün bütün gün iş aradığında eve dönünce açlıktan, soğuktan, tir tir titreyen çocuklarının ağlayışına dayanamamış bıçağı kaptığı gibi sokağa fırlamış: "Açız... açlıktan iki çocuk ölecek" diye sağa sola saldırmaya başlamış. İşte gece yarısına doğru çekilen bu fotoğraf yalınayak, üstü çıplak bu orta yaşlı adamın polislerce götürülüşünü gösteriyordu... Bugünkü gazetelerde adamın polislere bıçaklı saldırıda bulunuşu nedeniyle Savcılıkta tutuklanışını okudum. Şimdi çocuklar babalarının tutuklandığı cezaevinin taş merdivenlerinde büyümüş iri gözlerle sağa sola bakarlarken çekilmiş bu fotoğrafın hemen yanında bir fotoğraf daha vardı. Marmara Etap otelinde ünlü zenginlerimizden birinin kızının düğününde dansöze takılan on binliklerle, yalnız göbeğinin çıplaklığı açıkta kalmış dansöz...

Anaları kendilerini terk etmiş, komşularının dediklerine göre "onurlu bir işçi olduğu için komşularının yardım önerilerini geri çeviren", şimdi "polise karşı gelmekten" tutuklu işsiz babanın yapayalnız kalıvermiş 4 yaşındaki EDA'sı ile, iki yaşındaki ECE'sinin hemen yanı başlarındaki on binlikler içindeki bu dansözün resmine hayretle bakıyorlarmış gibi tutukevinin taş merdivenlerindeki bu fotoğraflarında insanı irkilten çok şey var. Onların ah'ı, okul parası sağlamak için otobüs tekerlekleri altında simit tablasıyla birlikte kana bulanan çocuklarımızın "Ah'ı" gün gelecek, çılgınlıklarında daha çılgınlaşan bu Roma'lıların yakasına yapışacak...

Plebler Roma'lılardan öçlerini acımasızca alacaklar. Çünkü kendilerine hiç acınmadı. Var olup olmadıkları bile düşünülmedi.

14 Ekim 1985

KÜÇÜK NOTLAR:

4 yaşındaki Eda'yla 2 yaşındaki Ece'nin annesi döndü. Evden kaçan işsiz babanın karısı bir yıldır Akhisar Genelevi'nde çalışıyormuş. Elindeki bıçakla "çocuklarım aç" diye polislere saldıran babalarını da bugün tutukevinden salıverdiler. Komşular karıkocayı barıştırmaya çalışıyorlar. Gecekondu insanının ahlak anlayışında genelev hiç de öyle ağırlıklı bir olay değil. Kendi gerçeklerinin ne anlama geldiğini çok iyi biliyor onlar...

16 Ekim 1985

BEKİR ÇELENK öldü. Mamak Askeri Cezaevinde tutuklu bulunan zavallı adamın ölümünden Sıkıyönetim ve siyasi polis görevlileri sorumludur. Çelenk Ağca'nın savları doğrultusunda hazırlanan bir mizansenle Papa davasında başoyuncu rolüne çıkarılmıştı. Bulgarlar Çelenk aracılığıyla Papa'nın vurulmasını Ağca'dan istemişler, bunun için kucak dolusu para ödemişler ve de sonuçta Papa'yı vurdurtmuşlardı. Çelenk tüm bu savları alabildiğine açıklıkla reddetmiş, Ağca'yı hiçbir zaman tanımadığını, kendisiyle hiçbir ilişkisinin olmadığını söyleyip durmuştu. Bulgaristan'dan bir doktor gözetiminde özlediği yurduna dönünce, özellikle resmi

makamların birden çok çok telaşlanmasına neden olmuştu. Ağca dönüşünü "tertip" diye nitelemiş, yalanı artık apaçık ortaya çıkacağı için Roma Mahkemesi önünde Çelenk'in dönüşünü "Bulgarların bir tertibi" olarak nitelemişti. Türkiye'ye döndüğünde Bekir Çelenk siyasi polisin istediği doğrultuda yani "evet Bulgarlar beni kullandılar" doğrultusunda bir açıklamada bulunmasaydı hiç kuşkusuz artık son dakikalarına gelmiş yüreğinin daha uzun çalışması, yani yaşamı sağlanır, çoluk çocuğunun arasında daha uzunca bir süre zenginlik içinde kalması da sağlanırdı. Çelenk zengindi çünkü. Ama Çelenk böyle yapmadı. Hiçbir zaman Bulgar'ların Papa'yı öldürtmek için kendisiyle ilişki kurduklarını söylemedi. Ağca'yı da resmi makamları da öfkelendiren buydu. Üstelik Çelenk, dünkü Bulvar gazetesinin yazdığına göre kalp krizi geldiğinde yanındakilere: - "bu işte ne benim ne de Bulgar'ların bir ilişkisi var. Ben yalnızca iş adamı olarak kaldım Bulgaristan'da zaman zaman... CIA Bulgaristan'ı Papa'nın vurdurulması olayına bulaştırmak istiyor" diye mırıldandığını yazıyor.

Ülkesine özlemle döndü. Suçsuzluğuna kesinlikle inanıyordu. Suçsuzluğunu biliyordu. Bir tek suçu vardı... Yıllarca önceki saat kaçakçılığı... O da son zamanlardaki "hayali ihracat"ların yanında devede kulak gibi kalmıştı. Özellikle kaçakçılarla ilişkin çıkan son "AF" yasasından sonra "Yargılama"nın kendisiyle hiçbir ilişkisinin kalmayacağının beklentisi içindeydi. Hukuksal açıdan gerçekten de böyle olması gerekiyordu.

Ama yurda döner dönmez aç kurtlar gibi atıldılar üstüne. Bulgar'ları suçlayan bir belge alabilselerdi elinden Mamak Askeri Cezaevi'nde olmayacaktı. Bekir Çelenk'i savunmuyorum. Ama suçlamıyorum da. Halkımızın belli bir bölümü kaçakçılıkla kazanır ekmeğini. O nedenle değil mi Başbakan Özal o kazancı üst yapıya kazandırabilmek için tüm kaçakçılığı yasallaştırdı, devleti Tahtakale yaptı. İşte Kilis'li Çelenk bir zamanların saat kaçakçılığı yaparken, sonra bu işi bırakıp saat dışalımı ve saat fabrikası ortaklığına geçmiş olanlarından. Dürüst bir yanı vardı. Hiçbir zaman kendisiyle oynanmasına izin vermedi. Ve işte bu yüzden "SORGUSU YAPILAMAZ" raporuna rağmen Mamak Askeri Cezaevinin rutubetli hücrelerine atıldı idam istemleriyle... Oysa bugün hiçbir şeyi olmadığı halde "kalp hastası" diye askeri hastaneden aldığı raporla elini kolunu sallaya sallaya aslanlar gibi dolaşıyor Türkeş... Onun bu raporuna Sıkıyönetim Mahkemesi bile "gereği" yok gerekçesiyle itiraz etmiş, ne ki yine de özgürlüğüne kavuşturulmuştu. Türkeş... Türkeş'in özgürlüğüne kavuşmasına karşı olmadığımı kesin kesin vurgulamak isterim. Ancak "SORGULAMASI" yapılamaz diye raporu bulunan ve de özel bir doktorun eşliğinde tam bir bakımla yurda gelen Çelenk'in askeri cezaevinin dar hücrelerinde idam istemiyle yargılanmasındaki çarpıcı aykırılığın ilerde hep ve nasıl acımasız bir politikanın izleneceğini vurgulaması yönünden önem taşıdığını belirtmek istiyorum. Bu "BİZ"den – "ONLAR"dan ikilemi devletin gizli örgütlerince terk edilmediği sürece kin

ve öç duygularının önüne geçmek olası değildir. Devlet insanlara nasıl bakmaktadır: Çelenk olayının kanıtladığı budur işte.

Güvenlik yetkilileri şimdi kendi ellerinde kalan canın günahını yine Bulgar'lara yüklüyorlar. Adının açıklanmasını istemeyen bir üst düzey yetkilisi şöyle diyor: - "Bulgarlar Çelenk'in öleceğini biliyorlardı. Kendi ellerinde kalmaması için bize gönderdiler."

Yani apaçık adam "bizim elimizde kaldı" diyor. Sizin elinizde; acımasız bay yetkili: idam istemiyle, bir askeri tutukevinin dar, havasız hücresinde, elinde "sorgulaması yapılamaz" raporuyla, ölümünün vebali sizin ellerinizde... Bulgaristan'daysa tüm sağlık koşulları içinde yaşıyordu. Bulgarlar göndermişlerdi kendisini. Yurdunu, dostlarını, karısını, çocuklarının özlemiyle yüklü döndü. Herkesten çok siz en iyi biliyorsunuz ki bay yetkili hukuksal açıdan hiçbir suçu kalmamıştı Çelenk'in. Ve siz bu suçsuz yarı ölü adamı zindan hücrelerine attınız. İstediğiniz belgeyi vermediği için size... Oysa o belge sizin için ve CIA için ne önemli gelişmelere, ne acımasız savların, ne akıl dışı tertiplerin kanıtlanmasına yardım edecekti. Vermedi size bunu...

Çelenk'in insan öyküsü zaman zaman derinden derine düşündürüyor beni....

Yoğun biçimde düşündürüyor. Kilis'ten çıkıp İsviçre'de saat fabrikası sahibi olabilmiş bu insanımızın yaşamını kavramak Türkiyemizin gerçeklerini irdelemekle eş anlama geliyor sanki...

17 Ekim 1985

KÜÇÜK NOT:

"Çocuklarım açlıktan ölüyor" diye gece yarısı elindeki bıçakla polislere saldıran 43 yaşındaki baba Burhan, çocukları 2 yaşındaki ECE, 4 yaşındaki EDA, anneleri Yadigar'ı bugün çıktığı Akhisar Genelevi'nden birlikte aldılar. Birlikte İzmir'e döndüler. Evleri son yağan yağmurlardan yarı yarıya eriyip gittiği için İzmir'in otelden çok hana benzeyen odalarından birine yerleştiler. Ve milyonlarcamız gibi yaşam kavgasının yağmur çamurunda boğulup gitmemek için savaşıma adımlarını hep birlikte yeniden attılar. Bir küçük han odasından...

21 Ekim 1985

"ÖZGÜR TUTSAK'IN NOTLARINDAN: Memleket Manzaraları"

- İDAMI İSTENEN GENÇ KENDİNİ İPLE ASTI.

Fatsa-Devyol davasında idam istemiyle yargılanan politik tutuklu KENAN ÖZCAN Amasya Askeri Cezaevi'nde kendini iple astı. Yetkililer 26 yaşındaki ÖZCAN'ın bunalım geçirdiğini söylemekle yetiniyorlar...

- APO'CU 7 SANIK İÇİN İKİŞER KEZ İDAM CEZASI İSTENDİ.

Diyarbakır'da görülmekte olan davada askeri savcı, Selahattin İnal, Abdülgaffar Yıldız, Sadık Fırat, Musa İlke, Yusuf Fidan, Ahmet Yıldız, Şefik Bayram'a Türk Ceza Yasası'nın 125. maddesinin (İDAM) iki kez uygulanmasını istedi. Elim yazmaya bile varmıyor. Öcün böylesi... İlkel kabilelerde bile görülmedi. Bu vahşetin bulgularını doğru saptamak, yorumlamak nasıl olanak dışı, ne kadar güç tanrım...

- 4 POLİTİK TUTUKLUNUN DAHA İDAMI İSTENDİ.

İstanbul 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nde idamı istenler: Engin Erkiner, Ali Sönmez, Muharrem Kaya, İbrahim Yalçın.

- MARDİN'DE SAİT AKSOY ADLI GENÇ GÜVENLİK KUVVETLERİNCE ÖLDÜRÜLDÜ.

- TİYATRO VE TELEVİZYON SANATÇISI SAVAŞ YURTTAŞ TUTUKLANDI:

Gizli bir örgüte üye olmaktan suçlanan Savaş Yurttaş'ı tanıyorum. "Şarkıcı Kız" oyunumda 1. Sarhoş'u oynamıştı. Başarısındaki tadı aradan geçen 22 yıl içinde unutamadım. İzleyicilere halkımızdan birini, ayak takımından değnekçi bir sarhoşu öylesine güzel yorumlamıştı ki izleyiciler kendisini coşkuyla alkışlıyorlardı her gece. "Aldırma oğlum Cem, diyordu... yoksullar da sever.. Çok çocuklu oluşlarından belli bu..." Boğuk sesiyle bu tümceyi söyleyişindeki insanımızın o boş vermişliği vurgulayışındaki güzelliği bugüne değin unutamadım. Savaş Yurttaş denince aklıma nedense hep bu tümce gelir dikilirdi karşıma.

Şimdi Savaş hangi sorgulama işkencecisinin elinde insanına, sanatçılığına olan erdemli sevgisini kurtarmaya çalışıyordur... o bilinen koşullarda hangi dayanılmaz zorluklarla kim bilir? Sevgili Yurttaş içim titreyerek düşünüyorum seni. Beynimde bir şah damarı gibi atıyorsun. Apar topar 1. Şubeye götürülüşümüzde başlarımıza paltolarımız geçirilmişti. Yüzünü göremediğim bir sivil polis arkadan başımı genişçe avuçlayarak "Şu kafanı duvara bir çarparsam beynin yapışır kalır, hayatın elimde kalır; sağa sola bakıp durma" demişti. Şimdi sen sanki o sivil polisin elindeymişsin gibi bir acı sızlıyor içimde derin derin... Dövülerek öldürülen yayımcı İLHAN ERDOST gelmişti aklıma birden...

Kendini tüm aklınla, tüm uyanıklığın ve temkinliliğinle korumalısın sevgili Yurttaş. Hayatımız onların ellerinde kalmamalı. Hayatımız sorumluluk, sevgi, yaratıcılık yüklü çünkü. Hapishane duvarında parçalanmamalı beynimiz. Düşünmenin bile kolay olmadığı bir ülkede düşünen beyni onların vahşi ellerinden çekip alınalısın. Bir Gün Bile Yaşamak'ın önemini gün geçtikçe daha doğru, daha yalın bir biçimde kavramalıyız.

İSTANBUL'DA REŞİT OLMAYAN BİR KIZ ÇOCUĞUNUN IRZINA EMNİYET AMİRLİĞİNDE GEÇİLDİ.

İstanbul'un Sarıyer semtindeki Emniyet Amirliği'nde "Reşit olmayan bir kız çocuğunun" ırzına geçildi. Diğer bir genç kızın da ırzına geçme girişiminin sonuçsuz kaldığı saptandı. Her iki olayın da ört bas edilmesi için ailelere yoğun baskı, korkutma, sindirme yöntemleri uygulanıp uygulanmadığını Halkçı Parti Milletvekili Cüneyt Canver sordu.

- Devlet Başkanı General Evren yaptığı konuşmada "En büyük tehlike komünizm'dir" dedi. Komünizmin her türlü maskeyi yüzüne geçirerek kitleleri kışkırtabileceğini söyleyen General Batı ülkelerine de çattı. Düşünce özgürlüğünün var olup olmadığını 12 Eylül cunta eyleminden önce hiç akıllarına getirmeyen Batılılar'ın şimdi "Türkiye kurtarıldıktan sonra" bunu öne sürmelerinin nedenini "Türk devletinin parçalanıp bölünmesi" istemlerine bağladı. Terörün ve anarşinin gelişmiş batı toplumlarında da boy göstermeye başladığını söyleyen General "bunun da nedeni bizden kaçanlara kucak açmalarıdır. Onlara kucak açtıkça daha da beter olacaklardır. Daha da beter olsunlar" dedi. Generalin kendilerini iktidara getiren teröre şimdi böyle amansız bir biçimde karşı çıkışının bir nedeni var: Çünkü siyasal iktidar şimdi kendilerinin. Siyasal erki ellerine silahlarına dayanarak geçirenler şimdi kendilerine yönelen her davranışı "terörizme kucak açmakla" nitelendirmektedirler. Düşünce özgürlüğünü bile söz konusu kendi siyasal yönetimleriyse terörle ya da anarşi ile birlikte irdelemektedirler.

Komünist partisinin ülkemizde ne zaman kurulmasına izin vereceklerini de doğrusu eşsiz bir formülle açıkladı: "Bizde de kişi başına gelir on-onbeş bin doları bulsun, herkesin altında bir araba olsun o zaman komünist partisinin kurulmasına izin veririz..."

Yine de çıplak ve düz bir mantıkla generalin bir doğruyu vurguladığını düşünüyorum: Gelişmiş sanayi toplumlarındaki komünist partiler niteliklerinin generalin bu eleştirisindeki gözetilmesi gereken haklılık oranına özen göstermelidirler. Kapitalizmin yedeğinde embourgois olmuş bir toplumda devrimci ve dünya barışına yönelik savaşımlarının hangi stratejileri oluşturması gerektiğini, iç dinamizmlerini yaşadıkları böylesine bir toplumda nasıl büyük bir beceriyle yoğunlaştırmaları gerektiğini kaba, düz çizgileriyle vurgulamıyor mu general? Hiç kuşkusuz general şu sayısal değerlendirmeleri yapmaz: ABD'de bir işçinin 1 saati 5 dolarken Türkiye'de bir işçinin günlüğü 54 senttir. Bu ayrımın kendi toplumları içinde çok önemli bir olgu olduğunu batı toplumunun komünist partileri gözetmedikleri sürece, sömürülen 3. dünya ülkeleriyle birlikte kendi toplumlarının kurtuluşunun köklü bağlarını saptamaları olanaksızdır.

- "BUSINESS INTERNATIONAL RAPORU"

-Özenle okunmalıdır-

"Türkiye'de Askerler Yatırımlar İçin Güvencedir"

Uluslararası finans kapitalin ünlü "müşavirlik" firması "Business International"ın Türkiye raporu bölük pörçük gazetelerimizde yayınlandı. İşte alıntılar: "Türkiye'de askerler sorunların yeniden başlaması olasılığına karşı devlet işlerine karışmayı zorunlu buluyorlar. Bu durum yatırımcılar, bankerler için bir güvencedir. Bu güvencenin boşa harcanmaması gerekir. Türkiye Cumhurbaşkanları biri dışında hep asker olagelmiştir. Son 1982 Anayasası ile de general Cumhurbaşkanlarının yetkileri son derece arttırılmıştır.

Bugünün siyasal yönetimi kalıcı mıdır? Hiç kuşkusuz evet. Özal'ın yeni yaklaşımı Türk halkını birleştirmiştir. Ancak değişim içindeki Türkiye'de iktidarın bazı sorunları vardır. Bu ülkede endüstrileşmenin sancıları yaşanmakta, toplumsal dokuda ilginç gelişmeler olmaktadır (...) Siyasal iktidarın SHP (Sosyalist Halkçı Parti) lehine değişmesinin yatırımcıları korkutacak hiçbir yanı yoktur. Çünkü Türkiye solunda önceleri devletçiliğe karşı duyulan tutku iyiden iyiye azalmıştır. Türkiye uluslararası mali çevrelerle daha çok entegre olacak ve geri dönüşe zorlanacaktır. (...) Türkiye'nin 22 milyar dolar borcu vardır. Bu borcun ödenmesinde çıkabilecek en küçük bir pürüz ya da aksama hükümet programını alt üst edebilir..."

Açıkçası Business raporunda: "Bir taraftan generaller, bir taraftan 22 milyar borcun ödetilmesi zorunluluğuyla teslim alınmış bir toplumda şu ya da bu iktidarın olması önemli değildir. Sosyalist bir iktidar gelse bile borç yükü altında tutsak edilmiş böyle bir siyasal iktidar hiçbir etkinlik gösteremeyecek, kapitalist sömürü düzenimiz sürecektir. Es kazara böyle bir iktidar iktidarlığına güvenip de emme-basma dolar tulumbasını çalıştırmaktan cayacak olsa ya da kendi istediği gibi bir düzenlemeyle bunu yönlendirmeye kalkışacak olsa, hemen kesilecek kredilerimizle ekonomi felçleştirilecek, bunun ardından da başlatılacak toplumsal kargaşa, deneyimlerimizden geçirdiğimiz terörizm ve anarşi generallerimizin siyasal erki ellerine geçirmelerini bir gecede sağlayacaktır. Hiç korkmayın siz... Biz her şeyi düşünmüş ve düzenlemişiz. Yatırın bir dolar, alın iki dolar... Aradan komisyon almak da bizim işimiz... 50 milyon insan, beyniyle, elleri kolları, toprakları ve makineleriyle işte emrinizde..." diyor.

Kim ki, idam edilenlerle, idamı istenenler, tutukevlerinde kendilerini asanlarla, dağ başlarında, işkence sorgulamalarında öldürülenler arasında bu Business International raporunun ilişkisini hiç şaşmaz bir doğrulukta kavrayacaktır... işte onlar köleleştirilmiş çağdaş toplumun dramını en iyi kavrayacak olanlardır. Ve onlardır yine hiç kuşkusuz yarını sömürüden arıtacak olanlar...

Anaları genelevden yeni çıkan sevgili küçükler: sevgili Eda, sevgili Ece... İzmir'de belki şimdi yağmur yağıyordur. Baban da bir iş bulmuştur belki... Sınıfı

mınıfı belli olmayan o han penceresinden, o iri iri çocuksu gözlerinizle yağan yağmura bakıyor musunuz öyle tedirginsiz, mutlu doya doya...? Bir ozanın dediği gibi "yağmur ılık ılık içinize mi yağıyor?" sanki... Ah Eda, ah Ece yağmur sanki sanki gözlerinizden süzülürcesine boşanıyor pencereden... Ben İzmir'in çamurlu yollarında, han odanıza karşı, mutsuzlukla sırıl sıklam sizin dalgalanışlarınızı izliyorum karşı kaldırımdan... yakaları kalkık pardesülü adam...

24 Ekim 1985

PREKSENOS'LARIN KÖLELEŞTİRME OYUNLARI

Preksenos: Grekler'de yabancı bir devletin çıkarlarını kendi yurdunda temsil eden kişiye verilen addır...

ANADOLU'nun yeni plebleri üzerinde oynanan oyunlar yeni boyutlarıyla git gide yoğunlaşıyor. Konuşmaları yasaklanmış eski politikacılar, 10 yıl süreyle politika yapmaları 10 yıl süreyle men edilmiş olanlar gazetelere açıklamalar gönderiyorlar, karşılıklı konuşmalar çarşaf çarşaf yayınlanıyor, liderler omuzlar üstünde, araba konvoylarıyla dev gövde gösterileri yapıyorlar. General kendilerine o kaba kışla mantığıyla yüklenince hemen ardından karşı yanıt almakta gecikmiyor. Ve bundan sonrası daha şaşılası: yanıtınızı alınca yasaklılardan bu kez kendisi artık karşı bir yanıtta bulunmuyor. Susuyor. Neler oluyor? Birkaç aydan beri tozu dumana katan demokrasi (?) fırtınasından göz gözü görmez oldu. Ecevit karısına parti kurdurtturuyor. Demirel güvenini kazanmış Cindoruk'a kurdurttuğu Doğru Yol Partisi'nin bayraklarıyla omuzlarda taşınıyor. Sosyal demokratlığın şampiyonluğunu hiç kimseye kaptırmak niyetinde olmayan bay Ecevit iki de bir yurt dışına çıkıyor. İki de bir yurt dışından geliyor. Kırmızı pasaportuyla tüm dünya yollarını kendine açıyor.

Anadolu Plebleri bir o yana koşuyorlar, bir bu yana. Bu birden bire yükselen demokrasi ateşinin nedeni ne? Şimdilik bilmek pek olası değil. Ama bildiğimiz bir gerçek var: PROMETHEE hala zincire vurulu. Zeus'un görkemli tapınağından çıka gelmişlerin çevresinde hora tepmesine bilgiç bilgiç bakıyor tıpkı ilk günkü sözleriyle düşünüyor: - "Ben tanrılar katında tanrılar tanrısı Titan'ın kovulduğunu görmedim mi? Bir gün Olympus'un bugünkü efendisi Zeus'ün de tapınaktan nasıl kovulduğunu bu gözler görecektir."

İşte önemli bir belge. Bu belgeyi olduğu gibi alıyorum ve alabildiğine önemsiyorum. Demokrasimizin kabaran ayranının kimlerin yayığında dövüldüğünü gösteriyor. Açıklamayı, siyasal iktidar elindeyken en çok sollara yüklenmeyi ince bir politika sanan bay Ecevit yapıyor. Ne ki artık sollara yüklenmenin ince bir politika olduğu günler de geride kadı. Askersel yönetimin acımasız bir uygulamayla boğazlamaya çalıştığı sol düşünceyi, bu dönemde kurulan Demokratik Sol Parti (DSP)'nin kurucusu bayan Ecevit, kuruluşundan hemen önceki günlerde Hürriyet gazetesinde yayımladığı bir dizi yazıyla kendi dergahlarından aforoz etmemiş miydi?

Partiyi kurmadan önce generallerin çizmeleri önünde önce sola saldırarak günahlarından arınmamış mıydı? Türkiye'de parti kurmanın amentüsü sola küfretmektir, solu, sol düşünceyi dışlamaktır.

Bay Ecevit'in açıklamalarını okuyalım:

"Değerli gazeteci Ufuk Güldemir'in (Kanat Operasyonu) başlıklı ilginç yazı dizisinin 12 Ekim 1985 günlü (Cumhuriyet'te) yayınlanan birinci bölümünün sonunda, benim de katıldığım İngiltere'deki bir televizyon programından söz ediliyor.

Amerikalıların tutumuna ışık tutması bakımından ilginç olduğu için programın aslı hakkında kısa bilgi sunmayı yararlı gördüm. İngiliz GRANADA televizyonu ile Amerikan CBS televizyonun ortaklaşa hazırladıkları (VARSAYIMSAL DURUMLAR: Hypotheticals) adı verilen bu programlara, daha çok ABD'den ve İngiltere'den önemli görevlerde bulunmuş – ya da halen bulunan- kimselerle, konuya göre, başka ülkelerden de birkaç kişi çağrılıyor. Bir uzman grubunun dünyadaki gelişmelere uygun olarak hazırladıkları bir hayali senaryo, programa katılanlara, çekim sırasında, bir yönetmen tarafından açıklanıyor. Yönetmen herkese geçmişte ya da bugün bulundukları mevkilere uygun roller vererek sorular soruyor, onları tartıştırıyor ve bir noktadan sonra senaryo yönetmeninin sorularına verilen yanıtlarla gelişiyor. Böylece belli durumlar ya da olasılıklar karşısında özellikle ABD'nin ve İngiltere'nin nasıl davranabilecekleri ortaya çıkıyor. (...) 1983'te benim de katıldığım iki programdan birinin (sayın Ufuk Güldemir tarafından sözü edilen programın) konusu özetle şöyleydi:

Hayali bir ada devletinde bir askeri yönetim var. Yönetimin başında da koyu Amerikan yanlısı zalim bir diktatör... Halkın tepkileri o ölçüye varıyor ki bir noktadan sonra, bu askeri dikta rejimi, Amerikan ve İngiliz desteğine karşın ayakta duramayacak duruma geliyor. ABD-İngiliz desteği çekildiğinde sağcı diktatörün yerine gelecek muhalefet liderininse koyu bir Moskova yanlısı olduğu anlaşılıyor.

Programa katılan Amerikalılarla, İngilizler bu durumda ne yapabileceğini tartışmaya başladılar. Aralarında ABD'nin eski Dışişleri Bakanı HAIG, eski Savunma Bakanı ve eski CIA Başkanlarından SCHLESINGER, yine eski CIA Başkanlarından COLBY, eski Dışişleri Bakan yardımcılarından BALL ve Dışişleriyle görevli İngiliz eski Devlet Başkanlarından AMERY gibi kişiler yer alıyordu.

Sonunda tartışmacılar dikkatlerini eskiden sağcı bir darbeyle görevden düşürülmüş bir sosyal demokrat lidere çevirdiler. Onun iktidara gelmesinin tek çözüm olduğunda birleştiler. Fakat sosyal demokrat lideri iktidara getirebilecek demokratik mekanizmaları işletebilmenin çok zor olduğunu saptadılar. Ve zorluğun nasıl aşılabileceğini tartışmaya başladılar. Sonunda Amerikalı tartışmacılardan bazıları şu çareyi öne sürdüler: Uzun yıllardır işbirliği yaptıklarına göre ada devletinin generalleriyle ABD'nin ilişkileri çok iyi olmalıydı. Ne de olsa ABD, bu ada devletinin

silahlı kuvvetlerince -Amerikalı tartışmacıların deyimiyle- (yatırım) yapmıştı. Onun için generaller ABD'nin hatırını kırmazlardı. Bundan yararlanarak ABD yetkilileri ada devletinin silahlı kuvvetlerinin başındaki generallerden, o sosyal demokrat lideri iktidara getirmelerini, seçimleri ona göre düzenlemelerini isteyeceklerdi. Tabii durum bunun tersi de olabilirdi.

İşte o noktada program yönetmeni bana dönerek kendimi ada devletindeki sosyal demokrat liderin yerine koymamı istedi ve böyle bir Amerikan "yardım"ını nasıl karşılayacağımı sordu. Ben kabul etmeyeceğimi söyledim. Bir yabancı devletin karışması ya da silahlı kuvvetlerin yardımı ile iktidara gelmeye razı olamayacağımı, ancak ne kadar güç olursa olsun, halkın özgür iradesiyle iktidara gelme yolunu arayabileceğimi belirttim.

Onun üzerine yönetmen Amerikalılar'dan ada devletinin sosyal demokrat lideri bu Amerikan "yardım"ını kabul etmediğine göre ne yapacaklarını sordu. O zaman çözümü önermiş olan Amerikalılar şu yanıtta birleştiler: "O istediği kadar kabul etmesin, biz yine de eski hukukumuza dayanarak ada devletinin komutanlarından, sosyal demokrat lidere fark ettirmeksizin, onun haberi bile olmaksızın, kendisini iktidara getirme yolunu bulmalarını isteriz" dediler.

Program yönetmeni, eski CIA başkanlarından birine, bunun mümkün olup olmadığını sordu: o da mümkün olduğunu, nitekim ABD'nin gerektikçe bir çok ülkede bu yöntemi başarıyla uygulamış bulunduğunu açıkladı. Böylece program ABD'nin kendisi için stratejik önem taşıyan bazı müttefik ülkelerde iç siyaseti o ülkenin silahlı kuvvetleri aracılığıyla nasıl etkileyip yönlendirmeye çalıştığını, o ülkelerde silahlı kuvvetleri nasıl siyasete karıştırmaya zorladığını sergilemiş oluyordu. Kısaca şu hisse çıkıyordu: ABD ile müttefik olan bir ülkede demokrasiye gerçeklik kazandırabilmenin, iktidar değişikliklerini o ülkenin ulusal iradesiyle belirleyebilmenin temel koşullarından biri, silahlı kuvvetlerin her türlü Amerikan telkinine karşın siyasetten uzak durmaları idi."

1983 yılından 1985 yılının Ekim ayına gelelim şimdi. Bay Ecevit yine dışarıdalar. Bu kez Danimarka'dalar. Şu açıklamayı yapıyor sosyal demokrat liderimiz: - "Askerlerin siyaset alanından çekilmekte oldukları hissediliyor. Tünelin ucunda ışık görülmüştür. O ışığa doğru kararlı bir biçimde fakat sorumluca ilerlemek gerekir." Nasıl bir sorumluluk duygusuyla tünelin ucundaki ışığa ilerlemek gerektiğini de 16 Ekim 1985'te şöyle açıklıyor: - "Demokratik sol ya da sosyal demokrat hareket Türkiye gibi bir ülkede, sistemle uyuşmaktan çok, onu barışçı yollardan değiştirmeye çalışmakla yükümlüdür..."

Preksenos'lar, CIA başkanları, NATO eski başkomutanlarıyla yaptıkları toplantıdan sonra yeni düzenlemeler için Pentagon'dan gerekli buyruğu almış görünüyorlar. Onlar için tünelin öbür ucunda ışık yakılmıştır.

TAGO'nun mystique çevirmeni ozanımızın gözden kaçırdığı bir gerçek var: ne diyor senaryonun CIA'lı uzmanları?" Eğer diyorlar olayları kendi akışı içinde bırakırsak adada Moskova yanlısı bir iktidar oluşacak. "Kendi deyimleriyle: "ABD-İngiliz desteği çekildiğinde sağcı diktatörün yerine gelecek muhalefet liderininse koyu bir Moskova yanlısı olduğu anlaşılıyor" Ne demek bu? Halk artık komünist bir yönetime geçiş dönemine gelmiş. Komünist bir yönetimi oylarıyla siyasal iktidar yapacak. CIA'lı Pentagon bırakır mı bunu? Sosyal demokratik bir liderin işbaşı yapmasını istiyorlar. O da olmazsa n'olur? CIA uzmanları sosyal demokrat liderin iktidara gelmesi çarelerini arıyorlar? Bulamazlarsa n'olur? Tümcesi aynen şöyle: "ABD yetkilileri ada devletinin silahlı kuvvetlerinin başındaki generallerden o sosyal demokrat lideri iktidara getirmelerini, seçimleri ona göre düzenlemelerini isteyeceklerdi. Tabii bu durumun tersi de olabilirdi..." Ne demek tersi de olabilirdi? Sağ bir iktidarın adada iktidar olması artık barışçı yollarla olanaksız görünüyorsa ki - senaryoya göre durum böyle- işte bu aksi de olabilirdi şu: "aynı generallerden tam bir faşizan yeni bir düzenlemeye gitmelerini sağlamak. Yıpranmış eskinin yerine daha koyu, daha faşizan, daha kanlı bir siyasal darbenin yapılmasını ada halkının generallerine sağlatmak... Bu iki oluşumun da örnekleri var:

Şimdi üçüncü dünyanın sömürülen Amerikan hegemonyasındaki yoksul ülkelerine bakalım: Pakistan'da general Ziya-ül Hak'ın iktidarda bulunuşunu ozanımız nasıl açıklar? Marcos'un yerine yeni bir generalin hazırlanmadığını kim söyleyebilir? Pinochet örneği ne güne duruyor...?

Latin Amerika ülkelerindeki, Afrika'daki generaller değişikliği işte bu "tersi de olabilirdi" tümcesinin dünya haritasına yansımasıdır. Demek ki kesin bir gerçek var. Bu gerçeği bize CIA başkanları apaçık söylüyorlar: Kendi denetimlerindeki sömürülen ülkeler için

YA kendilerinden yana bir sosyal demokrat iktidar

YA generallerin cuntaları.

bunun içinde kullanılacak güç:

"o ülkenin her zaman için silahlı kuvvetleri"

yani:

"Geri kalmış, sömürülen bir ülkenin silahlı kuvvetleri hiçbir zaman politikanın dışında tutulamazlar" oysa ne diyor ozan-sosyal demokrat liderimiz: "kısadan şu hisse çıkıyordu, diyor: "..... İktidar değişikliklerini o ülkenin ulusal iradesiyle belirleyebilmenin temel koşullarından biri SİLAHLI KUVVETLERİN HER TÜRLÜ AMERİKAN TELKİNİNE KARŞI SİYASETTEN UZAK DURMALARI" Eskilerin deyimiyle "Eşyanın doğasına aykırı" bir istemle böylesine güçlü bir organizasyonun karşısına çıkıyor bay Ecevit. Üçüncü dünya ülkelerinin gerçekten kendi bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için kendi silahlı kuvvetlerinin yönetim kadrolarını,

yani albaylarla generallerin silip süpürecek büyük halk ayaklanmalarından ve savaşımlarından başka hiçbir çıkar yolları kalmadığını bay Ecevit anlamamakta belli nedenlerle ısrar ediyor. Nikaruga'da, Salvador'da halkın savaşımıyla geriletilmeye çalışılan Regean gericiliği orduyu elinden kaçırınca paralı askerlerini sınırlara yığmakta hiçbir uluslararası sakınım görmüyor kendisinde. Görmez de. Onun için önemli olan teröristlerinin dünyayı sömürmedeki kendi ulusal çıkarlarıdır.

Tüm bu gerçeklere -bence- bilerek başını çeviren Ecevit'in "sosyal demokrat hareketin Türkiye gibi bir ülkede sistemi barışçı yollarla değiştirmekten söz etmesinin" bir anlamı var: Preksenos'luğuyla elinde Amerikan silahlarını tutan generallere her zaman açık kapı bırakmak. Ne ki bu ülkenin gerçek demokratlarıyla, gerçek solcularının gerilerinde bıraktıkları önemli deneyimler var: Barışçılıktan söz eden, generallerin darbelerine karşı halkımızın öteki yanağını da uzatmasını söyleyen Ecevit'e karşın halkımız deneyimleriyle şunu soruyor: "Amerikan telkininden uzak durun dediğin generallerin asmadı mı başbakanları, bakanları, üniversite öğrencilerini... Yirmibeş yılda üç kez Meclisi kapatan ya da Meclis üstü hükümetler oluşturan kimler? Her seferinde de genel uygulamada soyulan, haklarından yitirenler, işçiler, köylüler, öğrenciler, küçük üretici değil mi? Her seferinde de Amerikan doları başını alıp gitmiyor, bütçemizin açığına açıklar katılmıyor mu? Dış politikada Türkiye bu darbelerin sonucunda Amerika'nın nükleer silah deposu durumuna gelmiyor mu? İkili antlaşmalarla sınırlarımızda yalnızca Amerikalıların denetiminde bulundurdukları savaş uçakları için hava alanları yapılmıyor ya da öncekiler büyütülüp geliştirilmiyor mu? Ah Ecevit, görülen ışık ne? 1983 yılında yani generaller cuntasının alabildiğine yoğun uygulamalarda bulunduğu bir dönemde CIA uzmanları, başkanları, Nato başkumandanlarıyla yaptığınız, oluşturduğunuz senaryolarda neden 1981 Anayasa'sının kanla boğulmuş özgürlüklerine, dar ağaçlarında asılmak için sıra bekleyen 400'ü aşkın insanımıza, idamları istenen Barışseverlerle sendikacılara, barışçıl iktidar değişikliğini yaşamları boyunca savunup gelmiş işçi partililerin zindanlara atılmasıyla, en küçük bir pankart asmak suçundan ömür boyu tutukluluğa mahkum edilmişlere, sıkıyönetim mahkemelerinde insanların ikişer kez idam edilmeleri istemlerine ve de tüm bu uygulamalarda Amerikan generalleriyle Türk generallerin işbirliğine değinmediniz...? Bu düzenlemelerin insan haklarına karşı emperyalist düzenlemeler olduğunu söylemediniz de... hanım hanımcık bir eda ile "yok ben Amerikan desteğiyle iktidar olmak istemem" deyip yetindiniz... Gerçekten isteyip istemediğiniz de belli değil... İçten değil bu yaklaşım da. Aslında "istemem ama yan cebime koy" düşüncesi bir nabız gibi atıyor açıklamalarınızda... ... artık ışık göründü, diyorsunuz... barışçı uyumlardan söz ediyorsunuz... 1981 Anayasası gibi tüm demokratik hak ve özgürlüklere kapısını süngülü erlerle, tank ve tüfeklerle kapamış olan bir anayasanın "barışçı yollarla değiştirilebileceğini" söyleyişinizin altındaki asıl temelli düşünce, onun başka türlü değiştirilmesinden başka hiçbir yol kalmadığını bilenlere karşı Amerikalılara "istemem ama yan cebime koy" demekten başka nedir ki?

Tüm generaller, tüm preksenoslar ve tüm CIA yöneticileriyle Pentagon ve Nato generalleri hiç kuşkusuz şu gerçeği çok iyi bilmektedirler: "Plebler özgürlükleri için yığınlaştıklarında artık hiçbir reçete kendilerini ölümden, yok olmaktan kurtaramamaktadır" işte Çar'lar, işte Sultanlar, işte Şahlar, işte Kao Ky'ler, işte tüm diktatörler... bir bir devrilip gitmekte halklar silahları arındıra arındıra büyük barışa, yeryüzü mutluluğunun sömürgesiz güneşli günlerine doğru büyüye büyüye yürümektedirler...

ÖZGÜR TUTSAK'lığımda derin derin soluklanıyorum... Kartal'da... tek başıma. Rıhtımda. Balıkçı kahvelerinin birinde... SOLUKLANIYORUM.

Ve gerimdeki masada yüzüne bakmaya doyamadığım genç bir çocuk simidiyle çayını yudumluyor. Ben bu güzel yüzde düşüncelerimi çerçevelemeye çabalıyorum: "Neden CIA preksenoslarına tünelin öbür ucunda ışığı yaktı?

- "Susan değil, konuşan bir Türkiye"

- "Savunma hakkı bir gün herkese gerekebilir"

- "Kimse beni Türkiye'yi düşünmekten alıkoymaz"

- "Biz halkımız için varız"

sloganlarının atılmaya başlandığı bir zamanla Savunma İşbirliği Antlaşması (SİA) nın gündeme gelişi salt bir rastlantı mı? ABD kendi pazarlarını, Türkiye'deki üstlerini, nükleer başlıklı silahlarını Körfez bölgesi halklarına karşı tam bir saldırı üssü biçiminde kullanabilmek için Anadolu topraklarında daha da güçlenmek istiyor. Körfez bölgesi ABD için cayılması olanaksız çıkarlarının depolandığı yer. İsrail'in tek başına bu görevi yerine getirmesi gün geçtikçe daha zorlaşıyor.

İşte ABD, 1980'de generaller darbesiyle oluşturduğu siyasal iktidarın kendisine karşı yeterince ezik davranabilmesi için demokrat görünümlü preksenoslarına işareti vermiş olabilir, tünelin ucundaki ışığı yakmış olabilir. İstediklerini elde ettikten sonra yeniden "susulan bir Türkiye"ye dönülmesini uygulamakta ABD'nin sırtında hiç de yumurta küfesi yoktur. Generaller cuntasının başı Evren bunu bugünkü gazetelerde bir özdeyiş biçiminde vurguluyor Preksenosları kastederek: "Çekirge bir sıçrar, çekirge iki sıçrar, çekirge iki sıçrar, çekirge üç sıçrar. Ve sonra biri gelir hiç GİTMEZ"

25/26/27 Ekim 1985 günlerinde yazıldı.

BUGÜN 29 EKİM. Kutlama törenlerinde İzmir'de bir çocuk kaidesine kadar çelenklerle, çiçeklerle, kasımpatlarıyla örtülü Atatürk yontusu önünde iri iri açılmış gözleriyle şunları söyledi:

"Öğretmenimiz Abdullah Koçyiğit dün öldü. Ecelinden değil Atatürk'üm... Öğretmenimiz Abdullah Koçyiğit, 18 yaşındaki oğlu Aytekin ağabeyin ders kitaplarının parasını karşılayabilmek için öldü. Aytekin ağabey bu yıl tıp fakültesini

kazanmıştı. Aytekin ağabey yalnızca kitaplarının 30 bin lira tuttuğunu yazmış bu mektupta. On-onbeş gün içinde bu paranın gönderilmesi gerektiğini de söylemiş. Bizim hiç duyuntumuz yok olanlardan Atatürk'üm: öğretmenimiz gizli gizli o koca koca binalar var ya işte onların camlarını takma işi bulmuş kendine... Abdullah Koçyiğit öğretmenimiz 20 yıllık öğretmen Atatürk...

Sana acımı anlatmak zor. Abdullah öğretmenimiz camlarını takarken bir binanın ta 5. katından taş gibi düşüp yere... kendi kanının içinde paramparça olmuş. Üstelik 30 bin lirayı da daha biriktirememişler...

Atatürk: benim babam da yağlı boyacı... Okumak istiyorum ben de? Babama bir şey olur mu? Bizi okutabilmeleri için babalarımızın niçin canlarını dişlerine takmaları gerekiyor? Şimdi kim okutacak 20 yıllık öğretmenimizin oğlu Aytekin Ağabeyi?

Çelenklerinin bir tanesi bile belki de yeterdi onun kitaplarını almasına... Ama kasımpatılarıyla, çelenklerinin içinde ne rahatsın sen..."

29/EKİM/1985

AVRUPA PARLAMENTOSU ÜYELERİNE AÇIK MEKTUP

Türkiye'nin Avrupa parlamentosunda yer almasını engelleyen, ülkemin AET ile ilişkilerinin dondurulmasını isteyen BALFE RAPORU'na kabul etmenizi hem kıvanç, hem de kaygıyla karşılıyorum. Avrupa ve AET ile ilişkilerimiz sizin bu kararınızdan sonra tümüyle koptu demektir. Bir çeşit ürküntüye düşmenin nedeni bu. Şimdi kendimizi tümüyle bu militaristler ve onların sivil ortaklarıyla karşı karşıya yapayalnız duyarlıyoruz. İlişkilerin belli oranlarda sürdürülmesi cunta faşizminin daha çok can yakmasını engelleyebilir miydi? Korumasız masum insanlarımız sizin bu kararınızla önlerine atılmış bir av gibi olmayacaklar mı?

Hürriyet gazetesinde çıkan karar metninizi günlerdir "ÖZGÜR TUTSAK"ın notları arasında saklıyorum. Günlerdir "Özgür Tutsak"lığımın köşe bucağında çıkarıp çıkarıp okuyorum. Mapushane damında çok sevdiği dışarıdakinden sevgi dolu, umut dolu, güneş yüklü bir mektup almış gibi ... Kimbilir sayın üyeler karar metninizi kaç kez böyle köşe bucak çıkarıp okuyacağım... Kaç kez üstünde bir öyle, bir böyle düşüneceğim...

Karar metniniz, yani Türkiye'nin uygulamakta olduğu askeri yönetimle Avrupa parlamentosu topluluğu içinde yer alamayacağını belirten karar metniniz İNSAN ONURUNU savunuyor. Demokrasiyi yaşam koşullarının temeli gördüğünüzü vurguluyorsunuz bir kez daha. Üstü kapalı da olsa doğru bölgemizde Kürtlere yapılan baskıları "teessüfle" karşıladığınızı belirtiyorsunuz. ÖZAL hükümetinin cuntası generallerin politikaları doğrultusunda oluşturduğu yeni POLİS YASASI'nı kınıyor,

tutuklu "BARIŞ DERNEĞİ" üyeleriyle, "DİSK" davalarının bir an önce sonuçlandırılmasını istiyorsunuz. İdamların kaldırılması, Sıkıyönetim uygulamasının en doğal insan hak ve özgürlüklerini ortadan kaldıran baskısına son verilmesini istiyorsunuz.

Ülkemde insanlara yapılan işkenceleri de bu denli yakından izlediğinizi bilmiyordum. İşkencede öldürülen insanlarımızın sayısını bile doğru dürüst bilme koşullarından yoksunuz. Kaybolmuş politik tutukluların n'olduğu konusunda aileleri bile tam bir belirginlik içinde değiller. Tutukluluğundan salıverilmiş insanlarımızın yarıya yakını, dinlerin tanımlamaya çalıştığı cehennem acıları bedenlerine çökertilmiş, yarı sakat dolaşıyorlar aramızda... İçleri yenilginin, aşağılatılmanın irinli sularında çalkalanıp duruyor. "İşkenceden sorumlu kişilere karşı gerçek bir savaşım verilmesini, işkence kurbanlarının yakınlarına ya da kendilerine devletin onarım ödeminde bulunmasını" istiyorsunuz. "İNSANLIK DIŞI UYGULAMALAR"a son verilmesini kesinlikle istediğinizi belirtiyorsunuz.

Tam politik suçluluklara son verilmesini isteyen satırlarınızla ülkemde komünist partinin yasaklanmasını, üyelerin tutuklu bulunmasını, öteki üyelerinin de kovuşturma açılacağı korkusuyla yaşamalarını kınayan satırları okuduğumdaysa... sayın Avrupa Parlamentosu üyeleri, sanki Ulysse'in nymphes'lerinin büyüleyici şarkılarına kendimi kaptırmış gibi duyarlıyorum. Tıpkı Ulysse gibi yüzlerinizi görmüyorum ama büyüleyici şarkılarınız dalga dalga yansıyor kulaklarımda; tıpkı onun gibi kapıp koyuvermemek için kendimi -kavranması güç bir acıyla- kendimi daha çok, daha sıkı sıkı bağlıyorum özgür tutsaklığıma. Katmerleşerek yoğunlaşan coşkumun aklımı başımdan etmesinden korkuyorum. Bildiğiniz gibi Avrupa parlamentosunun sayın üyeleri Nymphes'ler seslerinin çekiciliğine, büyülü şarkılarına kendilerini kaptırıp adarına ayak basanları parçalayıp yiyorlardı çünkü.

Avrupa Parlamentosu'nun sayın üyeleri: her şeye karşın kıvancım yine de yalın bir durulukta değil. Nedenini de hemen açıklamak gereğini duyuyorum: "Bizde uygulanan sizde de uygulanabilir çünkü." Bu tehlikeyi Parlamentonuz'daki 41 kişilik oy farkında görüyorum. Sayısal değerlendirmeler aklımda yanlış kalmadıysa 153 parlamento üyesi Türkiye'deki insanlık dışı yönetimi kınarlarken, aranızdaki 112 üye de bu askersel rejimin kınanmasına, ilişkilerin bu yüzden dondurulması gerektiği savına karşı çıkmış. Yani generaller cuntasının astığı 48 kişinin ardında artık sayıları bine yaklaşmış tutuklunun hazırlanmakta olan idam sehpalarına sırt çevirmiş 112 üyeniz. Bu rakamın önemsenmeyecek denli yaşadığımız koşullarla ağırlıkla bir anlamı var.

Bu konudaki kaygımı sakın abarttığımı sanmayınız Avrupa Parlamentosu'nun sayın üyeleri. Sizdeki demokrasi geleneğinin, 200 yıldan bu yana parlamentoyla yönetilen demokrasinizin bir oy ayrıcalığında bile ilkelerini koruduğunu, o bir oy ayrıcalığının ilke olarak demokratik yaşam koşullarını hiçbir tehlikeye atmadan

işlevselliğini gerçekleştirdiğini söyleyebileceğinizi biliyorum. Generaller yönetimine 50 milyon insanımızın nasıl atıldığını bilmekte kendi halklarınızı benzer nitelikteki oluşumlara karşı koruma açısından sayılamayacak kadar çok yararlar var.

Avrupa'nın sayın seçkin üyeleri: Biz 50 milyon Anadolu plebi terörizmle çökertildik. Çağdaş terörizmin kobayı yaptılar bizi. Tüm halklar gibi barış ve sevgi dolu benim halkım da birbirine ustalıklı bir yöntemle düşürülerek generallerin iktidarına yol açtırıldı. Diyorum ki: her an sizde de, gezegenimizin nükleer silahlardan, füzelerden arınmasını barıştan, özgürlükten, sömürüsüz bir yaşamdan yana olan halkların gittikçe somutlaşan istemlerini kırabilmek için bu amansız silahı, teroremi bir truva atı gibi sizin toplumlarınız içine de çok kurnazca ve de akıllıca kurgulayabilirler. Biz şimdi hummalı bir sayrılıktan çıkmış gibi bitkiniz şimdi. Zayıf ve kansız... Generaller öncesinden daha da yoksuluz.

Halkımız demokratik istemlerini derinlemesine bir bilinçlenme, genişlemesine bir kitleleşmeyle yoğunlaştırmaya başladı bir zamanda önce kıyı köşe bombalar patlaya başladı. N'olduğunu, niçin olduğunu hiç kimse sormadı. Kimlerin patlattığı da hiç mi hiç bilinemiyordu. Kulaklarımız bomba seslerine alışır gibi olduğu bir zamanda yine kıyı köşe türlü politik nedenlerle insanlarımız öldürülmeye başlandı. Yasal bir siyasal örgütün seçim dövizlerini afişleyen gençlerimizin kurşunlanmış ölülerini bulduk. Yine de çoğumuz "aşırı uçlar birbirlerini" vuruyor düşüncesine kaptırdı kendini. Aşırı milliyetçi, nasyonel sosyalist partinin eğitim kamplarında tam bir komando eğitiminden geçirilen militanların yasal güçler hiçbir zaman gerekli denetimi kurmadılar. Onlarla organik bağları vardı. O partinin başkanı Başbakan yardımcısıydı. Kendini ustalıklı bir biçimde şöyle savunuyordu: "Bizimkiler kendilerini savunmak için dededen kalma tüfekleri kullanıyorlar" dedi. Sonra ekledi: "Aşırı solcuların modern otomatik silahları var" Başkanıysa "Sağcıların suç işlediğini söyletemezsiniz bana" diyordu. Zamanın Cumhurbaşkanı -her zamanki gibi yine bir generaldi- "sistemi savunanla, sisteme karşı gelenin tetik çekmesi aynı kefeye konamaz" diyordu. General Cumhurbaşkanının Genelkurmay Başkanı -12 Mart uygulamasının önde gelen asker kişisi- Orgeneral Memduh Tağmaç: - "Toplumsal uyanış maddi gelişimi geride bıraktı" diye düzenin halk tarafından zorlanmasına, demokratik haklarını daha da genişletmek istemesine karşı alınabilecek önlemleri daha o zamanlardan, yani terorem'in kurnazca uygulanmaya başlamasından sonraki aşamalarda açıkça dile getirmede, önlemler alınmasını sağlamada hiçbir sakınca görmüyordu.

1 Mayıs İşçi Bayramı'nı bile kutlamayan bu anlayışın uygulayıcıları kendilerini savunmak zorunda kalan solculara karşı halk katmanlarından da şu edilgen düşüncenin boy atmasına, yeşermesine alabildiğine özen gösterdiler: "Eh, diyordu, birçoğumuz, madem aşırı uçlar birbirlerini öldürüyorlar... İyi işte. İte ite kırdırıyorlar. Biz it değiliz ki... Bunu itler düşünsünler." Çok kişinin kendisinin it olmadığına kendisini inandırdığı bir dönemde masum insanlar da öldürülmeye başlandı. İlk kez kitlelerin içine o zaman korku düştü işte. "Ne sağcı... ne solcu olan..." yurttaşlar kahvelerde

taranıveriyor, yoldan geçerken nerden geldiği belli olmayan bir kurşunla oracığa seriliveriyordu. Ölüm kervanına daha sonra seçkin kişiler de katılmaya başladı. Savcılar, profesörler, öğretim üyeleri, sanatçılar, yazarlar... Ne olduğunu, niçin olduğunu anlayamadan oluk oluk ölüyorduk... Oluk oluk öldürülüyorduk. Öldürücüler de bir türlü bulunamıyordu. Eskazara yakalananlarsa Sıkıyönetim komutanlığının tel örgülü, tanklar tüfeklerle çevrili askeri cezaevlerinin tek kişilik hücresinden Alaaddin'in halısına biner gibi bir gecede uçup karanlıklara karışıveriyordu.

Sayın Avrupa Parlamentosu'nun seçkin üyeleri: Halkımız hiçbir zaman "şiddet olaylarını önlemek için Meclis'in ilan ettiği" Sıkıyönetim uygulamasında olduğu kadar acı çekmedi, kanı dökülmedi. Neden? Çünkü generallerin sıkıyönetimi siyasal erki elde etmeleri için yeterince kan ve göz yaşı toplamamıştı henüz. Halk hiçbir zaman kendini -inandığı generallerine rağmen- bunca yalnız, bunca korumasız, bunca öldürülmeye açık bulmadı. Ona şu soruyu sordurtmak istiyordu generaller: - "Niçin önlenemiyor Anarşi? -"Çünkü Meclis generallerin istediği önlemleri ve yetkileri onlara vermiyor..." "Öyleyse ne yapsın generaller?" -"Alsınlar yönetimi üstlerine..."

Ve generaller aldılar yönetimi üstlerine.

Sayın Avrupa Parlamentosunun seçkin üyeleri: şimdi generaller yönetimini anlatmaya gerek yok. İsterdim "Generallerin Zabıt Varakaları"nı okumanızı. Kimbilir belki bir gün okursunuz da... Orada var işte generaller yönetimi... Sizin de şimdi şikayetçi olduğunuz dönem...

Ama ben bugünden bir örnek vermek istiyorum seçkin Avrupa'lılar: Üniversite öğrenci yurtlarında güvenlik kuvvetleri pek zorunlulukla karşılaşmazlarsa kendileri doğrudan arama yapmıyorlar artık. "Bu gece genel arama varmış" diye bir duyuntu yayılıyor birden yatmaya hazırlanan öğrenciler arasında. Ve gençlerimiz çılgın bir paniğin içinde en yasal kitapçıkları, ana babalarından gelmiş mektupları bile küçük küçük kıymıklarla parçalayıp yok ediyorlar... Korkuyla talimleştirilmiş bir toplu düğmesine basılınca kendi kendini denetlemede hummalı bir çılgınlığı yaşıyor.

Tüm bunlara şimdi bir de ekonomik terörizmin kamçısını eklediler. Siz belki de bilmezsiniz ekonomik terörizmin n'olduğunu? Sizi IMF, OECD, EMF ya da öteki dış bankerlik kuruluşlarının parasal düzenlemeleri yönetmiyor. Onlar sizin kendi sisteminizin bir ürünü. Daha çok da bizler için var. Tüm toplum şimdi bunun korkusunu yaşıyor: - "N'olacak yarınımız?" – "Her gün paramız değer yitiriyor...." - "İşsizlik katlana katlana kenar sokaklardan alanlara doğru kayıyor artık." Yarınını kurtarmak, yarın aç sefil düşmemek için insanlar hiçbir şey düşünmeden habire ekmek parası için sağa sola koşturup duruyorlar. Geceleri ter içinde sırılsıklam uyanıyorlar... İnsanlarımız daha az yiyip daha iz içip, daha çok ürettiklerini size satmak için çarpınıp duruyorlar. Yine de borcumuz ödenmiyor bir türlü. Çünkü dolarlarınız bir gecede dörtte bir oranında değer kazanıveriyor ve biz yuvarlanan bir ağır demir topu yeniden tepeye çıkarmak için kaldığımız yerden başlıyoruz yeniden. Sokak ortasında sıkılan

kurşunun kamçısını şimdi dolar aldı. Bu kamçı şimdi çok güvendiğiniz ÖZAL'ın elinde halkımızın yüzüne yüzüne şaklatılıyor. Bir taraftan generallerin bir taraftan doların kamçısıyla halkımız git gide geriletiliyor, yoksullaştırılıyor.

İşte, sayın Avrupa Parlamentosu'nun üyeleri, can alıcı sorun şurda, tüm keskinliğiyle yöneltiyorum onu size: "Amerika'da ya da sizde saat ücreti bir işçinin 6 dolarken, cayacak mısınız Türk işçisiyle köylüsünün saatinin 54 sent oluşundan? Biz sömürüldüğümüz için zenginsiniz siz, cayabilecek misiniz bu haksız, bu sömürüye dayalı zenginlikten? Koruyabilecek misiniz demokrasiyi 6 dolardan 4 dolara düşünce işçinin saat ücreti? Arıtabilecek misiniz IMF'lerinizi, OECD'lerinizi, EMF'lerinizi ve öteki faizci kuruluşlarınızı? Aslında generallerimiz sizin için ellerinde tutuyorlar bu kamçıyı... Onları kınamanız derin ve çok önemli bir çelişki değil mi? Bu çelişki kesinlikle bir çözüme gidecektir...

Toplumunuzda yaygınlaşmaya başlayan ırkçılık, gericilik, nasyonal sosyalizm akımları işte hep bu kaynaktan kaynaklanıyor Avrupa Parlamentosunun sayın üyeleri. Gerçekten bir gün sizde de generallerin çizmeleri rap rap görünsün istemiyorsanız zorunlusunuz her şeyden önce toplumunuzdaki üçüncü dünya ülkelerini sömüren oluşmuş kurumları ve mekanizmaları dağıtmaya... Üçüncü dünyadan paralarınızı, en azından faizlerini almamaya... Hem böyle gitsin, hem o ülkelerde demokrasi olsun istiyorsanız, olanaksız bir şey bu. Sömürdüğünüz ülkeler zaman zaman ekonomik buhranlara gireceklerdir. Hem de sık sık... Bu buhrandan çıkış sizin için çok kez o ülkeye kamçılı generallerin atanmasıdır... Ve generallerin yanına kendi IMF kadrolarınızda yetiştirdiğiniz adamları verişinizdir.... Sisteminizin gereği bu.

Ne ki bunun üstesinden gelebileceğinizi hiç sanmıyorum. Örneklemek isterim: Türkiye'yi insan hakları konusunda Uluslararası Adalet Divanı'na veren Hollandalı yöneticiler kendi ülkelerine nükleer başlıklı füzelerin, Pershing ve Curize füzelerinin kendi topraklarına kurgulanmasına izin verdiler. Ülkemi insan hakları konusunda Uluslararası Adalet Divanı'na veren Hollandalı yöneticiler kendi ülkelerine nükleer başlıklı füzelerin yerleştirilmesi çelişkisini derinden, doğru bir biçimde kavrayamazlarsa kendi özgür toplumlarında belki de çok uzun olmayan bir zaman sonrasında, kendilerini de şaşırtan, hiç beklemedikleri bir olay karşısında kalıvermişler gibi -anımsayın seçkin üyeler, çoğunuz Hitler iktidarı karşısında da benzer şaşkınlığa uğramıştınız- general apoletlerinin parıldayan yıldızlarının yükselişini görmeleri kaçınılmaz bir yazgı olarak belirecektir...

Avrupa Parlamentosu'nun Hollandalı üyeleri: Ülkemde insan haklarının askersel yönetimin çizmeleri altında ezildiğine ilişkin kaygınızı kıvançla karşılıyorum. Ne ki topraklarınıza nükleer başlıklı füzelerin yerleştirilmesinin insan haklarına karşı oluşumu hızlandırdığına kendi generallerinize ışık yaktığını anlamayışınızı derin bir kaygıyla karşılıyorum. Lütfen beni vesveli bulmayınız. Üçüncü dünya aydınının vesveseleri dediğiniz şeyler yarın sizin gerçekleriniz olabilir. Füzelerden arınmış bir

Avrupa'yla insan hakları arasındaki bağlantıyı kendi sınıfsal çıkarlarımızdan arıtarak düşünebiliyor muyuz, sorun burada... Füzeler daha çok general gerektirir, daha çok general daha çok militarizm demektir. Generaller yıldızlara sizin baktığınız gibi bakmazlar Hollanda'nın seçkin üyeleri... Onlar topraklarınızdaki füzelere sırtlarını dayayıp karanlık bir gecede pırıl pırıl yanıp sönen yıldızlara bakıp şöyle düşünürler: "Şu göklerdeki yıldızları nasıl füzelerle donatabiliriz?" Onlar, Goethe'nin ölmeden önce "Işık, ... daha çok ışık. ....." diye bağırması gibi militarist duyguları göklerdeki yıldızlara karşı dolup dolup taştığında "Füze daha çok füze..." diye bağırırlar...

Kendi toplumunuzu füzelerle militarize ederken generallere davetiye çıkardığınızı gözden ırak tutmayın. Bu ikisinin birbiriyle organik bağlantısını çok iyi görmek zorundasınız gerçekten insan haklarını savunuyorsanız...

İnsan hakları konusunda gerçekten doğru bir savaşım, üçüncü dünya ülkelerinin sömürülmekten cayılmasına, dünyamızın füzelerden ardırılmasına: kısacası kendi toplumunuz için gerçekten civil bir yönetim (sosyalizm) için savaşım vermenize sıkı sıkıya bağlı... Artık ya o, ya da yeni biçimleriyle militarist toplumların yeni faşismleri...

6 Kasım 1985

BİRKAÇ GÜN önce dostlardan biri telefon etti. Yüksek Mimar Müşfik EREM. Metris Askeri Tutukevi'nden 7,5 yıllık hapisten sonra birkaç gün önce salıverilmişti. Hem de alacaklı olarak... Yani süresinden daha da çok yattı Erem... Nedenini Sıkıyönetimin uygulaması bilir ancak...

Erem sanırım 55 yaşlarındadır... Suçu: Takvim yapmak. Yaptığı Takvim'de ulusal onurumuzu yükselten ozanlarımızdan Nazım Hikmet'in dizelerine yer verişi. Nazım Hikmet'in dizeleriyle bezemesi. Bir takvim yaptığı ve o takvimi dizelerle bezediği için Yüksek Mimar bir insana ülkemde generaller yönetimi tam tamına yedi buçuk yıl ceza verdi. Ve de yedi buçuk yıldan beş-altı ay daha da fazla yatırdı.

Generallerimiz günde ortalama 20/25 kişi öldürüldüğü için siyasal yönetimi almak zorunda kaldıklarını söylerler sık sık. Dizelerle bezenmiş bir duvar takviminin kaç kişiyi öldürdüğünü de söylemeleri gerekir... Bu ilginç olayın üstünde durmam gerekir.

Erem'in tahliye edilmesinden birkaç saat önce avukatı xxx, benim de avukatım, Metris Askeri Tutukevi'nin bahçesinden telefon etti: "Büyük bir olasılıkla dedi, Müşfik Erem bu gece evinde olacak"

Kendisiyle tahliyesinden bir ya da 10 gün sonra telefonla bağlantı kurabildim. Evinin telefonu yanıt vermiyordu sürekli. Sonradan aklım başıma geldi: Müşfik içeriye alınca evi taşımış, karısı da annesinin yanına gitmişti. Sanıyorum ya oğlu ya da kızı 12

Eylül öncesinde yasal bir parti olan İşçi Partisi'nin "Genç Öncü" dergisinde çalıştığı için tutuklanmış, o da babasına yakın bir ceza yemişti. Müşfik'in ayrıca Mimarlık proje ve etüd bürosu da darmadağın olmuş, ekmek kapısı da kapanmıştı.

Ve şimdi "Özgür Tutsaklığına" kavuşan Erem 55 yaşından sonra iş arıyor. Telefonda paraları bile tanıyamadığını söyledi. İçeriyi girdiğiyle dışarıya salıverildiği toplum alabildiğine değişik ve başkalaşmış... İçeriden çıkan bir tutsağın gözüyle kendi toplumumuzu irdelemesinin son derece ilginç bulgular getireceğini biliyorum... Doğrusu bu konuda derinlemesine bir araştırma yapmak isterdim. Hem devrimci psikolojisi yönünden, hem de toplumun nesnel varlığının belirlenmesi yönünden çok sağlıklı sonuçlar alınabilirdi böylesine bir araştırmanın sonucunda... Hepimiz dışarıdaki toplumun 5 yıl öncesi gibi olmadığını çok iyi biliyoruz kuşkusuz. Tutukevinin sağlığa aykırı koşullarında şimdi bir takım hastalıklarıyla bu yüksek mimar arkadaşımız, bu gerçekten son derece değerli mimar 55 yaşından sonra ekmek parası için böylesine değiştirilmiş bir toplumda savaşım verecek... Ve korkunç bir işsizlik ortamında ekmek kavgasının bunalımını göğüsleyecek... İsa'nın dediği "Dar kapılar sizin için iyidir"i hep bizim toplumumuz, hep sömürülen üçüncü dünya toplumları için mi? "Gerekirse ben sizi ekmekle terbiye ederim" sözünü sanki Muhammed'in ağzından ALLAH değil de Batılılar söylüyor bize... Şimdi özgür tutsaklığımızda daha az ekmek, daha az iş, daha az mutluluk ve "daralmış kapılar"...

Sevgili Müşfik yüz yüze geleceğimiz günü sabırsızlıkla bekliyorum. Yasallığa sonuna dek inanmıştı. Bir gün bana şöyle demişti:

- "Yasal olmak kadar güzel şey var mı? Bizim toplantılarımıza sivil polisler geliyor. Gelsinler. Gelmelerine seviniyoruz. Onlar önünde konuşuyoruz. İl yönetim kurulu olarak onların gözleri önünde yaptığımız tartışmaları karar defterlerimize geçiyoruz. Gizli kapaklı hiçbir şeyimiz olmadığını onlar da görüyorlar..."

Çok iyi anımsıyorum, Barış Kooperatifi'nin toplantısına gidiyorduk. Arabada konuşmasını şöyle sürdürmüştü: - "Sonra sevgili kardeşim, biz toplantılarımıza gelen polislerin insan olduğu gerçeğini hiçbir zaman göz ardı etmiyoruz. Konuşmalarımızın, bilimsel tartışmalarımızın, özellikle de Türkiye'nin sorunlarının ortaya konuşunun bizdeki açık yürekliliğinin onları da etkilediğini düşünüyoruz. Çünkü polisler de insan..."

Yasallığa, demokrasinin kurallarına bu denli inanmış bir arkadaşı bir duvar takvimi yaptı diye 7,5 yıl yatırdılar. Polislerin de "değişebileceği"ni düşünmek, bu umuda yönelmenin erdemli bir uğraş olduğunu biliyorum. Coşkulu bir umuttur bu. Gerçekçi bir tabanı da vardır. Umutlarımızın hep düşlerden oluştuğunu söyleyemeyiz. Gerçeğin kendisi yoğun bir umuttur çünkü. O nedenle yasallaştırmayı tuzak olarak kullananların umutları Müşfik EREM'lerden hep daha kısa, hep daha yok'tur. Umutsuzluktur onlar. Bunu da en çok, bakmayın siz, yine kendileri bilir. Bunca

deneyimin öğrettiği bir şeyler olmalı. Kendimizi korumasını bilmek onların anlamsız kötülükler etmesini de önlemek demektir.

Yasallığı tuzak olarak kullananların utançları da yok. Bizimse bu olaylardan öğreneceğimiz çok şey var. 1971'i iyi kavrayabilseydik 1981'de belki bu kadar yenik düşmeyecektik. Giderek 1960'ı doğru yorumlayabilseydik belki bu 1971'i yaşatmaları olanaksızlaşacaktı. En azından askersel darbelerde, generaller cuntasında bunca insanımız darağaçlarında, sokak köşelerinde, askeri cezaevlerinde ölmeyebileceklerdi...

15 Kasım 1985

"MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI"NA NOTLAR:

- İşkenceye ceza artırımını isteyen tasarı Meclis komisyonunda geri çevrildi. Adana bağımsız milletvekili Nuri KORKMAZ ve arkadaşlarının hazırladığı "İşkence suçlularına verilecek ceza süreleri 1-3 yıl arasından 5-10 yıla çıkarılması, işkence sonunda ölüm olursa cezanın 20 yıldan az olmaması; gözaltına alınan sanıkların avukatları ile görüşebilmeleri, işkence gördüğünü yazılı bildiren sanığın 24 saat içinde doktor denetiminden geçirilmesi" öneriliyordu. Komisyon üyelerinden Sosyalist Halkçı Parti (SHP) üyesi Cüneyt Canver, Sırrı Özbek, bağımsız Orhan Otağ ile üç MDP'li üye oylamaya gelmeyince 6 ANAP'lı üyenin karşı oylarıyla tasarı geri çevrildi.

- İŞKENCE'ci başkomiser Kemal Kartal yargılandı. Erzurum Sıkıyönetim Mahkemesi'ndeki yargılamada komiser yoktu. Kemal Kartal'ın Kars'ta sorgulamaya aldığı ORUÇ KORKMAZ adlı gencin ölümüne işkenceyle neden olduğu saptanmıştı. İçişleri bakanı işkenceyle insan öldüren başkomiseri Eskişehir'e hem de terfi ettirerek, Emniyet Amiri olarak atadı. Kısa bir süre Eskişehir'den de İzmir'e atanan işkenceci başkomiserin raporlu olduğu, nerede olduğunun bilinmediği resmi makamlarca belirtiliyor. O nedenle duruşma da ileri bir güne ertelendi.

- 11 İDAM; 10 MÜEBBET

Erzurum 9. Kolordu Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde Artvin DEV-YOL davasında idamlarına karar verilen yurttaşlarımız şunlar: Ali Aklar, Tümay Durukan, Temel Koç, Ekrem Demirel, Etem Kara, Şener Açıkgöz, Mehmet Çalık, Mustafa Böbrek, Cavit Okal, Fahri Kaban, Özcan Kahveci. Aynı Mahkeme 12 kişiye daha idam verdi. Bu 12 kişiden onunun cezasını müebbete çevirdi. Öteki kalan iki idam hükümlüsünün cezalarını da yaşları küçük olduğu için 24 yıl tutukluğa dönüştürdü.

AYNI GÜN

-ANA-

12 MART 1971 generaller muhtırasının nasıl verildiğini,haksızca hangi generallerin, kurmak albayların emekli edildiğini, içlerinden hangilerinin Ziverbey köşkünde sorguya çekildiğini, tüm bu acımasız haksızlar üstünde günlerdir Cumhuriyet

gazetesinde çarşaf çarşaf açıklamalar, tartışmalar yapan sayın yazar UĞUR MUMCU, hava kuvvetleri komutanı muhtıracı Orgeneral MUHSİN BATIR ve emekli General CELİL GÜRKAN'a:

Ben gidip görmedim, adını duydum ilk kez Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan 12 Mart muhtırasından sonra asılıp oraya gömüldüklerinde; mezarlığın adı ANKARA KARŞIYAKA MEZARLIĞI.

Görenler anlattılar, kendisiyle konuşan yakın bir tanıdığım anlattı: Dini bayramlarımızda halkımız önce sabahtan mezarlıklara giderler. Ölmüş büyüklerini, tanıdıklarını, sevdiklerini ziyaret ederler. Bu yılın şeker bayramının 1. günü, yani sizlerin 12 Mart muhtırasını sözüm ona tartıştığınız günlerde, Ankaralılar ya da Ankara'nın Karşıyaka Mezarlığı'nda sevdiklerini gömmüş olanlar her zamanki gibi yine ellerinde çiçeklerle, ibriklerle "canlarından aziz" belledikleri ni ziyarete geldiler. Yakınlarının, sevdiklerinin mezar başlarında dualarını ettikten, topraklarına sular döktükten sonra ayrılırlarken, aralıklı bir biçimde gömülü üç gencin mezarlarına da ellerindeki son karanfilleri, gülleri, kasımpatılarını bıraktılar sessizce, testilerinde ayırdıkları suları gömütlerinin toprağına boşalttılar.

Ben görmedim; görenler anlatıyorlar: işte orda üç gencin mezarı başında dolaşan bir kadın varmış. 70 yaşlarında. Yoksulluğu giysilerinden, göçmüşlüğünden besbelliymiş. İki büklüm, yüzü buruş buruşmuş... Deniz'in, Hüseyin'in, Yusuf'un mezarına çiçek atan, su döken herkesin yanına sokuluyor, derin derin mezarlara baktıktan sonra soruyormuş:

- Benim oğlumu da tanır mıydınız?

- Senin oğlun kimdi ana? Diye soruyorlarmış ona...

- Oğlumun adı HÜDAİ ARIKAN

- Ah... Hüdai Arıkan.. Kızıldere'de öldürülen genç teğmen...

- Benim oğlumdu o, diyormuş yaşlı kadın. Öldürülmeden bir yıl önce görmüştün en son oğlumu. Benden sonra en son gören kim...? Benden sonra onu görenler deyiverir mi bana: Nasıldı? Sağlığı iyi miydi? Neler dedi?

Bir süre susuyormuş. Sonra bakışlarını mezardan ayırmadan: "Bana oğlumu anlatır mısınız? Çok özledim onu? Kokusunu ve beni öpüşünü..."

Görenler anlattılar: kutsal günlerimizin bitimindeki her bayram Hüdai ARIKAN'ın anası Deniz'lerin mezarı başına gidiyor, mezarlıktan el ayak çekilinceye dek orada oğlunu en son kimlerin gördüğünü, çiçeklerin, kasımpatların arasında sorup soruşturuyor, sonra...

Sonra artık hiç kimsenin gelmediği, tüm ziyaretlerin ardının kesildiği bir saatlerde, gözleri dolu karanlıklarla, kucağında oğlunun arkadaşlarının mezarlarından

kucak kucak topladığı çiçeklerle, kalın postallarını sürüye sürüye mezarlığı terk ediyor, kentin ışıkları yanmış gürültüsünde eriyip gidiyormuş...

Sayın Mumcu, sayın Batur, sayın Gürkan, siz nasıl olsa kendi aranızda bir çözüm bulursunuz.

Bazukalarla ölüsü paramparça edilmiş bir ananın oğlunu en son görmüş olanı bulabilirseniz ona deyiniz ki: - "Hüdai Arıkan'ın 70'lik anası her bayram sabahı elinde çiçeklerle seni Ankara'nın Karşıyaka Mezarlığında, Deniz'lerin yattığı gömütlerin başında özlemle, umutla, sevinçle bekliyor... Ona oğlunu en son nerede gördüğünü, neler konuştuğunuzu, sağlığının nasıl olduğunu anlat bir bir...

ANLAT."

22 Kasım 1985

DİKDÖRTGEN KÖŞECİK

KENDİ KENDİNDE köpüre köpüre akan azgın bir suyun hortumlaşan öfkesinden küçücük bir yaprak, bir incecik dal parçası nasıl birdenbire kurtulup sığ bir kenara doğru ağır ağır kayarsa işte ben de kendimi buraya, azgın insan selinin arabalara karışmış yoğun uğultusundan çekip kurtararak, balıkçı pazarıyla çiçeklerin arkasındaki bu küçücük dikdörtgen köşeciğe öyle attım. Korkuyla bir süre dışarıdaki büyük uğultuyu dinledim. Uğultunun bir sel gibi burayı basmayacağına inandıktan sonra çevreme bakınmaya başladım. Derin bir soluk aldım.

Burada dikdörtgen bir köşecikte çiçeklerin, balıkların arasından geçilerek varılan bir kahvehane olduğunu çok kişi bilmezdi. Kendini korumak için çiçeklerle balıkların ardına gizlenmiş gibiydi. Her iki pazarın betonarme duvarlarıyla anayola bakan Belediye tuvaletinin cephesi dışardan görünmesini engelliyordu. Müşterileri genellikle rıhtım balıkçıları, Belediye parkının ayakkabı boyacıları, çiçekçilerle, "haydi barbunya... tekire bak tekire... Hamsi'nin hası burada..." diye bağıran balıkçı tezgahlarının satıcıları müşterisiydi.

Serin sonbahar sabahında müşterilerin hemen hemen çoğu camekanlı bölümde, içerdeydiler. Betonarme bahçesinin 4-5 masalık avlusundaki benim oturduğum masanın tam karşısındaki masada bir trafik polisinin tek başına oturduğunu gördüm. Masanın altına ayaklarını boydan boya uzatmıştı. Ölü gibi bir dinlencedeydiler bacaklarıyla ayakları masanın altında trafik polisinin. Masanın üstündeki dört köşe yüzüne bakınca insan bunu daha iyi kavrıyordu. Masanın üstündeki yüzü derin bir kendini kaptırmayla Spor-Toto'nun soluk mavisi kartına kendini kaptırmış.. kolonları düşünüyordu.

Onun sağ yanındaki masada bir başka adam da bir takım hesaplara kaptırmıştı kendini. Trafik polisinin sakin dört köşe yüzüne karşın, o kendinden geçmişçesine alt alta dizdiği bir takım sayıları topluyor, yana kayan gözleriyle bir süre düşündükten

sonra yeniden bir takım işlemlere gömülüyordu. Adamdan korktum; bir süre sonra tüm parmaklarıyla saymaya, kağıtları değiştirmeye başladı. Bana öyle geldi ki, masanın üzerinde birike birike, sayfalaşa sayfalaşa büyüyen sayılar adamı tuttukları gibi bozbulanık, yağmur yüklü göğe doğru çekip götürecekler. Ve bu zayıf, soluk benizli adamcıktan hiçbir şey kalmayacak gökten dökülecek toplayıp çıkardığı, çıkarıp çarptığı sayılardan başka... "Adamdan bu sayılar kaldı" desem yanındaki trafik polisinin bile bana inanmayacağını düşündüğümden beni buraya getiren tedirginliğim yeniden kıpırdamaya başladı.

Adamın rakamlarıyla birlikte göğe uçacağına kendimi tam inandırdığım, artık bunu beklediğim bir zamanda, birden adamın ayakları dibinde bir kedinin yatmakta olduğunu gördüm. Şaşırdım: kedi hırıltılı uykusunun sıcak derinliklerinde soluk alıp verirken tam burnunun ucunda buram buram yanmakta olan bir sigaranın varlığından haberdar bile değildi. "Ah dedim kendi kendime, görenler de kendinin sigarasını söndürmeden uyuyup kaldığını sanacaklar." Besbelli ki, artık kulaklarından, saçlarının arasından toplama, çarpma, bölme işaretleriyle rakamlar fırlayan adam içtiği sigaranın izmaritini söndürmeden, masanın altında bir kedi yatabileceğini düşünmeden fırlatıp atmıştı.

Trafik polisi başını kaldırdı. Donuk anlamsız gözleriyle bir süre beni görmeden bana baktı. Kent yoğunluğunun ezip felç ettiği belden aşağısı gibi bakışları da ölü ölüydü. Başını çevresini görmeden yeniden kirli Spor-Toto kağıdı üzerine düşürdü. Adamın başı kopuyor sandım.

Bir süre sonra burasını niye sevdiğimi düşündüm. Çirkin bir yerdi burası. Kat kat betonarme yapıların arasında avuç içi kadar taş bir avlu. Ve bu avluya sarkan bir gök, ha şimdi düştü düşecek dedirten. İkide bir başımı kaldırıp bakışımı buna yorumluyorum: gök avludakilerin kafalarına düşüp nasıl parçalanacak diye...

Burasını sevişim belki de, girişindeki güzellik. Bu taş avluya bir sırtını balık pazarına, öteki sırtını çiçekçi pazarına dayamış iki ayrı, ama birbirinin içine geçmişçesine bağlantılı rengarenk coşkulu cümbüşten sonra girilebilmesi ve sonra birdenbire kaskatı bir gerçek gibi taş dikdörtgen bir avluyla karşılaşılıvermesi. Ve bu avluya sarkan göğün insanı tuhaf bir ürküntü vermesi... Birinin balıklarla çiçeklerin oynaşan coşkulu cümbüşü yanında, hemen onun ardından geliveren ve birbirlerini zıtlayan iki aykırılığın çekiciliğine kaptırıyorum belki de kendimi...

Belki de birbirleriyle yakası en açılmadık biçimde şakalaşan balıkçıları izlemek dinlendiriyor beni. Gazetelerde siyah banderoller içinde fotoğrafları çıkan zengin ölülerine çiçeklerin çoğu kez burada hazırlandığını biliyorum. Sepetçi çocuklar öylesine kıvançla hazırlıyorlar, öylesine şen şakrak hazırlıyorlar ki bu çelenkleri sonunda ben, upuzun tabutları içinde tüm zenginlikleriyle yatan saygın ölülerimizin – onlardan hiçbir şeyin gizlenemeyeceğini bildiğimden- tabutlarının karanlıklarında kıkır kıkır güldüklerini düşlüyorum. Belki içlerinde kendilerine çelenk hazırlayan bu

insanların yaşam dolu kıvançlarını ve yakası açılmadık küfürleriyle, takılmalarını hiçbir zaman yapamamış olmanın üzüntüsünü duyanlar da vardır diye düşünüyorum.

Böylesine kendi kendime daldığım bir zamanda iki kişinin, birinin sağımdaki, ötekinin de solumdaki masaya sessizce yerleştikleri gözüme çarpmadı. Gözlüklü olanı yanında yaşlı bir çorap satıcısı da getirtmişti. Meste benzeyen papuçlarını çıkarıyor, yaşlı, kalın yün ya da tiftik kalpaklı çorap satıcısının kendisine uzattığı "ev, el örgüsü" diye satılan çorapları giymeye hazırlanıyordu. Ötekiyse besbelli emekli biriydi. Halkımızın klasik emekli tipine uygun bir çökmüşlüğü, hafifçe bir kanburu vardı. Ama emekli izlenimini veren asıl olgu hiç kuşkusuz elindeki fileydi.

Bir süre yanımdakinin çorap üstüne çorap giyişini, çorapçıya 600 TL'yi verişini izledim. Adam sonunda meste benzeyen papuçlarını giyer giymez ne kahve, ne çay hiçbir şey içmeden fırladığı kalkıp gözden yitti. Emekli onun gidişinin ayırdına bile varmamıştı. Yüzünde tatlı yumuşak bir gülümseme vardı. Arada bir o da başını kaldırıp, bir borunun içinden sarkarmış gibi görünen göğe bakıyordu: - "Ah dedim, kendi kendime... o da benim gibi göğün başına düşmesinden korkuyor" - "Ama korksa gülümsemezdi, dedim sonra yine kendi kendime... hayır göğün taş gibi başına düşmesi kaygısı taşımıyor o..." - "Benim yüzümdeki gibi gergin değil yüzündeki çizgiler. Yumuşak. Bu adam bir adamdan çok bir kadına benziyor... Toprağı bol olsun anneanneme..."

Güleç yüzüyle o göğe baktıkça ben bu kez filesindekileri bir bir denetimim altına almaya başladım. Patates, elma sonra bir takım sarılı paketler... Konservatuar binasının arkasındaki doğrudan halka satış yapan tüketici kamyonlarından, tüketici satış pazarından almış besbelli. Shakespeare'in Molyer'in oyunlarının oynandığı, hazırlandığı -sanırım son hazırlandıkları oyun İBSEN'nin (BİR HALK DÜŞMANI)ydı- bu anlatmaya çalıştığım öyküyle ne ilişki olabileceğini ben de çok bilinçli bir biçimde yakalayabilmiş değilsem de, yine de içimde ki bir dürtü bu fileli göğe bakan adamla, işte bu konservatuar binamızda hazırlanan oyunlar arasında bir ilişki olabileceğini söylüyor bana; bu itfaiyeden bozma sanat yapımızın hemen arkasındaki alancığa bakan boşlukta halkımızın daha satış yapacak kamyonlar gelmeden, sabahın erken saatlerinde gelip burada kuyruğa girdiğini biliyorum. Yüzü ne mutlu ve mutsuz ama gülümseyen yaşlı hanımadam kimbilir kaç saat süren beklemeden sonra yaptığı alış-veriş sonrası işte şimdi, burada, bir avuç dikdörtgencik içinde karşımda dinleniyor...

Onunla birlikte ben de dinleniyorum.

İşte böyle 4 kişi bu dikdörtgen köşede kendine göre kendi kendinde demlenirken birden ortalığı ortalığı altüst eden bir cayırtı koptu. Ya deminden beri rakamlar üreten adam, sayısal dalgınlığının yoğun ağırlığıyla ayakları dibinde uyuklayan zavallı kediye bastı ya da için için yanan izmarit kedinin nemli burnunda söndü.

Cayırtıyla birlikte adam fırladı. Adamla birlikte, -hangisinin daha önce davrandığını belirlemek kesinlikle olanaksızdı- kedi de fırladı. Sonra sayılar fırladılar. Adam masanın üstüne, sağına soluna darmadağın yayılmış sayılarını toparlayabilmek için --doğa üstü bir- çaba göstermeye başladı. Bu kediyi daha çok korkuttuğu için olmalı aynı cayırtılı bağırtısıyla hemen yanındaki ağaca tırmandı. Sonra da şaşılası bir beceriyle oradan, umumi helaların damına atladı... İşte orda durdu ve faltaşı gibi açılmış gözleriyle aşağıda, dikdörtgen avluda küçücük masasında sayılarını cebine, çantasına, yeleğine, paltosuna doldurmaya çalışan adamı soluk almadan izlemeye başladı. Adam dökülen sayılarını bu kez masanın altından da toplamak istedi ne ki başaramadı. Sağa sola dağılmış sayılarını sonbahar yaprakları gibi taş avlucukta bırakırken, ceplerine, şurasına burasına sokuşturabildikleriyle hızla uzaklaştı. Arada bir başını çevirip yerlere baktı.

Tıpkı onun gibi trafik polisi de kedinin cayırtısıyla birlikte sinyal almışçasına hızla, birden toplandı, cebine yerleştirdiği Spor-Toto kuponlarıyla belden aşağısını sürükleye sürükleye, dışarıda uğuldayan o gürültüye insan ve araç nehrinin akıntısına yeniden kendini kaptırdı... Çekildiği durgunluğundan köpük köpük coşa coşa büyüyen akıntının içinde dalgalana dalgalana yüzmeye başladı.

İkimiz kaldık. Gülümseyen adamla ben. Bende kalktım. Kalkmam gerekmiyordu belki. Ama başlayan bir hareketliliğin ben de bitmesine, anlamsız bir biçimde bende kırılmasına gönlüm razı olmadığı için mi, yoksa bundan çekindiğim için mi, bilmiyorum işte, ben de kalktım. İncecik bir dal ya da yaprak, hortumlaşa hortumlaşa akan suyun çekme gücüne kendini yeniden kaçtırmış, hızla uzaklaşıyordu. Bunu benim önümde sel içinde dalgalana dalgalana akan trafik polisinin beyaz şaphasını görünce daha iyi anladım.

Kentin sur dışına gidecek halk otobüsünde, dörtgen yalnızlıkta tek başına kalmış gülümseyen adamı düşündüm. İşte orda, tam Numune hastanesinin az ilerisindeki köprünün üstünde yolcuların halk otobüsüne üşüştüğü bir zamanda, adamın gözlerindeki mutlu çocuksu parıltıyı, her şeyin üstünde, göklere çekilmiş bir durulukta yeniden gördüm. Bu kez doğrudan bana bakıyordu.

Bu bakışlarda, çirkin, bunaltılı, insan serüveninin yeryüzünde toza toprağa bulanmış pisliklerini yuğup yıkayan derin sakinlik, huzur tüm otobüs yolcularını, beni, her şeyi yumuşacık sarıp sarmaladı... içimi rahatlattı. Bir şeylerden ayıkmış gibi otobüsten indim, sur dışı kalabalığına karışıp gözden yittim...

24 Kasım 1985

AYNI GECE: GÜNDÜZ TELEK'in Tunceli dağlarında parçalanmış cesedini gösterdi televizyon uzun uzun. Dağ başlarında parçalanmış cesedin üstüne söylenen sözlerin hiçbirini doğru dürüst anlayamadım. Anladığım şeyler bölük pörçük şunlardı: Gündüz Telek 18 yaşında bile değildi dağ başındaki yalnızlığında öldürüldüğünde.

Güvenlik kuvvetlerinden ölen er HASAN YAYLA adlı genç de bir halk çocuğumuz. Onlar onca birbirlerine yakınken böyle silah silaha karşı karşıya düşmenin tuzağını parçalayıp attıklarında birbirlerine ölümle değil kucak kucağa sevgiyle, kıvançla, barışla kavuşacaklar.

YALNIZLIK bir rutubet gibi işliyor içime. Önceki gün Haydarpaşa garında, binlerce, yüzbinlerce kovadan dökülüyormuş gibi yağan yağmur altında yalnızlık bir bıçak gibi saplandı yüreğime...

Bir garın yalnızlığına nasıl dayanılır? Yaşamak bazen bu tür soruları göğüslemeye gelip dayanır. Hiçbir acı boşa gitmemeli oysa. Ölüm bir hiç'lik olmamalı insan bir garda yapayalnız kalsa sarı ışıklı rıhtım lambalarına bardaktan boşanırcasına yağmur yağsa bile...

2 Aralık 1985

KORKU

Hiç dinmeyen bir sızı gibi yaşıyorum korkuyu. Tutsaklığımın özgürlüğünde bir gölge gibi sürükleniyor benimle korkum ışıksı, karanlık yerlerde.

Kendimi deniz kıyısında –buraya, nasıl, niçin geldiğimi bilmeden çok kez- kıpkızıl bir güneşin batan ufkunda buluyorum. Biliyorum, çok yalın bir gerçekle karşı karşıyayım: Güneş batıyor işte. Ama bana biri sanki güneşi hançerliyormuş gibi geliyor. Güneş batmıyor, hançerleniyor... Güneşten de yüksekliklerdeki dağ başlarından sanki onun kızıllığına bilmediğim bir yerlerden kanlar akıyor... "Güneşi ve ötesindekileri hançerliyorlar..." diye bağırmamak için zorluyorum kendimi.

Taaa... ufukta, işte orda, batan kızıllığı örten mor bulutlar Hiroşima'ya atılan bombanın mantarlaşan görünümü... Kır kahvesinden kaçmak için kıpır kıpır kıpırdanmaya başladığımda... hiç kimsenin yerinden oynamadığını, sevgililerin omuz omuza, batan kızıllığa, ardından patlayan morluğa huzurla, kaygısızlıkla baktıklarını izliyorum... Onlardan aldığım güçle yeniden oturuyorum yerime...

Lodoslu bir gecede Marmara Denizi'nin uçurum koyuluğunda karanlıklaştığı bir zamanda, ben bir vapurun güvertesinde, pardesümün yakalarını kaldırmış altımda uçurumlaşan karanlığın içinden geçen balıkçı motoruna bakıyorum sırtım ürpere ürpere korkuyla... Kıç lambasındaki kızıllığın karanlık sulara damlaya damlaya yayılışı sürüklenen bir ölünün karanlığa dağılan kan lekeleri... "Oh tanrım, kaç bin yıl sonra Akhileus Hektor'u sürüyor hala kanında bata çıka..." Vapurun güvertesinde yüreğim üşüyor. "Kaç bin yıl sonra Akhileus Hektor'u sürüklüyor hala kanında bata çıka."

Korkunun karşıtı ne: ne yapıp yapmalı: bulmalıyım. Korkunun karşıtı cesaret mi, yüreklilik mi? Yoooo .... Korkunun karşıtı DAYANMAK. Dayanarak, yenilmeyerek geriletilen bir gerçek: KORKU.

8 Aralık 1985

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL 1986 yılı bütçe konuşmasında özgürlük konusuna değinerek şuna yakın şeyler söyledi: - "Demokrasiye geçiş süreci deyimini kabul etmiyorum. 6 Kasım 1983 genel seçimlerinden sonra demokrasimiz tüm işlerliğine kavuşmuştur. (...) İktidar dönemimizde düşünce suçuyla kimse koğuşturmaya uğramamıştır."

Bu sözleri senet kabul ediyorum. Ve nasıl protesto olacağını zaman bize gösterecektir.

10 Aralık 1985

- "MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI"NA NOTLAR:

- Elazığ'ın Karakocan ilçesine bağlı İsabeyli köyünde, emekli öğretmen Nurettin GEDİK, Başbakanın ve de içişleri bakanının bütçe görüşmelerinde "Türkiye'de işkence yoktur" dediklerinden tam tamına bir hafta sonra şunları söyledi: - "Ben ve oğlum bilmediğimiz bir nedenle tutuklandık. Sonra serbest bırakıldık. Oğlum yapılan baskılardan korkarak kaçtı. Yeniden geldiklerinde, bu kez oğlumu bulamayınca bana, torunlarıma, gelinime insanlığa yakışmayan davranışlarda bulunmaya başladılar. Benim ve torunlarımın önünde oğlumun karısını saçlarından sürüklediler. Dövdüler. Bana elektrik verdiler. Şimdi korkudan köye gidemiyorum. Daha sonra gelinimi tutukladılar. 15 gün haber alamadım. Bıraktıktan sonra da Sıkıyönetim sınırları dışına sürdüler.

- Oğlunuz niçin aranıyordu?

- İnanın ben de bilmiyorum. Evden alındıktan sonra Elazığ'ın Binsekizyüz Evler semtinde işkenceye götürüldüm. Birisi "Alın bu keretayı dedi..." sonra "Soyun" dediler. Ceketimi, gömleğimi çıkardım. Birisi geldi "Arkanı dön" dedi. Ben de - "Etmeyin, eylemeyin, ben 50 yaşında emekli bir öğretmenim" dedim. "Sizi de yetiştiren bir öğretmen" dedim. Dinlemediler... Kilotumu yırttılar. Bir yatağa yatırdılar. Cinsel organıma ve serçe parmağıma cereyan verdiler. Gözlerim ellerim bağlıydı. Ceryanı bir veriyor, bir çekiyorlardı. Sonra suda yürüttüler. Tabanlarım hiçbir şey duymuyordu. Sonra tazyikli suya tuttular, kurşundan beter bir şey... Kendimden geçtim. "Bunu bırakın geberiyor... Götürün bir yardan aşağı atın, barınak gösterirken düştü öldü deriz" dediler. Cop sokacaklardı makatıma. Bağırdım. "Türklüğe yakışmaz" dedim. Kanunsuzluk yapıyorsunuz" dedim. "Anayasal haklarım var" dedim. Ama onlar "Yasa da Anayasa da biziz" dediler.

Sonra beni hayvanların asıldığı gibi duvara astılar. Çırılçıplaktım. Sonra çocuklarımı getirdiler. Ve benim gözlerimi açtılar. Askerlik işlemlerini tamamlamak için Elazık'a gelen oğlum duvara asılmış 21 yaşındaki kızım da çırılçıplak bir halde yerde bağlı bir şekilde yatıyordu. Ve "Baba kurtar beni" diye bağırıyordu.

O anda Emniyet Müdürü denilen adamın kolunu ısırdım. Bırakmadan ısırmaya devam ettim. Adamı kurtardılar. Ve benim ağzıma cop soktular. İki dişim kırıldı.

Gözlerim açıkken çevreye baktım; duvarlar ve yerler kan içindeydi. Şişman, sarışın, badem gözlü, sivil bir adam boynuma ip bağladı, beni boğmak istedi. Sonra bıraktılar. Daha sonra ben "bu olayı Meclise götürürüm" dedim. "ANAP'lı Nevzat Yağcı sınıf arkadaşım" dedim. Oradakiler: - "İstersen onun da makatına teneke bağlayalım" dediler.

Daha sonra bizi alt kata indirdiler, orada uzun süre beslediler, yetirdiler, içirdiler. İşkence izleri kapanıncaya dek orada tuttular. Sonra savcıya gönderdiler. Savcı da bizi serbest bıraktı. Bu arada eşim üzüntüsünden öldü. İşkence görürken polislere "Siz sadistsiniz" diye bağırdım. Onlar da bana -"Evet biz sadistiz" diye yanıt verdiler.

18 Aralık 1985

İÇİŞLERİ BAKANI AKBULUT POLİSİ SAVUNUYOR:

Akbulut:

- Haberi okur okumaz duruma el koydum. İlk bilgiler geldi. Dosyasını da getirtiyorum. Durum şu: Doktor raporlarıyla işkence yapılmadığı bildirildi bana. Sıkıyönetim komutanlığı buyruğuyla Elazığ dışına çıkarılmıştır. Suçu: Teröristlere yataklık etmek. Aile bireylerinin PKK örgütü militanı olarak eylemleri var. Bir oğlu yurt dışı kamplarda eğitim görerek geri dönmüş. 14 Temmuz 1985'de Karakoçan polis karakolunun taranması, 4 Ekim 1985 tarihinde Kiği ilçesi cezaevi baskınına katılmak, iki erimizin şehit edilmesi ve silahlarının alınması olayından aranmaktadır. Arada evine geldiği duyulmuş, sorgulaması yapılmıştır. Öteki oğluysa PKK davasından ve askerlikteki bir suçundan Bandırma Cezaevi'nde yatmaktadır."

Akbulut açıkça şöyle diyor: - Yakalanamayan oğlunun gelip teslim olmasını sağlamak için tüm aileyi işkenceye yatırdık. Ya gelir teslim olur ya da bu tür açıklamalarla, sürdüreceğimiz işkencenin önünün alınamayacağı herkesçe bilinir" Savcının salıverdiğine değiniyor İçişleri bakanı. Amaç tüm bir aileyi işkenceye yatırmak. Bunun için Kürt olmaları yeterli bir neden. Doktor işkence görmediğine yönelik rapor vermiş. Herkes biliyor işkence uygulamaları 12 Eylül'den bu yana doktorlar gözetiminde gerçekleştirilmektedir çoğu kez.

AYNI gün cezaevindekilerin aileleri de açıklamalarda bulundular; "tutuklu çocuklarımıza cezaevlerinde işkenceler yapılmaktadır" dediler. Otuzu bayan onu erkekten oluşan 40 tutuklu yakınının katıldığı SHP merkezindeki basın toplantında, işkence ve ölümle sonuçlanan olaylar konusunda 20 sayfalık dosya veren tutuklu yakınları, Başbakan Turgut Özal ve Türkiye'de "sistematik işkence yoktur" diye rapor hazırlayan İstanbul ANAP milletvekili Bülent Akarcalı'yı ziyaret ederek "sistematik işkence uygulamalarını" kesinlikle kanıtlayacaklarını söylediler. Analar babalar işte şöyle dediler:

- DİDAR ŞENSOY (Oğlu İstanbul'da tutuklu) Çocuklarımıza cezaevinde sürekli işkence yapılıyor. Mahkemelerde çocuklarımızın ağzından kan geldiğini, dişlerinin

kırıldığını, kulaklarının patladığını Sıkıyönetim yargıçları bile söylüyorlar. Oğlumu iki buçuk yıldır göremiyorum. Sivil hükümet kurtulduktan sonra sistematik işkence daha da arttı. Bunu başbakana söyleyeceğiz.

- AKKIZ YILDIZ (Kızı PAMUK YILDIZ: Mamak Cezaevinde tutuklu)

Kızım 16 yaşında tutuklandı. Cezaevinde romatizmaya yakalandı. Halen hücrede yatıyor. Doktora çıkarılmıyor.

- ŞÜKRİYE NAZAR (Metris Cezaevinde bulunan SUAVİ ÇEKMECİ'ye yapılan işkenceyi anlatarak işkence sonucunda gözündeyken kırılan gözlüğünü gösterdi ve): Çocuğum 3 yıldır kör. Hücrede yatırıyorlar. Göstermiyorlar.

- MUSTAFA ERYÜREK (Oğlu İstanbul'da tutuklu) Devleti ve yasa egemenliğini arıyoruz. Tüm dünya işkence yapıldığını biliyor. Bizim yöneticilerimiz yadsıyor yalnızca bu gerçeği. Oğlumuz işkence sonucu şimdi iki gözü de görmüyor. Sapasağlam tutuklanan oğlum şimdi kör ve hücrede yatıyor.

Birçok tutuklu yakınının İŞKENCE DOSYASI'nı dile getirdikleri toplantıda bazı ana-babaların göz yaşlarını tutamadıkları gözlemlendi. SHP Genel Sekreteri CAHİT ANGIN şunları söyledi: - "Tüm vatandaşlardan somut işkence savlarını bize ulaştırmalarını istiyorum. Bu kanıtları Meclis'e götüreceğiz. Her türlü savaşımı vererek bu insanlık suçunun işlenmesini önlemeye çalışacağız. Sizin bu dedikleriniz Mussolini İtalya'sı ile Nazi Almanya'sında yapılıyordu. Türkiye Mussolini İtalya'sı ile Nazi Almanya'sı değil."

19 Aralık 1985

- AYNI GÜN "MEMLEKETİMDEN İNSAN MAZARALARI"NA NOTLAR:

- TİP dosyasında Askeri Yargıtay Daireler Kurulu Sıkıyönetim mahkemesinin verdiği cezaları onadı. Dördü 12 yıl, 39'u 5'er yıl hüküm giyen sanıklar yasal bir organ olmanın, devlete güvenmenin kefaretini ödüyorlar şimdi.

-Türkiye Yazarlar Sendikası Yeniden Yargılanıyor: Bundan önce aklanan dava Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun bozma kararıyla yeniden 1. Ordu İstanbul 1 No'lu Askeri Mahkemesi'nde başladı.

- BARIŞ DAVASI:

Askeri Yargıtay Daireler Kurulu bozma kararına "tutukluluk durumunun sürdürülmesi"ni ekledi. Böylece umutlar dışarıya çıkacaklarını bekleyenler yepyeni bir işkence yöntemini Askeri Sıkıyönetim mahkemeleri, Askeri Yargıtay'lar arasında gidip gelişlerde bir kez daha gördüler.

20 Aralık 1985

İŞTE SAYIN BAŞBAKAN PROTESTO OLAN SENEDİNİZ:

Bundan çok değil, topu topu 14 gün önce bu ülkenin Başbakanlığı'nı yapan kişi 1986 bütçe konuşmasını yaparken; "Demokrasiye geçiş süreci deyimini kabul etmiyorum demişti. Ülke bizim yönetimimizle birlikte demokratik işlerlikliğine kavuşmuştur. Yönetimimiz döneminde hiç kimse düşünce suçundan dolayı kovuşturmaya uğramamıştır."

Bugünkü gazetelerde kendi Adalet Bakanı'nın yazılı buyrultusu gereği haklarında kovuşturma açılan TABİBLER DERNEĞİ MERKEZ KONSEYİ üyelerinin duruşma salonunda çekilen fotoğrafları var. Ölüm cezasına karşı olduklarını aydınımızın sorumluluk duygusunu örnekleyecek bir biçimde bundan bir süre önce kamu oyuna açıklayan Türk Tabibler Birliği Merkez Konseyi üyesi Prof. NUSRET FİŞEK, Prof. ATALAY YÖRÜKOĞLU, Doç. Dr. HALUK ÖZBAY, Doç. Dr. NEVZAT EREN, Doç. Dr. RAGIP ÇAM, Dr. HÜSNÜ ÇUHADAR, Özal yönetiminin Adalet bakanı Necdet Eldem'in yazılı emri üzerine "görevlerinin dışına çıktıkları ve politika yaptıkları" gerekçesiyle mahkemeye verildiler.

İdam cezalarının kalkmasını isteyen Tabibler Odası Merkez Konseyi üyeleri için ayrıca açılan yeni bir davayla da 2 yıla varan hapis cezası istenecek.

Sayın Başbakan: İdam cezalarının kalkmasını isteyen, insanların yaşatılması konusunda yemin etmiş insanları hapis istemiyle mahkemelere sürüklemeniz nasıl karşılığı olmayan bir senet düzenlediğinizin kanıtıdır. Bu senedi öteki protesto olmuş senetlerinizle birlikte bir gün sizden mutlaka tahsil edeceğiz...

25 Aralık 1985

- KARTALTEPE MENSUCAT FABRİKASINDA OLAY:

"Evlilik hazırlığı yapan 23 yaşındaki FATMA NAYLON adındaki işçi kızın bilmediği makinede zorla çalıştırılması sonucunda kolu dirseğinden koptu. Olayı protesto eden işçiler şunları söylüyorlar: - "Bizim patron sürekli olarak 2-5 yıllık işçilere tazminat ödememek için ve ücretleri de yükseltmemek için yıldırma politikası uyguluyor. İş değişikliği yapıyor. İşe gelmeyeni ya da onun istediği gibi çalışmayanı hemen işten atıyor. Atılanların yerine de asgari ücretli işçi alıyor. Fatma bu kurbanlardan biri işte. İşveren onu eski yerinden alıp hiç anlamadığı bir makinenin başına verdi."

YENİLGİ Yıllarını yaşıyoruz. Toplumsal yozlaşma her şeyi çürüte çürüte eritiyor: iş yerlerinde, güncel yaşamda, sokakta, politikada, düşün ve sanat'ta... tam bir çözülme, dağılma içindeyiz. Çevremde sağlıklı insan görememek insanın kendi kendine yaratmaya çalıştığı direnci tümden kırıyor. Bu kaygılarım özellikle,

cezaevlerinden yıllar sonra çıkmış politik tutukluları düşününce daha da göğüslenmeyecek kadar ağırlaşıyor. Onlar bu toplum için özverili bir savaşım verip işkencelerden, bir çok ölümlerden sonra şimdi içine salıverildikleri toplumun böylesine yozlaşmışlığı karşısında ne denli bir yalnızlığa, ne acımasız bir kenara itilmişliğe uğradıklarını düşünürler. Onlar için hiçbir şey yapamamış olmanın sıkıntısını çekecektir çok kişi. Hele son zamanlarda, sanki bu insanlar hiç yaşamamış, halkımızın politik oluşumunda onunla birlikte omuz omuza yürümemiş, savaşımı yüklenmemiş gibi tüm politik düşüncelerden arıtılmaya çalışılmalarını anlamak gerçekten zorlaşıyor. Tutukevlerinden çıkanlar, çıkmasına izin verilenler unutturulmak isteniyor. Depolitize olmuş bir toplumun vurdumduymazlığı içinde yuvarlanıp gitmeleri, uçurumdan düşercesine paramparça olmaları gerçekleştirilmek isteniyor... Belleğimiz bunca zayıf, toplum bunca kendi kendini yadsıyabilecek vurdumduymazlıkta mıdır?

Değildir belki... ama orta yaşımın yorgunluğunda soluklanmaya çalışırken benden ilerdeki yaşlıları özenle izlemeye çalışıyorum: Gördüğüm şeyler bunaltıcı: bir zamanların düşün ve politik yaşamında etkinliklerde bulunmuş bu insanlarımız ya artık ağırdan ağıra ölüme hazırlanıyorlar ya da bencil bir aile mutluluğunun yaşlılıktaki tedirginsiz günlerinde televizyonla dolu günler geçiriyorlar. Bir de benim gerimdeki gençlere bakıyorum: sorumsuz bir seks özgürlüğünün afyonunda kendilerini unuttukça unutmaya, birşeylere sığınmak istermişçesine kaçışlarında soyut düşünceler, soyut sanata kendilerini kaptırıyorlar. Bir zamanlar bir şeycikler düşünmüş olmaktan düştükleri korku, yozlaştırılan bir topluma kesin kes uyumlar aramada panikleşiyor. Kimileri de sessizce şapkalarına alıp terk ediyorlar.

Biri insanımız ne denli azaldı. Özellikle gençleri gözümlemeye önem veriyorum: iyi kavranması gereken bir ders gibi. İş yerlerinde çalışan kızlı-erkekli gençlerimiz yaşadıkları ortama tam bir vurdumduymazlık içindeler. Gün geçtikçe yoğunlaşan yoksulluklarına, ellerinden kopartılıp alınmış haklarına karşın ilgilendikleri konular: Spor-Toto, televizyon dizileri, rengarenk çıplak kadın fotoğraflarının basıldığı pespaye gazeteler. Renkleri soluk hepsinin iyi gıda alamamaktan... kavrık. Çalıştıkları iş yerleri pislik içindeki han odaları. Doğru dürüst güneş görmeyen, havalandırmasız, helaları pislik içinde... İş saatleri de sınırlı değil... 13-14 yaşındaki çocuklar 12 saat belki daha da fazla çalıştıkları oluyor. Yine de hiçbir şeye aldırmadan han helalarının kırık dökük, pislik lekeleri içindeki kırık dökük aynalarının karşısına geçip özenle saçlarını tarıyorlar, bıyıklarını düzeltiyorlar, yoz arabeskler dudaklarında işçi kızların peşinden çapkın çapkın salınıyorlar. Kızlarımızsa küme küme gezen tavuksu badi bedilerinin kaçamaklı gidiş-gelişlerinde kaçamaklı çapkınlıkların bakışları, kıkırdamaları içinde iş saatlerinin istirahatlerini değerlendiriyorlar. Diri, tutarlı, dik hiçbir şey yok davranışlarında. Sanki insanlar kendi kendilerini eritiyorlar. Han odalarına sıkışmış küçük iş yerlerinin dışında kalan büyük iş yerlerimizde de durumun bunda çok ayrıcalıklı nitelikler gösterdiğini sanmıyorum. Baş'sız ve devrimcisiz kalan yığınla işçimiz iş yerlerinden çıkar çıkmaz sendikaların eğitim çalışmalarına değil, her

mahallede pıtırak gibi açılıvermiş birahanelere gidiyor, önlerindeki arjantin bardakları, karşılarında videolu televizyondaki porno filimleri izliyorlar, ağızlarında fındık fıstık, kaykılmış gözlerle...

Üniversiteli gençlerimize gelince: çürümenin onlarda görüntüsü daha yoğun, elle tutulur biçimde. Bir bölümü yalnızca derslerinin hummasında sayıklıyor, geleceğini, ne olacağını, hangi baltaya sap olacağını düşleyerek... Öteki bölümü kendini boş olan her şeye açmış. Bir başka büyücek kesimi de okuyabilmek için kendini satıyor. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlere Anadolu liselerinden gelen genç kızlarımıza bu işin pazarı kaldıkları yurtlarda açılıyor. Bu işi örgütleyenler kaldıkları yurtların lokantacısı, kantincisi ya da çay ocakcısı... Yurtlara okunması yasaklanmış çağdaş kitaplar liste liste asılırken ve de dolapları ikide bir yurt yetkililerince aranırken, genç kızlarımızın aynı yurt binalarında pazarlanmasına hiç kimse ses seda çıkarmıyor. Açıkça: - "İşin o yanı bizim görevimiz değil deniyor... Analar babalar düşünsünler onu..." Oysa analar babalar Anadolu'da ve çocuklarına üç-beş kuruş gönderebilmek için nelere nelere katlanıyorlar... Lokmalarının sayısı, giysileri, sağlıkları, kıvançları... her şeyleri her şeyleri azalıyor büyük kentlerde çocuklarını okutabilmek için... Üniversiteyi bitirdikten sonra da ne olacağını hiç kimsenin bildiği yok... böyle bir güvence içinde olmalarına karşın işte. Oysa bir zamanlar Üniversiteli gençlerimiz, özellikle 12 Eylül askersel yönetimine denk gelen günlerde kendilerini böylesine saptırıcı ve yozlaştırıcı açılımlardan korumanın yollarını bulurlar örneğin kültürel etkinliklere katılırlar, açık oturumlarda çoğunluğu oluştururlar, tiyatro, folklör çalışmaları yaparlar, öğretmenlerini bile aşan, onları şaşırtan üniversite dışı kültür birikimlerinin peşinde koşarlardı. Böylesine bir oluşumun içinde de birbirlerine destek oluyorlar, zayıf ya da yoksul arkadaşlarının kötü yollara düşmelerini engellerdi. Oysa YÖK tüm bu oluşumları YASAKLAMIŞTIR.

Tüm yasakların ardındaysa bir mağara kapısı gibi açılıvermiş seks ticaretinin dehlizleri öylesine yeraltında boy atıp gelişmektedir ki, örneğin bu dehlizin bir kolu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin altından sessizce geçip ANAP milletvekiliyle birlikte baskın yapılan bir evde birdenbire ortaya çıkıvermektedir. Şimdi adını anımsayamadığım bir milletvekili Ankara Sabancı Öğrenci yurdunda kalan bir genç kıza okutmak ve kendisine bir ev tutmak, karşılığında birlikte yaşamak önerinde bulunmuş. Ankara Sabancı Öğrenci yurdunun genç kızı bunu kıvançla kabul etmiştir. Zaman zaman başkalarıyla çıkmaktansa hem bir kişiyle olmak, hem de öğrenci yurdu gibi yetmezliklerle, kalabalığın yoğunlaştığı bir yerden kurtulmak olanaklarını bu genç kızımız hiç kuşkusuz en akıllı bir biçimde değerlendirmiştir. Bir milletvekilinin metresi olmanın ileride geleceği için getireceği olanakları da hiç kuşkusuz göz önünde bulundurmuştur. Olay saptanınca bay milletvekili ertesi gün bir basın toplantısı düzenlemiş, Meclis'in kaykılmış koltuklarında aynen şunları söylemiştir:

- "Biz Anadolu erkekleri çapınızdır. Bu olayın ortaya çıkışı bölgemde seçilme şansımı arttırdı..."

Gerçekten erkek olan milletvekilimizin imam nikahlı ikinci karısı da şu açıklamada bulunuyor:

- "Ben onun ikinci karısıyım. İmam nikahlıyız. Ben onunla Ankara'da kalıyorum. Benden de, resmi nikahlı karısından da çocukları var. Ama gözü hep dışarıdadır. Kendisini uyarıyorum ama beni dinlediği falan yok..."

Ankara Sabancı Öğrenci Kız yurdunun güzelim kızlarını pazarlamaktan suçlu görünen kantincisi --daha başka bir çok kız yurdunun kantin işletmecisi de bu kişi, ve de bu kişi nedense hep kız yurtlarının kantin işletmeleri açık arttırmasını sürekli kazanma becerisi gösteren kişi- açıklamasında yalın bir gerçeğin altını çiziyor:

- "Bu kızlar artık bu yol'dan dönemezler. Onlar iyi giyinmenin, iyi yiyip içmenin tadını aldılar bir kez... Eğlencenin ve paranın tadını unutamayacaklardır..."

Adam aynen böyle diyor. Ve her şeyi en doğru vurgulamış bir insan rahatlığıyla demir parmaklıklar arasına yüzünde umut dolu bir sırıtkanlıkla çekip gidiyor. Çok iyi biliyorum ama sanırım birkaç gün önce kendisi için yüksekçe bir kefalet akçısı yatırılıp özgürlüğüne kavuşturuldu. Belki de Ankara 3. Asliye Mahkemesi Türk Tabibler Birliği'nin idam cezalarına karşı gelen bildirisine yönelik duruşmayı görüştükten sonra akçı karşılığında adamın salıverilmesi kararını almıştır. Güzel ve doğru olan her şey yasaklanırken yasaklanmayan çirkin özgürlüklerin yolu alabildiğine açılıvermiştir toplumumuzda. Asıl özgürlüklerin yolu tıkanırken barajın suları yalancı özgürlüklere, kötü tohumların ekildiği tarlalara salıverilmiştir. Ve de toplumumuzda boy atan tüm yozlukların, tüm kötülüklerin birdenbire böylesine boy atıvermesi işte insanların yaşamlarını güzelleştirmek, daha güzele götürmek için verdikleri savaşımın önünün silahlarla, tanklarla kapatılmasından sonraya denk gelmesi hiç kuşkusuz gelişigüzel bir rastlantı değildir.

Anadolu'dan kimbilir hangi beklenti ve umutlarla okumaya gelen genç kızlarımız kaldıkları yurtlarda Milletvekillerine dek uzanan bir pazarlamanın içinde kötü adamlarla baş başa hem okumak, hem geleceklerini kurtarmak savaşımı vermektedirler...

Kırsal kesime gelince: Artık köylü üreticilerimiz yaşamak için ürünlerini daha tarladayken yok pahasına da olsa satabilme peşinde koşmakla kalmıyorlar, traktörlerini satıyorlar. Onu da yiyorlar... O da yetmiyor... Dededen-babadan kalma "kara günler için" biriktirdikleri "ölümlerine sakladıkları" altınları da satıyorlar. Ama şimdi ülkemizde düzen gelenekçi altın ekonomisine dayanan bir düzen değil ki... Amerikan doları üstüne kurulu bir düzen şimdiki yaşanan. Altınları da bekledikleri gibi para etmiyor. Hiç kimse de onlara Amerikan doları biriktirin demedi.

Böyle bir durumda kırsal kesimde yaşayanların yoluna iki ayrı yol çıkıyor. Birinden birine sapması için... başka hiçbir yolu yok

- Ya uyuşturucu

- Ya intihar....

Her iki yolda yürüyen köylülerimizin sayısı artık çok. Kırsal kesimden gelenlerden dinlediklerim insanın tüylerini diken diken ediyor. Uyuşturucu kullananlarla, intihar edenlerin sayısal büyüklüğü kırsal kesimi bir yangın gibi sarmıştır. Kentlerdeki işsizlikten intihar edenler bu olayın dışında. Kentlerde açlıkla üşüyen insanlarımız ayrıca kötü beslenmekten, barınaksızlıktan park kanepelerinde, bekar odalarının uçsuz bucaksız sefaletlerinde uyuşa uyuşa ölüyorlar...

İŞTE 1986 BÜTÇESİ BÖYLE BİR TOPLUMU ÇERÇEVELEMİŞTİR. Emperyalizmin 50 milyon insanı gittikçe daha da daralan çerçevelendirmesine insanlarımız sığmadıkça, bu çerçevelerinin dışında kalan köylülerimiz, işçilerimiz, işsizlerimiz, üniversiteli, üniversitesiz gençlerimiz acıyla haykıra haykıra karanlık uçurumlara yuvarlanıp gidiyorlar...

Böyle bir toplumda aydın vicdanıyla yaşamak ne güç tanrım. Ama yine de kendi kendime şunları söylüyorum:

- "Sen kendi çıranı yak. Gözlerinin karanlığı gitsin. O zaman başka çıra yakanları da göreceksin."

25 Aralık 1985

- "MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI"NA NOTLAR:

a) 1986 bütçesi işçilerin emeklilik yaşlarını herkesi saşırtan bir biçimde indiriverdi. İşçiler kazanılmış haklarının önemli bir bölümünü de böylece yitirdiler. Başbakanın bu konudaki gerekçesini kendi ağzından olduğu gibi aktarıyorum: - "Bizde işçiler erken emekli olduklarından Batıdakilerden daha uzun yaşıyor. Ödemekte güçlük çekiyoruz." İşçilerin yaşamlarına bile gözünü dikmiş başbakanın söylediği gibi değil gerçek. İlk yalın kat gerçek şu: Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Devlet'ten alacağı 335 milyar lira. Büyük holding ve işletmelerden alacağı da 78 milyar lirayı aşkın. Sanırım orta boy işletmelerden de 13 milyar lira. İşte bu milyarlar işçilerden kesilen paralardır. Ve yıllardan beri faizleriyle birlikte saptandığında Sosyal Sigortalar sadece çok az sayıdaki emekliye değil ödeme güçlüğü içinde bulunsun, yatırım politikaları bile oluşturabilir. İşte bu işçilerin alacağı olan milyarlarca liranın büyük bir bölümünü hiç vermemek, vermek zorunda kalabileceklerini de 5 yıl sonra enflasyonun potasında erite erite ama egemen kesimin kasalarında aynı mekanizmayla çoğalta çoğalta ödeyebilmek için emeklilik yasasını değiştirdiler. Kaldı ki: Bay Özal bir zamanlar İşverenler Sendikası'nın başkanı olduğu için ve de hala bir takım fabrikaların ortağı olduğu için çok iyi bilir ki bizde insanlarımız hiç de erken emekli olamamaktadırlar batıya göre. Halen 3 milyon çalışan işçiye karşın 1 milyon işçimiz sigortalıdır. Çalışan insanlarımız fabrikalarda, işyerlerinde tüm sağlık koşullarından yoksun 8/9 yaşlarında çalışmaya başlamakta ancak askerden dönüşte çoğu kez sigortalı edilmekte, yaşam süreci de çok

kez bu emekliliği almaya yetmemektedir. Kalabilenlere ise İşverenler Sendikasının bir zamanki başkanının gözü dikilmiştir.

b) Ama 1986 bütçesinde gizlenen, üstü örtülen hırsızlıklar var. Büyük işbirlikçi burjuvazinin cebine aktarılan FON'lar. Örneğin 350 milyarlık -dışsatım koşuluyla- büyük firmalara aktarılan kaynak. Devlet Planlama Müsteşarı Yusuf BOZKURT ÖZAL ağabeyinin izinde yürüyerek öngörülen ölçekte dışsatım yapamayan, bu konu hiç de umurlarında olmayan firmalara 350 milyarlık borçlarını onlara bağışlayıverdi.

c) 1986 bütçesi militarizmin de bütçesi. 400 milyar liralık bir fon da Milli Savunma Bütçesi için oluşturuldu. "Savunma Fonu" altında barınaksız, hastanesiz, okulsuz, gıdasız halkımızın minicik minicik liracıklarından 400 milyar lira kesilerek askersel harcamalara yönlendirilecek. 3,5 trilyon dolaylarında bütçe denetiminden ve de kendi milletvekillerinden bile kaçırılan fonların oluşumundan askerler neden kendilerine düşen payı almasınlar? İşçilerin yaşadıkları günlere bile gözünü dikmiş askersel yönetimin başbakanı icraatinin içinden birkaç çarpıcı örnek vermekle yetiniyorum. Birgün nasıl olsa kurtulacak olan halkımızın yaşadığı günleri belleğinden çıkarmaması için. Dünyanın başka yerlerindeki insanlara karşı kendi kurtuluşumuzdan hemen sonra benzer bir sorumluluğa gireceğimizi sık sık anımsatması için yazıyorum bunları...

29 Aralık 1985

"AYAKLARIYLA VURARAK KAFASINI KIRDI"

Cumhuriyet gazetesinin muhabiri Enis Berberoğlu'nun Doğanlı Köylüleriyle yaptığı röportajı aktarıyorum. Gazete sayfalarında unutulup gitmemesi için. Elazığ'ın Genç ilçesine bağlı Doğanlı köyünü 1985 yılı temmuzunda yüzbaşı ALİ ŞAHİN komutasında jandarmalar basar. Kadınlarımızdan HÜSNİYE BİLİN 27-31 Temmuz 1985'de tam 5 gün 5 gece süren işkencenin nasıl gerçekleştiğini şöyle anlatır. 150 hanelik bir köye çığ gibi düşen istilanın acısı din kitaplarındaki anlatım yalınlığındaki basitlikte kendini biçimlendirir:

HÜSNİYE BİLİN – Hepimizi çoluğumuzu çocuğumuzu bir araya topladı. Doğrudan karakola götürdü. "Ne yapmışız ki karakola toplamışsınız? dedik. "Anarşistler karakola baskın yapmış sizin de haberiniz varmış" dediler. "O kadar silah atıldı siz duymadınız mı?" diye sordular. Biz, duymadık dedik. Evimizdeki küçük çocukları aldılar, hepimizi önüne kattı, dayak çekti. Dayak yemedik kimse kalmadı yani. Götürdü, sabahtan akşama kadar böyle suçsuz, aç çocukların bağırtısından, adam hiç etkilenmedi. Hepimiz ağlıyorduk.

- Bunları bir kişi mi yapıyordu?

HÜSNİYE BİLİN – Bunların hepsini asker hep beraber yapıyordu. Bir astsubay bir üsteğmen vardı.

- Adlarını biliyor musunuz?

- İbrahim astsubay vardı. Suveren karakolunda oturuyordu. Mehmet astsubay vardı. Berek'ten gençten bir subay vardı. Üsteğmen Ahmet de vardı. Akşama dek ifadelerimizi aldı. Dedi ki: - "Hayri KANAR'ı görmüşsünüz." Biz, hayır görmedik dedik. "Nasıl olur, buraya gelmiş, karakola gelmiş, köye baskın yapmış. Siz Hayri Kanar'ı tutanlardansınız" dediler. Akşam karanlığı bastı. Bundan sonra hepimiz korkudan bir araya toplandık gittik. Üç gün sonra kalktık ki etrafımızı tümden asker sarmış. Çağırdı hepimizi okulun oraya. Hepimize sopa çektirdi. "Anarşisti nasıl besliyorsunuz?" dedi. Hiç kimseleri komadı evlere. Dedi ki: - "Karılar beni dinleyiniz, siz bu gece bu askerleri bir karışının başına beş-altı askeri çırılçıplak yapacağım." Kimisi evi uzaktaysa kaçtı gitti. Bizim evimiz okulun yanında 50 metre bile yok, biz kaçamadık. Öyle içinde kaldık. Etrafımız asker sarılıydı. Diğerleri kaçtılar, kaçabilenler trenlere bindiler.

Konuşmasının burasında ağlamaya başlayan Hüsniye Bilin'in akrabası Hasbiye Bilin azarlayarak susturdu: "Ağlama. İnsan ağlar mı?"

HÜSNİYE BİLİN – Bu sefer işkenceye başladı. Sait Bilgin'i, Hayrullah Bilin'i, Ahmet Kanar'ı bunların hepsini getirdiler. Selim Şahin, Hüseyin Bilekli, bunların hepsine işkence yaptılar. Kamyona bağladılar. Gözlerini bağladılar. Baltaların saplarını çıkardılar, saplarla iyice vurdular. Çeşmeden su götürmeyi bile yasakladılar. Bebeleri sopalarla döverlerdi.. Sıddık Bilgin bayılmış, ben dedim ki: "suya gideyim su getireyim." Suya gidince baktım ki hepsi yerde. Kalkın dediler. Hepsi kalktılar. Sıddık Bilgin yerde kaldı. Sıddık Bilgin yerde kalınca geldi ayaklarıyla vurdu kafasına.. kafasını kırmıştı şurada (başının sol yanını göstererek) şu kadar büyük pamuğu doldurmuştu içine, kaldırınca kafası şöyle gitti, böyle gitti. Kaldırdı salladı, kalk dedi, ne yapsa kalkamadı. Bu sefer gözlerinin bağını açtı. Ellerindeki kelepçeleri açtı, askerleri çağırdı. Dedi: "Gelin bunu beraber tutalım. Çeşmenin önüne götürelim." İki asker geldi. Doktor da oradaydı. Muayene etti, dedi ki "Kalbi durmuş." Bu sefer çeşmenin yanına getirdi. Korktum. Helkeyi (su kabı) aldı, Sıddık'ın yüzünü yıkadı. O ara pamuk düştü. Pamukları topladım sonradan korkudan yaktım. Sıddık'ı "tutalım götürelim" dedi. Her biri bir kolunu bir ayağını tuttu. Böylece cenaze gibi oldu, okulun oraya götürdü. Ayağı ile bastı hızlı hızlı vurdu, ses felan çıkmadı. Bu seferde eliyle bastırdı yine ses çıkmadı. Sonra bizim hepimizi evlerimize koydu. Her kapıya iki-üç asker koydu. Dışardan görmesinler diye perdeleri çektirdi. Sıddık'ta hala bir hareket yoktu. Çeşmenin önüne getirildiğinde öldürülmüştü. Ondan sonra bastık ki arabaların sesi çıkıyor. Biz dışarı çıktık, baktık. Kimse yoktu. Araba sesleri geliyordu. Bir bastık silah sesi geldi. Sıddık'ı beyaz bir beze sarmışlardı. Tamamen sarılıydı, yüzü gözü bez içindeydi. 5-6 gün sonra duyduk ki bir dağlık yere götürmüşler. Sıddık anarşisttir diye kurşunlamışlar...

- Çeşmenin yanında ne oldu?

HÜSNİYE BİLİN – Kendi gözlerimle gördüm. Sıddık'ta can yoktu. Doktor getirdi serum taktı... başka bir şey yapmadı doktor. "Kalbi durmuş" dedi. Yavaş konuşuyordu söylediklerinin hepsini duydum.

- Olay kaç gün sürdü?

H. BİLİN – Üç gün. Bizi evde tuttular. Tutuklananları üç gün dövdüler.

- Köy neden boşaldı?

H. BİLİN – Biz köyü korkumuzdan boşalttık. Çok sopa çektiler. 24 ev 150 kişi hepimiz boşalttık köyü. Bir kesimimiz Elazığ'da bir kısmımız Adana'da, Bingöl'de çevreye dağıldı. Hep beraber 5-10 günde köyü boşalttık.

HÜSNİYE BİLİN'den sonra 58 yaşındaki amcası Mehmet Bilin "kafası tekmeyle parçalanarak öldürülen öğretmen SIDDIK BİLGİN"in nasıl öldürüldüğünün tanıklığını şöyle yaptı:

MEHMET BİLİN – Sıddık Bilgin'i elleri kelepçeli asılı vaziyette gördüm. Rica ederim bunu niye dövüyorsunuz dedim. Dedi: "Her işi ben yaparım, hiç kimse bana karışamaz." Sıddık'ı asılı dövdüğünü gözümle gördüm. Sonra elini bir çubuğa, ayağını bir çubuğa bağladılar öyle yere yatırdılar. Sıddık: "Allahını seversen," diye ağlamaya başladı. Bir doktor çağırdılar "Gel bak can var mı?" dediler. Doktor baktı: "Vallahi cansız" dedi. Kaldırdı götürdüler. Beş on dakika olmadı ki bir tüfeksesi geldi. Dedim: "Ne oldu?" "Sizin Sıddık'ı vurmuşlar..."

SAİT BİLGİN – (Öğretmen Sıddık Bilgin'in amcaoğlu) Yüzbaşı Ali Şahin kimliğimi öğrenince "Demek BİLGİN sülalesindensiniz. Ben buraya Bilgin'lerin kökünü kazımaya geldim." " ..... 12 Eylül sonrasında başımıza bir iş gelmesin diye tüm partilerden uzak durur idik... ama bunlar oldu işte..."

ADININ AÇIKLANMASINI İSTEMEYEN BİR VATANDAŞ - İkimizde askıdaydık. Yani Sıddık'la ben. Ben arabanın bir yayında, o da (Sıddık Bilgin) arabanın öbür kenarında. Kelepçeli sabaha kadar. Gözlerimiz bağlıydı. Sabah geldiler "Bu kez doğruyu söyleyecek misiniz?" dediler. "Tamam, bizi indirin ne soracaksanız sorun. Biz bildiğimizi, gerçeği söylüyoruz." "Bu gece istirahat edin, yarın soruyu soracağız" dediler. Yahu, ne istirahat edeceğiz? Bizi indirin askıdayız. Ellerimiz uyuşmuş, parmaklarımız şişmiş.

O gece sabaha kadar bizi askıda bıraktılar. Bizi indirmediler. Sabahleyin indirmemek şartıyla işkenceye başladılar. Bağırmamız acıyla haykırışımız birbirine giriyor. Kadınlar vardı. Benim üzerime atıldılar: - Yalvarıyoruz dediler, rica ediyoruz dediler, gözümüzün önünde vurmayın, götürün içerde vurun" Kadınlara da bağırdılar. Tekrar saat 10.00'a kadar... Sıddık bayıldı. Sıddık'ı indirdiler. Çeşmenin yanında bu sefer doktor geldi, baktı. bir şeyler söyledi. Sesi bana gelmedi. Benim gözlerimi açtılar.

Sıddık baygın yerdedir. Yüzbaşı gitti, tekmeyle şöyle vurdu: "Kalk... kalk... kalkkk konuşş..."

- Yüzbaşı kim?

Adının açıklanmasını istemeyen vatandaş – Adı evdeki dosyada var...

- Ali Şahin mi?

Yanıt – Ali ŞAHİN... Sonra amcasını getirdiler. Hüseyin Biletli'yi getirdiler. Onlar da baygın. Gözleri bağlı. Böyle serilmişler. Geldi askere: - "12'de gideceğiz" dedi. Asker geldi: "Gideceğiz" dedi. Hepimiz koma halindeyiz. Zorla kalktık. Sıddık işte kalkamadı. Geldi bu sefer omzuna vurdu "Kalk ulan kalk..." ses seda yok... Askerleri çağırdı. İki asker kolundan tuttu. Bir o taraftan, bir ömür taraftan kaldırırken başı böyle boşluğa düştü. Yüzbaşı çekti çeşmenin yanına. Sırtını çeşmeye dayandırdı. Oturur vaziyette. Dayandırırken kaydı, bir daha dayandırdı, bu sefer yüzüne su attılar, ayılmadı. (Başının sol üstünü göstererek) Şurasında yara, kanlı pamuk sokulmuş. Yüzbaşı doktoru çağırdı. Doktorun ne söylediğini bilmiyorum. Dedi: "Kaldırın."

Kaldırıp okulun içine götürdüler. 10 tane asker, her biri bir yanından tuttu, çaput gibi okula sürüklediler. Okulun içine attılar. O anda tuvaletin yanındaydım. Dedim: - "O kimdir, orada?" Askerler dedi: - "O adamdır" Gözlerimi bağladılar. Tuvaletin içine attılar. Onlardan bir ses, kalabalık derken sesler kesildi. Ben tuvalette kaldım. Beni unuttular. Yarım saat geçmedi. Tekrar bir araba geldi. Okulun yanına gelip beni aldılar. Epey gittik. Sonra onlara kavuştuk. Beni arabadan indirip, diğer dört arkadaşımın yanına attılar. Sıddık öteki arabada. RAŞTA DÜZLÜĞÜ'ne geldik. Orada epey durdular. Bir ses falan çıktı "vay kaçtı tutun...." diye... Ondan sonra silah sesleri duyuyoruz. Çok silah atıldı. Gözlerimiz kapalı bizi karakola götürdüler. (Suveren Karakolu) Yarım saat, bir saat sonra yüzbaşı geldi. "Çocuklar gözünüz aydın" dedi, "bir kurban kestik." Askerler: "Sağol komutanım" diye bağırdılar. Bize geldi, "Sıddık kaçtı, vurduk" Biz tabii inanmadık. Bizi korkutuyor diye ... Sonra geldi, amcasını götürdü. Nereye götürdüğünü bilmiyorum, akşama doğru geldiler. Geldi yanımıza. "Nereye götürdüler seni?" dedik. Dedi: - "Sıddık'ı vurmuşlar." "Nereden biliyorsun?" dedik. "Cesedini bana gösterdiler" dedi. O kadar asker bırakmıyor ki konuşalım. Konuşmak kesinlikle yasak. Ondan sonra sabah yeniden geldi, dedi ki: - "Sıddık'ı vurduk... işittiniz mi? "Evet işittim dedim." "Kim size söyledi..." "Sen söyledin "Cesedi görmek istiyor musunuz? " "Evet istiyorum." Tekrar sordu. Öteki arkadaşlar da istedi. "Kalkın gelin" dedi. Gözlerimiz bağlı cesedin yanına götürdüler. Gözlerimizi açtılar. Şu kadar bir çukur açılmış, ceset yanında. Başının sol yanında yara olan yer kapak gibi açılmış. Kurşun ağzından girmiş oradan çıkmış. Bağırsakları dışarı çıkmış. Sol ayağı sanki çuvaldı, vurmuşlar gibi simsiyah, kan akmamış..."

İdamlarıyla ünlü Güneydoğu Bölgesi Sıkıyönetim Komutanlığı öğretmen SIDDIK BİLGİN için açıkladığı bildiride "Sıddık Bilgin" adlı kişinin bölücü çete

mensuplarına ait gizlenme mağaralarını gösterirken kaçma girişiminde bulunduğunu, "dur" uyarısına aldırmadığı için de vurularak öldürüldüğü belirtilmişti.

Sıddık Bilgin'in kanı yalnızca bir yüzbaşıda değil. Sıkıyönetim Komutanı'nda da. Yalnızca Sıkıyönetim komutanında değil. Tüm köyü 5 gün 5 gece işkenceden geçiren bir anlayış olarak: bu ülkenin aydınlarına bile vatan hainliği damgası vuran, "besleyeceğime asarım" diyen, Anayasadaki yaşama hakkını bile güvenlik kuvvetlerinin kaçma girişiminde bulunanlara ateş açabileceğini apaçık söyleyerek zedeleyen bir askersel yönetimin sorumlularındadır. Sıddık Bilgin'in kanı Çankaya'dadır yani. Oradan dalga dalga yayılan faşizmin 150 hanelik bir köyde utanç verici somutlaşmasındadır.

2 Şubat 1985

ÖNCEKİ GÜN bir panel izledim. Önceden de sevmem böyle yerleri. Bir takım konuşmacılar dizilirler. Bildiklerini okurlar. Uzun süredir semtlerine uğradığım yoktu. En sonu sanırım yıllar önce Yılmaz Güney'in de katıldığı Spor Sergi Sarayı'ndaki bir toplantıydı. Tarihini anımsayamıyorum şimdi.

Konuşmacılar genellikle yazar-çizer kişilerden oluşur. Anlamadığım da bu: hergün yazıp çizdiklerini bir de canlı yayın gibi kendilerini göstererek dillendirmelerinin önemi ne? Bu tür toplantılarda özellikle dinleyicilerin katkısı gerçekleştirilemediği sürece aydınların bir şov'undan öteye gitme olasılığı pek yok.

Ama bu kez gitmeyi istedim. Yeni bir Anayasa oluşumunun ya da Doğru Yol Partisi'nin ortaya attığı Kurucu Meclis'le ilişkin yeni bir Anayasa hazırlanması önerisinin sol kanatta da ses bulmasını izlemek olanağını ele geçirmekti amacım. Yalnız izlemek insanları görmek tutkusu belki de en önce gelen nedendir. Kafesinin tutsaklığına alışmış bir kuşun kanat çırpışçıklarına benziyor kıpırdanmalarımız.

Salon doluydu. Ayakta durdum. Çoğu gençlerdi. Bazıları kağıt kalemlerini çıkarmışlar not alacaklardı besbelli. Bir öğrenci anfisinin görünümündeydi durum. Az sonra konuşmacılar sahneye dizildiler. Sağ yazarlardan Tarık Buğra konuştu önce. Ne dediğini çok iyi anlayamadım. Anayasalar'ın önemli olmadığını vurguluyordu izlediğim kadarca. Önemli olan erdemlilik, onurluluk, aydın olabilmekti. Tarık Buğra'nın artık gerçek sağı bile irdelemekten uzağa düştüğünü Televizyon'da oynatılan "KÜÇÜK AĞA" filminde daha iyi kavramıştım. Aslında Buğra Atatürkçü resmi ideolojinin sağdaki sözcüsü durumuna geldi. O nedenle de sağcı bir yaklaşımın dilalektik vurgulamalarından artık çok uzakta. Konuşmasında da kendisindeki bu egemen düşüncenin temelleştiği görülüyordu. Özellikle askerlerin siyasal iktidarı alışlarına neden gösterdikleri anarşi ortamını vurgulayışındaki özenli tonlama bunu apaçık gösteriyordu.

Sonra Mehmet ALİ AYBAR konuştu. İşte bu konuşma beni Buğra'nın konuşmasından daha çok bunalttı, irkiltti. Gençler o konuşunca kendisini sık sık

alkışlamaya başladılar. Oysa çok yanlış, çok bilimselliğe aykırı şeyler söylüyordu AYBAR. 1789 Anayasasının nasıl özgürlükler Anayasası olduğunu vurgulayarak onu, yani Fransız ihtilalinin bu önemli belgesini toplumsal dinamizmden, sınıfsal savaşımlardan soyutlayarak bir yerlere oturtmaya çalışıyor, anayasa ilkelerinin bu doğrultuda uygulamalar getirmediği sürece bir anlamı olmayacağını savunuyordu.

Daha fazla dayanamadım, yavaşça dışarıya kaydım.

Dışarıda koskoca ülkemizi düşündüm. İşkencede öldürülen insanlarımız, yasaklanan düşünceler, içeriye tıkılan binlerce gencimiz, insanımız, aydınımız... yazarımız... İki yüzlülük şimdi yeni girişimleriyle her şeyi unutturmaya, akan kanları kurutmaya, üzerine toprak serpmeye çalışıyor gibi geldi bana... Hiç kuşkusuz bu insanlar böylesine bir girişimin içinde değiller. Ne ki eylemlerinin sonucunda böylesine bir tuzağın ilmikleri olmaktan kendilerini kurtarmaları çok zor... Doğruyu söyleyemedikten sonra artık her şey bu tuzağın ilmiğini aktarmaktır.

Gördüğüm şu: Bir Kurucu Meclis'le daha özgürlükler ilkeleştiren bir anayasa girişimi görünürde doğru, haklı bir davranış gibi. Ama güçlerine bakıyorum... yooo çok cılız. Her anayasanın ardında toplumsal bir oluşum, ayaklanma yatar. Bugünkü gerici, halkı soyup soğana çeviren anayasaya karşı hangi toplumsal sınıfların ortak bir savaşımda birleşebilecekleri, ortak çıkarlarının odaklaştığı yer saptanamadığı sürece bu tartışmalar küçük saloncukların aydın gevezeliklerinden öteye gidemeyecek demektir. 1981 gericiliği bile Anayasallaştığında gerisinde binlerce ölü bırakmıştı. Yani toplumun dinamik üretici sınıflarını toptan bir savaşıma çekemediğimiz sürece istenen sonucun alınması olanaksız. O nedenle hele bugünlerde bilimselliğe daha çok, bizden öncekilerin pratiğine daha çok özen göstermeli, kendi deneyimlerimizle, kendi koşullarımızı süzgeçten geçirdikten sonra savaşımın şaşmaz ilkelerini doğru yörüngelere oturtabilmeliyiz...

2 Şubat 1986

"Memleketimden İnsan Manzaraları'na NOTLAR"

İşkenceden Cennet DEĞİRMENCİ adında 27 yaşında bir genç kızın ölümüne neden olduğu için "VİCDAN" acısı çektiği gerekçesiyle açıklamalarda bulunan polis Sedat CANER'in bu haftaki açıklamalarını Nokta dergisinden olduğu gibi aktarıyorum:

"Kızı içeriye aldılar. Ben dışarıda oturdum. İlk önce içeriye görmedim. Fakat çok canhıraş bağırmaya başladı, dayamadım girdim. O sırada soymuşlar anadan doğma, Filistin askısına almışlardı. Uğur elinde o copla: "Bak kızlığın falan gidecek, konuş" diyordu. Uğur'u kenara çektim. Kıza: "bacım, bak beni tanıyorsun. Seni bunların elinden kurtaracağım, anlat. Senden bir tek kelime istiyorum. Ali nasılsa yakalanacak... boşuna eziyet çekme, hemen indirteyim seni buradan" dedim. "Bilmiyorum" dedi. Bunun üzerine işkenceye yeniden başlandı. Ben de yeniden dışarıya çıktım. Kızın durumu içler acısıydı. Yapacaklarını yaptılar zaten. Kız daha

beter bağırmaya başladı. Tekrar dayanamayıp girdim. O sırada Uğur kızı tekmeliyordu. Filistin askısında tekmeliyordu. Uğur'u kenara çektim, askıdan indirttim. "Alıp götürüyorum, sorgulamasına Maraş'ta devam ederim" dedim. "Tamam... dediler, konuştu"

Açıklamayı Caner işkenceye alınan genç kızın nişanlısı Ali A'yı önceden tanıdığı için, üstünün kendisine bu görevi verdiğini şöyle açıklıyor: "Üstüm bana şunları söyledi bu göreve gönderirken: - Bak bir sürü söylentiler var senin için. O'nu senin sakladığın ve yerini bildiğin konusunda... Ali'nin nerede olduğunu bana bul. Bu adamı sen yakalayacaksın, gidip bulacaksın. Yakalamazsan bayağı eziyet çekersin. Yakalayamazsan senin sakladığın izlenimi bende uyanacak" dedi. (Ali'nin nişanlısının) herhangi bir olayla ilişkisi yoktu. Ev kızıydı. Her halinden belli oluyordu bu. "Yine de alınıp Filistin askısına götürüldü. İşkencelerin en ağırına uğratıldı."

HAMİT KAPAN'ın işkencesi: Dev-Savaş davası sanığı Hamit KAPAN'sa işkencenin yalnızca en ağırını değil aynı zamanda "en uzununa" uğramıştı. Hamit Kapan tam 200 gün "gözaltı"nda kalmıştı. Ve Caner bu 200 gün boyunca Hamit Kapan'a işkence yapıldığını anlatıyordu.

- "Hamit KAPAN'ın sorgulaması sırasında biz başarılı olamamıştık. Ankara'dan ayrı bir sorgulama timi geldi, üç memur gelmişti. Biri emniyet amiriydi. Hamit Kapan'a öyle bir şey yapılmıştı ki 8 saat bir tim giriyor, onlar çıkıyor diğer tim giriyordu. Bu kez 8 saat onlar çalışıyordu. Diğer 16 saat içerisinde onun şeyini bitiren (işkencesini) diğer timler istirahat ediyorlardı. Uyku uyumaksızın, şey yapmaksızın Hamit KAPAN'ın sorgulaması devam etti. Bu böyle hemen hemen 6 aya yakın sürdü. Bu zaman süresinde Hamit KAPAN'a uyku filan yoktu. Gözleri kan çanağı gibi olmuştu. Artık gözleri yara bağlamıştı. Haliyle gözleri sürekli açık kalmaktan gözyaşı kuruma yapıyordu. Gözleri böyle kan çanağı gibi yara olmuştu. Ve böyle bir duruma gelmişti ki kimse Hamit Kapan'ın yüzüne bakamıyordu. Herkes camdan dışarı bakıyordu."

Açıklamacı polis, Hamit KAPAN'a işkence türlerinin tümünün uygulandığını, 9 günde foseptik çukurunda bekletildiğini. Foseptik çukurundan çıkarıldığında vücudunda yumruk iriliğinde yaralar açıldığını söyledi. Konuşmasını şöyle sürdürdü: - "200 gün... tam 200 gün sorgulanmıştı Hamit Kapan. Bu süre mahkeme tutanaklarında da saptanmıştı. Hamit Kapan 200 gün boyunca direndi ve konuşmadı. Bitkindi ve artık uyuklamaya başlamıştı. Kafasını koydu ve uyuklamaya başladı. Herkes kendi işiyle ilgileniyordu. Kimisi sohbet ediyordu. Bırakılmıştı. Artık sorgulamaktan vazgeçilmişti. Ben de candan dışarı bakıyordum. Döndüm baktım: dağ gibi çocuk bitkin, şey gibi kalmış. İri yarıydı. Fakat çöp gibi kalmıştı. Öyle bakarken gözlerimden yaş geldi. O haline karşı bir acıma duygusu, Gelen ekipteki emniyet amiri bir soru yöneltti kendisine... Ve o zaman başladı..."

Sedat Caner'in deyimiyle 200'ncü gün "uykusunda konuşan" Hamit Kapan Kahramanmaraş'ta öğretmen Mustafa Yüzbaşıoğlu'nun öldürülmesi olayını üstlenmişti. Ne ki KAPAN, bir süre sonra Sıkıyönetim yargıçları karşısında şunları söylüyordu: - "Öldürülen Yüzbaşıoğlu beni yakından, Hacı Çolak da gene normal olarak mahalleden tanır. Yüzbaşıoğlu ile daha önce bir olaydan dolayı 2 gün gözaltında birlikte kaldık. Şayet kendisini ben vurmuş olsaydım, herhalde vurulan bir kimse kendisini vuranı saklamaz ve ben de tanıdığına göre ilk planda benim adımı verirdi."

Bir Başka İşkence: Caner açıklamalarını sürdürürken bir başka işkence olayını daha anlatıyor: - "Pazarcık ortaokulunda okuyan küçük bir kızdı. Copla kendisine tecavüz edildi. Bundan tek bir kişi sorumluydu. İşte "Alevi bu kız, yarın öbür gün çocuk doğuracak. Doğurmasın. Bunun zürriyetini yok edeceksin. Bunu doğuracağı çocuk da komünist çıkacak" diye bir laf etmişti. Bütün sorgulamacılar ondan nefret etmişti, iğrençti yani.

Açıklamacı polis kadın sanıklara aslında eylemsel tecavüz gerçekleştirilmediğini söylüyordu. Ama kimi zaman "fiili tecavüz tehdidi" oldukça işe yarayan bir yöntem olarak kullanılıyordu.

- "Adamın karısı da alınıp getirildi. (...) eskilerdendi. Hatta ismini bile kimse bilmiyordu. Mesela onu çözemiyorlardı. Karısı getirildi. Anadan doğma soyuldu. (...)'un gözlerini açıp kendisine karısının anadan doğma çırılçıplak halini gösterince... (....)'un karısına karşı aşırı da bir ilgisi vardı... "üzerinden bir alay adam geçirttiririm" deyince, karısını da öyle çıplak görünce, gözünde her şey yapılabilir düşüncesi de olduğu için, bunun korkusuyla... çözüldü. Karısına da sonradan işkence yapıldı. Ve sonradan ikisi de cezaevine yollandı."

Açıklamacı polis bir kadına doğrudan kendisinin uyguladığı bir işkenceyi de şöyle tanımladı: - "Aranan bir sanığın kız kardeşine yapılan işkence olayını bizzat ben kendim yapmıştım. Eğitim Enstitüsü'nün 3. katında, alt taraftaki odalar dolu olduğu için oraya çıkarmıştım. Kadını soyup manyetolu telefonla elektrik verdik. Orada askı için elverişli yer yoktu, o nedenle ellerini sandalyeye kelepçeyle bağlayıp elektrik verdik. O sırada manyetoyu bizzat ben çeviriyordum. Bu kıza cop sokma olayı daha sonradan, aşağıdaki sorgulama odasında gerçekleşti. Biz bir şey elde edememiştik. "Nerede olduğunu bilmiyorum. Bir kez geldi gitti" diyordu. Elektrik işkencesinden dolayı sanık altına pislediydi. O zamana dek elektrik vermeyi sürdürmüştük. Altına pisledikten sonra bıraktık. Bilfiil bayan olayında yapmış olduğum işkence bu..."

Açıklamacı polis erkeklere de copla tecavüz edildiğini, makatlerine cop sokulduğunu, birçok kez de koka kola şişesi üzerine oturtulduklarını söylüyor: - "Ankara'dan bir sorgulamacı gelmişti. Sorgulamacı arkadaş daha önce bizimle çalışmıştı. Sonradan tayini çıkmıştı. O gelmişti işte... Elbistan'da Karaevli'de oturan bir boyacı alındı... İkimiz oturttuk ve omuzlarından bastırdık. Şişenin içerisi yarı yarıya kan dolmuştu..."

(Yazmakta güçlük çekiyorum bunları. İçim kanıyor. Bugün okuduğumda tüm gün boyunca kendime gelemedim. Hamit KAPAN'nın gözleri gözlerimin özünden gitmiyordu. Bir aralık kendimi tutamadım boşaldım. Otobüste kimse ağladığımı görmesin diye gözlüklerimi iyice gözlerime çekip öyle kaldım. Ve işte gece şimdi kendimi toparlayıp iğrençliklerle kahramanlıkların yan yana, iyilikle, güzelliğin karşısında azrailin, özveriyle çarpık bencilliğin bir arada yaşadığı bu satırları açıklamacı polisin ağzından bir bir olduğu gibi günceme aktarma girişiminde bulunmayı göze aldım.)

- "Lise öğrencisi bir kızdı. Onun sorgulamasına girdiydik. Sorgulama sırasında kendisine sürekli olarak hakaret edici, aşağılayıcı, kendine olan güvenini yitirtebilmek için kıza benzemediğini, bayana benzemediğini daha çok erkeğe benzediğini söylemiştik..."

Ne ki aşağılayıcı yöntemlerin hiç de öyle hafif kalmadığı denemeler yaşanıyordu sık sık sorgulamada. İşte devrimci gençlerden Garbis ALTINOĞLU'na uygulanan aşağılayıcı yöntem:

- "Sorgulamaya alınan örgüt üyesi en azından kendine güven içerisindedir. Ser verecem, sır vermeyeceğim diye gelir örgüt üyesi. Kendisini belli bir güvenle gelir. Garbis ALTINOĞLU'nun kendisine güvenini kırmak için burnuna zincir takıldı, tef çalındı ve ayı gibi oynatıldı. Bu bir hafta sürdürüldükten sonra Garbis Altınoğlu'nun omuzları çökmüştü. Kendisine olan güvenini yitirmişti. Ama yine de konuşmadı."

Açıklamacı Polis Serdar Caner Garbis ALTINOĞLU için "çok dayanıklı" sözcüğünü kullanıyor. "İşkencecilere ilham kaynağı olmuştu." Diyor. – "Hem çok acı veren, hem de onur kırıcı olan, daha sonra da pek çok kişiye uyguladığımız (KAPLUMBAĞ HÜCRESİ)ni ilk kez Garbis Altınoğlu'na uygulamıştık. Kamlumbağ hücresine sanık çömelerek sokulur gözleri bağlı biçimde. Kendisi tuvalet ihtiyacını falan gideremez yani, ancak altına yapacak. Kıpırdama olasılığı bile yok. Tüm eklemlerde kireçlenme olur. Garbis bir hafta tutulmuştu. Çıktığında kamburumsu yürüyordu. Onurunu kırıyor yani, acı da veriyor..."

Garbis onurunu kırıcı bu işkencelerin ötesinde kendisine yapılanları Sıkıyönetimin duruşma yargıçlarına şöyle açıklamıştı:

- Maraş'ta kaldığım 70 gün boyunca ben de ağır biçimde işkence gördüm. Bu işkenceler aç ve susuz bırakma, uyku uyutmama, soğuk su banyosu, falaka, elektrik, çarmıha germe ve bunların birkaçının bir arada uygulanması gibi değişik biçimlerde oluyordu. Gözaltında bulunduğum bu 70 gün içinde toplam 20 gün bütünüyle aç kaldım. Bunun yanı sıra, son 15 günü saymazsam sürekli olarak yarı aç bırakıldım. İlk 5 gün boyunca hiç uyutulmadım. İşkence olmadığım zamanlarda ellerim sürekli olarak bir demir boruya bağlanıyordu.

-

BİR BAŞKA İŞKENCECİ: LAZ FİKRİ

Nokta'nın 9 Şubat 1986 tarihli sayısından olduğu gibi aktarıyorum:

"Laz Fikri" adlı polis eline bir torba geçirip hayalarımı sıkıyordu." Bu sözler işkence savlarının gerek basının, gerekse kamuoyunun gündeminde ilk sırayı aldığı geçen hafta içinde Hürriyet gazetesinde yer alıyordu. Gazetenin "İşkence bantlı soru önergesi" başlıklı haberinde SHP milletvekili Fikri Sağlar'ın Dev-Yol davasında 15 yıla mahkum olan Necati Emgili'nin ifadesine dayanarak verdiği önerge yayınlanıyordu. Önergeye göre Necati Emgili şöyle diyordu: Laz Fikri adlı Ankara'dan gelen polisin geliştirdiği bir yöntemle ellerine torba geçirip hayaları sıkıyorlar."

İlginç bir rastlantıyla "Laz Fikri" adlı işkencesi polis Sedat Caner'in NOKTA'ya açıklamalarında da geçiyordu. Ancak Caner, Karadeniz'in bir ilçesinde doğduğu için "laz" diye tanınan Fikri'nin işkence gören ve yapanlar arasında ayrı bir lakabı olduğunu söylüyordu. Şöyle diyordu: - "Meşhir taşakçı Fikri diye bir adam vardır. Şahısların işkence sırasında yumurtalıklarını sıkar ve patlatır. Askıdayken yumurtalıklarını sıkar ve patlatır. Sorgulama sırasında taşakları sıkılanlardan biri birgün işkence sırasında "Fikri baba, Fikri baba..." diye bağırdı taşakları sıkılırken. Çünkü daha önce de yakalanıp işkence gördüğünden Fikri'yi tanıyordu. Kendisi de lazdır şahsın, şivesinden tanıdı ve "Fikri baba, Fikri baba yapma..." diye bağırmıştı."

6 Şubat 1986

200 gün sorgulanan Hamit KAPAN... Tam tamına 200 gün... İşkencecilerin bile yüzüne artık bakamadıkları genç bir delikanlı. Gözyaşları gözlerinde kan çanağına dönmüş biri... İçimizden biri. Hamit KAPAN gözyaşları gözlerinde yara bağlamış dayanırken biz nelerle ilgileniyorduk o zaman? İnsanın kendi kendine sorması, kendi kendini sınaması gereken soru bu. Özgür tutsaklar ne yapıyorlardı? Artık hiçbir şeyi kolay unutmaya hakkımız yok. Günlerdir, otobüste, trende Hamit KAPAN'ı görüyorum... Garbis iki büklüm sanki benimle birlikte iniyor halk otobüsünden. Genç kızlarımızın en güzel, en sakınımlı yerlerinin nasıl acımasızca parçalandıklarını düşünüyorum... Ve bir de şunu:

Neden işkence konusu birden bire böylesine beklenmedik bir biçimde gündeme geliverdi? Herkes biliyordu işkencenin nasıl sistemli bir biçimde uygulandığını... bunun ardında dönen gizli kapaklı bir takım oyunlar mı var? Yeni tuzakların ilmikleri mi örülmek isteniyor. Aklıma şu iki varsayım geliyor. Birincisi: İşkencenin böylesine akıl dışı uygulanmasının insanlar üstünde bir yılgınlık getirmesi, kitlelerin gittikçe kendini göstermeye başlayan direnişlerinin pasifize edilmesi mi amaçlanıyor. Bunun çok uzak bir varsayım olmadığını sanıyorum. Örneğin ben NOKTA'nın işkenceleri gösteren tablolarını evime sokmak istememiştim. Ama sonradan bir tanıdığın getirip bırakmasıyla işkence aletleri, işkenceye uğramış insan tablolarıyla karşı karşıya kaldım. Ayşe'nin bunları görmesini istemiyordum. Henüz 16 yaşındaki bir çocuğun

bunlar karşısında doğru düşünmekten bile korkabileceğini biliyorum. Bu kanım paylaşılamayabilir. Ama terörizmle yıldırılmış bir toplumun psikolojisiyle oynamak, onu her günün yılgınlıkları içine çekip getirmek isteminin gün boyu tezgahlandığını biliyoruz. Bu konuda son derece dikkatli olmalıyız. Ben yaptığım konuşmayla Ayşe'nin üstündeki etkisini olabildiğince hafiflettiğini sanıyorum. İnsanları korkutmak başlıca amaçlarından biri olabilir.

İkinci varsayım da şu: Öğretmen SIDDIK BİLGİN'i öldürenler askerler. Doğanlı köyü halkına yapılan işkence kafatası parçalanarak öldürülen Sıddık öğretmen. İlgili Sıkıyönetim Komutanlığı Sıddık öğretmenin öldürülüşünü "Bölücü çeteye ait mağaraları gösterirken kaçmaya çalıştığı" için vurulduğunu belirtmişti. Gazetelerin, basının, Meclis'te SHP milletvekillerinin bu işin üzerinde yoğun bir biçimde durdukları zamanda birden bire işkenceci polisin açıklamalarının sayfa sayfa açıklanmaya başlaması hedef şaşırtmaca olduğu kanısını uyandırıyor insanda. Elbette bunun ne denli tutarlı olduğunu bilemem. Ama bildiğim bir şey var: İşkencesi polis Cennet Değirmenci'nin öldürülmesinden sorumlu olarak Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince 4 yıl cezaya çarptırıldığının altı çizilerek veriliyor. Yani askerler "biz böyle pis işlere karışmayız" demeye getiriyorlar.

Bu tam bir hedef şaşırtmacadır. Ne ki yine de güvenlik kuvvetleri arasında belki var olan ikiliğin su üstüne çıkmasıdır da.

Generaller şimdi sutre gerisinde. Sutre'nin önünde Hükümet. Hükümetin İçişleri Bakanı AKBULUT. Tüm işkence olaylarını yadsıyarak bunların dışarıdaki komünistlerin buyrultusu doğrultusunda sistemli bir biçimde ortaya çıkarıldığını söylüyor. İşkencesi polisin solcu olduğunu söylüyor. Hiç kimsenin aklına şu soruyu yönlendirmek gelmiyor nedense: "Cennet Değirmenci'nin ölümüne neden olan öteki iki polis Hüseyin Gülersönmez –tim şefi- ile Mustafa Yazıcı ne oldular?" Onlarda mı solcu? Ya da hangi tutukevinde çekiyorlar cezalarını? Haklarında Caner açıklamasından sonra ne gibi işlemler yapılmıştır..?

Şimdi bu dönem, taktik gereği sutre gerisine çekilmiş olan generaller emperyalizmin ülkemizdeki en büyük temsilcisini de geçen gün bu konuda konuşturdular. Başbakan Turgut Özal'dan söz ediyorum. ÖZAL Çankaya sutresi önünde DAVOS'tan ayağının tozuyla dönüşte, basın ve televizyon önünde bir açıklama yaparak: "İşkencelerin ya da öldürme olaylarının dışarıdaki komünistler tarafından içeriye gönderilen talimatlar doğrultusunda gerçekleştiğini" söyledi. Ve de ekledi: "Güneydoğu'da ele geçirilen eşkıyaların üzerinde çıkan belgelerden de bunun böyle olduğu anlaşılmaktadır." Batının bu yeni Osmanlı paşası bu belgelerin ne olduğunu bir türlü açıklamadı ama. Böylece bir taşla hep alıştığı birkaç kuşu birden vurmuş oluyor. Tutukevleri başkaldırı içinde. Af beklentisinin ve de kötü ilişkilerin sonucu tutukevlerindeki insanlarımız tam bir direniş içindeler. Örneğin Adana tukukevindeki olayları Başbakan "Bu komünistlerin işidir... Sizi bir de komünistlikten yargılarım. Bir

de bu nedenle mahkemelerde sürünürsünüz..." tehdidiyle korkutuyor. Yılgınlık salıyor. Ağır bir duman gibi ülkeyi saran yılgınlık gittikçe yoğunlaşan bir duman içinde geridekileri, asıl sutre gerisindekileri gizliyor, saklıyor.

"BİR GÜN BİLE YAŞAMAK"ı bastırmak için ilişkilerde bulunmaya çalışıyorum. En bunalımlı dönemlerinden birini daha yaşıyorum. Yaşamımda belli başlı dönemler hep bırakmaya yönelik dönüşümlerde kendini belirledi. İyi bir hukuk öğrencisiydim. Bırakıverdim. Nedeni, hukukçu olamayacağımı anlayışımdı. Üstelik ağır Türkçesiyle dil tadımı da kaçırıyor, yazar olma istemimi engelliyordu. Yalnızca o değil, bir de yabancı dil öğrenmemi de engelliyordu. Benim okuyup öğrenmek istediklerim başka şeylerdi. 19-20 yaşlarındaydım o zaman. İstanbul'da nasıl olup biteceğini bilmeden, hiç de umursamadan, doğrudan doğruya geçtiğim Hukuk Fakültesi birinci sınıfından artık 2. sınıfını okumayarak tümden tasımı tarağımı toplayıp ayrıldım. Fakülte bana göre değildi. Geleceğimi kazanmak, ekmek paramı sağlamak için bir mesleğim olması umurumda değildi. Benim uğraşım (mesleğim: öğrenmek ve yazmaktı) Ondan sonra askere gittim. Yaşadığım çeşitli olaylar, çalıştığım işler hep okumama, öğrenmeme yazmama yardım edecek cinsten şeyler olmasına özen gösteriyordum. Ve de yoğun bir yoksulluk yaşıyordum. Sonra oyunum oynanmaya başladı. Şehir Tiyatrolarında çalışmaya başlamıştım. Öyle bir gün geldi ki ben şöylesine bir yol ağzında kaldım: Ya ekmeğimi yazarak-çizerek kazanacağım ya da başka bir iş yapacağım. Yazarak-çizerek ekmeğimi kazanmanın yazıya, özgür düşünceye nasıl ödünler verdirtmeye başladığını kendi kurduğum tiyatro topluluğunda görür, sezer olmuştum. Yirmi dokuz -ya da- otuzbir yaşlarındaydım: Bana hiç hazmedemeyeceğim bir oyunu koymamı, bu oyunun "iş yapacağını" söylemeye başlamışlardı. Ve işte bir gece sabaha dek yalnız başıma oturduğum Pendik sahilinde kararımı verdim: "Özgün düşünceyi kurtarmak için ondan ekmek beklemek yok. Başka işler yap... Yanlış yapacağına hiç yapma daha iyi." Ve sanatı bıraktım. Okumam, öğrenmem gereken çok şey vardı. Hiç de bitmiyordu. Kayınpederimin katkısıyla açtığım küçük iş yerimde iş yaşamını öğrenmeye başladım. Ve bu beni bir çok konuda ayıktırdı. Ama şimdi işi de bırakıyorum. Yeni bir döneme geçiyorum. Bu süreçte hiç durmadım. Artık birkaç cilt olabilecek yapıtlarım var. Yazarken hep başkaları da irdelemelerim içinde -benim onları yazarken öğrendiğim gibi: tüm bir yaşamı kucaklayan yapıtlar ve yaşamın kendisinin damıttıklarını başkalarıyla tartışıp, aktarayım kaygısını taşıdım. Hiç kimsenin gelişi güzel şeyler okumasından yana değilim. Yana da olamadım. Olamayacağım da.

Şimdi 50 yaşındayım. Yeni bir yaşam biçimi kurma savaşımı veriyorum. Makineler satıldı. İplikler ucuzun ucuzu fiatlarla alındığı yerlere geri gönderildi. Bir ay sonra da tümüyle buradan ayrılırım. Atölyede kalan son birkaç parça eşyanın müşterilerini bekliyorum.

50 yaşımda yazarlığın sorumluluğunu tüm yalnızlığımla yükleniyorum. Elime geçen parayla "Bir Gün Bile Yaşamak" bastırılacak. Onun bastırılmasında, devrimci

savaşımız için kaçınılmaz sorumluluklar var. Sonra "Kral Oidipus Yazarını Yargılıyor" sonra "Öyküler" ve sonra 27 Mayıs'ı içeren roman. Belki de ülkemin koşulları gerçekleri gün ışığında tartışma olanağı verirse 4 cilt tutan "GENERALLERİN ZABIT VARAKASI" yayıma girebilir.

Yaşamımı kurmaya çalıştığım ortam tam bir iğneli fıçı. Cağaloğlu'yla temaslarım insana ürküntü veriyor. Basın yaşamımızın bu başlıca iş alanındakiler tümüyle sinmiş, çekingen durumdalar. Şölenler, paneller falan yapılıyor ama dişe dokunur hiçbir şey yok. İçi boş bir coşku yaşatılmaya çalışılıyor. Cağaloğlu'yla ilk temaslarım beni de ürküttü. İnsanlar kitapların satılmadığını, kitap basım işinin bittiğini ya da çok büyük sermayenin alanın girdiğini söylüyorlar. Bunları biliyorum. Ama çıkış noktasının bulunmamasını kavramak olanaksız. O da şu nedenle; özgürlük ortamının iyice kuşatıldığı bir dönemdeyiz. Özgürlük kuşatmasını, ekonomik bunalımın kalın zırhı bir iyice perçinliyor. Ne ki bunları delecek savaşımları veremezsek içine düştüğümüz, içine düşürüldüğümüz karanlıktan çıkış yolu nasıl bulabiliriz? Her olay kendi karşıtlığını da getirir. Örneğin ekonomik bunalım artık daha özenli yapıtlar düzenlenmesini gerektiriyor. İnsanlarımız boğazlarından kesip kitaba para ayıracak duruma gelmişlerse o kitap mutlaka bir işe yaramak zorundadır. "Bir Gün Bile Yaşamak"ın bu gücüne inanıyorum işte. Toplatırlar. O zaman da biz "düşünce özgürlüğünün" nasıl iki yüzlüce savunulduğunu vurgulama, kanıtlama olanağını buluruz. Karanlığın içinde yitip gitmektense aydınlığımız için uğraş vermek görevimizdir. Belki günün birinde ben de yenileceğim. Yani herkesin şimdi bana işin başında söylediklerini ben birçok şeyi yaşadıktan sonra söyleyeceğim. Olabilir. Ölümün bile şöyle ya da böyle irdelenmesi gerektiği bir hesaplaşma vardır bu yolda. Sonum böyle de olabilir. Ne ki yine de ben yine de kendimin yaşamasından kaynaklanan özgünlükle aynı şeyleri söyler gibi olurken bunları bilinçli bir biçimde yaşayarak ve de kesin kesin daha kendi vurgulamaları da belirtmiş olacağım. Bu çok ayrı bir şeydir. Bu çok farklı bir şeydir...

Doğrusu gerine gerine yazmak isterdim. Derin bir rahatlık içinde. Esinmelerimle, duyumlarımla, coşkun ve imgelerimle... ama insanın insan elinde kaldığı bir sömürge ülkede yaşıyorsam... 200 gün boyunca bir insan başkalarının elinde işkencede eriyorsa ve işkenceciler bile gözyaşları yara açmış yüzüne bakamıyorlarsa bir insanın... böyle insanların bulunduğu bir ülkede yoooo..... yooooo esimlenmelerimle, duygularımla, sezgi ve bireyselliğimin tüm coşkusu içinde yazmaya hakkım yok... Hakkım yok. Doğru da olmaz bu. Böylesine bir ülkede zaten öteki yazılamaz. Dediğimi yazmaksa aklın, bilginin, sanatın yoğunlaşmasında biçimlenir, ölümsüz öğreticiliğine kavuşabilir...

7 Şubat 1986

GUEORGİ VASSİLİEVİÇ BUTOF'u masamda notlarımı okurken gördüm.

Sıkıntılı bir gecenin sabahında, uyandığımda, sırtı dönük kişinin Gueorgi Vassilieviç olduğunu kavramakta güçlük çekmedim. Bir süre öylece kaldım. "ÖZGÜR TUTSAK" notlarını okuduğunu masamdaki yazılarımı topladığım dosyayı görür görmez anlamıştım. Okumasını engellerim kaygısıyla bir süre yataktaki durumumu hiç bozmadım. Oysa heyecanlıydım da. Yazılarımı birilerinin okuması beni derinden derine hep heyecanlandırmıştır. Bu heyecanın dibinde dalgalanan duygunun da bir çeşit tat olduğunu bilmiyor değilim. Ama Vassilieviç için aynı duyguları söylemem olanaksız. Yatağıma korkuyla sindim. Şimdi dedim, kendi kendime, beni "güncelliğin tutsaklığında" ya da "kendi tutsaklığında" biri olarak suçlayacak. Vassilieviç gibi bir devrimcinin nesnelliğe yönelik değerlendirmelerinin daha ağırlıklı olacağını sezinliyordum. Oysa "Özgür Tutsak" notlarımda bireyselliğimin sorunlarından ne denli kurtulup kurtulamadığımı hep kendi kendime sormuşumdur. Bireyin sorunlarının zaman zaman yaşadığı koşulları yansıttığı ölçüde önemsenebileceğini bilmeme karşın yine de buna ne denli özen gösterdiğim kuşkusunu hep içimde taşıyıp duruyordum.

Gueorgi Vassilieviç bir süre sonra başını kaldırdı. Pencereden dışarıya bakmaya başladı. Sabahın erken saatleriydi. Banliyö trenleri gittikçe sıklaşan süreçlerle birbiri ardından küçük bahçemizin önünden geçmeye başlamışlardı. Onların gürültüsünün ardından derin bir sessizliğin pencereden görünen dışarısının çam ağaçlıklı yeşilliğinde asılıp kaldığını duyarlıyordum. Sonra yeni bir tren gürültüsüyle bahçeye asılıp kalmış sessizlik kaçışan kuşlar gibi dağılıp gidiyordu.

- Oh Gueorgi Vassilieviç Butof, dedim, ne zaman geldiğini ayırt edemedim.

Başını çevirdi. Güzel yüzüyle apaydınlık gülümsedi:

- Önemli değil, dedi... Bizim için uyumak söz konusu değil. Sürekli uyanıklıktır artık bundan sonrası...

Ne demek istediğini anlamıştım. Yatağımdan kalktım. Toparlandım. Elimi yüzümü yıkadıktan sonra yanındaki sandalyeye ben de oturdum. Dosyaya bir göz attıktan sonra:

- Yazılar seni sıkmamıştır inşallah dedim...

- Yoooo hayır...

Bir süre konuşmadık. Gözlerimi dosyadan ayıramıyordum.

- Bizim kitabın durumu nasıl, diye sordu...

- Yayınlanması için girişimlerimi sürdürmeye çalışıyorum. Şimdi bir yayınevi sorumlusunun elinde. Duyduğuma göre okuyup bitirmiş. Kendileri politik-roman türünden basmadıkları için başka yayınevleriyle ilişki kurmaya çalıştığını bana söylediler. Demek ki yapıtı beğenmiş... Sanırım bu hafta ya da önümüzdeki hafta

içinde kendisiyle görüşebileceğim. İlk tanışmamızda bana düşüncesini şöyle iletmişti: "Bugünkü koşullarda kitabınızı kendiniz bastırmaya kalkmayınız. Bir yayınevi bunu üstlenebilmeli..." Bunun ekonomik nedenlerini kendi yaşadıkları deneyimlerle anlatmıştı.

- Ya hiçbir yayınevi yayınlamazsa.

- Özellikle dağıtımdan gelen zorluklar nedeniyle yayınevinin bu kitabı yayınlamasına salık veriyordu. Hiçbir yayınevi yayınlamazsa. İşte o zaman kendim kesinkes yayınlayacağım. Size de, ülkemdeki gerçeklere de sorumluluğum budur...

Bir süre sustuk. Gueorgi Vassilieviç:

- Bir yazarın yalın bir doğru söylemesi ne denli güç... dedi.

- "Özgür Tutsak" notlarından mı çıkardınız bunu Vassilieviç, diye sordum korkarak...

- Evet öyle dedi... Yazarın özenmesinden, bir de öykünmesinden korkarım.

- Yani?

- "Avrupa Parlamentosu'nun sayın Üyeleri" başlıklı yazını okuyunca bunu düşündüm. Sizde önceleri kıyı köşe bombalar patlatılmadı. Türkiye'de terörizmin kurgulanması, geliştirilmesi, tırmandırılması ilk önce bombalar patlatmakla olmadı. O Fransa'da oluyor. Belçika'da, İtalya'da... İngiltere'de... Sizde olay başka bir biçimde kurgulandı. Ne ki bu başka biçim... başka yerlerde gerçekleştirilemez anlamına gelmez kesinlikle. Ancak başka yerlerde de uygulanabilmesi için sizdeki uygulamanın röntgenini çok duyarlı bir biçimde çekmek gerekir.

Kısacası şunu demek istiyorum. Bak önce birlikte okuyalım Avrupa Parlamentosu üyelerine yazdığın açık mektubun şu satırlarını:

Korktuğum başıma geliyordu. Vassilieviç elinde tuttuğu el yazmam notlardan şunları okumaya başladı.

- "Kitleler demokratik istemlerini daha bilinçli genişletmeye başladığı bir zamanda, önce (emperyalizmin buyrultusundakiler) kıyı köşe bombalar patlatmaya başladılar. Kimlerin patlattığını bilemiyorduk. Kulaklarımız bomba seslerine alışır gibi olduğu bir zamanda tek tük insanlarımız öldürülmeye başlandı. "Aşırı uçlar birbirlerini öldürüyorlar" dendi bize. Yönetimde bulunan bir partinin genel başkanı "biziṃkiler kendilerini savunmak için dededen kalma tüfekleri kullanıyorlar. Aşırı solcularınsa modern otomatik silahları var" dedi. Başbakanlık yapan bir sorumluysa: - "sağcıların suç işlediklerini söyletemezsiniz bana" diyordu. Zamanın Cumhurbaşkanı -her zamanki gibi yine de general'di- "Sistemi savunanla sisteme karşı gelenin tetik çekmesi aynı kefeye konamaz" dedi. - "Eh, dedi, çoğumuz, madem aşırı uçlar birbirlerini öldürüyorlar... iyi işte, iti ite kırdırıyorlar. Biz it değiliz ki itler düşünsünler...."

Birçoğumuz it olmadığına kendini inandırdığı bir zamanda masum insanlar öldürülmeye başlandı..."

Gueorgi Vassilieviç başını kaldırdı. Yüzüme baktı.

- Bazen de düşünüyorum biliyor musun dostum, gerçeği kayda geçmek dünyanın en zor işlerinden biri. Çok kez gerçek yazarın beyin kıvrımlarında yanılsamalarla biçimleniyor. Oysa bir yazarın görevi önce gerçeği gözümlemektir. Ondan sonra da görünen, ilk saptanan gerçeğin ardındaki onunla çelişen karşıt gerçeği bulabilmektir. Gerçeğin kendisi bile durağan, değişmeyen bir olgu olmadığı için yazarın, düşünürün, sanatçının tüm bir duyarlılıkla onu gözümlemesi, irdelemesi, oluşumlarını kendi dialektiği içinde kavraması gerekir. Oysa bu yöntemi uygulayan yaratıcı sayısı ne denli az... Ne ki bu yapılmayınca işte senin düştüğün yanılgıya kolayca düşülür. Ve yanılgı yazıda sürüp giderken yaşamdaki doğru ayrı bir oluşumla insanlar arasında, kitlelerde, ondan kopuk, ayrı, birbirini zıtlayan varoluşunu büyüye büyüye sürdürür. Sonunda yazarın yanılgısını yiyip yutuncaya dek...

- Ah Gueorgi Vassilieviç dedim... bu konuda olabildiğince titizlenmeme karşın yine de kuşkusuz kaçırdığım saptamalar var.

- Öyle dedi Vassilieviç. Bundan kurtulmanın tek bir yolu var dostum: kuşku. Kendine duyacağın kuşku. Önleyebilmene yardım edecek yöntem de ortada: inceleme, öğrenme. Bunlar yapılmadığı zaman yazar, örneğin senin gibi, kendi içinde yaşadığı gerçekleri doğru bir biçimde yorumlamayacak demektir. Ben böyle yazarları kötü mal satan bezirganlara benzetirim.

Rengimin solduğunu Vassilieviç de görmüş olmalı ki, güzel yüzünde, beni eleştirilerinin ağırlığı karşısında yüreklendirmek için eksik etmediği tatlı gülümsemeyle daha da soluklandırarak:

- Yoo, yooo seni, sahte, yalancı mal satan bir bezirgana benzetmiyorum... sakın sakın... Ama yanılgının insanı bu düzeye bile indirebileceğini vurgulamak istiyorum.

- Yanılgım nerede odaklaşıyor Vassilieviç? diye sordum.

- Yanılgın: sizde terörizmin önce bombalı saldırılarla başladığını söylemende dostum. Batı'da başlatıldı o yöntem. Sizde bireysel cinayetler biçiminde tırmandırılan terörizm, Batı'da daha çok patlatılan bombalarla belirginleşmeye ve tırmandırılmaya yönlendirildi. Bu ikisi arasında önemli bir ayrım var. Ama ikisi de şu ya da bu ülkede koşullar oluştuğunda benzer, kaçınılmaz sonucu almak için kendi özgünlüklerinde uygulanamaz anlamına gelmez. Şimdi ben sana iki unutulmuş ad vereceğim, bakalım anımsayabilecek misin? SATILMIŞ TEPE, MEHMET ÇAVDAR...

- Satılmış Tepe? Mehmet Çavdar...?

- Evet...

Adları uzun süre dilimde yenileyip durduktan sonra Gueorgi Vassilieviç Butof'a döndüm...

- Yooo Vassilieviç, dedim, anımsayamıyorum...

- İki maden işçisi SATILMIŞ TEPE'yle, MEHMET ÇAVDAR.... 10 Ocak 1965 tarihinde Zonguldak maden işçilerinin grevinde jandarmalarca kurşunlanarak öldürüldüler. Ve sevgili dostum sizde hesaplı kitaplı terörizmin gelişme süreci oradan başlar... İki maden işçisinin öldürülmesiyle. Amerikalıların işlettiği bir firmaya karşı gerçekleştirilen bu gerçekten başarılı ve nitelikli grevde jandarmaların kurşunlayarak öldürdükleri SATILMIŞ TEPE, MEHMET ÇAVDAR 1981'e uzanan generaller cuntasının oluşum çekirdeğini, temel düşüncesiyle, yaşam felsefesini oluşturur... Bir şey daha eklemem izin ver: O zamanın çalışma bakanı da Bülent Ecevit'di. Ve de greve karşı Amerikan firmasını destekleyen tutumuyla aslında birçok çevrenin gözüne girmeyi başarmıştı sosyal demokrat lideriniz.

- İki maden işçisinin öldürülmesi olayını hangi nedenle 1981'e dek uzanan terörist uygulamanın başlangıç noktası olarak alıyorsun Vassilieviç?

- Şu nedenle: Kuşkusuz Cumhuriyet'in kuruluşundan 1950 yılına dek uzanan 27 yıllık süreç de de siyasal cinayetler işlenmedi değil Anadolu topraklarında... Örneğin Şeyh Sait Başkaldırıları, Dersim, 33 yurttaşın kurşuna dizilmesi gibi... İstiklal Mahkemeleri... Bu mahkemelerin verdiği idam cezaları... tüm bunlar şöyle bir kategoride kabataslak bir yaklaşımla toparlanabilir: denebilir ki tüm bu olaylar yeni kurulmuş olan Cumhuriyet rejimine karşı reaksiyoner güçlerin davranışlarıydı. Cumhuriyet feodal bir kalıntı üzerinde kendi küçük burjuva kökenli rejimini kurarken gerek karşı güçlerin gerek kendi içindeki güçlerin reaksiyonlarıyla, silahlı başkaldırıları ya da suikastleriyle karşı karşıya kalacaktı... İşin o aşamasını başka bir zaman dilimi içinde yorumlamaya çalışarak şunu genel yapısıyla söyleyebiliriz: dış dinamizmin belirleyici etken olmaktan henüz uzak olduğu bir dönemdi o dönem. Bağımsız bir devlet niteliğinin kurtuluş savaşı vermiş kadrolarca alabildiğine özenle oluşturulmaya çalışıldığı bir geçiş süreci yaşanmaktadır denebilir. Kuşkusuz o dönemi tam bir ayrıştırma içinde incelemeye alırsak çok başka, bugüne uzanan filizlenmelerin ip uçlarını da bulacağız.

Emperyalist bir ülkenin başka bir ülkeyi çağdaş yöntemle sömürgeleştirmesi daima kanlı terör cinayetleriyle gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin Amerika ile 1947 yılında başlayan ikili andlaşmaları Amerika'nın artık Türkiye'nin siyaset ve ekonomisini yönlendirmeye başladığını gösterir ve ilk siyasi cinayeti de Türk dilinin büyük ustası, onurlu yazarı ölümsüz öyküsü SABAHATTİN ALİ'nin öldürülmesinde belirginleşir.

- Bugüne değin ortaya atılmamış bir sav Gueorgi Vassilieviç, dedim... Birçok kişiyi tedirgin edecek bir sav. Büyük öykücümüzün bir yazar siyası bir cinayete kurban gitmeyecek kadar politik anlamda kişiliksiz, önemsiz, peş para etmezliğini vurguluyordu. Çok kişiyi de bu konuda kanıt göstermişti kendine. Doğru dürüst karşı bir ses çıkmadı koca ülkede siyasi bir cinayetin böylesine kabul edilebilir duruma getirilişine...

- Ayrıntılarını girmeden iki önemli gelişimi vurgulamak istiyorum. Konuşmalarımızda ayrıntılarda yitip gitmekten korkarım. Sabahattin Ali'nin öldürülmesinin Amerikan emperyalizminin Türkiye'ye girişinin ilk meyvesi olduğunu söylerken önce şuna özen gösterilmesi gerek: Amerika gizli bir polis şefi gibi birini dikerek yapmaz bunu: Ya, işte şu iki öğeyle:

1) Sabahattin Ali'nin öldürüldüğü yıl olan 1948 yılı Truman doktriniyle yeni sömürgeciliğin dalga dalga yayılmaya başlandığı yıla rastlar. Sömürgeleşme sürecinin değişimine girmeye başlamış bir geri kalmış ülkede bu korkunç boyutlara ulaşan anti-komünist düşmanlığıyla, şoven duyguların pompalanmasına, onların örgütlenmesinde kendini belirginleştirir.

2) Türkiye bu yıllarda Amerika ile MARSHALL planı gereğince ikili andlaşmalar onaylamaya başlamıştır. George Marshall'ın asıl gereği NATO'yu oluşturmaktı. Onun ön hazırlığıydı girişimi. Türkiye'nin Amerika'ya anjage olmanın ilk ilmiklerini Amerika'lı yetkililerle birlikte atmaya, örmeye koyulması işte bundan bir yıl önceye yani 1947 yılına dayanır. Amerika ilk önce ordunun kendi standartlarında değiştirilmesi ve denetimini ele almakla işe başlamıştır. Ardından da kitlelerde anti-komünist dalgalanmalar başlatılmıştır. Ve anti-komünizm örgütlendirilmiştir.

Sömürgeci bir ülkenin denetimini kabul ettiniz mi ona karşı gelenlere karşı siyasal cinayetlerin beklenilmesi kaçınılmazdır. Bu ona karşı gelen ya da ona karşı ulusal çıkarlarını da kollamak isteyen hükümetlerin o ülkenin askerleri tarafından ordu darbeleriyle düşürülmesi çizgisine kadar uzanır zaman zaman. Artık durumu öyle bir aşamaya gelir ki ordu ile kendi ülkesinin insanları karşı karşıya silahlı bir durumda bile olabilirler.

- Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi...

- Yalnızca oralarda değil... dünyanın tüm geri kalmış sömürgeleşme sürecindeki ülkelerde...

Şimdi sizde geliştirilen ilginç terörizm tablosuna bir göz atalım. "Önce bizde bombalar patlatıldı" demeden önce bu tabloyu bilmen gerekirde kesinlikle.

Siyasi Cinayetin İşlendiği Yıl	Öldürülenler	Olayın Niteliği
1965	MEHMET ÇAVDAR SATILMIŞ TEPE	ZONGULDAK MADEN İŞÇİLERİ Amerikan firmasına karşı başlatılan grevde jandarmalarca kurşunlanarak öldürüldüler.
1965-1968	-	Hiçbir siyasi cinayet yok. Bu yılların özelliği Amerika'ya karşı kitlelerde gelişen anti-emperyalist barışçı miting ve gösteriler... Devrimci İşçi Sendika'larının kuruluşu ve kitleleşmesi.
1968	VEDAT DEMİRCİOĞLU	İ.T.Ü. öğrencisi. Amerikan 6. Filosunun İstanbul'a yaptığı ziyaret nedeniyle baş gösteren olaylarda polislerce basılan öğrenci yurdunun penceresinden atılarak öldürüldü. Amerikan 6. Filosuna karşı gelişen olaylarda öldürüldü.
1968		Amerika'ya karşı TİP'in mitinginde gerici güçlerin polis denetiminde bıçaklanarak öldürüldükleri iki solcu. Mühendis ve işçi.
1969	ATALAY SAVAŞ TURGUT AYTAÇ	Köylü yurttaş. Tunceli'de Pir Sultan Abdal oyununa karşı Emniyet'in yasaklaması kararındaki olaylarda Emniyet müdürünün kurşunuyla öldürüldü.
1960	DURAN ERDOĞAN	Işık Mühendislik ve Mimarlık Yüksekokulu'nda, okullarının devletleştirilmesi için boykot yapan öğrencilerin üzerine gerçekleştirilen tabancalı saldırı sonucunda vurularak öldürüldü. Solcu ve anti-emperyalistti.
1969	MEHMET DOĞAN KILAN	MTTB'de bomba imal ederken elinde patlamasıyla öldü. Komando. İlk kez öldürülmeleri devlet güçleri yerine MHP kamplarında eski askerlerce eğitilen sivil kadrolar ve öğrenciler almaya başladığının ilk belirtisi.
	MEHMET CANTEKİN	ODTÜ öğrenci lideri. Polis jipinden atılan kurşunla öldürüldü. Barışçı bir gösteriden

1969		dönüyordu Özgür. Bu olayla birlikte devrimci gençlerle-işçiler de artık kendilerini savunmak için silahlanma gereği duymaya başladılar.
	MUSTAFA BİLGİN	DMMA öğrencisi. Lider. Komandolar tarafından açılan yaylım ateşi sonucu taranarak öldürüldü. Solcu
		DMMA öğrencisi. Solcu. Komandolarca taranılarak öldürüldü.
1969		İşçi. Gamak fabrikasını işgal eden işçilere polisin ateş açması sonucunda öldürüldü.
	TAYLAN ÖZGÜR	Ziraat Fakültesi öğrencisi. Komando. Yüksek öğretmen okulu olaylarında tabancayla öldürüldü. İlk öldürülen komando. Nasyonel-sosyalist.
		Doktor. Nasyonel sosyalistlerin legal örgütü olan Ülkü Ocakları başkanı. İbrahim Doğan tarafından tabancayla öldürüldü.
1969		Solcu. Polis ajanı Doğan Şahmut tarafından tabancayla vurularak öldürüldü.
		Solcu. Polis işkencesinde Kadirli'de öldürüldü.
1969		Solcu. Yine Kadirli'de polisçe öldürüldü.
	MEHMET BÜYÜKSEVİNÇ	Solcu. Sonradan Kuseyri'nin sağcı olduğu, kendi arkadaşları tarafından bir kaza sonucu vurularak öldürüldüğü savı ileri sürüldü.
1969		
1970	BATTAL MEHETOĞLU	3 İşçi. DİSK'in yeni sendikalar yasasını protesto etmek için yaptığı gösteride polislerce kurşunlanarak öldürüldüler... Toplum polisi Hüseyin Kahraman da aynı gösteride öldü.
	ŞERİF AYGÜN	Ülkücü/Komondo. Kaza kurşunuyla öldü.
1970		Solcu. Yapıişleri Sendikası Genel Başkanı. Komando Kazım Soyuncu tarafından öldürüldü. Öldürülen ilk sendika başkanı.
	SÜLEYMAN ÖZMEN	Komando. Solcular tarafından öldürüldüğü savı ilk kez ortaya atıldı.
1970		Solcu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu

1970		öğrencisi. Komandolarca öldürüldü.
	NECDET GÜÇLÜ	Solcu liderlerden. Komandolarca kurşunlanarak öldürüldü.
1970		
1970		Solcu. Komandolarca pusuya düşürülerek öldürüldü.
	YAŞAR SERPİN	Solcu. Jandarmalarca öldürüldü.
16 HAZİRAN 1970	KAYHAN ÇİÇEKLİ	TİP Amasya il başkanı. Pusuya düşürülerek öldürüldü. Onun da katili birçokları gibi bulunamadı.
	MUSTAFA AKARCA	Sendikacı/solcu. Emniyet sarayının 10. katından aşağıya atılarak öldürüldü.
	MUSTAFA KUSEYRİ	Solcu. ODTÜ'de kurşunlanarak öldürüldü. Katili yine bulunamadı.
1970		Erdal, Şener'in öldürüldüğü ODTÜ olaylarında vurularak öldü.
1970		Kırıkhan'da camiye bomba atıldığı söylentisiyle başlayan olaylarda jandarmaların açtığı kurşunla öldürüldüler.
	YAŞAR YILDIRIM	TİP Sivas/Yıldızeli ilçe sekreteri. Başından kurşunlanmış olarak evinde ölü bulundu.
1970	MUSTAFA BAYLAN	ODTÜ'de jandarma-öğrenci çatışmasında öldürüldü.
1970	MEHMET KIDAK	Bir anne. Oğlunun polislerce tutuklanması karşısında kapıldığı korku sonucu kalp kriziyle öldü.
1970	ZEKİ ERDOĞAN	
1970	NECMETTİN GİRİTLİOĞLU	
1970		
1971	DURSUN ÖNKUZU	
1971	HÜSEYİN ASLANTAŞ	

1971	NAİL KARAÇAM	
1971	İLKER MANSUROĞLU	
1971	ÜMİT ÇAVDAR	
	ŞERAFETTİN ATALAY	
1971		
1971	HIDIR ATALAY	
12 Mart 1971	ERDAL ŞENER	
	MEVLÜT MERİÇ	
	HASAN TARCAN	
	MUSTAFA ÇAKIR	
	MEHMET SUSUZ	
	ALİ HAN ULUĞ	
	AZİZ YALTA	
	SÜHEYLA KIYAK	

12 Mart 1971 GENERALLERİN MUHTIRASI

1960'dan sonraki ikinci generaller cuntası. Anayasa'nın yarıya yakınının değiştirilmesi. Baskıcı bir rejim oluşturulması. Amerika'nın isteği doğrultusunda haşhaş ekiminin yasaklanması ve 6. filonun bakım ve üstlenmesinin Türkiye'de gerçekleştirileceğine dair karşılıklı andlaşmaların imzalanması.

Ve daha birçok Anti-demokratik uygulamanın gerçekleştirilmesi. Muhtırayla birlikte üc devrimci gencin asılması. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan. Ve üçünün de asılmadan önceki son sözleri:

- KAHROLSUN AMERİKAN EMPERYALİZMİ

Gueorgi Vassilieviç Butof bir süre konuşmadı. Elimdeki tablonun onun söylediklerine uyan gerçeğini düşünüyordum. Bir süre sonra:

- Hiç kuşkusuz dostum dedi, dialektik anlamda her şeyin çok düzgün ve uygun gittiğini söyleyemezsen de olayların sonunda getirdikleri yaşadıklarımızı irdelemeye önemli ölçekte yardımcı olur.

Amerikan teröristlerinin Ortadoğu'daki yaşamsal çıkarları özellikle Şah'ın devrilmesi ve Vietnam yenilgisinden sonra ne pahasına olursa olsun Amerika'nın Ortadoğu'ya tüm gücüyle abanmasını kaçınılmaz kılıyordu. Yalnızca bu değil: Dünya finans kapitalinin girdiği bunalım da yeni bir düzenlemeyi gerektiriyordu. Daha önce sömürülen ülkeye küçük küçük dolar şırıngasında bulunan, o ülkenin işbirlikçi sınıfıyla ortaklaşa sömürü mekanizması kurmayı planlamış olan finans kapital içine düştüğü bunalımdan çıkabilmek için bu kez o ülkenin işbirlikçilerini bile saf dışı edecek yeni bir ekonomik düzenlemenin oluşumu içindeydi. Gümrük duvarlarının kaldırılmasında, ünlü özgür yarışım teorilerinin yeni bir şeymiş gibi yeniden ortaya çıkarılmasındaki amaç o ülkeyi artık o ülkenin ekonomik anlamdaki işbirlikçileriyle birlikte ortaklaşa ve paylaşarak değil doğrudan doğruya kendilerinin araçsız sömürmeyi, pazarı ele geçirmeyi amaçlıyordu. Emperyalist dünya kapitalinin düştüğü bunalımın nedenleri ayrı bir konu. Ama 24 Ocak kararlarının alınmasında ve uygulanmasında kesinlikle askeri disiplinlere gereksinim vardı. Dünya Bankası'nın kendisi kendine borçlanacak kadar derin bir bunalıma düşmüştü. IMF'nin alacakları üçüncü dünyanın borçlu ülkelerinden bir türlü istedikleri ölçüde dönmüyordu. IMF'nin kendisi iflas durumuna gelmişti. Amerika 800 milyon dolarını bir türlü IMF'den geri alamadığı için kendi doları gün geçtikçe değer yitiriyor, enflasyon yangını emperyalist metropollerde baş edilemeyecek boyutlara ulaşıyordu.

ÖYLEYSE?

Öyleyse üçüncü dünya bir başka düzenlemeyle sömürülmeliydi. Borçlar mutlaka geri alınmalıydı... faizleriyle birlikte. Doların zırnığına bir şey olmamalıydı. Hiç kimseye hiçbir pay vermeden bir konup iki alınabilmeliydi. Üçüncü ülkelerin işbirlikçi burjuvazisinin payı olabildiğince sıfırlanmalıydı. Oysa o ülkelerde kendileriyle işbirliği

yapan işte bu paycı'lardı. Ve Paycı'lar siyasal iktidarın da doğal olarak sahibiydiler. Bu sahipler kendilerine kendi ülkelerinin insanları sömürülürken paylarının sıfırlanma noktalarında yüzmesini ellerini kollarını kavuşturarak bakmaları beklenemezdi. Onları siyasal iktidardan uzaklaştırmanın Metropollerdeki düzenlenmesi pek sevdikleri "Özgürlük" ilkesiyle çelişiyordu ama bunun ne önemi olabilirdi. Kendi dolarlarında, kendi frank ve sterlinleriyle marklarında kendi insanlarının acımasızca dökülen kanı varken üçüncü dünyanın insanlarına acımakta neyin nesi? O ölümsüz ilkelerinin kendi "Özgürlük"lerinin sürebilmesi için şimdi üçüncü dünya insanlarının kanı dökülecekse bunu düzenlemekten başka yapabilecekleri hiçbir şey yok demektir.

İşte bir bakıma saf, iyi niyetli denebilecek üçüncü dünya ülke siyasilerinin gözden kaçırdıkları gerçek budur. Onların bir bölümü komünizmin ilerlemesine karşı emperyalist metropollerin kesenin ağzını açmak zorunda olduklarını, bundan kendi ülkelerini kalkındırmak için yararlanmak gerektiğine inanmışlardır. Oysa önemli olan dolar'dır. Çünkü onlar dolarlarını kolay kazanmadılar. Önce kendi insanlarını çoluk çocuk açlık ve sefalet içinde günde 12 saat, 18 saat kırbaç altında çalıştırarak kazandılar dolarlarını. Başkaldıranları acımasızca öldürdüler. "Özgürlük"çüler Fransa'da gerçek özgürlük isteyenleri gerisinde 10 binlerce kurşunlayarak öldürdüler. Bunun için yabancı güçlerle işbirliği yapmaktan bile çekinmediler. Kendi insanlarının ömürlerini, kanlarını harcadıkları dolarlarını üçüncü dünyanın ülkelerine kara kaşları kara gözleri için heba edemeyeceklerini, onlardan kendi ülkelerini kalkındırmak için borçlanma yarışına giren üçüncü dünya ülke yöneticilerinin bilmesi gerekirdi. Ama kimisi bilme olanaklarından yoksundu. Marsizm, bilimsel sosyalizm onlar daha küçükken yasaklanmıştı. Başka bir seçenek olduğunu bilmiyorlardı. Bilenlerse işi pazarlıkla kendi sınıflarının ve kendi çıkarlarının doğrultusunda tam bir uşaklık düzeninde sürdürmeyi yeğlediler.

Dünya metropollerinin can damarı olan IMF, OECD, EMF gibi dev kuruluşların paralarını geri alırken üçüncü dünya ülke insanlarının da bu paralara kanlarının bulaşması kaçınılmazdı. O nedenle 1965 yılında Zonguldak maden işçileri MEHMET ÇAVDAR'la SATILMIŞ TEPE'nin Zonguldak'da Amerikan firmasına karşı girişilen grevde kurşunlanarak öldürülmelerinden başlayan gelişim dialektik boyutlarda ve ama hep emperyalist metropollerin çıkar doğrultusunda yörüngesine oturtularak 1970'lere, 1971'lerden daha da genişleye genişleye ve de tüm pazarı bu kez yalnızca kendilerinin ele geçirmesi doğrultusunda uzanarak 1980'li yıllara kan döke döke ulaştı. Ve 1980'lerde Amerikan başkanı "Bizimkiler iş başında" dediği generaller sonuçta siyasal erki ele geçirip tam anlamıyla kendi IMF kadrolarında yetiştirdikleri siyasileri iş başına getirdiler. Bunun için terörizmin tırmanması kaçınılmazdı. Çünkü daha önce kendileriyle işbirliği yapan sınıfın, bir çeşit yerli işbirlikçi burjuvazinin siyasal ve ekonomik yönetimden tümüyle arındırılması gerekiyordu. Onlar bir bakıma kendi halklarının böyle acımasızca sömürülmesine karşı çıkmak durumundaydılar. Yoksa paylaşımdaki denge bozulur ve pazar kendileriyle birlikte elden çıkardı. Hiç kimsenin

kendi idam fermanını onaylaması beklenemeyeceği için bu fermanın getirdiklerini uygulamak yıllarca kendi bankerlik kuruluşlarında yetiştirdikleri yerli kadrolarla, eline silah verdikleri askeri disiplinlere bırakılıyordu.

GUEORGİ VASSİLİEVİÇ BUTOF gülümseyerek durdu. - "Dostum dedi, sonra... emperyalist metropollerdeki terörist eylemlerle sizdeki arasında önemli ayrıcalıklar bulunduğunu gözden ırak tutamayız. Oralarda şimdilerde bombaların patlaması, sizde işin başında bombaların patlatıldığı savını getiremez."

- Anlıyorum Vassilieviç dedim... kızararak.

- Ne ki önemli olan tümüyle bu da değil, dedi Vassilieviç dosyamdan "AVRUPA PARLAMENTERLERİNE AÇIK MEKTUP" yazımı elinde tutarak.

- Peki Vassilieviç dedim, önemli olan ne?

- Bence, dedi, bu mektuptaki temel yaklaşım biçimindeki yanlışlık...

- Nasıl?

Kaşlarının çatılmasındaki ciddiyet söyleyeceklerini tarta tarta konuştuğunu apaçık gösteriyordu.

- Nasıl söylemek gerekir, bilemiyorum... geri kalmış bir ülke aydınının sızlanmalarına benzer bir temelleşme var yazının ruhunda... Onları yüceltir gibi... kendini küçük görme gibi...

Başını kaldırdı, yüzüme boydan boya baktı:

- Yanılıyor muyum? diye sordu.

- Yoooo, Vassilieviç böyle bir duygu taşımadığımı, bu duygudan tümüyle arındığımı söyleyemem...

- Ama doğru değil bu, dedi. Bir çok yan kötülükleri de var. Bilgilenme şimdi sömürülen ülke insanlarında kendi edinimleriyle daha da yoğunlaşarak metropollerdeki sapmalara karşı daha gerçekçi, daha dialektik boyutlara varıyor. Onların sizden öğrenecekleri çok şey var aslında...

- Senin söylediğin kadar rahat değilim Vassilieviç bu konuda... Düşün k i bir çok gerçeği yine de onların dili aracılığıyla öğreniyoruz.

- Belki ama bu düşün ve deneyim yönünden onlardan geri olduğunuzu kanıtlamaz. Oradaki en ileri partilerin bile düştükleri açmazları yakından izliyorum. Belki sana aykırı ya da seni yüreklendiriyormuşum gibi gelecek ama bir çok konuda yaşamı değerlendirme, algılama, irdelemede sömürülen ülke insanlarının çıplak değerlendirmeleri yarınları yaratmada daha güvenilir öğeler taşıyor.

- Doğrusu bunu bilmek isterdim Vassilieviç, dedim. Bu kendimize güveni sağlar.

- Hemen kanıtlayabilirim, dedi, derin gülümsemesi içinde Vassilieviç. Hem de kendi insan kaynaklarından. Barış, İnsan Hakları, Silahsızlanma, Ekonomik Gelişme, Yıldız Savaşı, Irkçılık gibi dünyamızı yönlendiren temel konularda batılı insanın nasıl düşündüğünü kendi araştırmalarından aktarabilirim. Bu sorunlar soyut sorunlar değil. Yeryüzü yaşayanlarının güncelliğinde sıcak, belirleyici sorunlar. Avrupa'da örneğin gittikçe artan ırkçılık eğilimlerinin yalnızca Avrupa kara parçasında yaşayanları ilgilendirmediğini, ekonomik içeriğiyle küçücük yeryüzünü nasıl bir barut fıçısına döndürebildiğini 2. Dünya Savaşının faşist yönetimleri kanıtlamamışlar mıdır? Yıldızlar savaşı taslağı da öyle.

Araştırma geçtiğimiz yıl yapıldı. Hem de okuyanı, çizeni çok bilenin Fransa'da. Geçen yılın son ayında... Kasım 1985'de.

SOFRES'in yaptığı bu araştırmaya göre dünya kapitalizminin ve emperyalizminin tam, katıksız ve acımasız bir biçimde uygulanmasını üstlenmiş ABD'nin dış politikasını Fransız yurttaşlarının % 43'ü "Çok iyi ya da iyi" buluyorlar. Bu emperyalist politikaya karşı çıkanların oranı % 27'lerde. Hiçbir düşüncesi olmayanlarsa %30.

- Nasıl olur?

- İşin asıl şaşılası yanı şu: Sovyetler'in dış politikasını nasıl buluyorsunuz sorusuna verilen yanıtlarda. Yalnızca %9 bu politikanın çok iyi ya da iyi olduğuna inanıyor. % 59'sa Sovyetlerin dış politikasının çok kötü olduğu kanısında. Hiçbir düşüncesi olmayanlarsa %32.

- Nasıl olur Gueorgi Vassilieviç dedim... Fransız halkının geleneğinde Bağımsızlık, Özgürlük, Kardeşlik ilkeleri yatmıyor mu?

- Bu ateşli istemler burjuva devriminin kitleleşmesinde kullanılmıştı. Ama Barış isteyen, Özgürlük, Ekmek isteyen proleterleri aynı burjuvalar 1793'de, 1830, 1848, 1871'de barikatların ardında 10 binlerce tutuklu tutuksuz hiç acımadan öldürmediler mi?

Her zaman her şeye çok dikkatli olmalıyız...

- Anlayamadığım şu: Devletin yönetimini oluşturan burjuva hiyerarşisi, merkezi gücü hiç kuşkusuz bu doğrultuda kullandı ama şimdi Amerika'nın emperyalist dış politikasını Fransız halkı nasıl olurda iyi ama ulusal bağımsızlık savaşlarını destekleyen, özgürlüğe ve sömürüye başkaldırmış olan ülkelere elinden gelen tüm yardımları yapan Sovyetler Birliği'nin yani İşçi devletinin bu yöndeki dış politikasını çok kötü bulabilir...? Nikaragua'da, Latin Amerika'da, Afrika'da sömürülenler kim? Sömürenler kimler? Başkaldıranların ardında destek güç artık herkesin gördüğü gibi Sovyetler Birliği değil mi? Amerika Birleşik Devletleri'nin gerici yönetimi başındaki Reagan bir kaşık suda boğamıyorsa hiç kuşkusuz önce Nikaragua halkının

savaşımındaki inanca sonra da bu inancı kullanılır bir duruma getiren Sovyetler'in silah yardımına borçlu olunduğunu Fransızlar bilmiyorlar mı?

- Onu en iyi bilen 1981'de büyük bir çoğunlukla seçtikleri sosyalist başkanları M. François Mitterrand. "Fransa'nın Dış Politikası Üstüne Düşünceler" kitabı yeni çıktı, 30 Ocak 1986. Fayard yayınevinden. Alıp okumadın mı?

- Yooo Gueorgi Vassilieviç, alıp okumadım...

- Belki gereği de yok. Siz Fransa'nın özellikle sosyalist başkanının işbaşı yapmasından bu yana nasıl bir dış politika izlediğini Ortadoğu politikasını görerek, yaşayarak, Lübnan'daki uygulamaları gözümleyerek birçok kişiden daha doğru, daha yalın bir biçimde kavramış olmalısınız. Yalnızca şunu söylememe izin ver dostum: Sosyalist başkan gerek nükleer silahlandırmada, gerek geleneksel silahların üretiminde Fransa'nın üretimini iki katına, ülkesine döviz getirmede, gelir kaynağı oluşturmada bütçeyi silah satışlarıyla -öncekine oranla- iki kat attırdığına önemle parmak basmak gerekir. Seçim sloganındaki "Her şey Fransa için" - "Büyüyen Fransa" sloganlarının altında Ortadoğu'daki savaşan iki Müslüman ülke halkının kanlarıyla, Lübnan'daki uygulamaların, doğrudan askersel güç göndermelerin neden olduğu derin acılar yatıyor. Fransa'da enflasyon düştü, gelir düzeyi yüksek belki ama Ortadoğu'daki insanların kanı aktıkça her zaman olduğu gibi emperyalist politika kanla, dolarla beslenmesini sürdürüyor.

Geçenlerde Beyrut'taydım. Ölüleri kimse görmediği için rahat rahat geziyordum. Mart'ın 4'üydü. Lübnan'lı Müslümanların göğüslerini keskin bıçaklarla döve döve kan revan içinde BİR EL ABAD mahallesine yöneldiklerini gördüm. Ben de aralarına katıldım. Geçen yıl, yani 1985'in 4 Mart'ında bu mahallede Lübnan halkının birleşmesine karşı yapılan bir bombalı patlamada 75 kişinin öldürüldüğünü, 255 kişinin de ağır yaralandığını öğrendim. Ağır yaralılardan bazıları şimdi yaşıyorlardı. Ama kiminin bacakları kopmuş, kiminin kolları parçalanmıştı. Koltuk değnekleriyle derin sefaletleri içinde yürüyorlardı onlarda kalabalık içinde. Kolu kopmuşlar omuzlarda taşınıyorlardı. Bir iki gün önce de Fransız Anten 2'nin dört televizyoncusu kaçırılmışlardı. Hizbullah Partisi'nin liderlerinden Şey İbrahim El Amin'in kabalığa yaptığı konuşmadaki şu tümceler olduğu gibi aklımda kalmış. Şöyle diyordu El Amin: - "Bir Fransız'ın kendisi ya da bir Fransız köpeği ya da bir Amekikalı'nın kendi sokaklarında ya da bizim sokaklarımızda ölüverse Fransızlarla Amerikalılar yer göğü yerinden oynatıyorlar. Ama sömürülen halklara karşı toplumsal katliamlar işlendiğinde hiç birinin sesi soluğu bile çıkmıyor."

Muhammed Hüseyin FADLALLAH batılıları "ezilen, sömürülen üçüncü dünya halklarına karşı girişilen katliamlar karşısında dünyanın şımarık çocukları" olarak nitelendirdi. Sorumsuzluklarını vurguladı. Doğrusu beni etkileyen, düşüncelerimi belli

yönlendirmelerde yoğunlaştıran Lübnan halkının savaşımı ya da genelde üçüncü dünya halklarının kurtuluşu aramadaki yöntemlerini uzun boylu kendi kendimle tartıştım:

Mitterand işte böylesine bir politikanın uygulayıcısıdır. Son çıkardığı "Fransa'nın Dış Politikası Üzerine Düşünceleri"ndeki şu tümcecik beş aşağı beş yukarı dünya halklarına karşı nasıl baktığını gösteriyor. Şöyle diyor bay Mitterand Reagan'la yaptığı baş başa konuşmayı anımsatarak. Orta Amerika'ya ABD'nin zaman zaman karışmasını doğru bulmadığını, bunun yanlış anlaşılmalara yol açabileceğini, bu bölgedeki insanların hem politik hem de ekonomik durumları için savaşım verdiklerini ve de "devrimci eylemlere komünizmin en güvenilir yolunun açılmasının bu insanların Moskova'dan düşüncelerin gelmesinden önce aynı yoldan devrimcilerin Moskova'ya para ve silah için avuç açmaları" olduğu konusundaki inancını başkan Reagan'a söylediğini yazıyor. Yani "silahı da parayı da biz sağlayalım diyor. Eğer bu insanları para ve silah için Moskova'ya avuç açtırırsak ardından komünist düşünceler sökün eder ki silahla bütünleşmiş düşünceleri artık yenmemiz olanaksızdır..." Başkan Reagan içinse halkların başkaldırısı kendiliğinden komünizmi içermektedir. Eğer Latin Amerika'da ki halk isyanları alır başını giderse yangın Lenin'den beri oluşturulmuş bir stratejinin kurallarına uygun olarak her yana yayılabilir..."

İşte dostum iki başkanın dünya haklarının bağımsızlık, sömürüden kurtulma savaşımlarına karşı bakış açıları...

Asıl bu konularda sayın başkanların ne dediklerinden çok onları seçenler üzerinde durmamız gerektiğini sanıyorum. Bunlar birer başkan. Bir gerçek ki zorla gelmediler bir bakıma. Seçilerek geldiler. Yani bugün Yıldızlar Savaşı'nı örgütlemeye çalışan Reagan'ı da, kendini dünya komünizmini önlemekle görevli sayan bay Mitterand'da kendi halkları tarafından seçilerek getirildiler yönetimin başına. Çözülmesi gereken durum bu. Yani batının içinde bulunduğu durum. O nedenle SOFRES'in gerçekleştirdiği anketin bize getirdiği öğelerin önemini çok önemsiyorum.

- Fransada'ki kamuoyu yoklamasının öteki sonuçları nasıl Gueorgi Vassilieviç? Bu yanıtların nasıl bir temellendirme oluşturduğunu gözümleyebilir miyiz?

- Şöyle: Örneğin ırkçılıkla savaşım konusunda ABD'nin daha ağırlıklı bir politika izlediğini savunan Fransızlar'ın oranı % 80. Yalnızca %3 Sovyetler'in ırkçılık politikasına karşı bir politikaları olduğuna inanıyor...

- İnanılmaz bir değerlendirme. Amerika Birleşik Devletleri yönetiminin gerek kendi içinde, gerekse Güney Afrika Cumhuriyeti'ne karşı uyguladığı ırkçılığı destekleyen politikasından hiç mi duyuntuları yok Fransızların...? Daha birkaç ay önce Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun onayladığı Güney Afrika Irkçı hükümetine karşı uygulanacak ekonomik ve politik ambargoyu veto eden ABD değil mi? Sanırım İngiltere de katılmıştı bu vetoya...

- Sürdürelim incelememizi. "İşçi hakları konusunda ABD'nin mi yoksa Sovyetler Birliği'nin mi daha ağırlıklı politika izlediğine inanıyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtların %67'si ABD'nin yanında. Yalnızca %9 Sovyetler'in işçi haklarını daha iyi koruduğu doğrultusunda. Daha da şaşılası yanıt şunda: Sorgulaması yapılan 100 kişiden kırkı ABD'nin "sosyal eşitsizliklerin azaltılması" konusunda ağırlıklı bir politika izlediğini savunurken Sovyetler'in yanında olan oy oranı yalnızca %21. Yüz kişiden 27 kişininse bu konuda hiçbir düşüncesi yok. Yaşam düzeyinin yükseltilmesi konusundaysa ABD politikasını onaylayanların yüzdesi 72. Sovyetler'inkiyse yalnızca %5.

- Tüm bunlar bilgisizlikten mi kaynaklanıyor Vassilieviç? Yoksa kasıtlı bir davranıştan, koşullandırılmadan mı?

- Sürdürelim. Amerikanın üçüncü dünya ülkelerine yardım ettiğine inananlar %69. Üçüncü dünya ülkelerine yardımdan yana ağırlıklı bir politika oluşturduğuna inananların sayısıysa Sovyetler Birliği için yalnızca %2.

- Ah işte insanın buna öfkesinden bağırası geliyor. Biz Amerika'dan yardım (?) gören bir ülkeyiz. Bu yardımın nasıl bir yardım olduğunu en iyi bilenlerdeniz. Bize yapılan hiçbir zaman bir yardım değil Vassilieviç: Sömürge mekanizmalarının emme-basma tulumbalarını çalıştırabilmek için kurdukları oluşturdukları bir sistem. Ben bu yardımı kan bankalarına benzetiyorum. Kanımızı emebilmek için zaman zaman kan verip alyuvarlarımızı çoğaltıyorlar... Ya da ağzımıza bir tatlı sıkıştırıp daha çok kan çekiyorlar... 50 milyon insanın nasıl sömürüldüğünü, yarınlarına nasıl güvensiz baktıklarını, işsizliğin nasıl arttığını, dışsatım politikasıyla temelde kendi dolarlarını nasıl en akıllı bir biçimde sistemleştirip bir ülkenin dağını taşını, denizini, ağacını, balığını insanını nasıl tükettiklerini gelip de benim ülkemde görsünler. 5 yılda hepimiz soluk benizli insanlara döndük. Davranış bozukluğu içindeyiz. Ulusal gelirimiz 1000 dolarların altına düştü. 4 milyona yakın işsizimiz var. Gizli açlıkla karşı karşıyayız. Beslenme bozukluğundan ölenlerimiz sayısı her gün kabarıyor. Çocuklarımızı bile doğru dürüst besleyemiyoruz. Sömürülmeyen bir ülke olsaydık tüm bunlar başımıza gelmezdi. IMF politikalarının içeriği bu. Bütçemiz her gün daha çok açık veriyor. Daha çok çalışıyoruz, daha çok satıyoruz, daha az yiyip içiyoruz ama bu beş yılda yine de borcumuz 1 milyar doları aştı. 22 milyar dış borç yüklediler sırtımıza yardım sever Amerikalılar. Ödetmek içinde askersel yönetimleriyle IMF yetiştirmesi politikacıları başımıza getirdiler.

- Öfkelenmeden düşünelim. Fransızların % 50'si Amerika'nın dünya barışına içtenlikle bağlı olduğuna inanıyor. Sovyetler'in dünya barışına açık yüreklilikle inandığına inanların sayısıysa yalnızca %6.

Ama bence asıl nasıl yanıldıklarını gösteren yanıt şunda: Fransızların %74'ü ABD'nin ekonomik gelişmesinin Sovyetler'den daha önde olduğuna inanıyor. Sovyetler'in ekonomik gelişmesinin daha önde olduğunu söyleyenler yalnızca %6.

- Gerçekten kaygı verici bir durum Gueorgi Vassilieviç... özellikle dünya barışı konusundaki bu yanılma... Sosyalist ülkeler değil mi ilk önce nükleer başlıklı silahları kullanmayacaklarına dair ABD'ye öneri de bulunan. Bunu geri çeviren ABD'nin militarist kanadının ağırlığı değil mi? Avrupa'daki tüm nükleer başlıklı silahların, füzelerin geri çekilmesini, buna karşılık ABD'nin Avrupa kıtasına yeni füzeler (Pershcing'leri) yerleştirmemesini öneren kim? 2000 yılına dek tüm dünyadaki nükleer silahların toptan yok edilmesi planını düzenleyip kendi genel Sovyetler toplantısında onaylatan ve bunu Batılılar'a gönderen kim? Buna karşılık yıldızları bile silahlarla, nükleer başlıklı füzelerle donatma peşinde olan, bu projelere milyarlarca dolar ayıran sistem hangisi? Sovyetler Birliği değil mi geçen yıl tek yanlı bir moratoryumla nükleer denemeleri kendi kendine yasaklayan? Gorbaçov "31 Mart'tan sonra erecek moratoryumu uzatabileceklerini" açıklarken Nevada Çölü'nde gerçekleştirdiği nükleer denemelerle kendisine yanıt veren kim?

- Fransızlar dünya gerçeklerine bunca mı gözlerini, kulaklarını kapamışlar? Anlaşılır şey değil... Nasıl olurda dünyamızın geleceğini böylesine vurdumduymaz bir bencillikle bir yana atabilirler?

Gueorgi Vassilieviç bir süre sustu. Elindeki dökümlere bakıyordu ama başka şeyler düşündüğü belliydi. Başını kaldırıp bir süre bahçeye baktı. Güneş soğuk Mart sabahında çıkmasıyla birlikte gözden yitmesi bir olmuş, çevre gri bir sisin içine gömülüp gitmişti.

- Tabloyu şöyle tamamlamak gerekir dedi Vassilieviç: Avrupa'da ırkçılık alabildiğine baş gösterdi. Militarizm her yanda hortluyor. Avrupa kapitalizmi kendini beslemekten uzak düştükçe yabancı düşmanlığı, neo-nazizm, militarizm güvenli adımlarla yandaşlarıyla birlikte toplumda gittikçe yoğunlaşıyorlar. Ağırlık kazanmaya başlıyorlar. Komünistler-sosyal demokratlar- demokratlar gittikçe gerilemeye başlıyor. Avrupa'da hiçbir ülke İngiltere kadar ırkçılığın boy attığı ülke olmadı, bu son zamanlarda. 600.000 siyah yaşıyor İngiltere'de. Dünkü kölelerin torunları. Bayan Thatcher'in kapitalizmin ilk ilkesine dönüşen ".... Herkes kendisi için" monotarist uygulaması Liverpool'da, Handsworth'da, Londra'da, Manchester'de gettolardaki zencilerin yaşadıkları toplumla tüm ilgilerinin kopmasına neden oldu. İş yalnızca bununla da kalmıyor. Zenciler İngiltere'de salgın bir hastalık gibi öldürülmeye başlandı. Eğitim yetersizliği, barınma olanaksızlığı, lojmanların oturulamayacak kadar pis, bakımsız, ısıtmadan uzak oluşu 1841'lerdeki İngiltere'yi anımsatıyor büyük ölçekte. Tıpkı Engels'in "İngiltere'de Çalışan Sınıfın Durumu" adlı yapıtında gösterdiği gibi dostum... İnanılmayacak benzerlikleri, o zamandan bu yana bir türlü kapitalizmin üstesinden gelemediği hastalıklar gittikçe yoğunlaşarak İngiliz toplumunu sarıyor. Yalnızca Londra'da evsiz, barksız, parklarda, çöp bidonlarının dibinde, istasyon kanepelerinde yatanların sayısı 140.000. Buna bakımhanelerde, kiliselerde sığınanlar, hiç olmazsa gece konaklama olanağı bulabilenler dahil değil... İşsizlerin sayısı 3,5 milyonu aştı.

Papaz Austin Smith 20 yılı aşkın zencilerin bölgesi Toxteth'te yaşıyor. Yaşadığı yeri görsen şaşarsın. Bir evin, toprak altındaki küçücük bir evin, toprak altında. Peder şöyle diyor: "Birkaç yıl içinde bu bölgede ırkçılık tam anlamıyla kök saldı. Bu bölgede tıpkı Güney-Afrika Cumhuriyeti modeline benzer bir dünya yarattık. Uygulanmak isteyen reçetelerin hiçbiri temelli çözüm getirmiyor. Toxteth'de, yani buradaki tüm insanlar en küçük birimde iktidardan nasiplerini almıyorlar. Buraya polis ya da yardımseverler gönderileceğine, buradakilere sorumluluk verilebilmeliydi. Bunun dışında, buradakilerin bayan Thatcher'e verecekleri yanıt her seferinde daha şiddetli olacaktır. Buralılar televizyonu izliyorlar ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde neler olup bittiğini bir güzel öğreniyorlar. Bu da onlara bir takım düşünceler veriyor."

Avrupa'nın büyük kentlerinde artık bomba patlamalarının ardı arkası kesilmiyor.

İngiltere'nin yalnızca iki büyük kentindeki patlamalarda -hemen hemen hepsi ırkçıların zenci bölgelerinde uyguladıkları saldırılarda- yalnızca Ekim ayında 3 kişi öldürüldü. Fransa bundan daha başka bir durum göstermiyor... Sosyalist partiyi destekleyen pankartçı bir genç Paris'in banliyösünde geçenlerde bir komando astsubayı tarafından bıçaklanarak paramparça edildi...

Şiddet İsveç toplumuna da sıçradı. Barış'ın ılımlı liderlerinden Olof PALME hainice öldürüldü. Ve şimdi İsveçliler soruyorlar:

- "BARIŞ GÜVERCİNİMİZİ KİM ÖLDÜRDÜ?"

Gueorgi Vassilieviç sıkıntılı sıkıntılı döndü, bir süre sonra odamda gezinmeye başladı... Bir İsveçli'nin söylediği bu sözcüğü ağzından hiç düşürmeyerek dolaşıyordu: "Barış Güvercinimizi kim öldürdü:"

- Barış Güvercinimizi kim öldürdü...?

Onun ağzından kaptığım gibi bunu bu kez ben yüksek sesle odamda haykırınca işte Vassilieviç o zaman boylu boyunca önümde durdu. Gözlerini gözlerime dikerek:

- "Gerçekten yeryüzünü silahlardan arıtmak istiyorsa yeryüzünün gün ışığında yaşayanları, gerçekleri çok doğru bir biçimde irdelemesini bilmek zorundadırlar dedi..."

Fransız toplumunun verdiği yanıtları gördün. Barış güvercini o yanıtlarda öldürüldü. Bir toplum kendi bencilliğine bu denli gömülürse Barış güvercinleri her zaman öldürülecektir. Böyle bir toplum militarizme kucak açmış demektir. Avrupa kara kıtasında generallerin şiddet eylemlerini bahane ederek siyasal erki tıpkı Türkiye'de olduğu gibi ele geçirmeleri hiç de zor olmaz böylesi bir ortamda. Mikrobun yetişmesi için zemin alabildiğine elverişli... Hitler'i Mussolini'yi, Franko'yu anılarında yaşayan bir toplum yeni serüvenlerle karşılaşmak istemiyorsa ne yapıp yapmalı ırkçılığın, militarizmin, gericiliğin önüne dikilebilmesini sağlamalıdır.

Avrupa Parlamenterlerine açık mektubunda bu sakınımlardan söz etmemeni anlamıyorum. Onların sözden öğreneceği çok şey var. Le Pen Fransız Parlamentosu'na girdi. Chirac seçimleri kazandı. Chirac'ın ardında ne var biliyor musun? Klüp 89. Ulusal Cephe'nin liderlerinden de tehlikeli bir klüp bu. Fransız halkının böylesi bir yönelişinin nedenlerini kavramak zorundayız. Ancak kavrarsak önlem alabileceğimizi sanırım. Fransa'da, İtalya'da, Portekiz'de, İspanya'da komünistler geriliyor.

Yalnızca kınamakla yetinemeyiz. Yanılgıların nereden geldiğini bulmak zorundayız.

- Soruyu daha doğru biçimde şöyle mi sormak gerekir? Gueorgi Vassilieviç: "Avrupa'da militarizm ve gericilik hızla yükselirken, demokratlar, sosyal demokrasi ve komünistler neden hızla geriliyorlar?"

- Böyle de sorulabilir. Ya da sorun böyle de konabilir. Ne ki olayı tüm kökleriyle kavratmaya yetmez böyle bir yaklaşım.

- Beni sabırsızlıkla suçlamazsan eğer Vassilieviç pat'danak şöyle bir soru yönlendirivereceğim sana: "Avrupa'da çağdaş düşünce ve örgütlenmenin böylesine gerilemesi boşluğunu İtalya'daki KIZIL TUGAYLAR, Almanya'daki ALMAN KIZIL ORDU FRAKSİYON'u, Fransa ve Yunanistan'daki DOĞRUDAN EYLEM ÖRGÜTÜ, Belçika'daki SAVAŞAN KOMÜNİST HÜCRELER örgütleri mi doldurmaya çalışıyorlar sence?" Yani legal örgütlerin hiçbir şey yapamayacaklarına inananlar, umutlarını yasal komünist örgütlerde yitirenler gittikçe daha mı çoğalıyorlar?

Gueorgi Vassilieviç derin sakinliği içinde gülümseyerek:

- Bugün seni çok yordum, dedi. İstersen keselim burada. Oldukça da eleştirdim seni. Çok insan yanılgısının yüzüne vurulmasından hoşlanmaz. Salt bu duygusal tepki yüzünden çok önemli olmasa da bazı gerçeklerin uzun süre sürüncemede kaldığını biliyorum.

Aramızdaki bugünün kötümser, terörizmle, silahla, sömürüyle oluşturulmuş tablosunu hafifletelim. Bak sana ne okuyacağım.

Geniş kapaklı cebinden küçücük bir kitapçık çıkardı. Ve şunları okumaya başladı ölümsüzlüğünün sonsuz umutları içinde:

- "Hemen hemen bundan 1600 yıl önce Roma İmparatorluğu'nda ihtilalci bir partinin çok büyük yıkıcıl bir baskısı olmuştu. Din ve devletin tüm temellerini sarsıyordu. İmparatorun iradesinin en yüce olmasını yadsıyordu; vatansızdı, uluslararasıydı. Gual'lerden Asya'ya dek tüm imparatorluğa yayılmıştı; imparatorluk sınırlarından da taşıyordu. Uzun süre kendisi için kuyu kazan bir yer altı çalışması yapmıştı gizlice. Ama artık büyük günde ortaya çıkmak için yeterince güçlü olduğuna da inanıyordu bir zamandan beri. Hıristiyan adı altında ünlü, ihtilalin bu partisi orduda

da güçlü temsilciler bulmuştu. Ulusal çok dinli kiliseye her yıl kutlama şölenlerinde onur sunmaları için kendilerinden yeni fetihlere gitmeleri buyruğu geldiğinde ihtilalci partiye ait olan erler, bu buyruğu kınama anlamında, kasklarına özel işaretler - Hıristiyanlığın haçını- koyacak kadar küstahlıklarını ileriye götürüyorlardı. Kışladaki üstlerinin günlük alışılmış buyrukları bile havada asılı kalıyordu. İmparator Diolectianus ordusunda düzenin nasıl altının oyulduğunu, itaatsizliği, disiplinsizliği gördüğünde artık sabrını uzun süre tutamadı. Etkin bir biçimde girişime geçti; henüz iş işten geçmemişti çünkü. Sosyalistlere karşı bir yasayı, Hıristiyanlara karşı bir yasayı demek istiyorum yani, resmen kamuoyuna açıkladı. İhtilal partizanlarının toplantıları yasaklanıyor, toplantı yerleri kapatılıyor yada yerle bir ediliyor, tıpkı bugün Saxe bölgesinde kızıl mendil kullanımının yasaklanması gibi, Hıristiyanlığı belirten işaretler, haçlar gibi şeyler yasaklanıyordu. Hıristiyanlar kamu hizmetinde görev alamayacaklardı. Askerlikte çavuşluğa yükselme hakları bile ellerinden alınıyordu. (...) Hıristiyanların mahkemelerde adalet isteme haklarının bile olmadığı yalın ve kuşku bırakmayacak bir biçimde açıklandı. Ne ki bu olağanüstü yasa da hiçbir sonuç getirmedi. Hıristiyanlar çılgın bir öfkeyle kale duvarlarını yerle bir ettiler; dahası, imparatorun sakalının ve burnunun dibinde Nikomedia (İzmit)'teki sarayını ateşe verip yaktılar. O zaman, o da Hıristiyanları katliamlarla öldürerek öcünü aldı 303'de. Ne ki bu tür katliamların da bu sonuncusu oldu.

Beklendiği gibi sonuç, 17 yıl sonra ordunun büyük çoğunluğuyla Hıristiyanlaşması ve de Diolectianus'ten sonra gelen Roma İmparatorluğu'nun yeni hükümdarı, papazlarca Büyük diye adlandırılan Constantinus'un Hıristiyanlığı resmi din olarak ilan etmesinden başka bir şey değildi.

-Friedrich ENGELS

6 Mart 1895/LONDRA

(Kral Marks'ın Fransa'da Sınıflar

Savaşımı'nın 1895 baskısına yazdığı GİRİŞ'ten)

30 Mart 1986

İŞKENCECİ POLİS AÇIKLAMALARINI SÜRDÜRÜYOR.

İşkence yaparak Cennet DEĞİRMENCİOĞLU adlı bir genç kızımızın ölümüne neden olan siyasi polis görevlisi Sedat CANER açıklamalarına yeni boyutlar getirdi. Mayıs ayındaki Hürriyet gazetesinde çıkan açıklamaları olayın yalnızca sivil polis karakollarında kalmadığını, işin içine askeri komutan ve yetkililerin de girdiğini gösteriyor.

Sedat Caner sorumlu bulunduğu Kahramanmaraş bölgesinde 30 kişiye işkence yaptıklarını söylüyor. Hem de işkenceyi Eğitim Enstitüsü'nde gerçekleştirdiklerini belirtiyor. Sıkıyönetim komutanlığı Kurmay Başkanı Nezat Bekaroğlu MİT bölge

sorumlusu Abdülkadir Gökteuçar, Sıkıyönetim görevlisi Yüzbaşı İrfan, Arif Yüzbaşı, Adil Binbaşı, Siyasi Şube Müdürü Necdet Kondolot, 2. Şube Müdürü Tarih Ceddeli, Başkomiser Hüseyin Gülersönmez, Komiser Osman Çeçen ve komiser yardımcısı Özden Kuru'dan oluşan soruşturma komisyonu bölgedeki soruşturmaları gerçekleştirdikleri, sonra içlerinden bazılarına işkenceyi siyasi şubede görevli polis memuru Şerif, Bilge Akdoğan, Bülent Ülker, adını anımsayamadığı bir polis görevlisiyle kendisinin yaptığını belirtiyor. Kimlere işkence yapılmamış ki:

"Eşi yargıç olan Elbistan Hastane Müdürü'ne, Öğretmen Münif Coşkun'a, polis memuru Celal Ergün'e, Garbis Altınoğlu'na, İbrahim Terkivatan'a, Hasan Tosun'a, Hacı Bektaş Bağ'a, polis memuru Zeki Akbulut'a, Hüseyin Fırıt, Demir Çengel, Mühittin Hamit Barak, Ahmet Başkan, Bekir Açık adlı yurttaşlarla, Komiser yardımcısı Umur Yardımcı'ya, polis Ömer'e, polis Nusret Burat'a, Rutta ağanın kızı Elif'e, Mevlüt, Mahmut Sayılır ile karılarına, annelerine ve kız kardeşlerine, Ülkü-Bir yönetim kurulu üyesi İbrahim Kirit ile ETKO üyesi Lütfi Kireççi, Ali Boru, İsmet Çalışır, Ahmet Arda, avukat Elif Tuncer ve öğretmen Hatice Tuncer hep bu acımasız ve öldürücü işkencelerden geçen insanların aklında kalan bazıları.

Yalnızca Kahramanmaraş'ta değil İskenderun'da yaptıkları işkenceler konusunda da açıklamalar getiren görevli Caner, o bölgede yaptıkları işkenceleri Komiser yardımcısı Ali, polis memuru Uğur ile birlikte gerçekleştirdiklerini; Ali ARABUL, Ali ALPASLAN adlı sanıklara foseptik çukuru işkencesi uyguladıklarını söylüyor. Caner Kahramanmaraş'taki işkencelere Mahmut Ünsal ve Akif Sarıçiçek adlı doktorların yardım ettiklerini belirtiyor: "İşkence yapılan kişi fenalaşırsa, bu doktorlar gelip kalbine iğne yapar, sonra biz işkenceye devam ederdik. Doktorlar daha sonra da işkence izlerini kaybolması için şahısları bakıma alır, işkence görmediklerine dair raporlar verirlerdi. Devlet hastanesi doktorları sırayla burada görevli olurlardı..."

Ölümle sonuçlanan 3 işkence olayını da şöyle açıklıyor Caner: - "Arananlardan Mehmet Ceren gelip kendiliğinden teslim olmuştu. Hemen sorguya alındı. Sorgusunu İstihbarat Şube Müdür Yardımcısı Komiser Osman Çeçen, polis görevlisi Şerif ve "Gavur Ali" denen jandarma çavuşu yapıyordu. Sorgulama sürecinde "Filistin askısı" ve "Kasap askı"ları kullanıldı. Eğitim Enstitüsünün sinema salonunun kamera odası işkence işlemine ayrılmıştı. Mehmet Ceren kasap askısına asılmış, erkeklik organına da elektrik veriliyordu. İşkence aygıtından indirilirken ayakları bağdan kurtuldu ve altında duran lastiğin kenarına çarpınca boyun kemiği kırıldı. Ölümü işkenceden dolayı olmuştur. Ertesi gün Ceren'in gömleğiyle kendini asarak öldürdüğü söylendi. Ben bu sorguya katılmamıştım. Ancak sorguda çalışanların tümü olayı bilmektedir. Halen Isparta'da Tümgeneral olduğunu sandığım, o sırada Sıkıyönetim Komutan Yardımcısı olan Tuğgeneral YUSUF HAZNEDAROĞLU, halen Genel Kurmay Plan Harekat'ta Kurmay binbaşı olarak görevde bulunan, o sırada Sıkıyönetim Kurmay Başkanı olan Binbaşı Nevzat Bekaroğlu, halen Kahramanmaraş'ta Emniyet Müdür Yardımcısı oldğunu sandığım, o zamanki siyasi Şube Müdürü Necdet Kondolot, birlikte

çalıştığımız Başkomiser Hüseyin Gülersönmez, halen Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde çalışan polis memuru Bilge Akdoğan, bu olayın intihar olmadığını bilmektedir. Mehmet Çeren'in cesedi daha sonra askerler tarafından Elbistan'ın Olakaya Köyü mezarlığına giysileriyle birlikte gömülmüştür. Savcılık o zaman konuyla ilgili olarak soruşturma yapmış ve olay intihar olarak kapanmıştı.

182 yılı nisan ayında, Kahramanmaraş ekiplerince Elbistan'dan, her tarafı kapalı yüzünü görmediğim bir suçlu getirildi. Spor salonunda 1,5 saat sorgusu yapıldı. Daha sonra suçlu olarak getirilen kişinin cesedinin, polis memuru Bilge Akdoğan'ın sağladığı şeker çuvalına konarak dışarı çıkarıldığını gördüm. Cesedi benim kullandığım beyaz renkli Renault marka otomobille önce Akçadağ ilçesine, oradan da jandarma refakatinde Kürecik köyüne götürdük. Sözde arama yapacakmış gibi çevrede güvenlik önlemleri alındı. Ceset bagajdan, Bilge Akdoğan, Osman Çeçen, İrfan Yüzbaşı ve benim yardımımla çıkarıldı. Orada bir tepedeki ağacın yanında kazılan mezara gömüldü. Bu cesedin Şükrü Bağ adlı kişiye ait olabileceğini sanıyorum.

1981 yılında Kahramanmaraş sorgulamasında çalışırken İstihbarat Müdür Yardımcısı Mülazim Kalabaş tarafından odasına çağrıldım. Odasına girer girmez de yer muşambalarına sarılmış bir cesetle karşılaştım. Mülazim Kalabaş'ın buyruğu doğrultusunda hemen harekete geçtik. Cesedi sorguyu yapan Mülazim Kalabaş, polis memuru Mustafa Ünsal ile birlikte Bıyıklı köyüne götürdük. Ceset orada aynı kişiler tarafından jandarma karakolunun tam karşısındaki kayalık bir yere gömüldü...

Biz üst düzeydekiler tarafından işkence olaylarına itiliyorduk. Çektiğim vicdan azabı ve çevremden gördüğüm tepki karşısında, halen çalışmakta olan polis teşkilatındaki görevlilere yararı dokunur düşüncesiyle, istemeyerek karıştığım işkence olaylarını kamoyuna açıklamak gereksinimi duydum."

GÜNCEME 1 yılı aşkın bir süre sonra dönüyorum. Bu 1 yıl süresinde olanları kendi denetiminde tutmak istememe karşın güncelliğini sürdüremediğim birçok oluşumlar gerçekleşti. Ancak şunu söyleyebilirim: Bir yazar, gerçekten başkalarına karşı derin bir sorumluluk duygusuyla doluysa yazım özgürlüğüne alabildiğine kanat germelidir. Bunun ne anlama geldiğini belki "ÖZGÜR TUTSAK"da değineceğim notlarda bulmak olası olacaktır.

Bu bir yılı hiç kuşkusuz boşuna geçirmedim. Öyküleri tamamladım. Basıma hazır bir duruma geldi. Öykülerde yapmak istediğim şey şuydu: Generallerin Zabıt Varakaları'nı içeren 1981-1983 yıllarını kapsayan Türkiye'nin genel bir görünümünü insanlarımızla vermek. Bir Küçük Burjuvanın Tanığı Olduğu Olaylar, Görüş, Sakallı Hurşit ya da Hastahane, Odasını Boyayan Adam öykülerinin tiplemeleri bu amacımı yakalamaya yönelikse de asıl önemlisi bu öykülerde sürdürülen ancak oyuncunun kavrayıp çıkarabileceği özgün düşünceyi birbirleriyle bağlantılı vurgulamaya çalışışımdır diyebilirim.

Asıl ben bugün bir yıl sonra döndüğüm "ÖZGÜR TUTSAK" notlarımda bir başka şey yapmak istiyorum. İki kitabın eleştirisini. İkisi de son zamanlarda okuduğum için beni alabildiğine kaygılandırdı. Düşüncelerimin yoğunlaşmasına neden oldu.

Birinci Kitap: Milliyet Yayınlarında çıkan SIRRI ATALAY'ın: "BİR ÖMÜR POLİTİKA" adlı yapıtı. İkincisiyse YALÇIN KÜÇÜK'ün "İTİRAFÇILARIN İTİRAFLARI."

Sırrı ATALAY'ın kitabının önemi iki nedenden kaynaklanıyor. Birincisi Generallerin Çanakkale ilimizin Zincirbozan'ında "zorunlu yerleşim" altına aldığı en üst düzeydeki politikacıların konumunu kavrayabilmemiz açısından... ikincisi de doğrudan 30 yıl sürekli saylavlık yapmış, kapatılan CHP'nin en üst düzeyinde yönetimci olmuş, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı yapmış, Cumhurbaşkanı vekilliğinde bulunmuş bir politikacının Türkiye'nin en civcivli zamanlarında düşünce ve davranış biçimlerini öğrenebilmek. O nedenle de Sırrı Atalay kitabına Bir Ömür Politika adını vermiş. Gerçekten de bu yönüyle doğru. 1985 yılında ölen, kapatılan CHP'nin bu birçok kişice saygın bulunan Cumhuriyet Senatosu başkanlığı yapmış bu politikacısının 8 yıllık savcılık ve yargıç görevinin dışında 1950 yılında Kars'tan girdiği saylavlığını ta 1980 yılı 12 Eylül'üne dek sürdürmesi -bu arada Adalet Bakanlığı da yapmış olması- onun politikanın en can alıcı yerlerinde bulunmuş olmasını yeterince kanıtlıyor. İlgimizi çekiyor. Ayrıca Milli Güvenlik Konseyi'nin 1983 yılında Türk politik yaşamında en önde gelen 16 kişiyle birlikte "Zorunlu" yerleşime gönderilmeleri de bu ilgimizi arttırıyor. Bu 16 kişinin Zincirbozan'daki ilişkileri, durum değerlendirmelerinin ne olduğu konusundaki dürtümüz kitabı okumamıza başlıca etkenlerden birini oluşturuyor. Sayın Sırrı Atalay da zaten "Bir Ömür Politika" adını verdiği anılarını, düşüncelerini Generallerin tel örgüleri arasında zorunlu yerleşim bölgesinde, küçük odasında tutmaya başlamış.

Tüm bu beklentilerimize karşın insan kitabı bitirdiğinde şaşırıp kalıyor: Hemen hemen okuyucu gerçekten bu yapıtta hiçbir şey bulamıyor. Politikanın kaynağında bulunmuş bu insanın 30 yılı kaplayan bir politik süreçte hiçbir olayı doğru kavrayıp, düşündüğü ya da irdelediği izlenimini elde edemiyor. Böylesine bir boşluğun ve ömrün nedenini iyi kavramak zorundayız.

Hiç kuşkusuz bir ölünün ardından yazmak çok kere insanı kendi içinde sakınımlara düşürür. Haksızca yargılar verebileceği kaygısını içinde taşır. Üstelik ömrünü verdiği sosyal demokrat düşüncenin politik bir örgütçüsü olduğunu bildiği biriyse. Ama yine de insan kitabı bıraktığında bu sığlık, bu irdeleme yoksunluğu karşısında "Yazık... çok yazık" demekten öteye hiçbir şey bulup da söyleyemiyor.

Sırrı Atalay Zincirbozan'da "Kalebentliğe" zorunlu tutulduğunda en çok buna şaşıyor. "Hiçbir mahkeme kararı olmadan" böyle bir uygulamanın Generallerce gündeme getirilmesini bir türlü içine sindiremiyor. Bunu uğruna savaşım verdiği "demokrasi ilkeleriyle" bağdaştırması bir türlü mümkün olmuyor. Ne ki bu tutum

hemen hemen tüm Zincirbozan'daki politik tutukluların ortak davranışı: "Bağımsız Yargı" organlarının verdiği bir karar olmadan böylesine bir uygulamanın gerçekleştirilebilmiş olmasını "demokrasi" anlayışlarıyla bir türlü bağdaştıramıyorlar. Kendilerini "Konuk" olarak kabul eden Amiral'in yüzüne karşı da bunu söylemekten çekinmiyorlar. Ayrıca Zincirbozan'dan yazdıkları başvurularda Generaller yönetimine bu kararın 1981 Anayasası'na bile aykırı olduğunu söylüyor, kimisi "Allaha ve Millete" sığındıklarını belirtiyor, kimisi de yalnızca, hiçbir "bağış" ve "anlayış" beklemeden durumu tarihe bıraktıklarını belirtiyorlar dilekçelerinde...

Asıl şaşırtıcı yanı olayın şu: Tüm bu seçkin politikacılar, Türkiye'yi yıllardır yönetmiş olanlar o günün koşullarında Sıkıyönetim mahkemelerinde verilen idam kararlarının, ayyuka çıkmış işkencelerin, hesapsız kitapsız öldürmelerin, böylesine bir kan revan içinde bırakılmış bir ülkenin nesnel koşulları içinde bulunduklarına değinmemeleri, bu insanlık dışı uygulamalarla kendi yazgıları arasındaki bağlantının ne olduğunu şuncacık düşünmemeleri... 4 tane generalin ülkeyi "Yasama" yetkileriyle ele geçirişleri karşısında, Büyük Meclis'in yetkilerini üstelenerek Beethoveen'in Erlika Senfonisinin katılımında general üniformaları içinde yemin etmelerinin hiçbir yasal dayanağı bulunmadığına bir itirazları bulunmayan bu saygın politikacılarımız Generaller yönetiminin ülkeyi işkence ve idam sehpalarıyla donatmaları, tüm demokratik hakları ortadan kaldırışları, en yasal dernek ve kuruluşların yöneticilerinin yıllardır idam istemleriyle tutukevlerinde süründürülmeleri karşısında bunlara hiç mi hiç değinmeden kendilerine yapılan haksızlığı böylesine abartmaları karşısında insanın -halkımızın değimiyle- nutku tutuluyor. Sanırsınız ki Generaller yönetimi yalnızca Zinbirbozan'daki yasa dışı işlemleriyle vardır ve başkaca hiçbir şey yoktur. Bu saygın politikacılarımızın, öncelikle de Sosyal demokrat politikacılarımızın bu kendi dışındakilere karşı vurdumduymazlığını kesin bir biçimde anlamak artık geciktirilmemesi gereken son derece önemli bir olgudur ve de gerçekten yaşamımızın "demokratikleştirilip" "demokratikleştirilememesinin" temel oluşumlarından birini vermektedir.

Yargı önüne çıkarılsalardı n'olurdu? Yani generaller kendilerine bağımlı yargı organları oluşturup, bu insanları çok kolay nedenlerle bu organlarda suçlayıp mahkum ettiremezler miydi? Böyle yapmamalarının nedenleri dışarıya karşı olan tutumlarından kaynaklanmaktadır. Dışarısının yönetimi tümden generallerin apoletleriyle özdeştirmelerini birazcık daha gölgeleyebilmek içindir. Ama onların böylesine "mahkemesizlikten söz" etmeleri bir dahaki deneyimleri için sanırım generallere iyi bir yol göstermiş olmaktadır.

Ne ki Zincirbozan'ın seçkin "konukları"nın "bağımsız mahkeme" biçimciliğiyle demokrasi anlayışları arasında sıkı bir bağ var. Bu bağın ne olduğunu Atalay'ın kaleminden okuyalım: - "Çok garip bir rastlantı, diye yazımını sürdürüyor Zincirbozan'da Atalay, bugün basında bir haber var. Amerika'da bir şahıs "ölüme" mahkum edilmiş. Kuşkusuz savcı, avukat, tanıklar, deliller, belgeler, yargıç, açık

yargı... yolları işlemiş. Mahkum kalbinden rahatsız. Nasıl olsa idama mahkum, bugün yarın asılacak demiyorlar. Mahkumun kalbindeki rahatsızlık için 30 milyon lira harcanacak ve ameliyat edilecekmiş. Mahkumu iyileştirecekler, sonra ölüm cezasını yerine getirecekler. Demokrasi bu işte, insan haklarına verilen değer bu..."

Yanlış okumuyorsunuz. Atalay, bu 30 yıllık Sosyal Demokrat politikacı, Senato Başkanlığı, Adalet Bakanlığı yapmış, Cumhurbaşkanı vekili işte Zincirbozan'da süngülü erler arasında demokrasiden ne anladığını böyle özetliyor. Adamı asacaksan as, diyor... Ama şekline uygun olsun. İdamların karşısında yer almıyor. İdamların çağ dışı bir oluşum olduğunu söylemiyor. Ölüme mahkum edilmişlerin hangi nesnel ve subjektif dengesizliklerin bir ürünü olduğu üzerinde hiç mi hiç düşünmüyor... Yoo, Atalay'ın böyle kaygıları yok. Demokrasi'yi idama mahkum edilmiş insanın iyileştirilip yeniden asılması biçiminde görüyor.

İnanılamayacak gibi ama gerçekten böyle görüyor. Böyle gördüğünü de örneğin Menderes'in asılmasına hiç itirazı olmamasından anlıyoruz. Politikada idam cezalarının verilmesinden yana mırın kırın bir iki laf ediyor ama genelde hiç olmazsa diyor Atalay, onlar mahkemeler önünde yargılandılar ve öyle hükümler alarak mahkum oldular. Ya bizim diyor, hiçbir mahkemede yargılanmamız da yok. Yargıla, ondan sonra idam edeceksen et demeye getiriyor. Gerçekten de Menderes asılmadan önce kendini öldürme girişiminde bulunmuş, sanırım iki gün komada kalmış, sonra ünlü bir profesörün bakımında iyileştirildikten sonra asılmıştı. İdama gitmeden önce zavallı başbakanın bu iri yarı profesör karşısında yarı beline kadar çıplak, karyolasının üstüne oturmuş, ağzını açarak dilini çıkartması, onun da boğazına bakışı karşısında Ordu Fotoğraf ve Film Bürosunun çektiği fotoğraf hala gözlerimin önünde ve hala tüylerim diken diken... Zavallı başbakan zaten bir deri bir kemik kalmıştı. Ama bu iri kıyım profesör karşısında o donuk fotoğrafta bile sanki idam sehpasında sallanıyor gibi acısı ve dağınıklığı içinde sallanıyordu. O zamanın Milli Birlik Komitesi Menderes asılmadan önce bu fotoğrafı gazetelere özenle dağıtmıştı. Yani : O dönemin askeri yönetimi ne denli yasaya uygun işlemler gerçekleştirdiğinin kanıtlarını göstermek için... Elini sıktığı yıllarca karşısında bulunduğu, tanıdığı bir başbakanın böylesine hunharca asılması karşısında köklü düşüncelere gideceği yerde, ülkenin ve insanlarının yazgısı karşısında derin derin düşüneceği yerde sayın Atalay, şimdi, Zincirbozan'daki zoraki "konukluğunda tam tersi hamasi duygulara kapılıp" ... biz Viyana kapılarına dayanmışken... Amerika tarih sahnesinde yerini bile almamışken, biz şimdi demokrasi umudu içinde yaşıyoruz, diyor... Sadece umudu içinde..." Olay kendisine dokununca demokrasi ilkelerinin konumunu tartışıyor sanki. Yargı istiyor. Olayların sosyo/ekonomik ve üstyapıdaki politik oluşumuna karşı yıllarca hiçbir davranışta bulunmuyor, bir daha Menderes tipi siyasal cinayetlerin işlenmemesi için politik bir savaşım vermiyor.

İNÖNÜ okulunun bu "biçimci demokrasi" anlayışı asıl kendini sayın Sırrı Atalay'ın söylemediklerinde apaçık ele veriyor. Sayın Atalay Zincirbozan'daki zorunlu

yerleşiminde ikide bir eski günlere yaptığı dönüşümde sanki hiç yaşanmamış, sanki ülkenin politik yaşamının gündeminde hiç olmamışlar gibi, ne 1962, 1963 olaylarına, ne de 1971 olaylarına değiniyor. 1962, 63 olaylarında bir Albayla, bin Binbaşı asılmışlardı. 1971'deyse siyasi cinayetlerle emperyalizmin tırmandırdığı olaylar üç gencin Deniz, Yusuf, Hüseyin'in asılmasına, onlarca gencin öldürülmesine neden olmuştu. Tüm bu olaylar da Büyük Meclis'e yansımış, burada verilen kararlar Türk politik yaşamını derin bir biçimde etkilemişti. Bu kararların çıktığı Meclis'in en etkin yerlerinde bulunuyordu sayın Atalay.

Gerçekten de "İnönü okulu"nun demokrasi anlayışının ne olduğunu üç gencin asılmasındaki davranış biçiminde apaçık görmemiz olasıdır. Kapatılan CHP'nin iki yüzlü politikasının kendi kimliğini tüm açıklığıyla gösterdiği bu olay üzerinde aydınlarımızın bugüne değin durmamalarını açıklamak bir bakıma kolay. Ama tartışmayı bu yönde uzatmamak için olayı belirlemekte, kısaca çerçevelemekte yarar var. Bu bize bugün bile Türk Sosyal demokrasisindeki anlayışı somut biçimde görmemize yardım edecektir.

Deniz Geçmiş ve arkadaşlarının yargılanma biçimleri, kendilerine verilen idam cezasının niteliği konusunu tartışmak istemiyorum. İki ay 23 gün gibi kısa bir sürede en acımasız askeri yargıçların nasıl hukuk kuralları dışına çıkıp bu kararları aldıkları artık çok kişice biliniyor. İçlerinden birinin son zamanlarda "Bu kararların Büyük Millet Meclisi'nde onaylanmayacağı görüşündeydik. Onaylanacağını bilseydim hiç kuşkusuz idam kararı verilmesinden yana oy kullanmazdım." deyişinin nasıl bir yargılama, Sayın Sırrı ATALAY'ın "bağımsız mahkemeler" diye söz ettiği nasıl bir yargılama düzeni karşısında oluşumuzu göstermeye yetip artıyor.

İşte böylesine bir askeri yargılama düzeninden geçip gelen idam kararları Büyük Meclis'in gündemine geliyor: CHP Genel Başkanı İsmet İnönü idam kararlarının uygulanmaması için Anayasa Mahkemesine 17/Mart/1973 günü başvuruyor. Hem biçim bakımından, hem de içerik bakımından. Anayasa Mahkemesi biçimsel bakımdan Meclis kararının onayını bozuyor. CHP'nin hemen ardından bu kez içerik bakımından Anayasa Mahkemesine başvurması gerekiyor. Ve CHP, İsmet İnönü bu başvuruyu yapmıyorlar...

Evet başvurmuyorlar ve CHP'nin ve de İsmet Paşa'nın istediği yerine gelmiş oluyor: "Usulüne uygun bir ölüm cezası...." Yarın insanlar bu yargılama biçimini tartışırlarsa, herkes idamların gerçekte tümüyle usulüne uygun bir biçimde yapılmış olduğunu, yasal bakımdan yapılacak hiçbir şeyin kalmamış olduğu görüşüne gelmiş olsun isteniyor. AP cellatlık yapıyor belki ama CHP işin daha incesini yapıyor: usulüne uygun idam ettiriyor. İplerin yağlanmasını sağlıyor ve sonra cellada saygıyla uzatıp idam sehpasının üzerinde, hemen celladın yanında gözlerini kapayıp bir imam ya da papaz gibi bir şeyler mırıldanıyor.

Bir savcı, bir yargıç olan Sırrı ATALAY bu idamlara neden karşı çıkmıyor? Neden tümüyle hukuk dışı bir karar olan -yargılama aşamasında gerçek yargıçların birçoğu bu yönde kararlar almış olmalarına karşın- sayın Atalay Meclis'te bu yönde bir çaba göstermiyor? Neden kendi partisinin içerik bakımından Anayasa Mahkemesi'ne başvurmasını sağlamak için girişimlerde bulunmuyor? Partilerin dışında bu başvurunun yapılabilmesi için Yasama Meclisleri'nin 1/6 oranındaki üyesinin imzasıyla yeni bir olanak varken soruyorum sayın Atalay'ın "Bir Ömür Politikası"na: Bir hukukçu, bir yargıç olarak böylesine hukuk dışı bir davranışa karşı 1/6 oranındaki imza toplama çabalarına neden katılmıyor?

Ve bu konuda NEDEN SUSUYOR? Neden anılarında bu konuya hiç değinmiyor? Sanki olmamış, sanki yaşanmamış gibi...? Zincinbozan'da yaşamı boyuncu hukukun üstünlüğü ilkesini savunduğu için şimdi böylesine tel örgüler, süngülü askerler içinde oluşunu anlayamayışını, içine sindiremeyişini acı acı söyleyen eski Senato Başkanı, hukukun üstünlüğü ilkesinin her zaman, her yerde, yalnız biçimselliğiyle değil ama tüm içeriğiyle savunulması, bunun için gerçek bir savaşım verilmesi gerektiğini, kendinin Zincirbozan'a bu görevi tam yerine getiremeyişinin sonucunda geldiğini hiç olmazsa bir özeleştiri olarak gelecek kuşaklara bırakması ne denli anlamlı olurdu... Ama bunu yapmıyor. Ve susuyor. Ama adama sorarlar sayın Atalay: Gerçekten mi savundun hukukun üstünlüğü ilkesini...? Yoksa görünüşte mi? Nasıl içine sindirebildin peki üç gencin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ıskat etmeye, görevini yapmamaya yönelik girişimlerinin maddi koşullarını ellerinde bulundurdukları savını ve bu savla idam edilmelerini...? Bir hukukçu olarak bu konuda susuşun, görevini yapamayışın sıra sana gelince seni süngülü erler arasına koymakta gecikmez. Nitekim de öyle olmuştur.

Generaller 1960'dan bu yana idam sehpaları koya koya 1980'e geldiler. 1980'de de sizi Zincirbozan'a göndermelerinde sizin gerçekten hukukun üstünlüğünü ve gerçekten demokrasi ilkelerini savunamayışınızın günahı yatıyordu. Bu günahın kefaretini aslında sizler son derece ucuz bir biçimde ödemişsinizdir. Ama binlerce insan işkencelerde, idam sehpalarında ödemiştir bunun kefaretini. Ve gerçek demokrasi isteminde asıl onlar ön çizgidedir artık. İdam istemleriyle yargılanan sendikacılar, işçiler, yaşları 70'i aşmış Toprak Ana'lar, köylüler çektikleri bunca acının demokrasiyi temellendirmede asıl harcını oluşturmaktadırlar. 1980 sonrası demokrasi hiçbir zaman 1950'lerin demokrasisi olmayacaktır. Ya da böylesine bir demokrasi inşası bunca acının üzerinde, bunca anti-demokratik uygulamanın üstünde kesinlikle temellendirilemeyecektir. Demokrasiyi asıl onun için savaşım verenler kuracaktır, bu onların hakkıdır.

Sayın Atalay'ın Zincirbozan'da bir yurttaştan aldığı mektubu buraya olduğu gibi alıyorum:

"Hakim Bey, bilmem beni hatırlayabilecek misin? Hani sen Kiğı'da hakimken benim ikinci çocuğum ve ilk oğlum 13 aylıktı. Bir yaşını doldurmuştu. Ateşi çıktı. Müftü efendi okudu, üfledi. Muska yaptırdım. Kocakarı ilaçları yaptırdım, iyileşmedi. Mum gibi sönüyordu çocuğum. Bir de doktor çağıralım, dedik. Bir tek hükümet doktoru vardı. Gittim, yalvardım. Ayak parası, muayene ve ilaç için peşin üç lira verirsen gelirim, dedi. Bende üç lira ne gezer? Bir lira param vardı. Biriktirmiştim. Olmaz, dedi. Üç lira'da ayak diredi. Kara kara düşündüm. Çaresiz kalmıştım. İki keçim vardı. Birisini iki liraya sattım ve üç lirayı denkleştirdim. Akşam üstü doktora gittim. Parayı aldı, bir saat sonra gel, işim var gelir bakarım, dedi. Oğlan ha gitti ha gidiyor. Gittim yalvardım. "Oğlum gidiyor" dedim. Yüzünü ekşitti. Zoraki geldi. Eve geldik, ne geldik oğlan son nefesini vermiş. Doktorun tek sözü "ölmüş" dedi ve çıktı gitti. Acı ve yasta insan mal düşünmez. Günler geçti doktordan ses seda yok. Gittim üç lirayı istedim. "Olmaz" dedi "Usul böyledir, ben geldim muayene edecektim. Çocuk ölmeseydi, ama ölmüş... Parayı gere alamazsın, verememem" dedi. Bu sözler benim için çok ağırdı.

O günler karşı çıkamaz, bir şey diyemezdim. "Birkaç saat önce gelseydin belki oğlan kurtulurdu" diyecek cesaretim yoktu. Haydi diyelim yol parasını al, muayene etmedin, ilaç vermedin, paranın hepsini nasıl alırsın... diyemedim. Ama yalvardım. Hademeye "At kapıya" dedi, kovdu beni...

Oğlumun acısı, uğradım haksızlığın utancı yıkmıştı beni. Ne edebilirdim? Kaymakama gittim, doktorun işine karışmam, dedi. Kiğı halkı, hükümetle boşuna uğraşma, dediler... Şikayet etmek istediğim davavekilleri dilekçe yazmak istemediler. Çıktım geldim mahkemeye, sana derdimi anlattım. Zaten oğlanın ölümünden üç gün sonra, yastan sonra çarşıda rastlamıştım sana. Bana "başın sağ olsun" demiştin. Bir hakimin halktan birine başsağlığı dilemesi, hele benim gibi yoksula, görülmemiş şeydi. Bu bana kuvvet vermişti. Uzun uzun anlattım. "Yaz bir dava dilekçesi, getir" dedin. Başkatip Şevket Töreli'yi de çağırdın: "Fakirdir, mahkeme masrafları almayın" diye emrettin. Gittim davavekili Mehmet Ali Bey'e... Zorlamı ne bir dilekçe yazdırdım.

Doktor arkadaşınızdı. Hep beraberdiniz. Bu bana korku veriyordu. Neyse... Bir ay sürmedi, kararı verdin. Üç liramın olduğu gibi tahsiline, mahkeme harçlarının doktordan alınmasına... Şaşırmıştım doğrusu... Hak ve hukuk varmış demek.

Senin için o sıralarda "Hakim Demokrat Parti'yi tutuyor" diyorlardı. Ben de demokrat partili oldum.Sonra işittim ki, sen Kars'tan Halk Partisi'nden milletvekili oldun. O zaman sana bir mektup yazmıştım, bir de bu sefer yazıyorum.

Çanakkale'de seni mahpus tutuyorlarmış. Aklım almadı. Milletvekili, Bakan, Senato Başkanı falan filan, onlar bir tarafa, hakim Sırrı bey nasıl suç işler ve nasıl olur da mahpus edilir, işte buna aklım bir türlü yatmadı. Hangi hakim Sırrı Bey'e ceza verir, aklım almıyor. Ne işlerdir bunlar. Bana neden ötürü mahpus olduğunu yazabilir misin? İçim rahat etsin. Yaşım 70'i buldu. Bu merakımı hoş gör, bağışla..."

Sayın Atalay'ın anılarından başka bir alıntı:

- "..... Savcıyken ceza ve tutukevini hemen hemen her gün denetlerdim. Cezaevini Lice'de yoksul köylüler, güneyde de kaçakçılık yapanlar dolduruyordu. Onların ıstıraplarını dinlerdim uzun uzun. Mahkemede yargılama sırasında cezalandırılmalarını, tutuklanmalarını istediğim insanların yargı ve adalete olan güvenlerini sağlamakla görevliyiz. Bir köy kavgasında yaralamadan dolayı tutuklanmış bir yaşlı köylünün kefaletle serbest bırakılmasını istemiştim. Yargıç 50 TL kefaletle serbest bırakılmasına karar verdi. Çalışma saati bitince cezaevine uğradım. Yaşlı köylü halen oradaydı. Niçin tahliye edilmedi, diyen sorunca gardiyan kefalet parasını yatıramadığını söyledi. Köylü de boynu büyük bir şekilde bu parayı tedarik edemeyeceğini, ancak bir ay sonra ceviz ürününü satabilirse yatırabileceğini belirtti. Hemen başkatip ve zabıt katiplerini çağırttım. Odacı İzzet Efendi'ye sordum. 50 TL bulmak epeyce zor bir işti. Yargıç yardımcısı Lami Yener Bey ve benim cebimdeki paralar yetmiyordu. Davavekilliği yapan Seyfullah Efendi çok dürüst bir kişiydi. Onu çağırttım, nakit parası yoktu, ancak altın bir tabakası vardı. Altını bozdurup alabileceğimi ve 1 ay sonra da parasını faizsiz verebileceğimi söyledi. Mesai saati bitmişti. Mal Müdüründen rica ettim. Vezne açıldı, parayı yatırıp makbuzu aldık. Başkatip işlemi tamamladı. Tahliye emrini verdim. Yaşlı köylü şaşırıp kalmıştı. "Savcı bey, beni tutuklatıp mahkemeye verdin, 6 ay yattım, kefaletle çıkmama karar verildi. Kefalet param yok ama sen 1 saat daha fazla içeride yatmamam için uğraştın. Şaşırdım bu işe..." diyor, elimi öpmeye çalışıyordu. (...) hüküm giymekle alacağı cezanın yattığı günlerden az olma ihtimali vardır. Öyleyse bir dakika bile özgürlüğünden yoksun kalmamalıydı. İnsan özgürlünün bir dakikasına bile sahip çıkmalı. Benim 25 yaşında genç bir savcı yardımcısındaki adalet anlayışımdı bu... Bu anlayışa hep bağlı kaldım.

Ne varki 40 yıla yakın bir zaman sonra elli gündür yargısız, süresiz bir ceza uygulaması ile karşı karşıyayım.

Kiğı'da 1949 yılında evimden Hükümet konağına giderken cezaevinin önünden geçtim. Kapıda bir genç, "Hakim bey bir aydır tutukluyum, köyüm çok uzak, akrabalarım gelemiyor, param yok. 2 gündür açım" dedi. Söylediklerinin gerçekliğini Başkatip Şevket Töreli'ye sordum, doğruladı. Başkatip'e ilçenin tek fırınından 1 kilo ekmek göndertmesini ve parasını benim ödemeyeceğimi, gardiyana da ara sıra evden yemek götürmesi söyledim. İlk yargılama günü bırakılabilir mi diye dosyasını inceledim. Suçunun niteliğine göre buna olanak yoktu.

Keşke şimdi yargı önüne çıkabilsem savcı ve yargıçlar yöneltilen suçları söyleseler belgelerle ve sonunda deseler... şu itham, şu yasa... bu madde, razı olsam ben de."

Bu satırları okuyunca birden BRECHT'in "Lucullus'un Duruşması" adlı yapıtını anımsadım. Roma İmparatorluğu'nun bu kanlı savaşlar generali öldükten sonra öteki

dünyada yargılanırken kendisi hakkında bir köylü vişne ağacını ilk kez kanlı savaşlarından birinde dönüşünde Roma'ya getirmiş olmasını ve bunu kendisinin Apennin yamaçlarına dikmesini generalin yaşamının tek iyilik kanıtı olarak gösterir. Ölüler katındaki köylü: - "Dostlar, der, bu iğrenç savaşların ve kanlı anıların içinde fethettiği bir şey aslında işte bu kusursuz vişne ağacıdır. Çünkü bu vişne ağacı yaşıyor orada hala... Kuşaklara taşıyor meyvelerini mevsimden mevsime..."

Sayın Atalay'ın 25 yaşındaki duyarlılıkla çocuğu ölen köylünün doktordan parasını geri almasını, yoksul köylülerin doldurduğu tutukevlerinde birgün bile daha fazla yattığında cezasını aşacak bir cezalandırmayı önlemek, yaşlı köylüyü salıvermek için gösterdiği çabayı, evinden genç tutukluya yemek göndermesini gerçekten hiç ama hiç unutmamak gerekir. İnsan sevgisinin inci taşlarıdır bunlar. Yüreğin yaşamla dolan taşan gücüdür.

Ama sayın Atalay 25 yaşının bu duyarlılığından sonraki yıllarda, kırk yıla yakın bir politik yaşamdan sonra anılarına döndüğünde, böylesine yaklaşımları bu süreç içinde hiç de bulup çıkaramamaktadır. Savcılık, yargıçlar yaptığı Lice'nin, Kiğı'nın yoksul köylülerini unutmuş gibidir. İnsanlardan koparılmış profosyonel politikacılığın belki de en belirgin bir örneğini sayın Atalay istemeyerek de olsa bize örneklenmektedir.

Oysa bu dönemler, yani kırk yıla yakın politikadaki ömründe sayın Atalay gittikçe daha da çoğalmış o yoksul köylülere, yoksul insanlarımıza koşabilmek için yeterince olanaklara sahipti. Yurttaşın yazdığı mektuptaki şu satırlar üzerinde durmanın gereği var: - "... Senin için o zamanlar yargı demokrat partiyi tutuyor, diyorlardı. Ben de demokrat partili oldum. Sonra işittim ki sen Kars'tan Halk Partisi'nden milletvekili oldun..."

1945'li, 46'lı yılları yaşayanlar bilir: derin bir yoksulluğu ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin Vali, Jandarma kumandanı, taşra aşraf-ağasının boyunduruğunda inim inim inletilen halk Demokrat Parti'ye akın akın koşmuştur. Göreceli bir özgürlük de elde etmiştir. Ama nedense genç Atalay halkın bu başkaldırısı yanında değil de egemen çevrenin partisinde politikaya atılmıştır. Yoksul halkının acısıyla titreyen bu insan neden böyle yapmıştır? Bunun nedeni son derece basit: Çünkü Atalay'lar Kars'ın köklü bir ailesinden gelmektedirler. Köklü aile deyiminden Anadolu'da aşiret anlaşılmaktadır. Aşiretin yöneticileri de, yani Atalay'ın ailesi de Halk Partili'dirler. Ve Atalay oy potansiyeli hazır bir yerden politikaya atılmayı daha kolay bulur, yeğler...

Kolaycılığı seçmenin ödününü sayın Atalay Zincirbozan'da ki 50 gününde araması gerekirken, gerçek bir erdemlilikle, gerçek bir yaşamayı düşünürlülükle bunu da yapmamakta, yalnızca yaşamı boyunca hukuka saygılı davranmış olmasının ödülünün bu olmaması gerektiğini söylemektedir.

Denebilir ki sosyal adaletsizliğin kol gezdiği ülkemizde sayın Atalay politik yaşamında Sosyal Demokrat bir partinin oluşmasından yana yer alarak görevini yerine getirmiş sayılabilir... Yooo, iş bu kadar kolay değil... Türk sosyal demokratları hiçbir zaman gerçekten halkın özgürlüklerini kazanmasından önemli görevler üstlenmiş değillerdir. Bir aldatmacadır onların Sosyal demokratlıkları. Atalay'ın kişiliğinde çerçevelemek istediğim bu sığlığın tartışmasını daha boyutlu bir biçimde Türk kamuoyunda yapmak zamanı birgün hiç kuşkusuz hem örgütsel bazda, hem de aydınlarımız temelinde gelecek ve tartışılacaktır. Ben şimdilik şununla yetinmek istiyorum: Demokrat partiyi kapatan, yöneticilerini asan askeri yönetimden sonra gelen CHP iktidarı ve koalisyonlar dönemi, ondan sonra pek büyük (?) sosyal demokrat ECEVİT'in iktidarı zamanında gerek çalışanların, gerek köylülerin çıkarlarına gerçekten elle dokunur ne gibi kararlar alınmış, ne gibi dönüşümler sağlanmıştır. Hemen hemen hiç... Bu tür popülist diye tanımlanabilecek kararların hep merkez sağ partiler tarafından alındığını bilmekteyiz.

DEMOKRATİK PARTİ-CUMHURİYET HALK PARTİSİ tarihimizin politik yaşamında, daha doğru bir deyimle, demokrasi tarihimizde karşılıklı derin etkinlikleri olan iki siyasal kuruluşlardı. Bir çeşit oy ihtilali sonucunda 30 yıllık siyasal iktidardan halkça uzaklaştırılan CHP, Demokrat Parti'nin siyasi iktidarı askersel darbeyle sonuçlandırılınca yeniden zar zor siyasal erki 1962'de ele geçirmiştir.

İki partinin karşılıklı ilişkileri yönlendirilen bir ülkenin iktidar-muhalefet ilişkileri biçimde gelişmiştir. Hırçın, sert, acımasız... Geri kalmış bir üçüncü dünya ülkesi için demokrasi hiçbir zaman Majestelerinin kuralları içinde gerçekleşmez. Sanayi devrimini yapamamış, sömürgeler edinememiş bir ülkenin gerek kalkınmada gerek özgürlük anlayışında daha başka, daha nitelikli ve özgür bir yol izlemesi gerekirken Majestelerinin demokrasi oyuncağıyla oynamak, ikide bir bu oyuncağı da bozmak politikacılarımızın alınyazısı durumuna gelmiştir. Solu dışlayan, solu okumayan, bilimsel sosyalizmin getirdiklerinden en küçük doğru dürüst bir bilgileri olmayan bu insanlar -içlerinden bazılarının çok iyi niyetli olmalarına karşın- yaşadıkları topluma, hem de o toplumun kendilerinde yazgısını elinde bulundurabilecek yerlerde olmalarına karşın, hiçbir şeyi doğru dürüst anlayıp açıklayamamışlar, sellere kapılıp giden ağaçlar gibi sonuçta sular çekilince devrik kütükler gibi kupkuru topraklarda kalakalmışlardır. İttihat Terakki'den beri böyledir bu. Jön Türkler'den beri... İttihat Terakki'nin önde gelen militanlarından Hasan Amca'nın dediği gibi: "Her şey bitince sonuçta baktık ki, hepimiz, hiç farkına varmadan, kimimiz İngiliz'in, kimimiz Alman'ın, kimimiz Fransız'ın ajanı, birer piyonu olarak ömür boyu birbirimizle boğuşup durmuşuz..."

Gerçek bir yurtsever olan Hasan Amca'nın bu sözleri yaşamının sonlarına doğru derin bir acı içinde söylediğini onu yakından tanıyanlardan işitmişimdir. "Doğmayan Hürriyet"in yazarı için sol, sol düşünce hiçbir zaman olmadı. 1960 askeri darbesini derin bir acı içinde ve ona kesinkes karşı biçimde çıkan Hasan Amca'nın -"Askerin

ortaya çıkması her zaman dışarıdakilerin işine yaramıştır" dediği, derin bir huzursuzluk içinde otel köşelerinde sersefil öldüğü bilinir. Ermeni olaylarıyla ilgili kitabının hiç kimsesi olmayan bu yurtseverin gözü gibi sakladığı söylenir. Sonradan bu kitabın peşine düşüşüm, bana çok acı bir gerçeği öğretti: sözde aydınlarımızın bir kısmı hiçbir zaman gerçekten aydın sorumluluğunun kendilerine yüklediği ağırbaşlılıkla hiçbir şeylere sahip çıkabilmiş değillerdir ve işte örneğin Hasan Amca'nın kitabını, Ermeni olaylarını en yakından izlediği, bildiği için -o sıralarda Hasan Amca Doğu'da İttihat Terakki görevlisiydi- aydınlarımız kitabı ellerine alır almaz kordan ellerdi yanmış gibi onu birbirlerine atmışlar, sonunda da intihar eden gerçekten seçkin bir aydınımızın 71 askeri darbesinde başım belaya girer diye birçok kitapla birlikte Hasan Amca'nın hanımı bu kitabını da yakmıştır. Bu kültürsüzlüğü ve sorumsuzluğu, geçmişi yadsımak kolay kolay bulunur bir olgu değildir ve üzerinde uzun boylu durulması gerekir.

Hasan Amca her ne kadar sol değilse de yine de yaşadığı olayları düşünmesini, irdelemesini, en azından nesnel bir biçimde gözümlemesini bilmiştir. İttihat Terakki'yle İtilafçıların karşılıklı mücadelesini kavramaya çalışan Hasan Amca'nın çabası yanında o benzerlikteki siyasi bir mücadelenin öğelerini taşıyan DP-CHP karşıtlığını ve sonunda askersel darbeyle bir başbakanın, iki bakanın asılması, tüm Meclis üyelerinin yargılanıp büyük bir çoğunluğunun yıllarca hapislerde süründürülmesinin toplumsal, maddi temellerini Sırrı Atalay gerçekten en küçük bir biçimde düşünüp bulmuş, bize yararlanabileceğimiz hiç olmazsa bir gözlem bile bırakabilmiş değildir. Oysa Sırrı Atalay Menderes'in dramında karşıtçılığıyla önemli bir işlev üstlenmiş kişidir.

Tüm bu toplumsal çalkalanmayı ve idamları, askersel darbeyi Sırrı Atalay "SİYASAL İNATLA" açıklamaktadır. ".... 27 Mayıs günü Bayar Cumhurbaşkanı olarak Harp Okulunda bir istifa imzası atabilseydi, Menderes açıkladığı şekilde, radyodan halka seslenip Hükümetin düştüğünü, ülkenin huzur ve güvence içinde olduğunu söyleyebilseydi, Celal Bayar'ın (Ben komitacıyım) diyen inadı olmasaydı, Yassıada mahkemelerine, idamlara, DP'lilerin tutuklanmasına ihtiyaç kalır mıydı? (....) Bir de işin öteki yüzü var: 27 Mayıs sonrası seçimleri, koalisyon hükümetleri, Şubat ve Nisan ayaklanmaları... İnönü olmasaydı, ayaklanmalar gerçekleşseydi, ne olurdu ülkenin durumu...? Yazgılar, birer çizgi ayrımı ile toplumun "talihi" üzerinde derin izler bırakıyor. Bu "inat", "rıza" haline gelemez miydi? Bu direnç özveriye dönüşemez miydi? Güç müydü bu kadar? Yanıtı bir kelimedir: Asla"

Sırrı Atalay ya bir çocuk gibi gerçekten hiçbir şeyin ayırdında değil ya da işi saflığa vurup onun ardında bir çok şeyi gizliyor. Bunu Cemal Ağa'nın mektubuna değindiğinde de görüyoruz. O mektubu siyasal iktidar göz önünde bulundursaydı, tüm bunlar olmazdı demeye getiriyor. Yooo Atalay olayı bunca hafife alamaz. Eğer gerçekten böyle düşünüyorsa Zincirbozan'daki askersel çitler arasındaki özgürsüzlüğünden gerçekten yakınmaya da hakkı olamaz. Bir Genelkurmay Başkanının yazdığı mektupla siyasal iktidarı bırakıp gitmek demokrasiye uygunsa o

zaman neden yakınıyor Atalay? DP iktidarı en azından sivil yönetimin direnişini simgelemesi açısından sonraki uygulamalarda görülen çekip-gitmeler örneğinden çok daha siyasi sorumlulukla davranmış demektir. Kaldı ki Harp Okulu'nda Bayar'ın süngüler altında istifa mektubunu yazmış olması sağlanmış olsa bile ne Yassıada mahkemelerinden ne de idamlardan cayılacaktı. Sırrı Atalay bu iş için hazırlanmışların nasıl örgütlendiklerini, iç ve dış güçleri nasıl belirlediklerini, onayları nasıl aldıklarını bize unutturmak mı istiyor?

Hemen şunu kısaca söyleyeyim ki DP iktidarının siyasal erkten kanlı bir biçimde uzaklaştırılışının altında, temelde, 10 yıllık bir uygulamadan sonra değişen üretim güçlerinin varlığı yatar. Hızla gelişen Ticaret burjuvazini 55 yıllarından sonra özellikle Sanayi kesiminde yoğunlaşmaya, yeni yatırımlar gerçekleştirme peşindedir. Bunu belli bir ölçüde de gerçekleştirmiştir. Ama hiçbir zaman yenemediği anemik bünyesinin hastalıklarını gidermek için gerek iç gerekse dış kaynaklardan kendine en büyük payın verilmesini düşünmekte, bunu istemekte, 1957-59 yılları döneminde DP'yi bu konuda baskı altında tutmaya çalışmaktadır. Oysa Menderes hükümetleri genelde popülist bir politikayla kaynakları köylüye ve altyapı yatırımlarıyla, devlet eliyle sınai ve kalkınmalara ayrılmaktadır. Kavga işte burada kopmaktadır. 60'lı yıllara doğruysa dış finans kaynakları daha çok yatırımcı bir politika izlemektedirler. Devlet eliyle değil, özel girişimciler eliyle sömürdükleri devletlerin gümrük duvarlarını aşmak, küçük boyutlu yatırımlarla sermaye katılımcılığı politikasını yürütmektedirler. Bu o ülkenin tüm parasal ve ekonomik yapısını da denetim altına almak demektir. Birçok aydınımız için şaşılası bir şey ama DP iktidarı buna kesinkes karşı çıkmakta, aldığı dış kaynaklı paraları yalnızca yalnızca kendi yatırım politikası yönünde kullanmaktadır. Şeker fabrikalarının, çimento fabrikalarının, yolların, barajların, köylü kesime ucuz girdili tohumluk vermenin, ürünü sübvansiyon etmenin en belirgin devletçi politika öğeleri bunlardır. İnceleyenler göreceklerdir ki DP iktidarı özel girişimciliğin sözcüsü olarak yola çıkmış ancak 10 yıllık uygulamasında adım adım hep gittikçe yoğunlaşan biçimde Devletçiliği izlemiş, devletçi bir yatırım politikasının en tipik örneğini vermiştir.10 yıllık muhalefetinde de CHP sık sık gerçekleştirdiği programa değişiklikleriyle özel girişimciliğin sözcüğünü yapar duruma gelmiştir.

Üstelik DP İkinci Dünya Savaşı'nın koşullarında çıkartılmış olan Ulusal Koruma Yasasını (Milli Korunma Kanunu) daha da ağırlaştırarak çok ilginç bir uygulamaya getirmiştir. Palazlanmakta olan yerli burjuvazinin tüm ilişkisi, bu yasanın çıkışıyla birlikte DP ile ilişkileri kopmuştur ya da en azından iki yüzlüce sürmüştür. Bu yasaya göre vergi kaçırmanın hiçbir olanağı yoktu. İmalat biriminden, perakende satışa dek kar hadleri bir bir saptanarak pazar dehşetli bir denetim altına alınmıştı. Merkez bankası zar zor verdiği krediyi yüksek kar oranlarıyla sanayiciden ve tüccardan kısa vadede geri alıyor, ama ayni Merkez Bankası iktisadi devlet kuruluşlarıyla, devlet yatırımlarına, alt yapı hizmetlerine düşüğün düşüğü bir faiz oranı uyguluyordu. O nedenle örneğin DP'nin önde gelenlerinden Osman Kibar (Asfalt Osman) DP

iktidarının askerlerce uzaklaştırılmasının arifesinde Ticaret odalarında yaptığı konuşmada: - İşyerlerimizi kapama hakkına sahip değiliz... diyordu. Gerçekten de DP işlerine kapayanları hapse atma hükmünü getirmişti... Gittikçe batıyoruz diyordu... Osman Kibar... Hükümet kendisine düşük faizle parasal kaynak bulurken işletmelerimiz için bize zırnık vermemektedir..."

Ve Osman Kibar'la öteki DP'liler tüm bunları son Ticaret Odası toplantısının salonunu dolduran kurmay subaylara bir bir dikte ettire ettire yazdırıyorlardı.

Birkaç yıl önce ölen Kibar kendisiyle röportaj yapan bir gazeteciye şöyle diyordu: - "Biz geçimin yolunu bulduk oğlum... Süleyman Bey'e de söyledim... Biz her 10 yılda bir iktidarız..."

Bu büyük bir gerçeği açıklamaktadır. İşbirlikçi burjuvazi kendi çıkarlarını dünya finans kapitalinin metropollerinde düzenleyebilmek için içeride gerektiğinde kendi başbakanlarının maliye, dışişleri bakanlarının asılmasını sağlayabilmektedir.

27 Mayıs'ın özgürlükçülüğü üzerine yanık yanık türküler yakan, dün DP'yi eleştirirken bir takım insanların sonraları AP'yi tutmalarına eniştesinin kendisini öpmesi gibi şaşırıp kalan yazarcıklarımız küçük burjuva dürüstlükleri (?) içinde yel değirmenlerine saldırıp duracaklardır.

Hangi gün dengelerinin değiştiğine akılları ermediği sürece de şaşkınlıkları sürüp gidecektir. İyi niteliklerininse Zincirbozan'da "neden böyle oluyor?" diye sormalarının ardı arkası kesilmeyecektir. Geri kalmış ülke aydınının bir ömrü boşu boşuna harcamaması, tel süngüler arasında, yıllarca özgürlük türkülerinden sonra acımasız yalnızlıklarda yitip gitmemesi için çok okuması, bilimsel sosyalizmi, sömürgeciliği, tarihi maddeciliği çok iyi ama çok iyi öğrenmesi gerekmektedir. Sonuçta kendisinden solcu ya da komünist olması da istenmez. Ama ömrünün bir buhar gibi uçup gitmemesi için gereklidir bu...Kaçınılmazdır. Aslında birçok şey yapıp da sonuç da hiçbir şey yapmamış olmak yanılgısından kurtulmanın gereğidir. Hiç olmazsa en azından tel örgüler gerisinde durumunu doğru irdeleme olanağına kavuşur. "Bir Ömür Politika"sı boşuna gitmemiş olur.

11/Haziran/1987

İBRAHİM ATALAY'A MEKTUP

Sayın İbrahim Atalay:

Bu mektubu yazmanın nedeni sizi, babanız konusunda yazdıklarımla incitip incitmediğim konusundaki derin tedirginliğim oldu. Ama sorunu temelden kavramanızı çok isterdim. Babanızın "ZİNCİRBOZAN"daki anılarını okuyunca bir gerçeği daha öğrendim: Babanız sizi hep sevmiş ve siz babanıza -öyle sanıyorum- yaşamının sonuna dek derin bir saygı ve sevgiyle bağlı kalmışsınız. Bunu babanızın anılarında zaman zaman "insan nasıl kendi evlatlarına sahip çıkmayı biliyorsa düşüncelerine ve

inançlarına da öyle sahip çıkmalıdır." tümcesinden anlıyorum. Zincirbozan'dan salıverildiklerinde de sayın Sırrı Atalay geçirdiği yürek bunalımı sonucunda sayrılar evine kaldırılır, öteki tutuklu politik arkadaşları göreceli sınavlarında eşleri dostlarıyla Zincirbozan'dan uzaklaşırlarken babanız sayrılar evinde tek bir kaygıyla kıvranıyor: onu almak için gece yola çıkışınızın başınıza bir kaza getirip getirmeyeceği kaygısı... Sizi işte böylesine yakından izliyor. Size işte böylesine bağlı ve düşkün... Hiç kuşkusuz o nedenle yazdıklarım sizi üzmüştür.

Beni acımasız bir Marksist olarak görmenizi istemem. Marksist görmenize sesim çıkmaz da acımasızlığı içime sindiremem hiç kuşkusuz. Çünkü temelde marksizm insana duyulan en büyük merhamettir. Ve onun ezilmişlikten, kölelikten nasıl kurtulabileceğinin -tüm dinleri de içeren- en geniş bilimsel yöntemidir.

Sayın Atalay:

Babanızın kitabını okumaya başlamadan önceki hafta içinde -İstanbul'u bilmem iyice bilir misiniz?- Bostancı istasyonunun arkasındaki çay bahçesine oturmaya gitmiştim. "ÖLDÜKLERİYLE KALMADILAR"ın yayımında karşılaştığım bazı bunaltıcı olayların tedirginliğinde kendimi çınar ağaçlarının serinliğine her zamanki yalnızlığımda bırakıp dinlenmek, soluklanmak istiyordum. Ne ki her yer dolmuştu. Yalnızca köşede, dipte tek bir kişi bir masaya oturmuş önüne açtığı gazeteye dalıp gitmişti. Gençten biriydi. 25 yaşlarında... Simsiyah sakalları önce bana, hani o çok büyük ezcnle betimlediğimiz "gerici" biri olduğu kanısını vermişti. Biz aydınlar (?) gericilerin masasına oturmaktan da korkarız. Bir tanıdığımız çıkar da görür, hakkımızda ne düşünür diye...

Gittim oturdum. Renksiz gazetelerin birinin iç sayfalarını okuyordu. Bilirsiniz sayın Atalay, bu tür iki gazete var: Biri sözüm ona şu ilerici gazetemiz: Cumhuriyet. Öteki de "Milli Görüşçülerin" gazetesi, "Milli Gazete." Ben genç adamın sakallarının havasına kendimi o denli kaptırmışım ki onun "Milli Gazete"yi okuduğuna inandım.

Masanın başına dikilmeme karşın genç adam dudaklarını oynata oynata okumaya, sökmeye çalıştığı gazeteye kendini öylesine kaptırmıştı ki ne geldiğimi duydu, ne de başına dikildiğimi:

- Oturabilir miyim? diye sordum...

Başını kaldırmasıyla birden toparlanması bir oldu, hani insanlarımızın kendilerinden yaşça büyüklere karşı gösterdikleri o sıcak saygı belirtisiyle...

- Buyur abi, dedi...

Sözü uzatmak istemiyorum sayın İbrahim ATALAY, bir öykü yazmak istemiyorum size... Ama yine de bir masadaki, birbirinden uzak bu iki insanın uzunca süre konuşmalarındaki karşılıklı tedirginliği, insanlarımızın ayrı konumlarından gelen bu yabancılaşmasını size anlatmak isterdim.

Sonunda konuşmaya başladık. Belki de buna neden okuduğu gazetenin Cumhuriyet oluşuna saptamam olduğu söylenebilir. Ama yanlış olur bu... Bizler bu tür görüntüsel aldatmacaların artık çok ötesine geçtik yaşadığımız acı gerçeklerle...

Genç adam Kars'lıydı. Sizin oralı... İlçesinin adını söyledi ama unuttum sayın Atalay... İnşaat işlerinde çalışıyordu. 14 kardeşlerdi. Oturduğu ilçenin adını unuttum ama çalıştığı inşaat firmasının adını unutmadım "AKSULAR İNŞAAT" firması... 50 işçi çalışıyordu ve hemen hemen hepsini de Kars'lılar oluşturuyordu. Ellerine geçen ücret çoğunluğunun 40 bin ile 50 bin arasında değişiyordu, kendisi gibi birkaç kişi de 75 binle 90 bin arasında ücret alıyorlardı.

Sayın İbrahim Atalay, hemşehrileriniz tam tamına günde 12 saat çalışıyorlardı. Evet sayın Atalay, bu kadarcık ücrete günde 12 saat, en ağır koşullarda çalışıyorlardı. Ayrıca bu 12 saate Cumartesi günleri öğleye kadar çalışmaları karşılığında da mesai alıyor değillerdi. Belki inanmazsınız diye çalıştıkları firmanın adını yazıyorum size... Bostancı'nın hemen gerisindeki "AKSULAR İNŞAAT"ta...

Genç adamın ellerini görmeliydiniz... tüm ATALAY'lar hemşehrilerinin, kendilerini yıllarca hep en yüksek politik yerlere, işlevlere getirmiş hemşehrilerinin bu ellerinden hiç kuşkum yok son derece üzülürlerdi. Bir insanın eli ancak bu kadar değişebilir. Boyutlarını yitirmiş gibiydiler. Tırnakları parçalanmış, tırnaklarının üstüne küt küt yeni tırnaklar çıkmıştı. Hele parmaklarının o irileşmişliği gerçekten insana ürküntü veriyordu. Bu ellerin, bu masanın üzerinde, zaman zaman kendilerine bakışlarımın takıldığını görünce masanın altına kaçan bu ellerin, bir sayrılarevine götürülüp insansal yapılarına kavuşturulmaları, bakılmaları, onarılmaları gerekiyordu. Ama genç adamın yüzü hiç de öyle değildi. Gözlerinin kara güzelliğinde yüzünün duru aydınlığı şaşılası bir uyum içindeydi.

14 kardeşinin üçü kendisiyle birlikteydi. Üçü de İzmir'de çalışıyorlardı. Kışın hepsi Kars'a dönüyorlardı. Ve ellerine getirdiklerini bunca kalabalık aile, topraktan zar zor elde ettikleriyle birleştirip yaza çıkma savaşımı veriyorlardı. Ama doğrusu buna pek de olanak bulamıyorlardı. Bazen ödünç para alıyorlar ve faiziyle bu ödünç paraları yaz boyunca geri veriyorlardı.

Hemşehrilerinizin durumu sizi ilgilendirir diye yazıyorum sayın Atalay, onlara sorumlu olduğunuzu bildiğim için: İş yerlerinin hiçbir iş yeri güvencesi yoktu. Geçen hafta hemşehrilerinizden biri düşüp belini incitmişti. Şimdi, inşaat odalarının perdesiz gecelerinde tek başına yatıyor. İnşaatın "iyi yürekli" müteahhiti yevmiyesinin yarısını veriyor. Öteki yarısını da arkadaşları karşılıyor... Bütün bir yaz çalışma olasılığı yok. İşte öylece belki de yarı sakat Kars'a dönecek...

Geçenlerde de -bu olayı anlatırken hiç de duygusal değildi genç inşaat işçisi- yine hemşehrilerinizden biri inşaat merdiven boşluğunda kendini asmıştı. 5-6 çocuklu Kars gurbetçisiydi. Tanıyordu ama öyle çok yakından değil... Kendini asan son zamanlarda durgunlaşmıştı. Durgunlaşmıştı ama odasında birlikte kaldığı 7-8 arkadaşının hiçbiri bu durgunlaşmanın nedeni üzerinde durup da kendisine hiçbir şey sormuş değillerdi. O da Kars'ın bir köylerindendi. Pek yakından tanımıyordu ama

biliyordu, tanışıktılar... Sabahın altı buçuğunda iş için kalkanlar merdiven boşluğunda incecik sallanan cesediyle karşılaşmışlardı. Ertesi gün öğleye dek ceset inşaat odasında öylece kalmıştı. Savcısı, doktoru hepsi gelmişlerdi ve sonunda ceset yol parası bile sağlanamadığından İstanbul'un yoksul semtlerindeki bir mezarlığa gömülüvermişti.

Haklarını korumalıdırlar mı diyorsunuz? Böyle bir girişimde bu inşaat mevsiminden önceki mevsimde bulunmuşlar, müteahhit üçte ikisini kapı önüne koyuvermişti. İşsizlik öylesine yoğundu ki daha öğleye varmadan aynı bölgeden, Kars'lı onca insan inşaat önünde bekleyen işten kovulmuşların karşısında işe başlamışlardı bile... Şimdi artık hiçbir girişimde bulunmuyorlardı.

Sayın İbrahim Atalay: hemşehrileriniz inşaatlarda 12 saat çalışır, boğaz tokluğuna çağdaş köleliklerini sürdürür, kimileri sakat kalır, kimileri gökdelen yapıların demir çubuklarına kendilerine asarlarken sizin sorumluluğunuzun bittiğini hiç sanmıyorum. Babanızın bir ömür politikasından önce, 25 yaşlarındayken Lice'da Kiğı'da yoksul insanlara gösterdiği davranışı babanızın orada bıraktığı yerden alıp götürmenizi diliyorum sizden. Babanıza yapabileceğiniz, onun anısını saygınlaştırabileceğiniz tek davranışınız bu olacağını biliyorum. Kiğı'dakiler, Lice'dekiler "Bir Ömür Politika"ya karşın gittikçe çoğaldılar, yoğun yoğun sokakları, inşaatları doldurdular... Ne mi yapabilirsiniz?

Oppenheimer Amerikan tahkikat komisyonuna verdiği ifadede şöyle der beş aşağı yukarı: "Büyük ekonomik krizde ilk kez aç insanlar görmeye başladım. Üniversitenin bahçesinde açlıktan kıvranmış, banklara yatmış insanlar... Biz ailecek çok zengindik. Açlığın ne olduğunu bilmiyordum. Bir daha aç insanlar görmemek için, onları oluşturan nedenlerin ortadan kalkması için Marksist yapıtlar okumaya başladım, olayı derinden kavramaya çalıştım..."

Ne yapmanız gerektiğini, düşünmeye başlamakla sağlayabilirsiniz. Yıllar yılı sizi destekleyenlerin, bir ömür babanızı sırtlarında taşıyanların açlığı, sefaleti, köleliği, intiharı karşısında gerçekten daha derin, daha geçerli önlemler bulabilmeniz için –siz henüz gençsiniz- kendinizde yeni oluşumları sağlamalısınız. Siz Kars'ın köklü ailesisiniz. Olanaklarınız da var bunun için...

Babanızın Zincirbozan'da askeri gözetimde, süngüler altında düşünmeye çalıştıklarına gerçek bir içerik kazandırabilmeniz için zaman geçmiş değil sayın Atalay... Halkımızın babanızın Zincirbozanı'nı kendi köleliğinin ZİNCİRKIRAN özgürlüğüne çevirebilmesi için sizin o bölgedeki katkılarınıza gerçekten gereksinimi vardır. Babanızın bıraktıklarını olumlu yönlere götürebilmeniz, ATALAY'ların adını gerçekten kurtarabilmeniz için bu olasılığı elden kaçırmayınız...

Saygılarımla...

14/Haziran/1987

GENÇLERİN SEVGİLİSİ BİR YAZAR

Adı: Yalçın KÜÇÜK. Gittiği yerde alkışlarla karşılanıyor. Gençlik topluluklarını peşinden sürüyor. Toplantıları terk edip çıktığı zaman kendisine bağlı gençlik topluluğu onunla birlikte toplantıları terk ediyor, salonda kalanlara küfrediyor... Bu yazar kendisinin o pek eşsiz saydığı Eylülist deyimiyle sağa sola alabildiğine yüklenirken tüm bu gösterilerini bir tek şeye borçlu olduğunu biliyor. Bir paneldeki konuşmasında, sanırım Sosyalist Parti kurma çalışmalarında en oportünist, en dönek, en saldırgan anti-komünistler arasında çıkıp; - "Silahlı eylemleri de kınamak aklımın köşesinden geçmiyor" deyiveriyor ve işte bu tılsımlı tümce onu baş tacı etmeye yetiyor. Eylülizmin en belirgin, en ele avuca gelen yazarı kendisi oluyor. Nedeni de son derece açık: kendisine yanıt verebilecek olanlar sürgünde... Örgütlerinden uzakta. Kendisinin çıkarıldığı partiden arta kalanları eteğinin altına topluyor ve fıldır fıldır Mevlana dervişleri gibi dönüp duruyor.

Bay Küçük Eylülizm'in ta kendisidir. 12 Eylül darbesinin getirip bize bıraktığı sözüm ona sol düşüncenin güdük, törpülenmiş, uyumlaştırılmış düşüncesidir. Bay Küçük temelde tam bir resmi ideoloji sözcüsüdür. Kemalist ideoloji ile uyum içindedir. Küçük burjuvazinin kendince ileri gördüğü hedefleri yüceltmekte son derece özenlidir. Örneğin 27 Mayıs, örneğin Demokrat Parti dönemini hiç de temelli bir incelemeye almadan: "baskının ve zorbalığın ta kendisi" görmesi gibi... Yakın tarihimize bakış açısı da bir bilim adamına yakışmayacak kadar geri, incelemeden yoksun, özgün olmayan yaklaşımlar içindedir. "Aydınlar Üzerine Tezler"inde yapabildiği tek şey; tam resmi ideolojiye uygun olarak sorunu koymak, yenileşme hareketlerinin ordudan geldiğini vurgulamaktır. Bu dar görünüşe tek kaynakça yaptığı Abdullah Cevdet Tarihi'nin bile gerisine düşmektedir. Kaldı ki bu konuda yapılan tüm araştırmalara ne yeni bir şey eklemiş, ne de özgün-bilimsel bir yorum getirebilmiştir. Tüm açık yürekliliğimle şu gerçeğin altını çizerim: Aydınlar Üzerine Tezler'in hepsine Niyazi BERKES'in "200 Yıldır Batılaşma'nın Neresindeyiz" yapıtının tek bir bölümünü değişmem.

Bu eclectique yazar Mark-Engels'in "Kolonializm Üstüne" adlı belgelerini okuyabilseydi emperyalist dünya ülkelerinin sömürdükleri ülkelerin ordularını nasıl kendi çıkarları doğrultusunda modernize ettiklerini daha doğru bir yaklaşımla irdeleyebilirdi. Yazarımız için böylesine bir araştırma söz konusu değildir: o, Kemalizm hareketinin nasıl tarihsel bağları ve ilericilik misyonu taşıdığını resmi ideolojiye uygun bir biçimde kurnazca ve çaktırmadan kanıtlamak yolundadır. Böylece resmi ideolojinin güçlü bekçilerine önünü ilikleyip saygıyla eğilmektedir.

Generallerin rejimiyle Özal'ın ekonomide liberal politikası iki tür yazarı sonunda başımıza getirip bıraktı.

1- Artık ülkesi için yazmayan büyük yazarlarımız var. Ülkesinde okunmayan, ama yazdığının daha mürekkebi kurumadan batı dillerine çevrilen yazarlarımızın en

başta gelen örneği Yaşar Kemal. Yalnızca Yaşar Kemal mi artık Türkçe bile betiklerini basmayan nice öykücümüz, yazar çizerimiz, film yapımcımız... Türkiye'de gösterilmeden artık Avrupa sinema yarışmalarında filmlerimiz gösteriliyor. Dış-finansman kaynakları bu tür çalışmaların hem sermayesini, hem de teknolojisini hazırlıyorlar... Dışa açılmak yalnızca üretilen malların gönderilmesiyle değil; düşün ve sanat alanında da dış satımın egemenliği altındayız. Özgünlüğünden değil bu yapıtların dışa satımı; Oriental'ın büyüsünü, kendi deyimlerince epopée'sini dışarıya pazarlıyorlar.

2- Bir başka tür yazar da bu rejimin altında tıpkı Küçük gibi oluştu. Okunmayan kalın kalın betikler yazmak, böylece ne denli bilgili ve araştırmacı olduğunu kanıtlayıp hem iç piyasayı sömürmek hem de politik öncülük yapmak... Oriental'i pazarlayamayanlar, buna güçleri yetmeyenler iç piyasada şimdi bu oyunu oynuyorlar...

İşte Küçük'ün son yapıtı "İTİRAFÇILARIN İTİRAFLARI" bu türün özgün bir yapıtı. İç piyasayı elinde tutup devrimci kesimi tüm dinamikliğiyle sürekli kendine bağlı kılmak... Ama bu oyunun ne kadar süreceği hiç belli olmaz. Kendilerine ninni ve masal söylenen insanlar büyüdükçe, edinimleri arttıkça bu tür oyunlara, bu iki yüzlülüğe, bu kendini aldatmışlığa uzun süre tahammül edemezler ve masalcılara gerçeklerin öyküsüyle karşı çıkarlar...

Ben, değil bir bilim adamının, sanatçının bile çok zorunlu olmadıkça yapıtlarında 1. Tekil Şahsı kullanmalarına içerlerim. Gereksiz bulurum bunu. Ama bay Yalçın öyle yapmıyor... Her yerde kendini görüyor. Bunu yaparken de evresindekilere mavi boncuk dağıtmayı pek seviyor. Politik tutukluların kendisine gönderdikleri mektupları yayımlıyor, kendi resmini yapmış olanları kapak ardında pek ılımlı bir biçimde teşhir ediyor. Adını gençler arasında "Türkiye'nin Lenin'i"ne çıkartmış olan yazarımız bu eşsiz örgüt ustasının taklidini çevresinde kendisine hayranlar toplayarak yapmayı tasarlıyor.

"İtirafçıların İtirafları"nı beş ya da 10 yıl sonra hiç kimse okumayacaktır. Okunsa okunsa itirafçıların ne dediklerini öğrenmek isteyen insanlar salt bu nedenle bu yapıta baş vurmayı düşünebileceklerdir. O zamana değin daha ağırlıklı yapıtlar çıkmazsa... Ama yapıt hemen tükeniyor. Nedeni: Devrimci gençlik kesiminin öfkesini, itirafçılara karşı duyulan tiksintiyi sömürmek... Belki de bazı kesimler bu kitapla itirafçılardan öçlerini aldıklarına kendilerini inandırmışlardır. Ama bu gerçeği katı bir biçimde elimizde tutmamızı engeller.

5 Haziran 1985 tarihinde çıkarılan bir yasayla "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair" adı altında sol kesime bir tuzak kuran yeni bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemenin başarılı olup olmadığı konusunda kesin yargılarımızı zaman oluşturacaktır. Ama asıl üzerinde durulması gereken başka şeydir.

Sol örgütlenmeler gerek örgüt bazında, gerek birey bazında bu tuzağı atlayabilmişler midir? Parantez açıp parantezin içine (Piçler, kusmukçular, dönekler, kızılderili kampına düşmüş beyazlar) deyimlerini doldurarak hiçbir sonuç alamayız. Küçük bunu yapıyor. Böyle yapınca da itirafçılardan daha çarpık bir duruma düşüyor.

Aklı başında insanlar, bu deneyimlerin neler olduğunu düşünmek zorundadırlar. Örgütlerinin yapısallığını, denetim ilişkilerini ne denli sağlıklı kurup kuramadıklarının en çok bu olayla irdeleyip yakalamak zorundadırlar. İtirafçılara küfretmekle hiçbir sonuç alınamaz. Kaldı ki bu polisteki çözülmeleri maskelediği için ayrı bir tuzakta oluşturmaktadır. Sol örgütler özeleştirilerini yapmak zorundadırlar. Belki de yapıyorlardır... İtirafçıların söylediklerinde gerçek payı varsa kılı kırk yararcasına bu gerçeği bulup çıkarmak zorundayızdır. Gerçekten silahlı eylemin en kanlı uygulamalarında görev üstlenmiş bu insanların itirafları Küçük'ün kitabı yanında çok daha ağırbaşlı, çok daha üzerinde durulması gereken öğeler taşımaktadır. Küfürlerle bu oluşumun olumlu yanını gölgelememeli, sayrılığın nerede oluştuğunu olabildiğince yüreklilikle saptayabilmeliyiz...

Kaldı ki... İtirafçıların birey temelinde ayrı bir dramları olduğu gerçeğini de unutamayız. İtirafçıların bazıları itiraflarını sonradan geri almış, geri alanların bir kaçı da kendini asarak yaşamlarına son vermişlerdir. Böylesine insansal sorunların iç içe yoğun yaşandığı bir konumda insanlara kusmukçu, piçler demenin neyi çözdüğünü anlamak gerçekten olası değil... Hele bir bilim adamı görüntüsüne bürünmeye çalışanların görüntüsüne bile uymamaktadır bu durum. Hiç kimse Zinoviev ve Kamanev kadar itirafçı olamaz bir bakıma. Bolşevik Parti'nin silahlı eylem kararı aldığını bir bildiriyle açıklayanlar onlar olmuşlardır ve Lenin onları bağışlamasını bilmiştir. Vasiyetinde de yoldaşların bu konu üzerinde durmamalarını, bu iki yoldaşın sonradan çok başarılı çalışmalar yaparak tüm partililerin güvenlerini kazandıklarını söylemiştir.

Tüm sorun gerçekten ağırbaşlı, ciddi bir biçimde olayın toplumsal, bireysel, örgütsel temelde nasıl oluştuğunu saptamak, kılı kırk yararcasına hastalıklı hücrelerle, yarı hastalıklı, kimi de sağlam hücreleri birbirinden ayırabilmektir.

Ama yazarımız bunlar üzerinde durmaz. O kendisinin tutukluyken nasıl direndiğini belirten tümceler bile yazmaktan kaçınmaz. Onun tek bir amacı var: dar ve hastalıklı beyinsel çalışmasında apaçık net görebildiği tek şey: devrimci türküler ve coşkular içinde şölenler yapmak ve şölenlerde en büyük dansı da kendisinin oynamasını sağlamaktır.

MUMCU'ların kendi mumları bile sönerken kuşkusuz küçük mumların sönmesini tüm alkış tutmalar, yarenlikler, tekkecilik akımları önleyemeyecektir. Ve insanlarımız yaşadıklarını daha doğru, daha bilimsel ve insani temellerde soğukkanlı bir biçimde, son derece ciddi bir biçimde kavrayıp öğrenmek isteyeceklerdir. Yaşamlarını ortaya koyanların da gerçekten yapabilecekleri başka bir şey yoktur.

15 Haziran 1987

Daha çok bir sanatçının kendisi için tutmaya çalıştığı Günce niteliğindeki notlarım 13 Eylül 1980 günü Generaller Yönetimi'nin başlamasıyla birlikte hızla yön değiştirerek Generallerin Güncesini oluşturdu.

28 yıl öncesinin Zabıt Varakaları'nı okuyanlar sanırım önce şunu göreceklerdir: Dün'e acımasızca ihanet edenler Bugün'e de ihanetlerini beceriyle sürdürmektedirler. Bunun ne anlama geldiğini Zabıt Varakaları'nın okuyucusu kavramakta güçlük çekmeyeceklerdir.

Latin Amerika burjuvazisi, politikacıları darbecilerinin kanlı suçlarını yargılama yeteneğini gösterirken, Türkiye'de Generaller'in yeni darbeler gerçekleştirebilecekleri korkusuyla tir tir titreyen kişiliksiz politikacılar yaşatılmış onca faşist darbeleri unutturabilmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Unutturmayı başaramazsa kendi Meclis sitelerinde darbeleri haklı gösteren gerekçeler için çırpınıyorlar.

Onların vurdumduymazlığında, korkunun kişisizleşmiş onursuzluklarında, bizim açlık grevlerinde ölen insanlarımız, darağaçlarında asılan fidan gençlerimiz, işkencelerde yaşamlarını yitiren yiğitlerimiz, tüm demokratik haklarımız ve insanlık onurumuz dimdik ayakta duruyor.

12 Eylül'ü tartışmak, hesap sormak halklarımızın nefs-i müdafaasıdır. 12 Eylül'ü meşrulaştırmak isteyenlere, ona teslim olmuşlara karşı direnmek gerçek demokrasinin ve insanlığın tümünün nefs-i müdafaasıdır.

Devrimci 78'liler Federasyonu'na kendilerinin olan 28 yıl öncesinin notlarını saygıyla sunuyorum. Direnişleri önünde saygıyla, coşkuyla eğiliyorum. Yetmezliklerimde beni bağışlamalarını diliyorum.

Orhan İyiler

78 Devrimci 78'liler Federasyonu